

H.Wiersx del.

J.C.Baum lith.

**Humiliavit se in omnibus et coram
Deo invenit gratiam.**

BEATI PATRIS

FRANCISCI ASSISIATIS

OPERA OMNIA

secundum editionem Fr. Lucae Waddingi Hiberni, fratris minoris,
denuo edidit, cantica ejus a H. Chifellio et Jac. Lampugnano
latine et utraque a Frid. Schlossero germanice redditam recepit,
vitam a sancto Bonaventura concinnatam textu
recognito adjecit

JOH. JOS. VON DER BURG,

VICARIUS ECCLESIAE ST. MARTINI BONNENSIS.

CUM PERMISSU REVERENDISSIMI ARCHIEPISCOPI COLONIENSIS.

**COLONIAE, BONNAE ET BRUXELLIS,
SUMPTIBUS J. M. HEBERLE (H. LEMPERTZ).**

MDCCCXLIX. 1849

TYPIS J. S. STEVEN.

LIBRARY OF THE STATE OF CALIFORNIA

MAR 18 1932

4595

R. D.

LEONI MEURIN

PRESBYTERO,

METROPOLIT. COLON. ECCLESIAE VICARIO

ET

REVERENDISSIMI D. JOHANNIS A GEISSEL ARCHIEPISCOPI
COLONIENSIS AB EPISTOLIS,

AMICO

AMICUS.

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of Toronto

Cum illa philosophia, quae sub finem prioris saeculi orta ad nostram usque aetatem viguit et ab una hominis mente atque intelligentia profecta neque rerum externam neque ipsius Dei in rerum natura ac hominum mentibus sese revelantis rationem habet, tam late patuisse, ut eruditos homines ac literatos ab omni fere religione supernaturaliter revelata demovere videretur, eadem via revelatam etiam religionem catholici scriptores, et in his quidem viri nonnulli doctissimi, hominibus nostris iterum probare studebant. Sed tantum abfuit, ut aliquid profecerint, quamquam multis et gravibus argumentis doctrinam christianam probare posse sibi videbantur, ut et multitudo infidelium ac rationalistarum, qui dicuntur, in dies creverit, et ipsi fideles illis demonstrationibus ad christianam vitam pie agendam non nimis excitati sint. Et id quidem non mirum. Nam fides gratia est, quae imprimis datur humilibus, neque unquam per hanc viam solam acquiri potest, et quamvis magnam argumentis et demonstrationibus vim concedam, tamen id omnes, qui philosophiam nostrorum hominum norunt, haud ignorant, argumentis demonstrationibusque tantopere infideles ac rationalistas abusos esse, ut eorum auctoritas apud hos ipsos omnino sit imminuta. Deinde oportet religionem toti homini, ingenio ejus et animo, persuaderi, alioquin frigida tantum persuasio existit, ex qua nemo unquam alaeoris praeceptorum christianorum ac consiliorum evangelicorum factor evasit. Quae cum ita sint, inter nos quidem, ut haud ignoras, amice mi, semper consensimus, hodie non tam christianae doctrinae

BQ

6594

1849

scientia, quam christiana piatatis exemplis denuo capi homines posse, et ego quidem, quo magis hac de re cogitavi, eo certius persuasum habeo, id quod inter amicos meos saepe dixi, non jam posse homines nostros salvatori nostro Jesu Christo atque ecclesiae ejus conciliari, nisi exemplis piorum ac simplicium christianorum omnia et singula, quae ecclesia et docet et innuit, humillima et ardentissima fide amplectentium et intimo amore prosequentium.

Quam gratum igitur et jucundum mihi fuerit, facile cognosces, cum aliquo abhinc tempore a viro praeclaro J. M. Heberle (H. Lempertz), doctis ac literatis viris noto anti-quario et bibliopola Coloniensi rogarer, ut s. Francisci Assisiatis opera denuo ederem. Nam Franciscus ea vigebat aetate, quae, quamquam non tam impudenter, quam nostra, incredulitatem et turpitudinem prae se ferebat, magnam tamen cum nostra habet similitudinem.

Quamvis enim non omnes fere, ut hodie fieri adsolet, sed pauci tantum, et id quidem proceres ac principes, fidem et religionem publice ejurarunt, eam tamen omnino e vita eliminasse videbantur; luxuria et vitia ubique, praesertim in urbibus ac majoribus oppidis, increbuerant, legum auctoritas fracta erat, homines nequam et praedatores omnibus in locis pervagabantur iis servientes, qui largissime dabant, quin imo nonnulli episcopi erant et plurimi sacerdotes tam omnis theologiae scientiae morumque christianorum expertes, ut ecclesia in iis non jam agnosci posset¹⁾ et in discrimine versari videretur. Tum Franciscus, „homo ille pauperculus modicus et despectus,“ non disputationibus subtilibus ac plurimis litteris, sed vivida eademque simplici fide „proprio dorso submisso,“ id quod in somnis Innocentius III. papa vidiſſe dicitur, „Lateranensem basilicam, id est ecclesiam, ne caderet,

1) Cf. „der heil. Franciscus von Assisi, ein biograph. Versuch von Ed. Vogt“, Tübingen 1840. pag. 11. 12.

sustentabat.¹⁾ Eoitem igitur modo, quo Franciscus in hominibus ab impietate ac perversa vita reducendis plurimum profecit, et nobismetipsis censeo esse faciendum, si in veritate catholica ab erroribus nostri temporis vindicanda cum fructu versari voluerimus.

Ego quidem beatum me praedicarem atque hac nova Francisci operum editione aliquantum boni me arbitrarer esse adeptum, si qui legendis his libris, quid hodie ad homines nostros Salvatori ejusque ecclesiae conciliandos sit nobis potissimum faciendum, a beato Francisco discerent.— Nec vero, quia libros non legerit, ideo Franciscum idiotam fuisse existimari velim. Certe superbiam philosophorum, quae impedimentum est, ut ait Augustinus, ne veram fidem agnoscant, fugiebat, sed haec ipsa fuit causa, cur in eo, ut inquit De Trejo cardinalis, humilitas et sacrarum Scripturarum intelligentia pari passu ambularint,²⁾ quin etiam nemo Francisco sapientior, quia nemo humilior, et quamvis non haberet „sacrarum litterarum peritiam per doctrinam,“ ait Bonaventura, „aeternae tamen lucis irradiatus fulgoribus Scripturarum profunda miro intellectus scrutatus est acumine.“ Interrogatus aliquando verbi gratia, ut idem Bonaventura refert, „Senis a quodam religioso viro, theologiae sacrae doctore, de quibusdam quaestionibus difficultibus tanta claritate doctrinae divinae sapientiae patesciebat arcana, ut vehementer stuparet vir ille peritus et cum admiratione referret: Vere theologia sancti patris istius puritate ac contemplatione tanquam alis in altum subvecta est aquila volans, nostra vero scientia ventre graditur super terram.³⁾“ Penetrabat enim ab omni labe purum ejus ingenium mysteriorum abscondita, et ubi magistralis scientia foris stat, affectus introibat amantis,⁴⁾ nec mirum, quoniam in rerum

1) Cf. vita c. III. n. 8. — 2) Cf. Wadd. s. Francisci op. epist. card. de Trejo p. XVI. — 3) Cf. vita c. XI. n. 2. — 4) Cf. vita c. XI. n. 1.

VIII

divinarum indagine, ut ait idem, quem supra dixi, cardinalis philosophorum libris et vano seculi magisterio praestat sacrorum librorum humilis et sincera lectio sanctaque meditatione, modo, quae leguntur et meditatione percipiuntur, opere compleantur.¹⁾ Atque et ipse ego haud scio, an hac, quae ex vita et meditatione percepta est, scientia sublata omnis omnino vere theologica scientia tollatur, et in hac quoque re a sancto Francisco discamus, quomodo prospere in theologicis studiis versemur, neque hic illud praetermittere possum responsum, quod Franciscus discipulis reddidit quaerentibus, „utrum sibi placeret, quod litterati jam recepti ad ordinem intenderent studio sacrae Scripturae. Mihi quidem, ait, placet, dum tamen exemplo Christi, qui magis orasse legitur, quam legisse, orationis studium non omittant, nec tamen studeant, ut sciant, qualiter debeant loqui, sed ut audita faciant et, cum fecerint, aliis facienda proponant. Volo, inquit, fratres meos discipulos evangelicos esse sique in notitia veritatis proficere, quod in simplicitatis puritate concrescant, ut simplicitatem columbinam a prudentia serpentina non separent, quas Magister eximius ore suo benedicto conjunxit.“²⁾ Utimam omnes, qua ratione optime hominibus nostris prodesse possimus, a beato Francisco discamus, quippe qui et exemplis simplicitatis et scientia meditationis tam multorum suae aetatis hominum animos ad vitam christiane agendam moverit! Spes enim me ad hanc rem aliquid adjumenti theologiae imprimis studiosis allatum in causa fuit, cur neque temporis neque virium ratione habita tam prompto paratoque animo consenserim, ut curam meam ac laborem in hanc novam operum ejus editionem exornandam conferrem.

Nunc de hac b. Francisci operum editione pauca dicenda sunt. Cum autem illa tantum opera beati patris a

1) Cf. Wadd. l. c. p. XXVII. — 2) Cf. vita c. XI. n. 1.

Fr. Luca Waddingo (Antverpiae a. 1623) collecta exceperim,¹⁾ atque illa horum operum a Joh. de la Haye, Augustae a. 1739., repetita editio omissis verbosis commentariis tota omnino ex Waddingo descripta ac. hac Waddingiana editione sit etiam mendorior, ita ut mihi parum prodesse potuerit, sequitur, ut hac de re Waddingum ipsum audiamus. „In „Parisiensibus,“ ait, „et Coloniensi editionibus quaedam sancti „viri opuscula prodierunt, pauca tamen et quae in tam „vasto rerum studio absque improbo labore faciliter bibliothecae structoribus occurrerunt. Majorem ego impendendam „duxi curam in investigandis aliis quamplurimis, quorum „clariores auctores non obscure meminerunt, et in adnectendiis aliis, quae sparsim se mihi offerebant. Dedi operam, „quam potui, plurimam, ut, quae latebant, solem viderent, „et in unum dispersa coirent. Novam rem aggressus sum „ex veteri, ut novus integer tomus prodiret ex vetustis ante „quatuor saecula exaratis opusculis,²⁾ et alio loco: „Postquam . . . morum dissimilitudine studioque diverso in contraria rapti nostri consodales varios fines vel liberioris et amplioris literaturae aut strictioris solitariorisque vitae sibi statuerunt in pluresque se familias dissociarunt, plurimum passae sunt dispendii . . . tabulae, monumenta archivaque religionis, nec tamen facile erat colligere, quae non solum per plures conventus, sed et per distinctas familias erant dispersa. Praevidi ego laborem et horrui, sed omnium nostrorum quarumcunque minorum congregationum praelatorum benignitate, qui liberum ad sua praebuerunt accessum, Deo duce et adjutore tandem opus absolvi.³⁾ Auctores igitur, ex quibus Waddingus hausit, infra nominabo.

1) Verba tantum: „b. patris Francisci ad humilitatem, obedientiam, devotionem et patientiam inducentia“, Wadd. p. 87., omisi, cum ad verbum praecedenti admonitione contineantur. — 2) Cf. Wadd. ep. dedic. p. VI. — 3) Cf. Wadd. praef. p. LIII.

Ego quidem in hac editione, quae tota, ut dixi, ex Waddingo repetita est, nimis latas illius quaestiones copiosasque interpretationes omisi easque solum, quae ad res intelligendas prorsus necessariae sunt, contractas in prooemius ac notis retuli. Nonnunquam etiam ex iis, quae Waddingi sunt, maxima saltem grammatica peccata correxi; si omnia emendasssem, non jam Waddingus agnosci potuisset, haud tamen scio, an multa, si typographus non ultra tempus, quod in hoc opere mihi ponere licuit, me ursisset, melius aggressus essem, sed aliorum sit judicium. Carmina secundum et tertium, quanquam non Francisci sunt, tamen recepi, cum et omnibus Francisci operum editionibus contineantur et prorsus Francisci instar composita sint. Cum italicis carminibus ad summam arbitror me lectorum italicarum literarum expertium utilitatem latina, quae Waddingus tradidit, conjunxisse, et ut magis magisque, sicut merentur, pateant, eadem carmina ex utraque lingua a Schlossero in germanicum conversa ad oblectationem germanicorum lectorum censui esse addenda, praesertim cum tam bene reddita sint, ut J. Goerres de iis saltem ex latino translati dixerit:

„Wie glücklich ihm (i. e. Schlossero) dieses Werk gelungen, „wie geschmeidig seine Uebertragung ihrem Texte sich anschließt, „wie in gefälliger wohl geglätteter Correktheit Alles unter „seinen Händen sich gerundet, und mit welchem Wohlfklang „die glücklich gewählten Worte ohne Widerstreben sich in den „Rhythmus fügen, davon wird Jeder, dem irgend Sinn und „Verständniß für diese Dinge einwohnt, sich hier leicht selber „durch den Augenschein überzeugen können.“¹⁾

Nulli autem alii, Leo carissime, hunc librum potius dedicandum esse arbitratus sum, quam tibi, cum omnia mihi tecum intercedant jure necessitudinis, nulli alii aptius,

4) Cf. J. Görres „der Heilige Franciscus von Assisi, ein Troubadour“, Straßb. bei Ludw. Fr. LeRoux p. 10.

cum nos, ut pauci alii, in eo consentiamus, quod non nisi
simplicitate humilis fidei et ardore christiane vivendi, quibus
beatus Franciscus tantum profecit, homines nostri infideles
et leves fidei et pietati conciliari possint. Accipe igitur,
amice mi, hoc munusculum et adspice non donum, sed do-
nantis affectum, ξενίων τε θυμὸς ἄριστος.

Joh. Jos. von der Burg.

Bonnae festo Pentec.

MDCCCXLIX.

Auctores, ex quibus haec opuscula vel quaepiam eorum fragmenta Waddingus decerpsit:

- Aloysius Lippomanus in vitis Sanctorum. — Alvarus Pelagius de planetu ecclesiae.
 — Antonius Florentinus III. parte historiali. — Antonius Coccius Sabellieus in suis Aenead. et exemplorum libris. — Antonius Cordubensis in regulam frat. min. — Antonius Dauroltius in suis forum exemplis. — Antonius Possevinus in sua bibliotheca selecta. — Antonius a sancta Maria in regulam frat. min. — Antonius de Sillis de orig. et processu tert. ord.
- Barthol. Pisanus in conformitatibus. — Bernardinus de Bustis tom. II. et III. sui rosarii. — Bernardinus Senensis sparsim per IV tomos. — Bibliotheca vet. patrum variorum editionum. — Bonavent. in variis opusc. — Brigitta in suis revelat.
- Chronica Martiniana. — Compendium privilegiorum frat. min. — Cornelius Jansenius Conecordia in evang.
- Devotionarium Capuccinorum. — Dionysius Carthusianus in III. reg. b. Franc. et tractatu de obed. Tertiariorum.
- Enchiridion frat. min.
- Firmamentum trium ord. — Franciseus Gonzaga in suis Chronicis.
- Gerardus Odonis in Serm.
- Henr. Sedulius in Comment. ad vit. b. Franc. et apologeticis lib. e. Alcoranum Franciscorum. — Hier. Platus de bono status religiosi.
- Jacobus Oddo Perusinus in suis Chron. manuseriptis. — Jac. a Voragine in vita Francisci. — Joa. Carrillo in III. reg. b. Franc. — Joa. Scotus in Quartum.
- Laur. Surius in vitis Sanct. — Legenda trium sociorum b. Franc. — Legenda alia antiqua. — Ludov. Miranda in reg. min., Clarissarum et Tertiariorum. — Ludov. Rebolledo in suis Chron.
- Manuscriptus quidam codex hibernicus, Salmanticanus delatus per quendam minoritam Hibernum Clonmeliensem, qui illi diem suum obiit. — Alius e civitate Fani in Marchia Anconit. — Duo ex biblioth. min. cony. d. Franc. Ass. — Alius Lusitanus ex conv. d. Antonii de sua provinciae Portug.
- Marcus Ulyssip. in suis Chron. — Marianus Florent. in Chron. mss. Flor. — Matth. le Heurt Par. s. theol. in manuali minorum. — Monumenta ord. min. I. et II. impressionis.
- Nicol. Lyranus in orat. de b. Franc.
- Pet. Rodulphus III lib. histor. seraph. rel.
- Raphael Volaterranus in sua anthropol.
- Speculum frat. min. — Speculum vitae b. Franc. et soc. — Speculum perf. paupert. — Suppl. monumentorum ord. min.
- Thom. Bozzius de signis eccl. — Thom. Celanus in Legenda b. Franc.
- Ubertinus de Cassali l. V. et VI. de arbore vitae Christi. — Vincentius Beiluacensis II. parte histor. l. 30. et 31.

S. FRANCISCI ASSISIATIS

OPERUM

PARS I.

EPISTOLA I.

Ad universos Christi fideles.

Diligamus Deum et puro corde puraque mente
adoremus.

Universis Christianis, religiosis, clericis, laicis, masculis et
foeminis, omnibus, qui habitant in universo mundo.

O quam benedicti sunt et beati, qui Deum diligunt et faciunt, sicut Dominus dicit in Evangelio: „Diliges Dominum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, et proximum sicut te ipsum.“ Diligamus ergo Deum et adoremus eum puro corde et pura mente, quia super omnia hoc quaerens dixit: „Veri adoratores adorabunt Deum Patrem in spiritu et veritate.“ Omnes, qui adorant eum, in spiritu veritatis oportet adorare: et bene valete in Domino.

EPISTOLA III.

Ad universos Christi fideles.

Scribendi causa infirmitas. Incarnatio. Pascha. Hostia pro peccatis nostris in ara crucis oblata. Recipiamus Iesum puro corde et casto corpore, adoremus eum laudesque ei et orationes die noctuque dicamus. Confiteamur peccata nostra, ut digne sumamus carnem ejus et sanguinem. Faciamus insuper dignos poenitentiae fructus, diligamus proximos. Jejunare etiam debemus, ecclesiasticos venerari. Salvamur per Christi verba et sanguinem. De vero religioso et perfecta obedientia. De superiorum erga subditos benignitate. Simus humiles. Qui perseveraverint usque ad finem, habitaculum fient Spiritus S. Et erunt filii Patris et sponsae, fratres et matres Jesu Christi. Peccatores a diabolo decepti sunt, eaeci sunt; mors eorum miserrima.

Universis Christianis, religiosis, clericis, laicis, tam viris, quam foeminis, omnibus, qui habitant in universo mundo, frater FRANCISCUS, eorum servus et subditus, obsequium cum reverentia, pacem veram de coelo et sinceram in Domino charitatem.

Cum sim servus omnium, omnibus et servire teneor et administrare odorifera verba Domini mei. Unde in mente considerans, quod, cum personaliter propter infirmitatem et debilitatem mei corporis non possim singulos visitare, proposui literis praesentibus nuntiis verba Domini nostri Jesu Christi, qui est Verbum Patris, vobis offerre et verba Spiritus sancti, quae spiritus et vita sunt.

Istud Verbum Patris tam divinum, tam sanctum et glo-

riosum nuntiavit Pater altissimus de coelo per sanctum Gabrielem archangelum suum, quod et descendit in uterum virginis gloriosae Mariae, ex cuius utero veram suscepit carnem humanitatis fragilitatis nostrae: qui cum dives esset, super omnia voluit ipse in mundo cum beatissima matre sua eligere paupertatem. Prope passionem celebravit pascha cum discipulis suis, et accipiens panem gratias egit et benedixit et fregit dicens: „Accipite et comedite, hoc est „corpus meum“ et accipiens calicem, dixit: „Hic sanguis „meus novi testamenti, qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum.“ Deinde oravit Patrem dicens: „Pater, si fieri potest, transeat à me calix iste.“ Et factus est sudor eius, sicut guttae sanguinis decurrentis super terram. Posuit tamen voluntatem suam in voluntate Patris dicens: „Pater, fiat voluntas tua, non sicut ego „volo, sed sicut tu vis.“ Cuius Patris talis fuit voluntas, ut Filius eius benedictus et gloriosus, quem dedit nobis, et qui natus fuit pro nobis, seipsum per proprium sanguinem suum sacrificium et hostiam in ara crucis offerret, non pro se, per quem facta sunt omnia, sed pro peccatis nostris, „relinquens exemplum nobis, ut sequamur vestigia „eius.“ Et vult, ut omnes salvemur per eum et recipiamus ipsum puro corde et casto corpore. Sed pauci sunt, qui velint recipere eum et salvi esse per eum, licet eius jugum suave sit et onus leve.

Qui nolunt gustare, quam suavis sit Dominus, et diligunt tenebras magis, quam lucem, nolentes adimplere mandata Dei, maledicti sunt, de quibus dicitur per Prophetam: „Maledicti, qui declinant à mandatis tuis.“ Sed e contrario quam benedicti et beati sunt, qui in spiritu et veritate (ut oportet) eum adorant! Dicamus ei laudes et orationes die noctuque dicendo: „Pater noster, qui es in coelis etc.“ quia oportet nos semper orare et nunquam deficere.

Debemus siquidem confiteri sacerdoti omnia peccata nostra, ut recipiamus corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi ob hoc, quod, qui non manducat carnem suam et bibt suum sanguinem, non potest intrare in regnum Dei. Digne tamen unusquisque manducet et bibat, quia „qui indigne manducat, judicium sibi manducat et bibt, non dijudicans corpus Domini.“

Faciamus insuper fructus dignos poenitentiae, diligamus proximos sicut nosmetipsos, et si quis eos non vult amare sicut seipsum, saltem non inferat eis mala, sed faciat bona.

Qui autem potestatem judicii receperunt, judicium cum misericordia semper exerceant, sicut ipsi vellent à Domino misericordiam obtinere, „Judicium enim sine misericordia erit illi, qui non facit misericordiam.“ Habeamus itaque charitatem et humilitatem et eleemosynas faciamus, quia ipsae lavant animas nostras à sordibus peccatorum. Homines enim omnia perdunt, quae in hoc mundo relinquunt, secum tamen portant charitatis mercedem et cleemosynas, quas fecerunt, de quibus à Domino consequentur praemium et dignam mercedem.

Debemus jejunare et à vitiis abstinere in omni, quod inducere potest ad peccatum, nec non et a quacunque superfluitate usus. Et etiam catholici ecclesiam visitare frequenter debent, ecclesiasticos venerari et revereri ob eorum officium et administrationem sanctissimi corporis et sanguinis Christi, quod sacrificant et recipiunt et aliis ministrant. Et firmiter sciamus omnes, quod nemo salvari potest, nisi per sancta verba et sanguinem Domini nostri Jesu Christi, quae clerici dicunt, annuntiant et administrant et ipsi soli ministrare debent.

Specialiter autem religiosi et, qui saeculo renuntiaverunt, tenentur plura et maiora facere et ea dimittere, qui-

bus non est opus, et odio habere corpora nostra cum vi-
tiis et peccatis, quia Dominus dicit in Evangelio: „Omnia
„mala à corde exeunt,“ diligere inimicos nostros et bene
facere his, qui nos oderunt, observare praecepta et consi-
lia Redemptoris nostri, nosmetipsos abnegare et corpora
nostra ponere sub jugo servitutis et obedientiae. Et nul-
lus tenetur ad obedientiam in eo, ubi committitur delictum
vel peccatum, quia tantum ad id venimus, ut salvando ani-
mas nostras bonorum operum aliis exempla praebeamus.

Cui autem obedientia impendenda est et commissa, et
qui pro maiore habetur, videat, ut minor fiat et aliorum
fratrum servus, et in singulos subditos misericordiam ope-
retur, quantum sibi vellet, cum esset subditus. Nec ex de-
licto fratris irascatur in fratrem, sed omni patientia et hu-
militate ipsum benigne corrigat, moneat et supportet.

Non simus secundum carnem sapientes atque pruden-
tes, sed simplices, humiles et pūri. Et habeamus corpora
nostra in opprobrium et despectum, quia omnes per cul-
pam nostram sumus miseri et putridi, sieut Dominus dicit
per Prophetam: „Ego autem sum vermis et non homo etc.“
Nunquam debemus desiderare esse super alios, sed potius
subditi et subjecti omni humanae creaturae propter Deum.
Et omnes illi, qui fecerint et perseveraverint usque ad
finem, requiescat super eos Spiritus Domini et faciet in eis
habitaculum et mansionem, et erunt filii Patris coelestis,
cuius opera faciunt, et sunt sponsae, fratres et matres Do-
mini nostri Jesu Christi. Sponsae sumus, quoniam Spiritui
sancto conjunguntur fideles animae, fratres sumus Jesu
Christi, quando facimus voluntatem Patris, qui in coelis est.
matres, quando portamus eum in corde et corpore nostro
per amorem et sinceram conscientiam et parturimus eum
per sanctam operationem, quae lucere debet aliis in exem-
plu. O quam gloriosum et magnum, habere in coelis

Patrem! O quam sanctum, Paraclitum pulchrum et amabilem habere sponsum! O quam sanctum et quantum delectabile, beneplacitum, humile, pacificum, dulce et amabile et super omnia desiderabile, habere talem fratrem, qui posuit animam suam pro ovibus suis, et oravit pro nobis Patrem suum dicens: „Pater, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi. Pater, omnes, quos dedisti mihi in mundo, „tui erant, et tu mihi eos dedisti, et verba, quae dedisti „mihi, dedi eis, et ipsi acceperunt et cognoverunt vere, „quia a te exivi, et crediderunt, quia tu me misisti. Rogo „pro eis, sanctifico meipsum, ut sint sanctificati in unum, „sicut et nos sumus. Et volo Pater, ut, ubi ego sum, ibi „sit et minister meus, ut videat claritatem in regno meo.“

Ei autem, qui tanta sustinuit pro nobis, tot una constitut et conferet in futurum, omnis creatura, quae est in coelis, terra, mari et in abyssis, reddat laudes Deo, gloriam et honorem et benedictionem: quia ipse virtus est et fortitudo nostra est, qui est solus bonus, solus altissimus, solus omnipotens, admirabilis et glriosus et solus sanctus, laudabilis et benedictus per infinita saecula saeculorum, amen.

Omnis enim illi, qui non sunt in poenitentia et non recipiunt corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi, sed operantur vitia et peccata, et qui ambulant post concupiscentiam suam et mala desideria, et non observant, quae promiserunt, et serviunt corporaliter mundo et corporibus, desideriis, curis et solicitudinibus huius saeculi et huius vitae, decepti sunt à diabolo, cuius filii sunt, et eius opera faciunt. Caeci sunt, quia verum lumen non vident, Dominum nostrum Jesum Christum. Sapientiam non habent Spiritus, quia Filium Dei in se non habent, qui est vera sapientia Patris, de quibus dicitur: „Sapientia eorum „devorata est“; vident, agnoscent et sciunt et faciunt mala,

et scienter perdunt animas suas. Videte caeci, decepti ab inimicis vestris, scilicet à carne, mundo et daemone, quia corpori delectabile peccatum et amarum Deo servire, quia cuncta mala a corpore hominum exeunt et procedunt, sicut dicit Dominus in Evangelio. Putatis diu possidere vana huius saeculi, sed decepti estis, quia venient dies et hora, de quibus non cogitatis et nescitis et ignoratis.

Infirmatur corpus, mors appropinquat, veniunt propinqui et amici dicentes: Dispone domui tuae etc. Et ecce uxor eius et filii eius, propinqui et amici se fingunt flere; et respiciens videt eos flentes, et movetur malo motu et cogitando intra se dicit: Ecce animam meam et corpus meum et omnia mea pono in manibus vestris. Vere iste homo est maledictus, qui confidit et exponit animam suam et corpus et omnia sua in talibus manibus. Unde dicit Dominus per Prophetam: „Maledictus homo, qui spem „suam ponit in homine.“ Et statim faciunt vocare sacerdotem, qui dicit ei: Vis recipere poenitentiam de omnibus peccatis tuis? Respondet: Volo. Vis satisfacere de commissis et his, quae fraudasti et decepisti, de tua substantia? Respondet: Non. Cui sacerdos: Quare non? Respondet: Quia cuncta disposui in manibus propinquorum. Et tunc incipit perdere loquela et sic moritur miserrimus. Sed sciant omnes, quod ubique et qualitercunque homo moriatur in criminali peccato et sine satisfactione, et potuit satisfacere et non fecit, quod talem daemon recipit et rapit animam suam de corpore suo cum tanta angustia et tribulatione, quantam nemo scire potest, nisi qui patitur illam tribulationem. Et omnia talenta, potestas et scientia, quam putabat habere, auferuntur ab eo, et propinqui et amici, quibus bona tradidit, tollent ea et dividunt et postea dicent: Maledicta sit anima eius, quia plura potuit dare

nobis et non dedit, et potuit plus acquirere, quam quaesivit, et similia. Corpus comedent vermes, animam corrodent daemones, et sic perdet animam et corpus propter hoc breve saeculum.

Ego frater Franciscus minor servus vester rogo et obsecro in charitate, quae Deus est, et cum voluntate osculandi pedes vestros, quod haec verba et alia Domini nostri Jesu Christi cum humilitate et charitate velitis recipere, operari et observare. Et omnes illi, qui ea benigne recipiunt et intelligunt, ea mittant aliis in exemplum. Si in eis perseveraverint usque ad finem, benedicat eos Pater et Filius et Spiritus Sanctus, amen.

EPISTOLA III.

Ad beatum Antonium de Padua.

**Noluit D. Antonius, quantumcunque rogabatur a fratribus,
docendi munus obire, nisi obtenta D. Francisci benedictione
et licentia. Ecce beati patris
responsum.**

Charissimo meo fratri Antonio frater Franciscus in Christo salutem.

Placet mihi, quod sanctae Theologiae literas fratribus interpreteris, ita tamen, ut neque in te neque in caeteris (quod vehementer cupio) extinguitur sanctae orationis spiritus juxta regulam, quam profitemur. Vale.

EPISTOLA IV.

Ad beatam virginem Claram et caeteras S. Damiani sorores.

Promittit Franciscus semper S. Damiani sororibus se et fratres earum saluti prospecturos esse.

Charissimae sorori Clarae et caeteris sororibus sancti Damiani frater Franciscus in Christo salutem.

Quia Domini inspiratione fecistis vos filias et ancillas Altissimi, summi Regis, Patris coelestis, et Spiritui sancto vos desponsastis vivere secundum perfectionem sancti Evangelii, volo et promitto me et fratres meos semper habere de vobis, tanquam de ipsis, curam diligentem et solicitudinem specialem. Valete in Domino.

EPISTOLA V.

Ad easdem.

Easdem sorores hortatur, ut in sancta vita et paupertate semper perseverent.

Charissimae sorori Clarae et caeteris sororibus S. Damiani in Christo salutem.

Ego frater Franciscus parvulus volo sequi vitam et paupertatem altissimi Domini nostri Jesu Christi et eius sanctissimae matris et perseverare in ea usque ad finem. Et rogo vos omnes dominas meas et consilium do vobis, ut in ista sanctissima vita et paupertate semper vivatis. Et custodite vos multum, ne doctrina vel consilio alicuius ab ipsa in perpetuum ullen tenus recedatis. Valete in Domino.

EPISTOLA VI.

Ad patrem Eliam totius ordinis vicarium generalem.

Vicarium ordinis generalem ad benignitatem hortatur erga subditos, patientiam in iniuriis commendat et clementiam erga lapsos indicit modumque praescribit in peccatis gravibus puniendis et absolvendis, omnibus semper misericordiam inculcans.

Reverendo in Christo patri, fratri Eliae totius ordinis vicario frater Franciscus in Christo salutem.

Frater, det tibi Dominus suam sanctam benedictionem. In omnibus sis patiens et bene dispositus. Si in aliquo a fratribus tuis offenderis, accepta referas Deo. In hoc etiam cognoscam, si es servus Dei, si errantem fratrem misericordia reducas ad Deum, et si graviter errantem amare non desieris. Et si aliquo timore humano id attentare non audeat, pete ab eo, si misericordiam cupiat. Et si aliquis suadente diabolo ceciderit in aliquod grave peccatum, recurrat ad guardianum, ille vero transmittat ad provincialem, qui misericorditer recipiat; et si viderit illum esse contritum, dicat illi: Vade et noli amplius peccare. Vale in Domino.

EPISTOLA VIII.

Ad eundem.

Denuo charitatem commendat erga fratres et misericordiam.

Reverendo in Christo patri, fratri Eliae totius ordinis vicario frater Franciscus in Christo salutem.

In omnibus, frater Elia, quae seceris, plurimum tibi commendo charitatem et patientiam; multos enim te tolerare

oportet, et onus, quod humeris portas, magnum est et grave, animas videlicet multorum. In lege veteri summus sacerdos portabat in rationali iudicii, quod ex humeris super pectus pendebat, nomina duodecim tribuum Israël, significans in hoc, quod, ut praelatus subditos suos in humeris portat, necesse est, ut eos in pectore gestet: nam tolerare non poterit, quos amare desierit. Jesus Christus Dominus noster, quando voluit Petro dare ecclesiam suam, priusquam oves traderet illi, eum de amore examinavit. Vide ergo, ne ullus fratrum peccet, sed si peccaverit, a facie tua non abeat sine misericordia et correctione, et quia medicus es, offer infirmo medicinam; quoniam, ut dixit Dominus, „non est opus bene habentibus medicus, sed „male habentibus“. Vigila, admone, labora, pasce, ama, expecta, time. Vale in Domino.

EPISTOLA VIII.

Ad generalem ministrum fr. minorum.

Idem omnino est hujus epistolae argumentum ac duarum praecedentium.

Reverendo in Christo patri N. totius ordinis generali ministro.

Dominus te custodiat et in sancta sua charitate conservet. Patientiam in omnibus operibus tuis, mi frater, tibi commendo in tantum, quod, quicunque tibi impedimentum fecerit, sive fratres sive alii, etiam si te verberent, omnia debes habere pro gratia, et ita velis, et non aliud. Et dilige eos, qui ista faciunt tibi, et non velis aliud de eis, nisi quantum Dominus dederit tibi. Et in hoc dilige eos, ut velis, quod sint meliores Christiani. In hoc volo

cognoscere, si tu diligis Dominum et me servum suum et tuum, si feceris istud, videlicet, quod non sit aliquis frater in mundo, qui peccaverit, quantumcunque potuerit peccare, quod, postquam viderit oculos tuos, nunquam recedat sine misericordia tua. Et si non quaereret, tunc quaeras ab eo, si vult misericordiam. Et si ille millies appareret postea coram oculis tuis, dilige eum plusquam me, ad hoc, ut trahas eum ad bonum, et semper miserearis talibus. Et istud denunties guardianis, quando poteris, quod per te sic firmus es facere. Et omnes fratres, qui scirent eum peccasse, non faciant verecundiam ei nec detractationem, sed magis misericordiam habeant circa ipsum et teneant privatum peccatum fratris sui, quia non est opus sanis medicus, sed male habentibus. Si quis fratribus instigante inimico mortaliter peccaverit, per obedientiam teneatur recurrere ad guardianum suum, et guardianus similiter per obedientiam teneatur eum mittere custodi, ipse vero custos misericorditer provideat ei, sicut ipse vellet provideri sibi in consimili casu. Et isti penitus non habeant potestatem in iungendi aliam poenitentiam, nisi illam: Vade et noli amplius peccare. Ista fac et vale.

EPISTOLA IX.

Ad provinciales ordinis minorum.

Hortatur eos, ne sint personarum acceptatores neve facile praecipiant per s. obedientiam, hortatur, ut, quid faciendum sit, subditis ex operibus proponant.

Dilectis in Christo fratribus ministris provincialibus ordinis minorum.

In regimine vestro, fratres ministri, duo vos deprecor: primum, quod non sitis personarum acceptatores, secundum,

quod non praecipiatis facile per sanctam obedientiam: quia hoc est statim gladium evaginare, quod non debet fieri nisi matura consideratione et magna occasione. In mandatis moderati, in peccatores misericordes, condonando faciles, in victu abstinentes, in vestitu pauperes, in verbis mansueti, Deo et officiis vestris fideles estote. Ex operibus verba et praecepta eruite, si vultis, quod subditi ex verbis vestris facienda depromant et, quod ore praecipitis, illi opere compleant. Valete in Domino.

EPISTOLA X.

Ad capitulum generale II.

Fratres suae vocationis admonet; ut in ea perseverent, adhortatur et regulae observantiam, divinum cultum et officium omnibus commendat.

Reverendis et multum diligendis fratribus universis fr. Franciscus in Christo salutem.

Nomen Dei audientes adorate eum cum timore et reverentia proni in terra. Ideo misit vos Deus in mundum universum, ut verbo et opere detis testimonium voci eius et faciatis omnes scire, quod non est aliis praeter ipsum. In disciplina et sancta obedientia perseverate, et quae promisistis ei bono proposito, adimplete per omnia. Oro, sicut possum, generalem ministrum, ut faciat regulam ab omnibus inviolabiliter observari. Et clerici dicant divinum officium cum devotione coram Deo non attendentes melodiam vocis, sed consonantiam mentis. Et bene valete in Domino.

EPISTOLA XI.**A d c a p i t u l u m g e n e r a l e .**

Fratres in primis divina scripta venerentur. Se ipsum regulam non servasse confitens orat Franciscus generalem ministrum, ut ad observandam eam frātres exhortetur.

Reverendis et multum diligendis ministro generali et caeteris fratribus ordinis minorum frater Franciscus in Christo salutem.

Quia qui ex Deo est, verba Dei audit, debemus proinde nos, fratres amantissimi, qui spiritualius divinis sumus officiis deputati, non solum audire et facere, quae dicit Deus, verum etiam ad insinuandam in nobis altitudinem Creatoris nostri et in ipso subjectionem nostram vasa et officia caetera custodire, quae continent verba sua sancta. Propterea moneo omnes fratres meos et in Christo conformato, quatenus ubique invenerint divina verba scripta, sicut possunt, venerentur; et quantum ad eos spectat, si non sunt reposita bene vel in honeste iacerent in loco aliquo dispersa, recolligant et reponant, honorantes in sermonibus Dominum, qui locutus est. Multa enim sanctificantur per verba Dei, et virtute verborum Christi altaris conficitur sacramentum. Confiteor praeterea Deo Patri et Filio et Spiritui sancto et beatae Mariae perpetuae virginis et omnibus sanctis in coelo et in terra et generali ministro huius religionis nostraræ, sicut venerabili domino meo, et omnibus sacerdotibus ordinis nostri et omnibus aliis fratribus meis benedictis omnia peccata mea. In multis offendit mea gravi culpa, specialiter quod regulam, quam Domino pro-

misi, non servavi nec officium, sicut regula praecepit, dixi, sive negligentia sive infirmitatis meac occasione, sive quia ignorans sum et idiota. Ideoque per omnia oro, sicut possum, generalem dominum meum ministrum, ut faciat regulam ab omnibus observari, et clerici dicant officium cum devotione coram Deo, ut possint per unitatem mentis placere Deo et non cum lascivitate vocis aures populi demulcere, et non attendentes melodiam vocis, sed consonantiam mentis, ut vox concordet menti, mens vero concordet Deo. Ego enim promitto haec firmiter custodire, sicut dederit mihi gratiam Deus; haec fratribus, qui mecum sunt, observanda tradam in officio et caeteris aliis constitutis. Qui-cunque autem fratrum haec observare noluerint, non teneo eos catholicos nec fratres meos; nolo etiam ipsos videre nec loqui, donec poenitentiam egerint. Hoc dico de omnibus aliis, qui vagando vadunt postposita regulae disciplina, quoniam Dominus noster Jesus Christus dedit vitam suam, ne perderet sanctissimi Patris obedientiam. Ego frater Franciscus, homo vilis et indigna creatura Domini Dei, dico per Dominum Jesum Christum generali ministro totius religionis nostrae et omnibus generalibus ministris, qui post eum erunt, et caeteris custodibus et guardianis, qui sunt et erunt, ut hoc scriptum habeant, operentur et studiose reponant. Et exoro ipsos, ut, quae scripta sunt in eo, sollicite faciant custodiri ac diligentius observari. Et secundum beneplacitum omnipotentis Dei nunc, semper, donec fuerit mundus iste, benedicti vos a Domino, qui feceritis ista, et in aeternum Dominus sit vobiscum. Amen.

EPISTOLA XIII.

Ad sacerdotes totius ordinis.

Commendat quam maximam erga Altaris Sacramentum reverentiam inculcatque sacerdotibus, ut puri et pure confiant sanctissimum Domini nostri Jesu Christi corpus et sanguinem.

In nomine sanctae trinitatis et summae unitatis, Patris et Filii et Spiritus sancti, amen.

Reverendis et multum diligendis fratribus universis, generali ministro ordinis minorum domino suo et caeteris ministris generalibus, qui post eum erunt, et omnibus ministris et custodibus et sacerdotibus fraternitatis eiusdem, in Christo humilibus, et omnibus simplicibus et obedientibus, primis et novissimis, frater Franciscus, homo vilis et caducus, vester parvus servus, salutem in eo, qui redemit et lavit nos in sanguine suo, dominus Jesus Christus altissimus Filius nomen illi, qui est benedictus in saecula, amen.

Audite, domini, filii et fratres mei, auribus percipite verba mea. Incline aures cordis vestri et obedite voci Filii Dei. Servate in toto corde vestro mandata eius, et consilia eius perfecta mente implete. Confitemini ei, quoniam bonus, et exaltate eum in operibus vestris. Tanquam filii se nobis offert Dominus Deus. Deprecor itaque omnes fratres cum osculo pedum et cum charitate, qua possum, ut omnem reverentiam et omnem honorem, quantumcunque poteritis, exhibeatis corpori et sanguini Domini nostri Jesu Christi, in quo, quae in coelis et quae in terris, sunt pacificata et reconciliata omnipotenti Deo. Rogo etiam

in Domino omnes fratres meos, sacerdotes qui sunt et erunt et esse cupiunt Altissimi, quod, quandocunque voluerint missam celebrare, puri et pure faciant cum reverentia verum sacrificium sanctissimi corporis et sanguinis Domini nostri Jesu Christi, saneta intentione et munda, non pro ulla terrena re, neque timore vel amore alicuius hominis, quasi placentes hominibus, sed omnis voluntas, quantum adiuvat gratia Omnipotentis, ad eum dirigatur, et soli ipsi Deo summo tantum placere desideretis, quia ipse solus operatur ibi, sicut sibi placet; quoniam sicut ipse Dominus dicit: „Hoc facite in meam commemorationem“; si quis aliter fecerit, Judas traditor efficitur. Recordamini, fratres sacerdotes, quoniam scriptum est in lege Moysi, quod transgredientes in corporalibus sine ulla miseratione per sententiam Domini moriebantur. Quanto maiora et peiora meretur pati suppicia, qui Filium Dei conculeaverit et sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, et spiritui sancto contumeliam fecerit? Despicit enim homo pollitus et conculcat agnum Dei, quoniam, sicut dicit Apostolus, non diiudicans et discernens sanctum panem Christum ab aliis cibariis vel operibus indignis indignus manducat, cum Dominus per Prophetam dicat: „Maledictus homo, qui „opus Dei facit negligenter vel fraudulenter.“ Et propter sacerdotes, qui nolunt ponere super id cor in veritate, condemnat nos dicens: „Maledicam benedictionibus vestris.“ Audite, fratres mei: Si beata virgo Maria honoratur, ut dignum est, quia ipsum portavit in sanctissimo utero suo, si beatus Joannes Baptista contremuit et non audebat tangere Domini verticem, si sepulchrum, in quo per aliquod tempus iacuit, sic veneratur, quantum debet esse sanctus et justus et dignus, qui non iam moriturum, sed in aeternum victurum et glorificatum, in quem desiderant angeli prospicere, contrectat manibus, corde et ore sumit et aliis ad

sumendum praebet? Videte dignitatem vestram, fratres sacerdotes, „et estote sancti, quia ipse sanctus est.“ Et sicut super omnes propter hoc mysterium honoravit vos Dominus Deus, ita et vos propter hoc mysterium diligite eum, reveremini et honorate. Magna miseria et miseranda infirmitas, quando ipsum sic praesentem habetis et aliquid aliud in toto mundo curatis. Totus homo paveat, totus mundus contremiscat et coelum exultet, quando super altare in manibus sacerdotis est Christus Filius Dei vivi. O admiranda altitudo, o stupenda dignatio, o sublimitas humilis, quod Dominus universitatis, Deus et Dei Filius, sic se humiliat, ut pro nostra salute sub modica panis formula se abscondat! Videte fratres humilitatem Dei et effundite coram illo corda vestra et humiliamini, ut et vos exaltemini ab eo. Nihil ergo de vobis retineatis vobis, ut totos vos recipiat, qui se vobis exhibet totum. Moneo praeterea et exhortor in Domino, ut in locis, in quibus morantur fratres, una tantum celebretur missa in die secundum formam sanctae romanae ecclesiae. Si vero in loco plures fuerint sacerdotes, sic sit per amorem charitatis alter contentus audita celebratione sacerdotis alterius, quia absentes et praesentes replet, qui eo digni sunt, Dominus noster Jesus Christus. Qui licet in pluribus locis reperiatur, tamen indivisibilis manet et aliqua detrimenta non novit, sed unus verus, sicut ei placet, operatur, cum Domino Deo Patre et Spiritu sancto Paracleto in saecula saeculorum, amen.

EPISTOLA XIII.**Ad universos clericos.**

Denuo et de corpore Christi ipso et de illis, quae ad conficiendum id et reponendum adhibentur, reverentiam commendat.

Reverendis in Christo dominis meis, universis clericis, qui sunt in toto orbe et vivunt secundum statuta catholicae fidei, fr. Franciscus parvulus et minimus servus salutem cum omni reverentia et osculo pedum.

Quoniam debitor factus sum omnibus, ideo, non valens amplius praesentialiter verbis meis propter meas infirmitates vobis satisfacere, hanc meam recordationem et admonitionem paucis verbis scriptam cum omni amore et dilectione suscipite. Attendamus omnes clerici magnum peccatum et ignorantiam, quam quidam habent super sanctissimum corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi et sacratissima nomina et verba eius scripta, quae sanctificant corpus. Scimus, quia non potest esse corpus, nisi prius sanctificeatur a verbo; nihil enim habemus et videmus corporaliter in hoc saeculo de ipso Altissimo, nisi corpus et sanguinem et realiter nomina et verba, per quae facti sumus et redempti de morte ad vitam. Omnes autem illi, qui ministrant tam sanctissima mysteria, considerent intra se, maxime hi, qui indiscrete ministrant, quam viles sint calices, corporalia et linteamina, ubi sacrificantur corpus et sanguis Domini nostri et a multis in locis vilibus relinquuntur, miserabiliter portatur et indigne sumitur et indiscrete aliis ministratur. Nomina et verba eius scripta aliquando pedibus conculecantur, quia animalis homo non percipit ea, quae Dei sunt. Non movemur de his omnibus

pietate, cum ipse pius Dominus in manibus nostris se preebeat, et eum tractemus et sumamus quotidie per os nostrum. An ignoramus, quia debemus venire in manus eius? Igitur de his omnibus et aliis cito et firmiter emendemus, et ubicumque fuerit sanctissimum corpus Domini nostri Jesu Christi illicite collocatum et relictum, removeatur de loco illo et in loco pretioso ponatur et consignetur. Similiter nomina et verba Domini scripta, ubicumque inveniantur in locis immundis, colligantur et in loco honesto debeant collocari. Et scimus, quia haec omnia tenemur super omnia observare secundum praecepta Domini et constitutiones sanctae matris ecclesiae. Et qui hoc non fecerit, sciat se coram Domino nostro Jesu Christo in die iudicii reddere rationem. Hoc scriptum ut melius debeat observari, sciant se benedictos a Domino Deo, qui ipsum fecerint exemplari. Dominus noster Jesus Christus omnes meos dominos sua sancta gratia replete et confortet.

EPISTOLA XIV.

Ad universos custodes fratrum minorum.

Fratrum custodes rogat, ut literas, etiam in quibus de corpore et sanguine Domini agitur, illis, ad quos pertinent, porrigit.

Universis custodibus fratrum minorum, ad quos istae litterae pervenerint, frater Franciscus, minimus servorum Dei, salutem et sanctam pacem in Domino.

Scitote, quod in conspectu Dei sunt quaedam res nimis altae et sublimes, quae aliquando reputantur inter homines pro vilibus et abjectis, et aliae sunt charae et spec-

tabiles inter homines, quae coram Deo tenentur pro vilissimis et abjectis. Rogo vos coram Domino Deo nostro, quantum possum, quod literas illas, quae tractant de sanctissimo corpore et sanguine Domini nostri, detis episcopis et aliis clericis et memoria retineatis, quae super his vobis commendavimus. Aliarum literarum, quas vobis mitto, ut eas detis gubernatoribus, consulibus et rectoribus, et in quibus continetur, ut publicentur per populos et plateas Dei laudes, facite statim multa exemplaria et copias, et cum magna diligentia eas porrigite illis, quibus debeant dari. Valete in Domino.

EPISTOLA XV.

Ad populorum rectores.

Qui praesunt in populis et omnes, ad quos haec epistola pervenerit, hortatur, ut abjecta hujus vitae sollicitudine ad coenam Domini accedant et homines ipsis subditos ad Dei laudes invitent.

Universis potestatibus et consulibus, judicibus atque rectoribus ubique terrarum atque omnibus aliis, ad quos istae literae pervenerint, fr. Franciscus, vester in Domino servus parvulus ac despectus, salutem et pacem omnibus vobis optans.

Considerate et videte, quoniam dies mortis appropinquit. Rogo ergo vos cum reverentia, sicut possum, ne propter curas et sollicitudines huius saeculi, quas habetis, Dominum oblivioni tradatis et a mandatis eius declinetis, quia omnes illi, qui eum oblivioni tradunt et a mandatis eius declinant, maledicti sunt et ab eo oblivioni tradentur. Et cum venerit dies mortis, omnia, quae putabant habere.

auferentur ab eis, et quanto sapientiores et potentiores fuerint in hoc saeculo, tanto maiora tormenta sustinebunt in inferno. Unde firmiter consul obris dominis meis, ut omni cura et sollicitudine posthabitum sanctissimum corpus et sanctissimum sanguinem Domini nostri Jesu Christi in eius sancta commemoratione benigne recipiatis. Et tantum honorem in populo vobis commisso Domino conferatis, ut quolibet sero annuncietur per nuntium vel per aliud signum, quod omnipotenti Domino Deo ab universo populo laudes et gratiae referantur. Et si hoc non feceritis, sciatis vos coram Domino Deo vestro Jesu Christo in die iudicii reddere rationem. Hoc scriptum qui apud se retinuerint et observaverint illud, a Domino Deo se noverint benedictos.

EPISTOLA XVI.

Ad fratrem Leonem.

Promittit Leoni, consiliarium ei se fore et consolatorem.

Frater Leo, fr. Franciscus tuus salutem et pacem.

Ita dico tibi, fili mi, sicut mater, quia omnia verba, quae diximus in via, breviter in hoc verbo dispono et consilio. Et si postea oportet propter consilium venire ad me, ita consilio tibi. In quoque modo videtur tibi placere Domino Deo et sequi vestigia et paupertatem suam, facias cum benedictione Domini Dei et mea obedientia. Et si tibi est necessarium propter animam tuam aut aliam consolationem tuam, et vis, Leo mi, venire ad me, veni. Vale in Christo.

EPISTOLA XVII.

Ad dominam Jacobam de septem soliis.

Mortem prope sibi instare Jacobae indicat et ut cito ac,
quae ad funus necessaria sint, afferens ad se veniat,
invitat.

(Epistola imperfecta.)

Dominae Jacobae, servae Altissimi, fr. Fanciscus, pauper-
culus Jesu Christi, salutem et societatem Spiritus sancti
in Domino Jesu Christo.

Scias, charissima, quod mihi Christus benedictus per
suam gratiam vitae meae terminum futurum in proximo re-
velavit. Quapropter si vis invenire me vivum, visis his
literis ad sanctam Mariam de Angelis venire festina. Nam
si post diem sabbati veneris, me vivum invenire non po-
teris. Et porta tecum pannum vel cilicum, in quo corpus
meum involvas, et ceram pro sepultura. Rogo etiam, quod
portes de illis comeditionibus, quas mihi consuevisti dare,
quando infirmabar Romae.

Beati patris ad fratres admonitio.

Hac admonitione fratres docet de praecepsibus virtutibus et gravioribus vitiis, ut illas sequantur, haec fugiant.

1. Deus — et Pater et Filius et Spiritus sanctus — cum spiritus sit, non nisi in spiritu videri potest.
2. Ita etiam Sacramentum videntes secundum spiritum et divinitatem credere debemus adesse ipsum Jesum Christum.
3. Comedit de ligno scientiae boni et mali, qui suum tantum sequitur arbitrium et de bonis, quae Dominus dedit, se effert.
4. De perfecta obedientia.
5. Qui sunt aliis praepositi, gloriari non debent. Nihil aliud est, de quo gloriari possumus, quam infirmitates nostrae atque crux Domini quotidie nobis portanda.
6. Omnis scientia ad Deum referenda est.
7. Qui fratri invidet, peccatum committit blasphemiae.
8. Quis diligit inimicum?
9. Corpus, cum sit inimicus noster, oppressum tenere debemus.
10. De alterius peccato non nisi charitate permoti turbari debemus.
11. Nihil sibi arroget is, per quem Dominus aliquid boni facit.
12. Patiens est, qui in adversis patiens est.
13. De spiritu pauperibus.
14. De pacificis.
15. De iis, qui mundo sunt corde.
16. Beatus ille, qui laetatur de eo etiam bono, quod Deus facit per alium; beatus, qui proximi fragilitatem sustinet.
17. Omnia bona Deo sunt tribuenda, et laudibus elati et aliis praepositi non debemus gloriari.
18. Religiosus laetari non debet nisi in sanctissimis eloquiis et operibus neque mercedis coram hominibus causa facere quidquam vel loqui eum decet.
19. Beatus, qui reprehensionem patienter sustinet et inter subditos tam humilis est, quam inter praelatos.
20. Integre sunt et sincere fratres diligendi, in primis autem clerici honorandi.
21. Quae hac admonitione dicta sunt, paucis repetens finit.

1. Dixit Dominus discipulis suis: „Ego sum via, veritas et vita. Nemo venit ad Patrem nisi per me. Si cognosc-

„vissetis me et Patrem meum utique cognovissetis, et amodo cognosceris eum, et vidistis eum“. Dixit ei Philippus: „Domine, ostende nobis Patrem, et sufficit nobis“. Dixit ei Jesus: „Tanto tempore vobiscum sum, et non cognovistis me? Philippe, qui videt me, videt et Patrem meum“. Pater lucem habitat inaccessibilem, spiritus est Deus, et Deum nemo vedit unquam; ideo non nisi in spiritu videri potest, quia spiritus est, qui vivificat, caro autem non prodet quidquam. Sed nec Filius, in eo, quod aequalis est Patri, videtur ab aliquo aliter quam Pater, aliter quam Spiritus sanctus. Unde omnes, qui viderunt Dominum Jesum Christum secundum humanitatem, et non viderunt neque crediderunt secundum spiritum et deitatem, ipsum esse verum Filium Dei, damnati sunt.

2. Ita et modo, quia omnes, qui vident sacramentum, quod sanctificatur per verba Domini super altare per manus sacerdotis in forma panis et vini, et non vident et non credunt secundum spiritum et divinitatem, quod sit veraeiter sanctissimum corpus et sanguis Domini nostri Iesu Christi, damnati sunt, ipso Altissimo attestante, qui ait: „Hoc est corpus meum et sanguis novi testamenti, et qui manducat carnem meam et bibit sanguinem meum, habet vitam aeternam.“ Qui habet spiritum Domini, qui habitat in fidelibus suis, ille est, qui recipit sanctissimum corpus et sanguinem Domini; omnes alii, qui non habent de spiritu eodem et praesumunt recipere eum, judicium sibi manducant et bibunt. Unde „filii hominum, usquequo gravi corde, ut quid diligitis vanitatem et quaeritis mendacium?“ ut quid non cognoscitis veritatem et creditis in Filium Domini? Ecce quotidie humiliat se, sicut quando a regalibus sedibus venit in uterum Virginis, quotidie venit ad nos ipse humilis apparens, quotidie descendit de sinu summi Patris super altare in manibus sacerdotis et, sicut sanctis

apostolis apparuit in vera carne, ita et modo se nobis ostendit in sacro pane, et, sicut ipsi intuitu carnis suae tantum eius carnem videbant, sed ipsum Dominum Deum esse credebat oculis spiritualibus contemplantes, sic et nos panem et vinum oculis corporeis videamus et credamus firmiter sanctissimum eius corpus et sanguinem vivum esse et verum. Et tali modo semper est Dominus cum fidelibus suis, sicut ipse dixit: „Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem saeculi.“

3. Dixit Dominus ad Adam: „De omni ligno paradiſi comedere, de ligno autem scientiae boni et mali ne comedas.“ De omni ligno paradiſi comedere poterat Adam, quia, dum non venit contra obedientiam, non peccavit. Ille enim comedit de ligno scientiae boni et mali, qui sibi suam voluntatem appropriat et se exaltat de bonis, quae Dominus dedit et operatur in ipso, et sic per suggestionem diaboli et transgressionem mandati factum est ei ponum scientiae mali. Unde oportet, quod sustineat poenam.

4. Dixit Dominus in Evangelio: „Qui non renuntia verit omnibus, quae possidet, non potest meus esse discipulus,“ et „qui voluerit animam suam salvam facere, perdet eam.“ Ille homo renuntiat omnibus, quae possidet, et perdit corpus suum, qui se ipsum totum praebet ad obedientiam in manibus sui praelati, et quidquid facit aut dicit, quod ipse sciat, quod non sit contra voluntatem eius (dum bonum sit, quod facit), vera obedientia est. Et quando subditus viderit meliora et utiliora animae suae quam ea, quae suus praelatus praecipiat, suam voluntatem sacrificat Domino, quae autem sunt praelati opera, studeat adimplere. Nam haec est charitativa obedientia, quia Deo et proximo sacrificium se ipsum facit. Si vero praelatus

praecipiat aliquid subdito contra animam suam, licet ei non obediatur, tamen ipsum non dimittat. Et si ab aliquibus persecutionem inde sustinuerit, magis eos diligit propter Dominum. Nam qui potius velit persecutionem sustinere, quam a suis fratribus separari, vere permanet in perfecta obedientia, quia ponit animam suam pro fratribus suis. Sunt enim multi religiosi, qui sub specie videndi meliora, quam, quae sui praelati praecipiunt, aspiciunt retro et ad vomitum propriae voluntatis redeunt. Hi homicidae sunt et propter mala sua multas animas perdere faciunt.

5. „Non veni ministrari, sed ministrare,“ dicit Dominus. Illi, qui sunt super alios constituti, tantum de illa praelatione gloriantur, quantum, si essent deputati officio ablueri pedes fratrum, et quanto magis turbarentur de ablata sibi praelatione, quam de ablato eis officio ablueri pedes, tanto magis sibi loculos ad periculum animae componunt. — Attende, o homo, in quanta excellentia te posuit Deus, quia creavit et formavit te ad imaginem dilectissimi Filii sui secundum corpus et ad similitudinem suam secundum spiritum. Et omnes creaturae, quae sub coelo sunt, secundum se serviunt, cognoscunt et obediunt creatori suo melius, quam tu, et daemones non crucifixerunt eum, sed tu cum ipsis crucifixisti eum et adhuc crucifigis delectando te in vitiis et peccatis. Unde ergo potes gloriari? Nam si ita esses subtilis et sapiens, quod omnem scientiam haberes et scires interpretari omnia genera linguarum et subtiliter de rebus coelestibus perserutari, in omnibus his non potes gloriari, quia unus daemon scivit de coelestibus magis et modo scit de terrenis plus quam omnes homines, licet aliquis fuerit, qui summae sapientiae cognitionem a Domino receperit specialem. Similiter si esses pulchrior et ditior omnibus et etiamsi faceres mirabilia, ut daemones effugares, omnia ista tibi sunt contraria et nihil ad te pertinent. In

his nihil potes gloriari, sed in hoc possumus gloriari: in infirmitatibus nostris et baiulando quotidie sanctam crucem Domini nostri Jesu Christi. — Attendamus, fratres, omnes bonum pastorem, qui pro ovibus suis salvandis crucis sustinuit passionem. Oves Domini secutae fuerunt eum cum tribulatione et persecutione, verecundia et fame, infirmitate et tentatione et caeteris aliis, et de his receperunt a Domino vitam sempiternam. Unde magna verecundia est servis Dei, quod Sancti faciant opera, et nos recitando et praedicando ea volumus inde recipere gloriam et honorem.

6. Dicit autem Apostolus: „Littera occidit, spiritus autem vivificat.“ Illi sunt mortui ad litteram, qui tantum verba sola cupiunt scire, ut sapientiores teneantur inter alios, ut possint acquirere magnas divitias, dantes consanguineis et amicis. Et illi religiosi mortui sunt ad litteram, qui spiritum nolunt divinae litterae sequi, sed sola verba magis cupiunt scire et aliis interpretari; e illi sunt vivificati a spiritu divinae litterae, qui omnem scientiam et litteram, quam sciunt et cupiunt scire (non autem vivunt corpore, sed verbo et exemplo), reddunt eam altissimo Domino, cuius est omne bonum.

7. Ut ait Apostolus: „nemo potest dicere Dominus Jesus, nisi in Spiritu sancto,“ et: „Non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.“ Quicunque ergo invitet fratri suo de bono, quod Deus dicit et facit in ipso, pertinet ad peccatum blasphemiae, quia ipsi Altissimo invitent, qui dicit et facit omne bonum.

8. Dicit Dominus in evangelio: „Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, et orate pro persequentibus etc.“ Ille veraciter diligit inimicum suum, qui non dolet de iniuria, quam sibi fecit, sed de peccato ani-

mae suae uritur propter amorem Dei et ostendit ei ex operibus dilectionem.

9. Multi sunt, qui, dum peccant vel iniurias recipiunt, saepe inculpant inimicum vel proximum. Sed non est ita, quia unusquisque habet in potestate sua inimicum suum, videlicet corpus, per quod peccat. Unde beatus ille servus qui, talem inimicum traditum in sua potestate semper captum tenuerit et sapienter se ab eo custodierit, quia, dum hoc fecerit, nullus aliis inimicus visibilis ei nocere potest.

10. Servo Dei nulla res debet displicere praeter peccatum. Et quocunque modo aliqua persona peccaret, et propter hoc servus Dei, nisi in charitate, turbaretur aut irasceretur, thesaurizat sibi iram et culpam. Ille est servus Dei, qui non irascitur neque turbatur pro aliquo, recte vivit et sine proprio. Et beatus est, cui non remanet aliquid, reddens „quae sunt Caesaris, Caesari et quae sunt Dei, Deo.“

11. Sic potest cognosci servus Dei, si habet spiritum Domini, cum Dominus operatur per ipsum aliquid boni, si nec caro eius neque mens exinde se exaltat, quia semper contraria est omni bono, sed si magis ante oculos suos se habere vellet viliorem et in omnibus aliis hominibus se minorem existimaret.

12. Non potest cognosci servus Dei, quantam habeat patientiam et humilitatem, dum satisfactum est ei secundum voluntatem vel necessitatem suam. Cum autem venerit tempus, in quo illi, qui deberent satisfacere ei, faciunt sibi contrarium — quantam habet patientiam ibi et humilitatem, tanta est et non plus.

13. „Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est

„regnum coelorum.“ Multi sunt, qui orationibus et officiis insistentes multas abstinentias et afflictiones in suis corporibus faciunt, sed de solo uno verbo, quod viderint injuriam esse suorum corporum, vel de aliqua re, quae sibi aufertur, scandalizantur statim et conturbantur. Hi non sunt vere pauperes spiritu, quia, qui vere pauper est spiritu, se ipsum odit et alios diligit, qui ipsum percutiunt in maxillam.

14. „Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.“ Illi sunt vere pacifici, qui in omnibus, quae in hoc saeculo patiuntur propter amorem Domini nostri Jésu Christi, in animo et corpore pacem servant.

15. „Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.“ Vere mundo corde sunt, qui terrena despiciunt et coelestia quaerunt, et semper adorare et videre Dominum Deum vivum et verum mundo corde et animo non desistunt.

16. Beatus ille servus, qui non magis se exaltat de bono, quod Dominus dicit et operatur per ipsum, quam de eo, quod dicit et operatur per alium. Peccat enim homo, qui magis vult recipere a proximo suo, quam vult dare de se Domino Deo. — Beatus homo, qui sustinet proximum suum secundum suam fragilitatem in eo, quod vellet sustineri ab ipso, si in consimili casu esset.

17. Beatus servus, qui omnia bona reddit et attribuit Domino Deo, quia, qui sibi aliquid retinuerit, abscondit pecuniam Domini Dei sui, et quod putat habere, auferetur ab eo. Beatus ille servus, qui non tenet se meliorem, quando magnificatur et exaltatur ab hominibus, sicut, quando tenetur vilis, simplex et despectus, quia, quantus est homo

coram Deo, tantus est et non plus. Vae illi religioso, qui ab aliis positus est in alto et per suam voluntatem non vult descendere. Et beatus ille servus, qui non per suam voluntatem ponitur in alto et semper desiderat esse sub pedibus aliorum.

18. Beatus ille religiosus, qui non habet iucunditatem et laetitiam nisi in sanctissimis eloquiis et operibus Dei, et cum his perducit homines ad amorem Dei in gaudio et laetitia et exultatione. Et vae illi religioso, qui delectatur in verbis otiosis et vanis et cum his perducit homines ad risum. — Beatus ille servus, qui non loquitur sub spe mercedis et omnia sua non manifestat et non est velox ad loquendum, sed sapienter providet, quae debet loqui et respondere. Vae illi religioso, qui bona, quae sibi Dominus ostendit, non retinet in corde suo et aliis non ostendit per operationem, sed sub spe mercedis magis hominibus verbis cupit ostendere, quam Domino; ipse enim recipit mercedem suam, et audientes parvum fructum reportant.

19. Beatus servus, qui disciplinam, accusationem et reprehensionem ab aliquo ita patienter sustinet, sicut a se metipso. Beatus servus, qui benigne reprehensus acquiescit, verecunde obtemperat, humiliter confitetur et libenter satisfacit. Beatus servus, qui non est velox ad se excusandum et humiliter sustinet verecundiam et reprehensionem de peccato, ubi non commisit culpan. — Beatus servus, qui ita inventus est humili inter subditos fratres suos, sicut quando esset inter praelatos et dominos suos. Beatus servus, qui semper manet sub virga correctionis. Fidelis servus et prudens est, qui in omnibus suis offendis non tardat interius puniri per contritionem et exterius per confessionem et operis satisfactionem.

20. Beatus servus, qui tantum diligit fratrem suum, quando est infirmus, quod non potest ei satisfacere, quantum, quando est sanus, quod potest ei satisfacere. Et beatus ille, qui tantum diligit fratrem suum, cum est longe ab ipso, sicut, quando est cum eo, et non diceret aliquid post ipsum, quod cum charitate non posset dicere coram eo. — Beatus servus, qui portat fidem in clericis, qui vivunt recte secundum formam sanctae Romanae ecclesiae, et vae illis, qui ipsos despiciunt; licet etenim sint peccatores, tamen nullus debet eos iudicare, quia ipse solus Dominus reservat sibi eos ad iudicandum. Nam quanto maior est omnibus administratio eorum, quam habent de sanctissimo corpore et sanctissimo sanguine Domini nostri Jesu Christi, quod ipsi recipiunt et ipsi soli aliis ministrant, tanto maius peccatum habent, qui peccant in ipsos, quam in alios omnes homines istius mundi.

21. Ubi charitas et sapientia, ibi nec timor nec ignorantia. Ubi est patientia et humilitas, ibi nec ira nec perturbatio. Ubi est paupertas cum laetitia, ibi nec cupiditas nec avaritia. Ubi est quies et meditatio, ibi nec solicitude nec vagatio. Ubi est timor Domini ad atrium suum custodiendum, ibi inimicus non potest habere locum ad ingrediendum. Ubi est misericordia et discretio, ibi nec superfluitas nec induratio.

Beatus servus, qui thesaurizat in coelo bona, quae sibi Dominus ostendit, et sub spe mercedis non cupit ea manifestare hominibus, quia ipse Altissimus manifestabit opera eius, quibuscumque placuerit. Beatus servus, qui secretaria Domini observat in corde suo.

Haec igitur sunt verba vitae et salutis, quae si quis elegerit et fecerit, inveniet vitam et hauriet salutem a Domino, amen.

Sapientiae, simplicitatis, paupertatis, humilitatis, charitatis, obedientiae laudes.

Regina sapientia, Dominus te salvet cum tua sorore, sancta pura simplicitate. Domina sancta paupertas, Dominus te salvet cum tua sorore, sancta humilitate. Domina sancta charitas, Dominus te salvet cum tua sorore, sancta obedientia. Sanctissimae virtutes omnes, vos salvet Dominus, a quo venitis et proceditis. Nullus homo est penitus in toto mundo, qui unam ex vobis possit habere, nisi prius moriatur. Qui unam habet et alias non offendit, omnes habet, et qui unam offendit, nullam habet et omnes offendit, et unaquaeque confundit vitia et peccata. Sancta sapientia confundit Satan et omnes malitias eius. Pura sancta simplicitas confundit omnem sapientiam huius mundi et sapientiam corporis. Sancta paupertas confundit cupiditatem et avaritiam et curas huius saeculi. Sancta humilitas confundit superbiam et omnes homines, qui sunt in mundo, similiter et omnia, quae in mundo sunt. Sancta charitas confundit omnes diabolicas et carnales tentationes et omnes carnales timores. Sancta obedientia confundit omnes corporales et carnales voluntates, et habet mortificatum corpus suum ad obedientiam spiritus et ad obedientiam fratris sui, et est subditus et suppositus omnibus hominibus, qui sunt in mundo, et non tantum solis hominibus, sed etiam omnibus bestiis et feris, ut possint facere de eo, quidquid voluerint, quantum fuerit eis datum desuper a Domino. Deo gratias, amen.

De perfecta laetitia.

**Inter omnia S. Spiritus charismata praestantissimum est
vincere se ipsum et patienter propter Deum
opprobria sustinere.**

Quamvis fratres minores in omni terra dent bonum exemplum magnae sanctitatis et aedificationis, ibi tamen non est perfecta laetitia. Et quamvis frater minor illuminet coecos, contractos extendat, daemones pellat, surdis auditum, claudis gressum, mutis verbum restituat et, quod maius est, quatriduanum resuscitet mortuum, ibi non est perfecta laetitia. Et si frater minor sciret omnium gentium linguis et omnes scientias et scripturas, ita ut sciret prophetare et revelare non solum futura, sed etiam conscientias aliorum, ibi non est perfecta laetitia. Si frater minor loquatur lingua angelica et sciat stellarum cursus et virtutes herbarum, et sint ei revelati omnes thesauri terrarum, et si cognosceret virtutes et proprietates avium, piscium, animalium, hominum, radicum, lapidum, arborum et aquarum, ibi non est perfecta laetitia. Et si frater minor sciret tam solemniter praedicare, quod converteret omnes infideles ad fidem, ibi non est perfecta laetitia. Sed quando venimus ad locum sanctae Mariae de Angelis sic balneati pluvia et frigore congelati, luto etiam deturpati et fame afflicti, et ad portam loci pulsabimus, et veniet portarius iratus dicens: Qui estis vos? Et dicemus: Sumus duo ex fratribus vestris, et ille e contrario diceret: Imo estis duo ribaldi, qui itis circumquaque per mundum pauperum eleemosynas rapiendo, et non aperit nobis, sed faceret nos stare ad nivem et aquam in frigore et fame usque ad mortem — tunc, si nos tot repulsas et iniurias sine turbatione et murmuratione toleraverimus patienter et cogitaverimus

humiliter et charitable, quod ille portarius veraciter nos cognoscit, et quod Deus excitat linguam eius contra nos, scribe, quia ibi est perfecta laetitia. Et si nos in pulsando perseveraverimus, et ille portarius tanquam contra importunos exeat contra nos et durissime nos afficiat alapis dicens: Recedite hinc, pulrones vilissimi, et ite ad hospitale, qui enim estis vos? hic penitus non manducabitis, et si nos patienter haec portabimus et iniuriati cum amore pepercerimus toto corde, scribe, quia ibi est perfecta laetitia. Et si nos undique afflicti fame urgente, frigore affligente, nocte insuper appropinquante pulsabimus, clamabimus et fletu instabimus, ut aperiat nobis, et ille inde stimulatus dixerit: Isti sunt homines procacissimi et protervi, ego pacabo eos, et exiens cum uno fuste nodoso et capiens nos per cappuccium ad terram super lutum et nives projiciet et taliter nos verberabit cum fuste praedicto, quod undique nos plagis implebit — si tot mala, si tot injurias et verbera cum gaudio toleramus considerantes, quod poenas Christi benedicti tolerare et portare debemus, scribe et nota diligenter, quod ibi est perfecta laetitia, et audi conclusionem: Inter omnia charismata sancti Spiritus, quae Christus servis suis concessit et concedet, praecipuum est vincere seipsum et libenter propter Deum et charitatem Dei opprobria sustinere. Nam in omnibus mirabilibus supradictis nos gloriari non possumus, quia non sunt nostra, sed Dei. „Quid enim habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?“ Sed in cruce tribulationis et afflictionis possumus gloriari, quia illud est nostrum. Et ideo dixit Apostolus: „Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri.“

Orationis dominicae expositio.

Pater noster beatissime et sanctissime, creator noster,
 redemptor noster et consolator noster. Qui es in coelis,
 in angelis, in sanctis, illuminans eos ad tui cognitionem,
 quia tu, Domine, lux es inflammans eos ad amorem tuum
 divinum, quia tu, Domine, amor es inhabitans et implens eos
 ad beatitudinem, quia tu, Domine, summum bonum es et
 aeternum bonum, a quo omnia bona et sine quo nullum
 bonum. Sanctificetur nomen tuum, clarificetur in nobis notitia
 tua, ut cognoscamus, quae sit latitudo beneficiorum tuorum,
 longitudo promissorum, sublimitas majestatis et profundum
 judiciorum. Adveniat regnum tuum, ut regnes in nobis per
 gratiam tuam et facias nos venire ad regnum tuum, ubi
 est tui visio manifesta, tui dilectio perfecta, tui societas
 beata, tui fructus sempiterna. Fiat voluntas tua, sicut in coelo
 et in terra, ut amemus te toto corde, te semper cogitando,
 ex tota anima te semper desiderando, ex tota mente omnes
 intentiones nostras ad te dirigendo et honorem tuum in
 omnibus quaerendo et ex omnibus viribus nostris omnes
 vires et sensus animae et corporis in obsequium tui amo-
 ris et non in aliud expendendo, et proximos nostros amemus
 sicut nosmetipsos omnes ad amorem tuum pro viribus tra-
 hendo, de bonis aliorum sicut de nostris gaudendo, in ma-
 lis compatiendo et nemini ullam offensam faciendo. Panem
 nostrum quotidianum, scilicet dilectum Filium tuum Dominum
 nostrum Jesum Christum, da nobis hodie in memoriam et
 intelligentiam et reverentiam amoris, quem ad nos habuit,
 et eorum, quae pro nobis dixit et fecit et sustulit. Si
 dimissemus nobis debita nostra per tuam misericordiam ineffabilem
 et passionis dilecti Filii tui Domini nostri Jesu Christi vir-
 tutem et per beatissimae virginis Mariae et omnium elec-

torum tuorum merita et intercessionem. *Sicut et nos dimis-*
simus debitoribus nostris, et quod non plene dimittimus, tu,
Domine, fac nos plene dimittere, ut inimicos nostros propter te veraciter diligamus et pro eis apud te devote intercedamus, nulli malum pro malo reddamus et omnibus in te prodesse studeamus. *Et ne nos inducas in tentationem, oc-*
cultam vel manifestam, subitam vel importunam. Sed libera
nos a malo praeterito, praesenti et futuro, amen, spontanea
et gratis.

Domini Dei altissimi laudes.

Tu es sanctus Dominus Deus, tu es Deus deorum, qui solus facis mirabilia. Tu es fortis, tu es magnus, tu es altissimus, tu es omnipotens, tu es pater sanctus, rex coeli et terrae, tu es trinus et unus Deus, tu es bonus, omne bonum, summum bonum, Domine Deus, unus et verus. Tu es amor et charitas, tu es sapientia, tu es humilitas, tu es patientia, tu es pulchritudo, tu es securitas, tu es quies, tu es gaudium, tu es spes nostra et laetitia, tu es justitia et temperantia, tu es fortitudo et prudentia, tu es omnes divitiae ad sufficiendum, tu es mansuetudo, tu es protector, tu es custos et defensor, tu es refugium nostrum et virtus, tu es fides, spes et charitas nostra, tu es magna dulcedo nostra, tu es bonitas infinita, magnus et admirabilis, Dominus Deus meus omnipotens, pius, misericors et salvator.

O r a t i o .

Omnipotens, aeterne, juste et misericors Deus, da nobis miseris propter temet ipsum facere, quod scimus te velle, et semper velle, quod tibi placet, ut interius mundati et illuminati et igne sancti Spiritus accensi possimus sequi vestigia tui dilectissimi Filii Domini nostri Jesu Christi et ad te Altissimum sola tua gratia pervenire, qui in trinitate perfecta et unitate simplici vivis et regnas et gloriaris Deus omnipotens in saecula saeculorum, amen.

Beati patris in conversionis suae primordio oratio.

Magne et gloriose Deus et Domine mi Jesu Christe, illumina, oro te, tenebras mentis meae, da mihi fidem rectam, spem certam et charitatem perfectam; fac, ut cognoscam te, Domine, ita, ut ego in omnibus omnia secundum tuam sanctam et veram voluntatem perficiam, amen.

Oratio horis canonicis praemittenda.

Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus noster omnipotens, „qui est et qui erat et qui venturus est.“ Laudemus et superexaltemus eum in saecula. „Dignus es, Domine Deus noster, accipere laudem, gloriam et honorem et benedictionem.“ Laudemus et superexaltemus eum in saecula. „Dignus est agnus, qui occisus est, accipere vir-

„tutem et divinitatem et sapientiam et fortitudinem et honorem et gloriam et benedictionem.“ Laudemus et superexaltemus eum in saecula. **V.** Benedicamus Patrem et Filium cum sancto Spiritu. **R.** Laudemus et superexalteimus eum in saecula. **V.** Laudem dicite Deo omnes servi eius et qui timetis Deum, pusilli et magni. **R.** Laudate et superexaltate eum in saecula. **V.** Laudent eum gloriosum coeli et terra. **R.** Et superexaltent et laudent eum in saecula. **V.** Et omnis creatura, quae in coelo est et super terram et subtus terram, terra et mare et quae in eis sunt. **R.** Laudent et superexaltent eum in saecula. **V.** Gloria Patri et Filio et Spiritui sancto. **R.** Laudemus et superexaltemus eum in saecula. **V.** Sicut erat in principio et nunc et semper et in saecula saeculorum, amen. **R.** Laudemus et superexaltemus eum in saecula.

O r a t i o .

Omnipotens, sanctissime et altissime Deus, omne bonum et summum bonum, totum bonum, qui solus es bonus, tibi reddamus omnem laudem, omnem honorem, omnem benedictionem, et omnia bona tibi referamus semper, amen.

Beatae Mariae virginis salutatio.

Ave Domina sancta, regina sanctissima, Dei genitrix Maria, quae es perpetua virgo electa a santissimo Patre de coelo, quam consecravit cum sanctissimo Filio et dilecto ac Spiritu sancto Paraclito, in qua est et fuit omnis plenitudo gratiae et omne bonum. Ave eius palatum, ave taberna-

culum eius, ave mater eius. Et vos omnes sanctae virtutes, quae per gratiam et illuminationem Spiritus sancti infundimini in corda fidelium, ut de infidelibus fideles faciatis. Mater sanctissima Domini nostri Jesu Christi, sponsa Spiritus sancti, ora pro nobis cum sancto Michaeli archangelo et omnibus virtutibus coelorum et omnibus sanctis tuum dilectissimum Filium Dominum nostrum et magistrum, amen.

Ad virginem oratio.

Sancta Dei genitrix, dulcis et decora, regem morti traditum, Filium tuum dulcissimum Dominum nostrum Jesum Christum pro nobis exora, ut per suam piissimam clemenciam et virtutem sanctissimae incarnationis et mortis ipsius acerbissimae nobis indulgeat peccata nostra, amen.

Alia ad Mariam oratio.

Sancta Maria virgo, non est tibi similis nata in mundo in mulieribus, filia et ancilla altissimi regis patris coelestis, mater sanctissima Domini nostri Jesu Christi, sponsa Spiritus sancti, ora pro nobis cum Sancto Michaeli archangelo et omnibus virtutibus coelorum et omnibus sanctis tuum sanctissimum Filium, dilectissimum Dominum nostrum et magistrum. Gloria Patri et Filio et Spiritui sancto, sicut erat in principio et nunc et semper et in saecula saeculorum, amen.

Beati patris pro paupertate obtainenda oratio.

O Domine Jesu, ostende mihi semitas tuae dilectissimae paupertatis. Scio enim, quod testamentum vetus novi fuit figura. Illis promisisti: „Quia omnis locus, quem calcarerit pes vester, vester erit.“ Calcare est contemnere, paupertas omnia calcat, ergo omnium est regina. Sed, Domine mi pie Jesu Christe, miserere mei et dominae paupertatis; nam et ego eius amore anxior, nec sine ipsa requiescere possum. Domine mi, tu nosti, qui me de ista inamorasti; sed et ipsa sedet in tristitia, ab omnibus repulsa, „facta est quasi mulier vidua, domina gentium,“ vilis et contemptibilis, dum omnium regina virtutum, et conqueritur sedens in sterquilinio, quod omnes amici eius spreverunt eam et facti sunt eius inimici, et ipsos probant iam diu esse adulteros et non sponsos. Vide, Domine Jesu, quia paupertas pro tanto est regina virtutum, pro quanto relictis angelorum sedibus descendisti ad terras, ut ipsam posses charitate perpetua despōsare et omnes perfectionis filios in ipsa et ex ipsa et per ipsam producere, quae et tibi cum tanta fidelitate adhaesit, quod et in matris utero inchoavit suum obsequium, dum corpus animatum habuisti omnium minimum. Sed et orientem ex utero in praesepio sancto recipit et stabulo, et conversantem in mundo sic omnibus te privavit, ut capit is reclinatorio faceret te carere. Sed et fidelissima consortia, dum ad bellum nostrae redēptionis accederes, te est comitata fideliter et in ipso passionis conflictu individuus armiger astitit et discipulis recentibus, negantibus nomen tuum, ipsa non discessit, sed te tunc cum toto comitatu suorum principum fideliter sociavit. Imo ipsa matre propter altitudinem crucis (quae

tamen te tunc fideliter coluit et affectu anxio tuis passionibus iuncta fuit) ipsa, inquam, tali matre te non valente contingere, domina paupertas cum omnibus suis penuriis, tanquam tibi gratissimus domicellus, te plusquam unquam fuit strictius amplexata et tuo cruciatu praecordialius iuncta. Propter quod nec sibi vacavit crucem polire, nec rusticano more componere, et ipsos clavos, ut creditur, non in sufficienti numero vulneribus fabricavit nec ipsos exacuit nec polivit, sed tres rudes et asperos et obtusos ad adjuvandum tuum supplicium praeparavit. Et dum sitis moreris ardore, ipsa fidelis sponsa solicite assuit, ut nec modicum aquae posses habere, sed et per satellites impios tantae amaritudinis confecit poculum, quod gustare potius potuisti, quam bibere. In huius igitur sponsae strictis amplexibus animam amisisti. Sed nec ipsa fidelis sponsa tuis defuit exequiis sepulturae; nec tibi aliquid in sepulchro, in unguentis, in linteis habere permisit, nisi ab aliis mutuatum. Nec haec sanctissima sponsa tuae resurrectioni defuit, quia in eius amplexus gloriose resurgens in sepulchro omne mutuatum et adventitium reliquisti. Hanc tecum asportasti ad coelos mundanis relinquens omnia, quae sunt mundi. Et tunc dominae paupertati signaculum regni coelorum ad signandum electos volentes incedere per perfectionis semitam reliquisti. O quis non diligt dominam paupertatem hanc p[re]e omnibus? A te peto hoc privilegio consignari, exopto hoc thesauro ditari, postulo, ut mihi et meis in aeternum sit proprium, pauperrime Jesu, propter nomen tuum nihil posse sub coelo proprium possidere et alienis rebus semper cum usus penuria, dum vivit caro misera, sustentari, amen.

**Oratio, quam dicere solebat, quando
sacerdos sanctissimum Christi
corpus elevabat.**

Domine Deus, coelestis Pater, respice in hanc glorio-
sam Christi tui faciem et miserere mei et caeterorum pec-
catorum, pro quibus benedictus Filius tuus et Dominus
noster dignatus est mori et pro quorum salute et consola-
tione in sancto sacramento altaris nobiscum voluit rema-
nere, cum quo tu es Pater et Spiritus sanctus, qui unus
es Deus et vivis cum Filio et Spiritu sancto in saecula
saeculorum, amen.

**Ad impetrandum divinum amorem
oratio.**

Absorbeat, quaeso Domine, mentem meam ab omnibus,
quae sub coelo sunt, ignita et melliflua vis amoris tui, ut
amore amoris tui moriar, qui amore amoris mei dignatus
es mori, per temetipsum Dei Filium, qui cum Patre etc.,
amen.

Precatio, qua morbo affectus usus est:

Gratias tibi ago, Domine Deus, de omnibus his dolo-
ribus meis, teque, mi Domine, rogo, ut centuplum, si tibi
placuerit, addas, quia hoc erit mihi acceptissimum, ut affligens

me dolore non parcas, cum tuae sanctae voluntatis adimplatio sit mihi consolatio superplena.

Beati patris pro commendanda sua familia oratio, quum generalatu se abdicaverat.

Domine, commendo tibi familiam tuam, quam mihi hactenus commisisti, et nunc propter infirmitates, quas tu nosti, Domine, curam ipsius habere non valens recommendo eam ministris, qui teneantur in die judicii coram te, Domine, reddere rationem, si quis fratrum propter eorum negligenciam vel malum exemplum seu asperam correctionem perierit.

Quotidiana beati patris oratio.

Deus meus et omnia, qui es tu, dulcissime Domine,
Deus meus, et quis sum ego vermiculus servus tuus?
Sanctissime Domine, vellem te diligere, dulcissime Domine,
vellem te diligere, Domine Deus, ego vobis totum cor
meum et corpus meum dedi et vehementer desidero, si
tamen scire possem, pro vestro amore plura facere.

Beati patris testamentum.

Conversio Francisci, fides ejus, reverentia ejus erga sacerdotes et pietas erga Sacramentum, a Domino edoctus ordinem constituit, vita fratrum, hortatur eos, ut assidue laborent, ut paupertatem diligent, privilegia fugiant, commendat omnibus obedientiam et clericis insuper officium. Quae dicit, non est alia regula, sed quaedam tantum ad eam strictius observandam exhortatio. Qui in fraternitate praepositi sunt, caveant, ne regulae addant quidquam aut tollant.

Dominus ita dedit mihi fratri Francisco incipere facere poenitentiam, quia, cum essem in peccatis, nimis mihi videbatur amarum videre leprosos; sed ipse Dominus adduxit me inter illos, et feci misericordiam cum illis. Et rececente me ab ipsis id, quod videbatur mihi amarum, conversum fuit mihi in dulcedinem animae et corporis. Et postea parum steti et exivi de saeculo. Et Dominus dedit mihi talem fidem in ecclesiis suis, ut ita simpliciter adorarem et dicerem: Adoramus te, sanctissime Domine Jesu Christe, hic et ad omnes ecclesias tuas, quae sunt in toto mundo, et benedicimus tibi, quia per sanctam crucem tuam redemisti mundum. Postea dedit mihi Dominus et dat tantam fidem in sacerdotibus, qui vivunt secundum formam sanctae Romanae ecclesiae, propter ordinem ipsorum, quod, si facherent mihi persecutionem, volo recurrere ad ipsos. Et si haberem tantam sapientiam, quantam Salomon habuit, et invenirem pauperculos sacerdotes hujus saeculi, in ecclesiis, in quibus morantur, nolo praedicare contra voluntatem ipsorum. Et ipsos et omnes alios volo timere, amare et honorare sicut meos dominos. Et nolo in ipsis considerare peccatum, quia Filium Dei cerno in ipsis, et domini mei sunt. Haec propter hoc facio, quia nihil video

corporaliter in hoc saeculo de ipso altissimo Filio Dei, nisi sanctissimum corpus et sanguinem suum, quod ipsi recipiunt et ipsi soli aliis administrant. Et haec sanctissima mysteria volo super omnia honorari et venerari et in locis pretiosis collocari. Sanctissima nomina et verba ejus scripta, ubicunque invenero in locis illicitis, volo colligere et rogo, quod colligantur et in loco honesto collocentur. Et omnes theologos, et qui ministrant nobis sanctissima verba divina, debemus honorare et venerari sicut eos, qui ministrant nobis spiritum et vitam. Et postquam Dominus dedit mihi curam de fratribus, nemo ostendebat mihi, quid deberem facere, sed ipse Altissimus revelavit mihi, quod deberem vivere secundum formam sancti evangelii. Et ego paucis verbis et simplicibus feci scribi, et dominus papa confirmavit mihi. Et illi, qui veniebant ad recipiendum vitam istam, omnia, quae habere poterant, pauperibus erogabant. Et erant contenti tunica una, intus et foris repectiata, qui volebant, cum cingulo et braccis, et nolebamus plus habere. Officium dicebamus nos clerici secundum alios clericos, laici dicebant Pater noster. Et satis libenter manebamus in ecclesiis pauperculis et derelictis, et eramus idiotae et subditi omnibus. Et ego manibus meis laborabam et volo laborare, et omnes alii fratres firmiter volo, quod laborent de laboratio, quod pertinet ad honestatem. Et qui nesciunt, discant, non propter cupiditatem recipiendi pretium laboris, sed propter bonum exemplum et ad repellendum otiositatem. Et quando non daretur nobis pretium laboris, recurramus ad mensam Domini, petendo eleemosynam ostiatim. Salutationem hanc revelavit mihi Dominus, ut diceremus: Dominus det tibi pacem. Caveant sibi fratres, ut ecclesias et habitacula et omnia alia, quae pro ipsis construuntur, penitus non recipient, nisi essent, sicut decet sanctam paupertatem, quam in regula promisimus, semper ibi hospitantes

sicut advenae et peregrini. Praecipio firmiter per obedientiam fratribus universis, quod, ubicunque sunt, non audeant petere aliquam literam in Curia Romana per se nec per interpositam personam, nec pro ecclesia nec pro alio loco, neque sub specie praedicationis neque pro persecutione suorum corporum, sed ubicunque non fuerint recepti, fugiant ad aliam terram ad faciendum poenitentiam cum benedictione Dei. Et firmiter volo obedire generali ministro hujus fraternitatis et illi guardiano, quem sibi placuerit mihi dare. Et ita volo esse captus in manibus suis, ut non possim ire vel facere contra voluntatem suam, quia dominus meus est. Et quamvis sim simplex et infirmus, tamen semper volo habere clericum, qui mihi faciat officium, sicut in regula continetur. Et omnes alii fratres ita teneantur firmiter obedire guardianis suis et facere officium secundum regulam. Et si aliqui inventi essent, qui non facerent officium secundum regulam et vellent alio modo variare aut non essent catholici, omnes fratres, ubicunque sunt, per obedientiam teneantur, quod, ubicunque invenient aliquem ipsorum, proximiori custodi illius loci, ubi ipsum invenerint, debeat praesentare. Et custos teneatur per obedientiam ipsum firmiter custodire, sicut hominem in vinculis die noctisque, ita quod non possit eripi de manibus suis, donec in propria sua persona ipsum repraesentet in manibus sui ministri. Et minister teneatur firmiter per obedientiam mittere ipsum per tales fratres, qui die noctisque custodiant ipsum sicut hominem in vinculis, donec repraesentent ipsum coram domino ostensi, qui est dominus protector et corrector istius fraternitatis.

Et non dicant fratres: Haec est alia regula, quia haec est recordatio, admonitio et exhortatio, meum testamentum, quod ego frater Franciscus parvulus vester facio vobis fratribus meis benedictis propter hoc, ut regulam, quam

Domino promisimus, melius catholice observemus. Et generalis minister et omnes alii ministri et custodes per obedientiam teneantur in istis verbis non addere vel minuere. Et semper hoc scriptum habeant secum juxta regulam, et in omnibus capitulis, quae facient, quando legunt regulam, legant et ista verba. Et omnibus fratribus meis clericis et laicis praecepio firmiter per obedientiam, ut non mittant glossas in regula nec istis verbis, dicendo: Ita volunt intelligi, sed sicut dedit mihi Dominus pure et simpliciter dicere et scribere regulam et ista verba, ita simpliciter et pure sine glossa intelligatis et cum sancta operatione usque in finem observetis. Et quicunque haec observaverit, in coelo repleatur benedictione altissimi Patris coelestis et in terra repleatur benedictione dilecti Filii sui cum sanctissimo Spiritu paracleto et omnibus virtutibus coelorum et omnibus sanctis. Et ego frater Franciscus parvulus et vester servus in Domino, quantumcunque possum, confirmo vobis intus et foris istam sanctissimam benedictionem, amen.

S. FRANCISCI ASSISIATIS

O P E R U M

PARS II.

Tres a beato Francisco institutas esse vivendi normas, quibus utriusque sexus non modica multitudo sancte recte-que vitam ageret, nemini prorsus ignotum. Primam fratrum minorum, secundam sanctimonialium, tertiam fratrum soro-rumque de poenitentia, qui tertiarii dicuntur iidem suis stabilivit legibus, regulis munivit sanctisque undique firmavit institutis, et has tres regulas pars secunda continet.

Prima regula, quam seraphicus pater scripsit patribus minoribus.

Haec prima regula, quam primus Innocentius III., deinde ejus auctoritate etiam synodus Lateranensis (1215), quamquam non litteris, suis tamen ipsorum verbis, confirmarunt, non ita integra permansit, sed in breviorem contracta est, quam ipsam breviorem fratres sequuntur. Cujus rei causa infra, quum hanc secundam regulam trademus, afferetur.

In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, amen.

Haec est vita, quam frater Franciscus petuit sibi con-cedi et confirmari a domino papa Innocentio, et concessit

et confirmavit eam sibi et suis fratribus, habitis et futuris. Frater Franciscus, et quicunque erit caput istius religionis, promittit obedientiam et reverentiam domino Innocentio papae et ejus successoribus obedire.

CAPUT I.

**Quod fratres debent vivere in obedientia, sine proprio
et in castitate.**

Regula et vita istorum fratrum haec est, scilicet vivere in obedientia et in castitate et sine proprio et Domini nostri Jesu Christi doctrinam et vestigia sequi, qui dicit: „Si vis perfectus esse, vade et vende omnia et da pauperibus, et habebis thesaurum in coelo, et veni et sequere me,“ et: „Si quis vult post me venire, abneget semet-ipsum et tollat crucem suam et sequatur me,“ item: „Si quis vult venire post me, et non odit patrem suum et uxorem et filios et fratres et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest esse meus discipulus. Et omnis qui reliquerit patrem aut matrem, fratres aut sorores, uxorem aut filios, domos aut agros propter me, centuplum accipiet et vitam aeternam possidebit.“

CAPUT II.

De receptione et vestitu fratrum.

Si quis divina inspiratione volens accipere hanc vitam venerit ad nostros fratres, benigne recipiatur ab eis; qui si fuerit firmus accipere vitam nostram, multum caveant fratres sibi, ne de suis temporalibus negotiis se intromitant, sed ad suum ministrum, quam citius poterunt, eum repreäsentent. Minister vero benigne recipiat ipsum et

confortet et vitae nostrae tenorem ei diligenter exponat. Quo facto praedictus, si vult et potest spiritualiter et sine impedimento, vendat omnia sua et studeat pauperibus erogare. Caveant autem fratres et ministri fratrum, quod de negotiis suis nullo modo se intromittant. Nec accipiant aliquam pecuniam, nec per se nec per interpositam personam. Si tamen indiguerint, alia necessaria corporis praeter pecuniam accipere possunt fratres causa necessitatis sicut alii pauperes. Et cum reversus fuerit, minister concedat ei pannos probationis usque ad annum, scilicet duas tunicas sine caputio et cingulum et braccas et caparonem usque ad cingulum. Finito vero anno et termino probationis recipiatur ad obedientiam. Postea non licebit ei ad aliam religionem accedere nec extra obedientiam evagari juxta mandatum domini Papae. Si autem aliquis venerit, qui sua dare non potest sine impedimento et habet spiritualem voluntatem, relinquat illa, et sufficit ei. Nullus recipiatur contra formam et institutionem sanctae ecclesiae.

Alii vero, qui promiserunt obedientiam, habeant unicam tunicam cum caputio et aliam sine caputio, si necesse fuerit, et cingulum et braccas. Et omnes fratres vilibus vestibus induantur et possint eas repeciare de saccis et aliis peciis, cum benedictione Dei, quia Dominus dicit in Evangelio: „Qui in veste pretiosa sunt et in deliciis, et qui „mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt.“ Et licet dicantur hypocritae, non tamen cessent benefacere. Nec quaerant caras vestes in hoc saeculo, ut possint habere vestimentum in regno coelorum.

CAPUT III.

De divino officio et jejunio.

Dicit Dominus: „Hoc genus daemoniorum non potest „exire nisi in jejunio et oratione,“ et iterum: „Cum

„jejunatis, nolite fieri sicut hypocritae tristes.“ Propter hoc omnes fratres, sive clerici sive laici, faciant divinum officium, laudes et orationes secundum quod debent facere. Clerici faciant officium, dicant pro vivis et pro mortuis secundum consuetudinem clericorum. Pro defectu autem et negligencia fratrum omni die dicant: Miserere mei Deus cum Pater noster; et pro fratribus defunctis dicant: De profundis cum Pater noster. Et libros necessarios ad implendum eorum officium possint habere. Et laicis scientibus legere psalterium liceat illud habere. Aliis vero nescientibus litteras librum habere non liceat. Laici vero dicant: Credo in Deum et viginti quatuor Pater noster cum Gloria Patri. Pro Tertia, Sexta, Nona, pro qualibet istarum, septem Pater noster cum Gloria Patri; pro Vesperis autem duodecim, pro Completorio septem et Credo in Deum cum Gloria Patri, pro mortuis septem Pater noster cum Requiem aeternam, et pro defectu et negligentia fratrum tria Pater noster, qualibet die.

Et similiter omnes fratres jejunent a festo Omnium Sanctorum usque ad Natale, et ab Epiphania, quando Dominus noster Jesus Christus incepit jejunare, usque ad Pascha. Aliis vero temporibus non teneantur secundum hanc vitam, nisi sexta feria jejunare. Et liceat eis manducare de omnibus cibis, qui apponuntur eis, secundum sanctum evangelium.

CAPUT IV.

De ministris et aliis fratribus, qualiter ordinentur.

In nomini Domini: Omnes fratres, qui constituuntur ministri et servi aliorum fratrum, in locis, quibus fuerint, collocent suos fratres, quos saepe visitent et spiritualiter inoneant et confortent. Et omnes alii fratres mei benedicti

diligenter obediant eis in his, quae spectant ad salutem animae et non sunt contraria vitae nostrae. Et faciant inter se, sicut dicit Dominus: „Quaecunque vultis, ut faciant vobis homines, et vos facite illis,“ et quod tibi non vis fieri, non facias alteri. Et recordentur ministri et servi, quod dicit Dominus: „Non veni ministrari, sed ministrare,“ et quod commissa est cura animarum fratrum, de quibus si aliquis perderetur propter eorem culpam et malum exemplum, in die judicii oportebit eos reddere rationem coram Domino Iesu Christo.

CAPUT V.

De correctione fratrum in offensione.

Ideoque animas vestras et fratrum vestrorum custodite, quia „horrendum est incidere in manus Dei viventis.“ Si quis autem ministrorum alicui fratrum aliquid contra vitam nostram praeceperit vel contra animam suam, non tenetur ei obedire, quia illa obedientia non est, in qua delictum vel peccatum committitur. Verumtamen omnes fratres, qui sunt sub ministris et servis fratrum minorum et servorum, considerent rationabiliter et diligenter, si viderint aliquem illorum carnaliter et non spiritualiter ambulare pro rectitudine vitae nostre; post tertiam admonitionem, si non se emendaverit, in capitulo Pentecostes renuntient ministro et servo totius fraternitatis, nulla contradictione impediente. Si vero inter fratres, ubique sint, fuerit aliquis frater volens carnaliter et non spiritualiter ambulare, fratres, cum quibus est, moneant eum et instruant et corripiant humiliter et diligenter. Quod si ille post tertiam admonitionem noluerit se emendare, quam citius possint, mittant eum vel significant suo ministro et servo, qui minister et servus de eo faciat, sicut sibi secundum Deum melius videbitur

expedire. Et caveant omnes fratres, tam ministri et servi, quam alii, quod propter peccatum alterius vel malum exemplum non turbentur et irascantur, quia diabolus propter delictum unius vult multos corrumpere, sed spiritualiter, sicut possunt, adjuvent eum, qui peccavit, quia „non est „sanis opus medicus, sed male habentibus.“ Similiter omnes fratres non habeant potestatem vel dominationem, maxime inter se. Sicut enim Dominus dicit in evangelio: „Principes gentium dominantur eorum, et qui majores sunt, „potestatem exercent in eos.“ Non sic erit inter fratres, sed quicunque voluerit inter eos major fieri, sit eorum minister et servus, et qui major est inter eos, fiat sicut minor. Nec aliquis fratribus malum faciat vel malum dicat alteri, imo magis per charitatem spiritus voluntarie serviant et obedient invicem. Et haec est vera et sancta obedientia Domini nostri Jesu Christi. Et omnes fratres, quomodo cunque declinaverint a mandatis Domini et extra obedientiam evagaverint, sicut dicit Propheta, sciant se esse maledictos extra obedientiam, quoisque steterint in tali peccato scienter. Et quando perseverant in mandatis Domini, quae promiserunt per sanctum evangelium et vitam ipsorum, sciant se in vera obedientia stare et benedicti sint a Domino.

CAPUT VI.

De recursu fratrum ad ministrum, et quod aliquis frater non vocetur prior.

Fratres, in quibuscunque locis sunt, si non possunt vitam nostram observare, quam citius possunt, recurrent ad suum ministrum, hoc ipsi significantes. Minister vero taliter studeat eis providere, sicut vellet sibi fieri, si in

consimili casu esset. Et nullus vocetur prior, sed generliter omnes vocentur fratres minores, et alter alterius lavet pedes.

CAPUT VII.

De modo serviendi et laborandi.

Omnis frater, in quibuscumque locis fuerint apud aliquos ad serviendum vel ad laborandum, non sint camerarii nec cellarii nec praesint in domibus eorum, quibus serviunt, nec recipiant aliquod officium, quod scandalum generet vel animae suae faciat detrimentum, sed sint minores et subditi omnibus, qui in eadem domo sunt. Et fratres, qui sciunt laborare, laborent et eandem artem exerceant, quam noverint, si non sit contra salutem animae suae, et honeste poterunt operari. Nam, ait Propheta, „labores manuum tuarum, quia manducabis, beatus es, et bene tibi erit,“ et Apostolus: „Qui non vult laborare, non manducet.“ Et unusquisque in eadem arte et officio, in quo vocatus est, permaneat. Et possint pro labore accipere omnia necessaria, praeter pecuniam, et cum necesse fuerit, vadant pro eleemosynis sicut alii pauperes. Et liceat eis habere ferramenta et instrumenta suis artibus necessaria. Omnes fratres studeant bonis operibus insudare, quia scriptum est (apud Hieron.): Semper facito aliquid boni, ut te diabolus inventiat occupatum, et iterum: Otiositas est animae inimica. Idecirco servi Dei semper orationi vel alicui bonae operationi insistere debent. Caveant sibi fratres, ubique furent, in eremis vel in aliis locis, quod nullum locum sibi approprient nec alicui defendant. Et quicunque ad eos venerint, amicus vel adversarius, fur vel latro, benigne recipiatur. Ubiunque sunt fratres vel in quoconque loco se invenerint, spiritualiter et diligenter debeat se revidere

et honorare ad invicem sine murmuratione. Et caveant sibi, quod non ostendant se tristes extrinsecus, nubilosos et hypocritas, sed ostendant se gaudentes in Domino, hilares et convenienter gratiosos.

CAPUT VIII.

Quod fratres non recipient pecuniam.

Dominus praecepit in evangelio: Videte et cavete ab omni malitia et avaritia et attendite vobis a solicitudinibus hujus saeculi et a curis hujus vitae. Unde nullus fratum, ubicunque sit et quocunque vadit, aliquo modo tollat nec recipiat nec recipi faciat pecuniam aut denarios, nec occasione vestimentorum nec librorum nec pro pretio alicujus laboris, imo nulla occasione, nisi propter manifestam necessitatem infirmorum fratrum, quia non debemus majorem utilitatem habere et reputare in pecunia et denariis, quam in lapidibus. Et illos vult diabolus obcaecare, qui eam appetunt vel reputant lapidibus meliorem. Caveamus ergo, quia omnia reliquimus, ne pro tam modico regnum coelorum perdamus. Et si in aliquo loco invenerimus denarios, de his non curemus, tanquam de pulvere, quem pedibus calcamus, quia „vanitas vanitatum, et omnia vanitas.“ Et si forte, quod absit, aliquem fratrem contigerit pecuniam vel denarios colligere vel habere, excepta solummodo praedicta infirmorum necessitate, omnes fratres teneant eum pro falso fratre et fure et latrone et loculos habente, nisi vere poenituerit. Et nullo modo fratres recipient vel recipiant, nec quaerant nec quaeri faciant pecuniam vel eleemosynam nec denarios pro aliquibus domibus vel locis, nec cum persona pro talibus locis pecuniam vel denarios quaerente vadant. Alia autem servitia, quae non sunt contrariae vitae nostrae, possunt fratres in talibus locis facere cum

benedictione Dei. Fratres tamen in manifesta necessitate leprosorum possunt pro eis quaerere eleemosynam. Caveant tamen multum a pecunia. Similiter caveant omnes fratres, ne pro aliquo turpi lucro terras circumeant.

CAPUT IX.

De petenda eleemosyna.

Omnis frater studeat sequi humilitatem et paupertatem Domini nostri Jesu Christi et recordentur, quod nihil aliud oportet nos habere de toto mundo, sicut dicit Apostolus: „Habentes alimenta, et quibus tegamur, his contenti simus.“ Et debent gaudere, quando conversantur inter viles et despicias personas, inter pauperes et debiles, infirmos et leprosos et juxta viam mendicantes. Et cum necesse fuerit, vadant pro eleemosynis, et non verecundentur, et magis recordentur, quia Dominus noster Jesus Christus filius Dei vivi omnipotentis posuit faciem suam ut petram durissimam, nec verecundatus est, et fuit pauper et hospes et vixit de eleemosynis ipse et beata Virgo et discipuli ejus. Quando facherent eis homines verecundiam et nollent eis dare eleemosynam, referant inde gratias Deo, quia de verecundiis recipient magnum honorem ante tribunal Domini nostri Jesu Christi, et sciant, quod verecundia non patientibus, sed inferentibus imputatur. Et eleemosyna est haereditas et justitia, quae debetur pauperibus, quam nobis acquisivit Dominus noster Jesus Christus. Et fratres, qui eam acquirendo laborant, magnam mercedem habebunt, et faciunt lucrari et acquirere tribuentes, quia omnia, quae homines faciunt in hoc mundo, peribunt, sed de charitate et eleemosynis, quas fecerint, habebunt praemium a Domino. Et secure manifestet unus alteri necessitatem suam, ut sibi necessaria inveniat, et ministret. Et quilibet diligat et

nutriat fratrem suum, sicut mater diligit et nutrit filium suum, in quibus Deus eis gratiam largiatur. „Et qui non manducat, manducantem non spernat, et qui manducat, non manducantem non judicet.“ Et quando necessitas supervenerit, liceat universis fratribus, ubique fuerint, ut omnibus cibis, quos possunt homines manducare, sicut Dominus noster dicit de David, qui comedit panes propositionis, quos non licebat comedere, nisi sacerdotibus. Et recordentur, quod dicit Dominus: „Attendite vobis, ne forte graventur corda vestra crapula et ebrietate, et superveniat vobis repentina dies illa tanquam laqueus; laqueus enim superveniet super omnes, qui sedent super faciem orbis terrae.“ Similiter tempore manifestae necessitatis faciant omnes de eorum necessariis, sicut eis Dominus gratiam largietur, quia necessitas non habet legem.

CAPUT X.

De infirmis fratribus.

Si quis fratum in infirmitatem inciderit, ubique fuerit, alii fratres non dimittant eum, nisi constituantur unus de fratribus vel plures, si necesse fuerit, qui serviant ei, sicut vellent sibi serviri. Sed in maxima necessitate possunt ipsum dimittere alicui personae, quae debeat suaet satisfacere infirmitati. Et rogo fratrem infirmum, ut referat de omnibus gratias creatori, et qualem vult eum Dominus, talem se esse desideret, sive sanum sive infirmum, quia omnes, quos Deus ad vitam praeordinavit aeternam, flagellorum atque infirmitatum stimulis et compunctionis spiritu erudit, sicut dicitur in Apocalypsi: „Ego, quos amo, corrigo et castigo.“ Si autem turbabitur sive irascetur contra Deum sive contra fratres vel si forte solcite postulaverit medicinas, nimis desiderans liberare carnem cito morituram,

quae est animae inimica, a malo sibi evenit, et carnis est
et non videtur esse de fratribus, quia plus diligit corpus,
quam animam.

CAPUT XI.

Quod fratres non blasphemant nec detrahant, sed diligant invicem.

Et omnes fratres caveant sibi, ut non calumnientur aliquem, nec contendant verbis, sed studeant retinere silentium, quodcumque eis Dominus gratiam largietur. Nec litigent inter se nec cum aliis, sed primo curen humiliter respondere dicentes: „Servi inutiles sumus,“ et non irascantur, „quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio; qui autem dixerit fratri suo: racha, reus erit gehennæ ignis.“ Et diligent se invicem, sicut Dominus dicit: „Hoc est praeceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos,“ et ostendant ex operibus dilectionem, quam debent ad invicem, sicut dicit Apostolus: „Non diligamus verbo aut lingua, sed opere et veritate.“ Neminem blasphemant nec murmurent nec detrahant aliis, quia scriptum est: „Susurrones et detractores sunt Deo odibiles.“ Et sint modesti omnes monstrantes mansuetudinem ad omnes homines, nec judicent nec condemnent. Et, sicut dicit Dominus, non considerent minima peccata aliorum, ino magis sua recogitent in amaritudine animae suae. Et contendant intrare per angustam portam, quia dicit Dominus: „Angusta porta et arcta via est, quae dicit ad vitam, et pauci sunt, qui inveniunt eam.“

CAPUT XIII.**De malo visu et frequentia mulierum vitanda.**

Omnes fratres, ubicunque sunt vel vadunt, caveant sibi a malo visu et frequentia mulierum, et nullus cum eis consilietur solus. Sacerdos honeste loquatur cum eis dando poenitentiam vel aliud spirituale consilium. Et nulla penitus mulier ab aliquo fratre recipiatur ad obedientiam, sed dando sibi consilium spirituale, ubi voluerit, agat poenitentiam. Et multum omnes nos custodiamus et omnia membra nostra teneamus, quia dicit Dominus: „Omnis, „qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam moechatus est cum ea in corde suo.“

CAPUT XIII.**De praesumptione fornicationis.**

Si quis fratrum diabolo instigante fornicaretur, habitum, quem ex sua turpitudine amisit, ex toto deponat et a nostra religione penitus expellatur et postea poenitentiam faciat de peccatis.

CAPUT XIV.**Quomodo fratres debeant ire per mundum.**

Quando fratres vadunt per mundum, nihil portent per viam, nec saccum nec peram nec panem nec pecuniam nec virgam. Et in quauncunque domum intraverint, dicant primum: „Pax huic domui, et in eadem domo manentes, edant et bibant, quae apud illos sunt.“ Non resistant malo, sed si quis eos in maxillam percusserit, praebeant

ei alteram, et qui auferret eis vestimentum, et tunicam non prohibeant. Omni petenti se tribuant, sed si quis auferret, quae sua sunt, non repetant.

CAPUT XV.

Quod fratres non teneant bestiam nec equitent.

Injungo omnibus fratribus meis, tam clericis quam laicis, euntibus per mundum, licet morantibus in locis, quod nullo modo apud se nec apud alium et aliquo modo bestiam aliquam habeant. Nec eis liceat equitare, nisi infirmitate vel magna necessitate cogantur.

CAPUT XVI.

De euntibus inter Sarracenos et alios infideles.

Dixit Dominus: „Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes et simplices sicut columbae.“ Unde quicunque fratrum divina inspiratione voluerint ire inter Sarracenos et alios infideles, vadant de licentia sui ministri et servi. Minister vero det eis licentiam et non contradicat, si viderit eos esse idoneos ad mittendum. Nam tenebitur Domino reddere rationem, si in hoc vel in aliis processerit indiscrete. Fratres vero, qui vadunt, possunt duobus modis spiritualiter inter alios conversari. Unus modus est, quod non faciant lites nec contentiones, sed sint „subditi omni humanae creaturae propter Deum,“ et confiteantur se esse Christianos. Alius modus est, quod, cum viderint placere Deo, annuntient verbum Dei, ut credant in Deum omnipotentem Patrem et Filium et Spiritum sanctum, creatorem omnium, redemptorem et salvatorem Filium, ut baptizentur et Chris-

tiani efficiantur, quia „nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non potest intrare in regnum Dei.“ Haec et alia, quae placuerint Domino, ipsis et aliis dicere possunt, quia dicit Dominus in evangelio: „Omnis, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo, qui est in coelis,“ et qui erubuerit me et meos sermones, hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua et Patris et sanctorum angelorum. Et omnes fratres, ubicunque sint, recordentur, quod dede-
runt se et reliquerunt sua corpora Domino nostro Iesu Christo, et pro eius amore debent se exponere inimicis, tam visibilibus quam invisibilibus, quia dicit Dominus: „Qui perdiderit animam suam propter me, salvam faciet eam in vitam aeternam. Beati, qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum coelorum. Si me persecuti sunt, et vos consequentur. Si autem perse-
quuntur vos in una civitate, fugite ad aliam. Beati estis, cum vos oderint homines et maledixerint vos et expro-
braverint et ejecerint nomen vestrum tanquam malum et cum dixerint omne malum adversum vos, mentientes propter me: gaudete in illa die et exultate, quoniam merces vestra multa est in coelis. Dico autem vobis amicis meis: Nolite timere eos, qui occidunt corpus et post haec non habent amplius, quid faciant. Videte, ne terreamini. In patientia vestra possidebitis animas vestras. Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.“

CAPUT XVII.

De Praedicatoribus.

Nullus fratum praedicet contra formam et institutio-
nenm sanctae ecclesiae, nisi concessum fuerit sibi a suo
ministro. Caveat ergo sibi minister, ne alicui indiscrete

concedat. Omnes tamen fratres operibus praedicent. Et nullus minister vel praedicator appropriet sibi ministerium vel officium praedicationis, sed quacunque hora ei injunctum fuerit, sine omni contradictione dimittant suum officium. Unde deprecor in charitate, quae Deus est, omnes fratres meos praedicatores, oratores et laboratores, tam clericos quam laicos, ut studeant se humiliare in omnibus, non gloriari nec in se gaudere nec intrinsecus se exaltare de bonis verbis et operibus, imo de nullo bono, quod dicit vel facit Deus et operatur in eis aliquando et per ipsos, secundum quod ipse Dominus dicit: „Veruntamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus subjiciuntur vobis.“ Et firmiter sciamus, quod non pertinent ad nos, nisi vitia et peccata; et magis debemus gaudere, cum in tentationes varias inciderimus et cum sustinemus quascunque animae vel corporis angustias aut tribulationes in hoc mundo propter vitam aeternam. Omnes ergo, fratres, caveamus ab omni superbia et vana gloria. Custodiamus nos a sapientia hujus mundi et a prudentia carnis. Spiritus enim carnis vult et studet multum ad verba habenda, sed parum ad operationem, et quaerit non religionem et sanctitatem spiritus, sed vult et desiderat religionem et sanctitatem foris apparentem hominibus, et isti sunt, de quibus dicit Dominus: „Amen dico vobis, receperunt mercedem suam.“ Spiritus autem Domini vult mortificatam et despectam, vilem et abjectam et opprobriosam esse carnem, et studet ad humilitatem et patientiam et puram simplicitatem et veram pacem spiritus et super omnia desiderat divinum timorem et divinam sapientiam et divinum amorem Patris et Filii et Spiritus sancti. Et omnia bona Deo altissimo et summo reddamus et omnia bona ipsius esse recognoscamus et de omnibus eis gratias referamus, a quo bona cuncta procedunt, et ipse altissimus et summus solus et verus Deus

habeat, et ei reddantur, et ipse recipiat omnes honores et reverentias et omnes laudes et benedictiones et omnes gratias et omnem gloriam, cuius est omne bonum, qui solus bonus. Et quando videmus vel audimus malum dici vel fieri vel blasphemari Deum, nos benedicamus et beneficiamus et laudemus Deum, qui est benedictus in saecula saeculorum, amen.

CAPUT XVIII.

Qualiter ministri convenient ad invicem.

Quolibet anno unusquisque minister cum fratribus suis possit convenire, ubicunque placuerit eis, in festo sancti Michaelis archangeli de his, quae ad Deum pertinent, tractaturus. Omnes vero ministri, qui sunt in ultramarinis et ultramontanis partibus, semel in tribus annis, et alii ministri semel in anno veniant ad capitulum in festo Pentecostes apud sanctam Mariam de Portiuncula, nisi a ministro et servo totius fraternitatis aliter fuerit ordinatum.

CAPUT XIX.

Quod omnes fratres vivant catholice.

Omnes fratres sint catholici, vivant et loquantur catholice. Si quis vero erraverit a fide et vita catholica, in dicto vel in facto, et non se emendaverit, a nostra fraternitate penitus expellatur. Et omnes clericos et omnes religiosos habeamus pro dominis in his, quae spectant ad laudem animae et a nostra religione non deviant, et ordinem et officium eorum et administrationem in Domino veneremur.

CAPUT XX.**De confessione fratrum et perceptione corporis et sanguinis Domini nostri Iesu Christi.**

Fratres benidicti, tam clerici quam laici, confiteantur peccata sua sacerdotibus nostrac religionis, et si non possunt, confiteantur aliis discretis et catholicis sacerdotibus, scientes firmiter et attendentes, quod, a quibuscumque sacerdotibus acceperint poenitentiam et absolutionem, absoluti erunt procul dubio ab illis peccatis, si poenitentiam sibi injunctam procuraverint humiliter et fideliter observare. Si vero tunc sacerdotem habere non poterunt, confiteantur fratri suo, sicut dicit apostolus Jacobus: „Confitemini alterum peccata vestra.“ Non tamen ob hoc dimittant recurrere ad sacerdotes, quia potestas ligandi atque solvendi solis sacerdotibus est concessa. Et sic contriti et confessi sumant corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi cum magna humilitate et veneratione, attendentes, quod ipse Dominus dicit: „Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, habet vitam aeternam,“ et: „Hoc facite in meam commemorationem.“

CAPUT XXI.**De laude et exhortatione, quam possunt facere omnes fratres.**

Et hanc talem exhortationem et laudem omnes fratres mei, quandocunque placuerit eis, annuntiare possunt, et inter quoscunque homines, cum benedictione Dei: Timete et honorate, laudate et benedicte. Gratias agite et adorate Dominum Deum omnipotentem in trinitate et unitate, Patrem

et Filium et Spritum sanctum, creatorem omnium. Facite poenitentiam, agite dignos fructus poenitentiae, quia scitote, quod cito moriemur. „Date et dabitur vobis; dimittite, et „dimitetur vobis,“ et si non dimiseritis, Dominus non dimittet vobis peccata vestra. Beati, qui moriuntur in poenitentia, quia erunt in regno coelorum. Vae illis, qui non moriuntur in poenitentia, quia erunt filii diaboli, cujus opera faciunt, et ibunt in ignem aeternum. Cavete et abstinete ab omni malo et perseverate usque in finem in bono.

CAPUT XXII.

De admonitione fratrum.

Attendamus omnes, fratres, quia dicit Dominus: „Diligitе inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos;“ nam et Dominus noster Jesus Christus, cuius vestigia sequi debemus, traditorem suum vocavit amicum, crucifixoribus sponte se obtulit. Amici ergo nostri sunt omnes illi, qui injuste nobis inferunt tribulationes, angustias, verecundias et injurias, dolores et tormenta, martyrium et mortem, quos multum diligere debemus, quia ex hoc, quod nobis inferunt, habemus vitam aeternam. Et odio habeamus corpus nostrum cum suis vitiis et peccatis, quia carnaliter vivendo vult nobis auferre amorem Domini nostri Jesu Christi et vitam aeternam et seipsum cum omnibus perdere in infernum. Quia nos propter culpam sumus foetidi, miseri et bono contrarii, ad mala autem prompti et voluntarii, quia, sicut dicit Dominus in evangelio: „De corde hominum procedunt et exeunt cogitationes malae, adulteria, fornicationes, homicidia, furtum et avaritia, nequitia, dolus, falsa testimonia, blasphemia, superbia, stultitia.“ Haec omnia mala ab intus de corde hominis procedunt, et haec sunt, quae coinquinant animam. Nunc autem, postquam dimisimus mundum, nil aliud habemus

facere, nisi ut solicii simus voluntatem Domini sequi et placere ipsi. Multum caveamus, ne simus terra secus viam vel petrosa vel spinosa, secundum quod dicit Dominus in evangelio: „Semen est verbum Dei. Quod autem secus viam cecidit et conculcatum est, hi sunt, qui audiunt verbum Dei et non intelligunt; et confestim venit diabolus et rapit, quod seminatum est in cordibus eorum, ne credentes salvi fiant. Quod autem super terram (petram) cecidit, hi sunt, qui, cum audierint verbum, statim cum gaudio suscipiunt illud,“ facta autem tribulatione et persecutione propter verbum, continuo scandalizantur, „et hi radicem in se non habent,“ sed temporales sunt, quia „ad tempus credunt et in tempore temptationis recedunt.“ Quod autem in spinas cecidit, hi sunt, qui verbum Dei audiunt et sollicitudo et aerumnae istius saeculi et fallacia divitiarum et circa reliqua concupiscentiae introeuntes suffocant verbum, et sine fructu afficiuntur. „Quod autem in terram bonam seminatum est, hi sunt, qui in corde bono et optimo audientes verbum intelligunt et retinent et fructum afferunt in patientia.“ Et propterea nos, fratres, sicut dicit Dominus, „dimittamus mortuos sepelire mortuos suos,“ et multum caveamus a malitia et subtilitate Satanae, qui vult, ne homo mentem suam et cor habeat ad Dominum Deum, et circumiens desiderat cor hominis sub specie alicujus mercedis vel adjutorii tollere et suffocare verbum et praecpta Domini a memoria et vult cor hominis per saecularia negotia et curam excaecare et ibi habitare, sicut dicit Dominus: „Cum immundus spiritus exit ab homine, ambulat per loca arida et inaquosa, quaerens requiem, et non inveniens dicit: Revertar in domum meam, unde exivi. Et inveniens invenit eam scopis mundatam et ornatam. Tunc vadit et assumit alios septem spiritus nequiores se, et ingressi habitant ibi, et fiunt novissima hominis pejora

„prioribus.“ Unde, fratres, custodiamus nos multum, ne sub specie alicujus mercedis vel adjutorii vel operis perdamus aut tollamus mentem nostram a Domino, sed in sancta charitate, quae Deus est, rogo omnes fratres, tam ministros quam alios, ut omni impedimento remoto et omni cura et solicitudine postposita, quocunque modo melius possunt, debeant servire, amare et honorare Dominum Deum mundo corde et pura mente, quod ipse super omnia quaerit. Et semper faciamus in nobis habitaculum et mansionem ipsi, qui est Dominus Deus omnipotens, Pater et Filius et Spiritus sanctus, qui dicit: Vigilate itaque omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere omnia mala, quae ventura sunt, et stare ante Filium hominis. Et cum statis ad orandum, dicite: Pater noster, qui es in coelis; et adoremus eum puro cordo. „Oportet enim semper orare et non „desicere;“ nam Pater tales quaerit adoratores. „Spiritus „est Deus, et eos, qui adorant eum, in spiritu et veritate „oportet adorare.“ Et ad ipsum recurramus, tanquam ad patrem et episcopum animarum nostrarum, qui dicit: „Ego „sum pastor bonus, qui pasco oves meas, et animam meam „pono pro ovibus meis.“ Omnes enim vos fratres estis. „Patrem nolite vocare vobis super terram; unus enim est „pater vester, qui in coelis est. Nec vocemini magistri; „unus enim est magister vester, qui in coelis est. Si man- „seritis in me, et verba mea in vobis manserint, quod- „cunque volueritis, petetis, et fiet vobis. Ubiunque sunt „duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio „eorum. Ecce ego vobiscum sum usque ad consumationem „saeculi. Verba, quae locutus sum vobis, spiritus et vita „sunt. Ego sum via, veritas et vita.“ Teneamus ergo veram viam, vitam et doctrinam et sanctum eius evangelium, qui dignatus est pro nobis Patrem suum et nomen eius nobis manifestare, dicens: „Pater, manifestavi nomen

„tuum hominibus, quos dedisti mihi, quia verba, quae dedisti mihi, dedi eis; et ipsi acceperunt et cognoverunt vere, quia a te exivi, et crediderunt, quia tu me misisti. „Ego pro eis rogo, non pro mundo, sed pro his, quos dedisti mihi in nomine tuo, ut sint unum, sicut et nos. „Haec loquor in mundo, ut habeant gaudium in semetipsis. „Ego dedi eis sermonem tuum, et mundus eos odio habuit, „quia non sunt de mundo, sicut et ego non sum de mundo. „Non rogo, ut tollas eos de mundo, sed ut serves eos a malo. Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est. „Sicut tu me misisti in mundum, et ego misi eos in mundum, et pro eis sanctifico meipsum, ut sint ipsi sanctificati in veritate. Non enim pro eis rogo tantum, sed pro eis, qui credituri sunt propter verba eorum in me, „ut sint conjuncti in unum, et cognoscat mundus, quia tu me misisti, et dilexisti eos, sicut me dilexisti. Notum faciam eis nomen tuum, ut dilectio, qua dilexisti me, in ipsis sit, et ego in ipsis. Pater, quos dedisti mihi, volo, „ut ubi ego sum, et illi sint mecum et videant claritatem tuam in regno tuo.“

CAPUT XXIII.

Oratio ad Deum sive gratiarum actio, atque ad fratres exhortatio.

Omnipotens, sanctissime, altissime et summe Deus, Pater sancte et juste Domine, rex coeli et terrae, propter temetipsum gratias agimus tibi, quod per sanctam voluntatem tuam et per unicum Filium tuum et Spiritum sanctum creasti omnia spiritualia et corporalia et nos ad imaginem tuam et similitudinem factos in paradiso posuisti, et per culpam nostram cecidimus. Et gratias agimus tibi, quia,

sicut per Filium tuum nos creasti, sic per istam dilectionem tuam, qua dilexisti nos, ipsum verum Deum et verum hominem ex gloriosa semper virginе beatissima sancta Maria nasci fecisti et per crucem et sanguinem et mortem ipsius nos captivos redimere voluisti. Et gratias agimus tibi, quia ipse Filius tuus iterum venturus est in gloria majestatis suae mittere maledictos, qui poenitentiam non egerunt et te non cognoverunt, in ignem aeternum et dicere omnibus, qui te cognoverunt et adoraverunt et tibi servierunt in poenitentia: „Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, „quod vobis paratum est ab origine mundi.“ Et quia omnes, miseri et peccatores, non sumus digni nominare te, suppliciter exoramus, ut Dominus noster Jesus Christus Filius tuus dilectus, in quo tibi bene complacuit, una cum Spiritu sancto Paraclito gratias agat tibi sicut tibi et ipsis placet pro omnibus, qui tibi semper sufficit ad omnia, per quem tanta nobis fecisti, alleluja. Et gloriosam matrem beatissimam Mariam semper virginem, beatum Michaëlem, Gabrielem, Raphaëlem et omnes choros beatorum spirituum, seraphim, cherubim, thronorum, dominationum, principatum et potestatum, virtutum, angelorum, archangelorum, b. Joannem Baptistam, Joannem Evangelistam, Petrum, Paulum et beatos patriarchas et prophetas, innocentes, apostolos, evangelistas, discipulos, martyres, confessores, virgines, beatos Eliam et Enoch et omnes sanctos, qui fuerunt, erunt et sunt, propter tuum amorem humiliter deprecamur, ut, sicut tibi placet, pro his tibi gratias referant summo Deo, vero, aeterno et vivo, cum Filio tuo beatissimo Domino Jesu Christo et Spiritu sancto Paraclito in saecula saeculorum, amen, alleluja. Et Domino Deo universos intra sanctam ecclesiam catholicam et apostolicam servire volentes, et omnes sequentes ordines, sacerdotes, diaconos, subdiaconos, acolythos et exorcistas, lectores et

ostiarios et omnes clericos, universos religiosos et universas religiosas, omnes pueros et parvulos, pauperes et egenos, reges et principes, laboratores et agricolas, servos et dominos, omnes virgines, continentes et maritatas, laicos masculos et feminas, omnes infantes, adolescentes, juvenes et senes, sanos et infirmos, omnes pusillos et magnos et omnes populos, tribus et linguis et omnes nationes et omnes homines ubique terrarum, qui sunt et erunt, humiliter rogamus et supplicamus nos omnes fratres minores servi inutiles, ut omnes in vera fide et poenitentia perseveremus, quia aliter nullus salvari potest. Omnes diligamus ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente et fortitudine, ex toto intellectu et ex omnibus viribus, toto nisu, toto affectu, totis visceribus, totis desideriis et voluntatibus Dominum Deum, qui totum corpus, totam animam, totam vitam dedit et dat omnibus nobis, qui nos creavit et redemit et sola sua misericordia salvavit, qui nobis miserabilibus et miseris, putridis et foetidis, ingratis, ignaris et malis omnia bona fecit et facit. Nihil ergo aliud desideremus, nihil aliud velimus, nihil aliud placeat et delectet nos, nisi creator et redemptor et salvator noster, solus et verus Deus, qui est plenum bonum, omne bonum, totum bonum, verum et summum bonum, qui solus est bonus, pius et mitis, suavis et dulcis, qui solus est sanctus, justus, verus et rectus, qui solus est benignus, innocens, mundus, a quo, per quem et in quo est omnis venia, omnis gratia, omnis gloria omnium poenitentium et justorum, omnium beatorum in coelis congaudentium. Nihil ergo impediat, nihil separat, nihil interpellet. Utique nos omnes omni loco, omni hora et omni tempore, quotidie et continue credamus veraciter et humiliter et in corde teneamus, et amemus, honoremus, adoremus, serviamus, laudemus et benedicamus, glorificemus et superexalteamus, magnificemus et gratias agamus altissimo et summo Deo

aeterno et trinitati et unitati, Patri et Filio et Spiritui sancto creatori omnium, in se credentium et sperantium et diligenter eum, qui sine initio et sine fine, immutabilis et invincibilis, inenarrabilis, ineffabilis, incomprehensibilis, investigabilis, benedictus, laudabilis, gloriosus, superexaltatus sublimis, excelsus, suavis, amabilis, delectabilis et totus semper super omnia desiderabilis in saecula saeculorum.

Exhortatio ad fratres.

In nomine Dei omnipotentis rogo omnes fratres, ut addiscant tenorem et sensum eorum, quae in ista vita ad salutem animae nostrae scripta sunt, et ista frequenter ad memoriam reducant. Et exoro Deum, ut ipse, qui est omnipotens, trinus et unus, benedicat omnes docentes, addiscentes, recordantes et operantes ista, quoties repetunt, quae ibi ad salutem nostram scripta sunt. Et deprecor omnes cum osculo pedum, ut multum diligent, custodiant et reponant, et ex parte Dei omnipotentis et domini Papae et per obedientiam ego Franciscus firmiter praecipio et injungo, ut ex his, quae in ista vita scripta sunt, nullus minuat vel in ipsa scriptum aliquod desuper addat, nec aliam regulam fratres habeant. Gloria Patri et Filio et Spiritui sancto, sicut erat in principio et nunc et semper et in saecula saeculorum, amen.

Secunda regula b. patris Francisci pro fratribus minoribus instituta.

Fratres, brevi tempore in universas Italiae urbes diffusi a.
 1219. in remotiores etiam et disjunctissimas terras missi fuerant. Sed cum vita eorum nimis mira videretur, neque etiam possent approbantes proferre pontificum litteras, magnas habebant in illis terris suspiciones atque ex Germania et Hungaria tanquam haeretici et infideles etiam ejecti erant. Quam ob rem Franciscus, totus in eo, ut ordinem stabiliret, illam, quam supra tradidimus regulam, quae per Innocentium verbis tantum confirmata fuerat, Honorio papae, ejus successori, iterum proponere voluit, ut nunc etiam litteris pontificis in perpetuum fieret rata fratresque ab omni calunnia liberarentur. Sed tunc a Deo edoctus est, ut regulam istam, quae nil nisi compositio quaedam erat locorum evangelicorum, primum coarctaret. Quo facto haec brevior ab omnibus fratribus recepta et ab Honorio approbata est, et haec secunda est, quam fratres minores secuti sunt et sequuntur.

In nomine Domini incipit regula et vita fratrum minorum.

CAPUT I.

Regula et vita fratrum minorum haec est, scilicet Domini nostri Jesu Christi sanctum evangelium observare vivendo in obedientia, sine proprio et in castitate. Frater Franciscus promittit obedientiam et reverentiam d. papae Honorio ac successoribus ejus canonice intrantibus et ecclesiae Romanae. Et alii fratres teneantur fratri Francisco et ejus successoribus obedire.

CAPUT II.

De his, qui volunt vitam istam accipere, et qualiter recipi debeant.

Si qui voluerint hanc vitam accipere et venerint ad fratres nostros, mittant eos ad suos ministros provinciales, quibus solummodo et non aliis recipiendi fratres licentia concedatur. Ministri vero diligenter examinent eos de fide catholica et de ecclesiasticis sacramentis. Et si haec omnia credant et velint ea fideliter confiteri et usque in finem firmiter observare et uxores non habent vel, si habent, et jam monasterium intraverint uxores, vel licentiam eis dederint auctoritate dioecesani episcopi, voto continentiae jam emisso, et illius sint aetatis uxores, quod non possit de eis oriri suspicio, dicant illis verbum sancti evangelii, quod vadant et vendant omnia sua et ea studeant pauperibus erogare, quod si facere non potuerint, sufficit eis bona voluntas. Et caveant fratres et eorum ministri, ne soliciti sint de rebus suis temporalibus, ut libere faciant de rebus suis, quidquid Dominus inspiraverit eis. Si tamen consilium requiratur, licentiam habeant ministri mittendi eos ad aliquos Deum timentes, quorum consilio bona sua pauperibus erogentur. Postea concedant eis pannos probationis, vide-licet duas tunicas sine caputio et cingulum et bracca et caparonem usque ad cingulum, nisi eisdem ministris aliud secundum Deum aliquando videatur. Finito vero anno probationis recipientur ad obedientiam, promittentes, vitam istam semper et regulam observare. Et nullo modo licebit eis de ista religione exire, juxta mandatum domini Papae, quia secundum sanctum evangelium „nemo mittens manum ad aratrum et aspiciens retro aptus est regno Dei.“ Et illi, qui jam promiserunt obedientiam, habeant unam tunicam

cum caputio et aliam sine caputio, qui voluerint habere. Et qui necessitate coguntur, possint portare calceamenta. Et fratres omnes vestimentis vilibus induantur et possint ea repeciare de saccis et aliis peciis cum benedictione Dei. Quos moneo et exhortor, ne despiciant neque judicent homines, quos viderint mollibus vestimentis et coloratis indutos, uti cibis et potibus delicatis, sed magis unusquisque judicet et despiciat semetipsum.

CAPUT III.

De divino officio et jejuniis, et quomodo fratres ire debeant per mundum.

Clerici faciant divinum officium secundum ordinem sanctae Romanae ecclesiae excepto psalterio, ex quo habere poterunt breviaria. Laici vero dicant viginti quatuor „Pater noster“ pro Matutino, pro Laudibus quinque, pro Prima, Tertia, Sexta, Nona, pro qualibet istarum septem, pro Vesperis autem duodecim, pro Completorio septem et orent pro defunctis. Et jejunent a festo omnium sanctorum usque ad Nativitatem Domini. Sanctam vero Quadragesimam, quae incipit ab Epiphania usque ad continuos quadraginta dies, quam Dominus suo sancto jejunio consecravit, qui voluntarie eam jejunant, benedicti sint a Domino, et qui nolunt, non sint astricti, sed aliam usque ad Resurrectionem Domini jejunent. Aliis autem temporibus non teneantur nisi sexta feria jejunare. Tempore vero manifestae necessitatis non teneantur fratres jejuno corporali. Consulo vero, moneo et exhortor fratres meos in Domino Jesu Christo, ut, quando vadunt per mundum, non litigent neque contendant verbis nec alios judicent, sed sint mites, pacifici et modesti, mansueti et humiles, honeste loquentes omnibus, sicut decet. Et non debeant equitare, nisi manifesta

necessitate vel infirmitate cogantur. „In quacunque dominum intraverint, primum dicant: Pax huic domui;“ et secundum sanctum evangelium „de omnibus cibis, qui apponuntur eis, liceat manducare.“

CAPUT IV.

Quod fratres non recipient pecuniam.

Praecipio firmiter fratribus universis, ut nullo modo denarios vel pecuniam recipient per se vel per interpositam personam. Tamen pro necessitatibus infirmorum et aliis fratribus induendis per amicos spirituales ministri tantum et custodes solicitam curam gerant, secundum loca et tempora et frigidas regiones, sicut necessitati viderint expedire, eo semper salvo, ut, sicut dictum est, denarios vel pecuniam non recipient.

CAPUT V.

De modo laborandi.

Fratres illi, quibus gratiam dedit Dominus laborandi, laborent fideliter et devote ita, quod excluso otio animae inimico sanctae orationis et devotionis spiritum non extinguant, cui debent caetera temporalia deservire. De mercere vero laboris pro se et suis fratribus corporis necessaria recipient, praeter denarios vel pecuniam, et hoc humiliter, sicut decet servos Dei et paupertatis sanctissimae sectatores.

CAPUT VI.

Quod nihil sibi approprient fratres, et de eleemosyna petenda et de fratribus infirmis.

Fratres nihil sibi approprient, nec domum nec locum nec aliquam rem, sed tanquam peregrini et advenae in hoc saeculo, in paupertate et humilitate Domino famulantes, vadant pro eleemosyna confidenter. Nec oportet eos verecundari, quia Dominus pro nobis se fecit pauperem in hoc mundo. Haec est illa celsitudo altissimae paupertatis, quae vos charissimos fratres meos haeredes et reges regni coelorum instituit, pauperes rebus fecit, virtutibus sublimavit. Haec sit portio vestra, quae perducit in terram viventium, cui, dilectissimi fratres, totaliter inhaerentes nihil aliud pro nomine Domini nostri Jesu Christi in perpetuum sub coelo habere velitis. Et ubique sunt et se invenerint fratres, ostendant se domesticos invicem inter se, et secure manifestet unus alteri necessitatem suam, quia, si mater nutrit et diligit filium suum carnalem, quanto diligentius debet quis diligere et nutrire fratrem suum spiritualem? Et si quis eorum in infirmitatem ceciderit, alii fratres debent ei servire, sicut vellent sibi serviri.

CAPUT VII.

De poenitentia fratribus peccantibus imponenda.

Si quis fratum instigante inimico mortaliter peccaverint, pro illis peccatis, de quibus ordinatum fuerit inter fratres, ut recurralur ad solos ministros provinciales, teneantur praedicti fratres ad eos recurrere, quam citius poterunt sine mora. Ipsi vero ministri, si presbyteri sunt, cum mi-

sericordia injungant illis poenitentiam; si vero presbyteri non sunt, injungi faciant per alios sacerdotes ordinis, sicut eis secundum Deum melius videbitur expedire. Et caverere debent, ne irascantur et conturbentur propter peccatum aliquujus, quia ira et conturbatio in se et in aliis impediunt charitatem.

CAPUT VIII.

De electione generalis ministri hujus fraternitatis et de capitulo Pentecostes.

Universi fratres unum de fratribus istius religionis teneantur semper habere generalem ministrum et servum totius fraternitatis, et ei teneantur firmiter obedire. Quod decadente electio successoris fiat a ministris provincialibus et custodibus in capitulo Pentecostes, in quo provinciales ministri teneantur semper insimul convenire, ubique a generali ministro fuerit constitutum. Et hoc semel in tribus annis vel ad alium terminum majorem vel minorem, sicut a praedicto ministro fuerit ordinatum. Et si aliquo tempore appareret universitati ministrorum provincialium et custodum praedictum ministrum non esse sufficientem ad servitium et communem utilitatem fratrum, teneantur praedicti fratres, quibus electio data est, in nomine Domini alium sibi eligere in custodem. Post capitulum vero Pentecostes ministri et custodes possint singuli, si voluerint et eis expedire videbitur, eodem anno in suis custodiis semel fratres suos ad capitulum convocare.

CAPUT IX.

De praedicatoribus.

Fratres non praedicent in episcopatu alicujus episcopi, cum ab eo illis fuerit contradictum. Et nullus frater

populo penitus audeat praedicare, nisi a ministro generali hujus fraternitatis fuerit examinatus et approbatus et ab eo officium sibi praedicationis concessum. Moneo quoque et exhortor eosdem fratres, ut in praedicatione, quam faciunt, sint examinata et casta eorum eloquia ad utilitatem et aedificationem populi, annuntiando eis vitia et virtutes, poenam et gloriam, cum brevitate sermonis, quia verbum abbreviatum fecit Dominus super terram.

CAPUT X.

De admonitione et correctione fratrum.

Fratres, qui sunt ministri et servi aliorum fratrum, visitent et moneant fratres suos et humiliter et charitatively corrigant eos, non praecipientes eis aliquid, quod sit contra animam suam et regulam nostram. Fratres vero, qui sunt subditi, recordentur, quod propter Deum abnegaverunt proprias voluntates. Unde firmiter praecepsio, ut obedient suis ministris in omnibus, quae promiserunt Domino observare, et non sunt contraria animae sua et regulae nostraræ. Et ubique sunt fratres, qui scirent et cognoscerent se non posse regulam spiritualiter observare, ad suos ministros debeant et possint recurrere. Ministri vero charitatively et benigne eos recipient et tantam familiaritatem habeant circa ipsos, ut dicere possint eis et facere, sicut domini servis suis. Nam ita debet esse, quod ministri sint servi omnium fratrum. Moneo vero et exhortor in Domino Jesu Christo, ut caveant fratres ab omni superbia, vana gloria, invidia, avaritia, cura et solicitudine hujus saeculi, detractione et murmuratione, et non curent nescientes litteras litteras discere, sed attendant, quod super omnia desiderare debent habere spiritum Domini et sanctam ejus operationem, orare semper ad eum puro corde et habere humilitatem et

patientiam in persecutione et in infirmitate et diligere eos, qui nos persecuntur, reprehendunt et arguunt, quia dicit Dominus: „Diligite inimicos vestros et orate pro per-sequentibus et calumniantibus vos. Beati, qui persecutio-nem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est „regnum coelorum. Qui autem perseveraverit usque in „finem, hic salvus erit.“

CAPUT XI.

Quod fratres non ingrediantur monasteria monacharum.

Praecipio firmiter fratribus universis, ne habeant sus-pecta consortia vel consilia mulierum et ne ingrediantur monasteria monacharum, praeter illos, quibus a sede apos-tolica concessa est licentia specialis. Nec fiant compatres virorum vel mulierum, ne hac occasione inter fratres vel de fratribus scandalum oriatur.

CAPUT XII.

De cunctibus inter Sarracenos et alios infideles.

Quicunque fratrum divina inspiratione voluerint ire inter Sarracenos et alios infideles, petant inde licentiam a suis ministris provincialibus, ministri vero nullis eundi licen-tiam tribuant, nisi eis, quos viderint esse idoneos ad mit-tendum. Ad haec per obedientiam injungo ministris, ut petant a domino Papa unum de sanctae Romanae ecclesiae Cardinalibus, qui sit gubernator, protector et corrector hujus fraternitatis, ut semper subditi et subjecti pedibus ejusdem sanctae ecclesiae, stabiles in fide catholica, pau-perlatem et humilitatem et sanctum evangelium Domini nostri Jesu Christi, quod firmiter promisimus, observemus.

Laudes secundae regulae fratrum minorum a b. patre prolatae.

Fratres mei et filii charissimi, praeclare nobiscum actum est in concessione hujus regulae. Haec enim, quae nobis proponitur, liber est vitae, spes salutis, arrha gloriae, medulla evangelii, via crucis, status perfectionis, clavis paradisi, pactum aeterni foederis. Nemo vestrum est, qui ignoret, quantum emolumenti conferat nobis sacra religio, cum collectator et adversarius noster ad omnes dolos vel cogitandos vel explicandos mirus sit artifex atque omnia, quae nocere possunt, pro laqueis habeat, unde quampiures, nisi religionis beneficio muniti essent, in sumnum discrimen adduxisset. Hanc ergo vestram regulam scitote omnes, et in alleviatione taedii et memoria praestiti juramenti, cum interiori homine de ea confabulamini, cum intentione eam adimplendi semper prae oculis portate, imo et cum ipsa lebetis mori.

Regula, quam s. Clarae sanctimonialibus b. Franciscus conscripsit.

Eadem fere est mutandis mutatis hujus regulae summa,
quae fratrum.

CAPUT I.

In nomine Domini, amen. Incipit regula et forma vitae ordinis sororum pauperum, quae quidem est sanctum evangelium Domini nostri Jesu Christi observare vivendo in obedientia, sine proprio et in castitate. Clara indigna ancilla

Christi promittit obedientiam et reverentiam domino papae Innocentio ac successoribus ejus canonice intrantibus et ecclesiae Romanae. Et sicut in principio conversionis suaec una cum sororibus suis promisit obedientiam fratri Francisco, ita eandem promittit inviolabiliter observare successoribus suis. Et aliae sorores teneantur semper successoribus fratris Francisci et sorori Clarae et aliis abbatissis canonice electis ei succendentibus obedire.

CAPUT III.

Qualiter recipi debeant.

Si qua divina inspiratione venerit ad sorores volens vitam istam accipere, abbatissa sororum omnium consensum requirere teneatur. Et si major pars consenserit, habitallicentia domini Cardinalis protectoris possit eam recipere. Et si recipiendam viderit, diligenter examinet eam vel examinari faciat de fide catholica et ecclesiasticis sacramentis. Et si haec omnia credat et velit ea fideliter confiteri et usque in finem firmiter observare et virum non habeat, vel, si habet, et jam religionem intravit auctoritate dioecesani episcopi, voto continentiae jam emisso, aetate autem longaeva vel infirmitate aliqua seu fatuitate ab hujusmodi observantia non impediente, diligenter exponat ei tenorem hujusmodi vitae. Et si idonea fuerit, dicatur ei verbum sancti evangelii, quod vadat et vendat omnia sua et ea studeat pauperibus erogare. Quod si facere non potuerit, sufficit ei bona voluntas. Et caveant abbatissa et ejus sorores, ne solicitae sint de rebus suis temporalibus, ut libere faciat de rebus suis, quidquid Dominus inspiraverit ei. Sitamen consilium requiratur, mittant eam ad aliquos discretos et Deum timentes, quorum consilio bona sua pauperibus erogentur. Postea capillis tonsis in rotundum et deposito-

habitu saeculari, concedant ei tres tunicas et mantellum. Deinceps extra monasterium sine utili, manifesta et probabili causa eidem exire non licet. Finito vero anno probationis recipiatur ad obedientiam, promittens vitam et formam hujus paupertatis in perpetuum observare. Nulla infra tempus probationis veletur. Mantella etiam possint sorores habere pro alleviatione et honestate servitii et laboris. Abbatissa vero de vestimentis discrete eis provideat secundum qualitates personarum et loca et tempora et frigidas regiones, sicut necessitati viderit expedire. Juvenculae in monasterio receptae infra tempus aetatis legitimae tondeantur in rotundum, et deposito habitu saeculari induantur panno religioso, sicut visum fuerit abbatissae. Cum vero ad aetatem legitimam pervenerint, indutae juxta formam aliarum faciant professionem suam et tam ipsis, quam aliis novitiis abbatissa solicite magistram provideat de discretioribus totius monasterii, quae in sancta conversatione et honestis moribus juxta formam professionis sororum eas diligenter informet. In examinatione et receptione sororum servientium extra monasterium servetur forma praedicta, quae possunt portare calceamenta. Nulla cum sororibus residentiam faciat in monasterio, nisi recepta fuerit secundum formam hujus professionis. Et amore sanctissimi et dilectissimi pueri Jesu pauperculis pannis involuti, in praesepio reclinati, et sanctissimae matris ejus moneo, deprecor et exhortor sorores meas, ut vestimentis semper vilibus induantur.

CAPUT III.

De divino officio et jejunio, et quoties communicent.

Sorores litteratae faciant divinum officium secundum consuetudinem fratrum minorum, ex quo potuerint habere breviaria, legendeo sine cantu. Et quae occasione rationabili

non possint aliquando legendo dicere horas suas, liceat eis, sicut aliae sorores recitant, dicere „Pater noster.“ Quae vero litteras nesciunt, dicant viginti quatuor „Pater noster“ pro Matutino, pro Laudibus quinque, pro Prima vero, Tertia, Sexta, Nona, pro qualibet istarum septem, pro Vesperis autem duodecim, pro Completorio septem. Pro defunctis dicant etiam in Vesperis septem „Pater noster et Requiem aeternam,“ pro Matutino duodecim. Sorores litterratae teneantur dicere officium defunctorum. Quando vero aliqua ex sororibus migraverit, dicant quinquaginta „Pater noster.“ Omni tempore sorores jejunent; in Nativitate Domini, quacunque die venerit, bis refici possint. Cum adolescentibus debilibus et servientibus extra monasterium, sicut videbitur abbatissae, possit misericorditer dispensari. Tempore vero manifestae necessitatis non teneantur sorores jejunio corporali. Duodecim vicibus ad minus de abbatissae licentia confiteantur in anno. Et cavere debent, ne alia verba tunc inserant, nisi quae ad confessionem et salutem pertinent animarum. Sex vicibus communicent, videlicet in Nativitate Domini, in quinta feria majoris hebdomadae, in Resurrectione Domini, in Pentecoste, in Assumptione beatae Virginis et in festo omnium sanctorum. Pro communicandis infirmis sororibus capellanis intus liceat intrare.

CAPUT IV.

De electione abbatissae.

In electione abbatissae teneantur formam canonicam observare. Procurent ipsae habere generalem ministrum vel provincialem ordinis fratrum minorum, qui verbo Dei eas informet ad omnimodum concordiam, communem utilitatem in electione facienda, et nulla eligatur nisi professa. Et si non professa eligeretur vel aliter daretur, ei non

obediant, nisi primo profiteatur formam hujus paupertatis. Qua decedente electio alterius fiat abbatissae. Et si aliquo tempore appareret universitati sororum, praedictam non esse sufficientem ad servitium et communem utilitatem ipsarum, teneantur praedictae sorores juxta formam praedictam, quam citius poterunt, aliam sibi in abbatissam et matrem eligere. Electa vero cogitet, quale onus in se suscepit et cui redditura est rationem de grege sibi commisso. Studeat etiam aliis magis praeesse virtutibus et sanctis moribus, quam ex officio, ut ejus exemplo provocatae sorores potius ex amore obediant, quam timore. De privatis amoribus caveat, ne, dum in parte plus diligit, in toto scandalum generet. Consoletur afflictas. Sit etiam ultimum refugium tribulatis, ne, si apud eam remedia defuerint sanitatum, desperationis morbus praevaleat in infirmis. Communitatem servet in omnibus, praecipue autem in ecclesia, dormitorio, refectorio, infirmary et vestimentis. Quod simili modo servare ejus vicaria teneatur. Semel in hebdomada ad minus abbatissa sorores suas teneatur ad capitulum convocare, ubi tam ipsa, quam sorores de omnibus et publicis offensis et negligentias debeant humiliter confiteri. Et quae tractanda sunt pro utilitate et honestate monasterii, ibidem conferat cum omnibus sororibus. Saepe enim Dominus, quod melius est, minori revelat. Nullum debitum grave fiat, nisi de communi consensu sororum et manifesta necessitate, et hoc per procuratorem. Caveat autem abbatissa cum sororibus suis, ne depositum aliquod recipiat in monasterio, saepe enim de his turbationes et scandala oriuntur. Ad conservandam autem unitatem mutuae dilectionis et pacis de communi consensu omnium sororum omnes officiales monasterii elegantur. Et eodem modo octo ad minus sorores de discretioribus elegantur, quarum in his, quae forma vitae sororum requirit, abbatissa semper uti

consilio teneatur. Possint etiam sorores et debeant, si eis utile et expediens videatur, officiales et discretas aliquando removere et alias loco ipsarum eligere.

CAPUT V.

De silentio et modo loquendi ad locutorium et ad cratem.

Ab hora Completorii usque ad Tertiam sorores silentium teneant, exceptis servientibus extra monasterium. Sileant etiam continue in ecclesia, dormitorio, et in refectorio tantum, dum comedunt, praeterquam in infirmaria, in qua pro recreatione et servitio infirmarum loqui discrete semper sororibus liceat. Possint etiam semper et ubique breviter submissa voce, quod necesse fuerit, insinuare. Non liceat sororibus loqui ad locutorium vel ad cratem sine licentia abbatissae vel ejus vicariae. Et licentiatae ad locutorium loqui non audeant, nisi praesentibus et audientibus duabus sororibus. Ad cratem vero non praesumant accedere, nisi praesentibus ad minus tribus per abbatissam vel ejus vicariam assignatis de illis discretis, quae sunt electae ab omnibus sororibus pro consilio abbatissae. Hanc formam loquendi teneantur pro posse abbatissa et ejus vicaria observare. Et hoc de crate rarissime. Ad portam vero nullatenus fiat. Ad cratem vero pannus interius apponatur, qui non removeatur, nisi cum proponitur verbum Dei vel aliqua alicui loquatur. Habeant etiam ostium ligneum diversis vel duabus seris ferreis, valvis et vectibus optime conjunctum, ut, nocte maxime, duabus clavibus obseretur, quarum unam habeat abbatissa, aliam vero sacrista; et maneat semper obseratum, nisi cum auditur divinum officium et pro causis superius memoratis. Nulla ante solis ortum vel post solis occasum loqui ad cratem ullatenus debeat.

Ad locutorium vero semper pannus, qui non removeatur, interius maneat. In Quadragesima sancti Martini et Quadragesima majori nulla loquatur ad locutorium, nisi sacerdoti causa confessionis vel alterius manifestae necessitatis, quod reservetur in prudentia abbatissae vel ejus vicariae.

CAPUT VI.

**Qualiter sorores non recipiant possessionem aliquam
vel proprietatem per se vel per interpositam
personam.**

Abbatissa cum omnibus sororibus solicitae sint sanctam paupertatem, quam Domino Deo promiserunt, custodire, et eandem teneantur abbatissae futurae et sorores omnes usque in finem inviolabiliter observare, videlicet in non recipiendo seu habendo possessionem vel proprietatem per se nec per interpositam personam, seu etiam aliquid, quod rationabiliter proprietatis dici potest, nisi quantum terrae pro honestate et renovatione monasterii necessitas requirit. Et illa terra non laboretur, nisi pro horto ad necessitatem ipsarum.

CAPUT VII.

De modo laborandi.

Sorores, quibus dedit Dominus gratiam laborandi, post horam tertiam laborent de laboritio, quod pertinet ad honestatem et communem utilitatem, fideliter et devote, ita, quod excluso otio animae inimico sanctae orationis et devotionis spiritum non extinguant, cui debent caetera temporalia deservire. Et id, quod manibus suis operantur, assignare in capitulo abbatissae vel ejus vicariae coram

omnibus teneantur. Item fiat de eleemosyna aliqua missa pro sororum necessitatibus ab aliquibus, ut in communi pro eisdem recommendatio fiat. Et haec omnia pro communi utilitate distribuantur per abbatissam vel ejus vicariam de consilio discretarum.

CAPUT VIII.

Qualiter sorores nihil sibi approprient, et de infirmis sororibus.

Sorores nihil approprient sibi, nec domum nec locum nec aliquam rem, sed tanquam peregrinae et advenae in hoc saeculo in paupertate et humilitate Domino famulant-
tes mittant pro eleemosyna confidenter. Nec oportet eas verecundari, quia Dominus pro nobis se fecit pau-
perem in hoc mundo. Haec est illa celsitudo altissimae
paupertatis, quae vos charissimas sorores meas haeredes et
reginas regni coelorum instituit, pauperes rebus fecit, vir-
tutibus sublimavit. Haec sit portio vestra, quae perducit
in terram viventium, cui, dilectissimae sorores, totaliter
inhaerentes nihil aliud pro nomine Domini Jesu Christi in
perpetuum sub coelo habere velitis. Non liceat alicui so-
rori litteras mittere vel aliquid recipere aut extra monas-
terium dare sine licentia abbatissae. Nec quidquam liceat
habere, quod abbatissa non dederit aut permiserit. Et si
a parentibus suis vel ab aliis aliquid mitteretur, abbatissa
faciat illi dari, ipsa autem, si indigeat, uti possit; sin
autem, sorori indigenti charitable communicet. Si vero
aliqua pecunia transmissa fuerit, abbatissa de consilio dis-
cretarum in illis, quorum indigeat, illi faciat provideri.

De infirmis sororibus tam in consiliis, quam in ciba-
riis et aliis necessariis, quae earum requirit infirmitas,
teneatur firmiter abbatissa solicite per se vel per alias

nquirere et juxta possibilitatem loci charitable et misericorditer providere, quia omnes tenentur providere et servire sororibus suis infirmis, sicut vellent sibi deserviri, si ab aliqua infirmitate tenerentur. Et secure manifestet una alteri necessitatem suam, quia, si vera mater diligit et nutrit filiam suam carnalem, quanto diligentius debet quae-
bet soror diligere et nutrire sororem suam spiritualem? Quae infirmae sunt, in saccis et paleis jaceant et habeant ad caput capitalia cum pluma. Et quae indigent pediolis¹⁾ aneis et culcitris, uti possint. Infirmae vero praedictae, cum ab introëuntibus monasterium visitantur, possint singulae aliqua bona verba sibi loquentibus breviter responderem. Aliae vero sorores licentiatae monasterium intrantibus loqui non audeant, nisi praesentibus et audientibus iubatus discretis sororibus per abbatissam et ejus vicariam assignatis. Hanc formam loquendi teneantur per se abbas-
issa et ejus vicaria observare.

CAPUT IX.

De poenitentia sororibus imponenda.

Si qua sororum contra formam professionis nostrae mortaliter inimico instigante peccaverit, per abbatissam vel alias sorores bis aut ter admonita, si non se emendaverit, quot diebus contumax fuerit, in terra panem et aquam coram sororibus omnibus in refectorio comedat et graviori poena subjaceat, si visum fuerit abbatissae. Interim dum contumax fuerit, oretur, ut Dominus ad poenitentiam cor illius illuminet. Abbatissa vero et ejus sorores cavere debent, ne irascantur propter peccatum alicujus, quia ira et conturbatio in se et in aliis impediunt charitatem. Si contingerit, quod absit, inter sororem et sororem verbo vel

¹⁾ Pediola, pedalis soleae, fasciae quedam sunt pedales, quibus pedes non penitus obteguntur, sed involvuntur et circumligantur. Ed.

signo occasionem turbationis vel scandali aliquando suboriri, quae turbationis causam dederit, statim, antequam offerat munus orationis suae coram Deo, non solum humiliter prosternet se ad pedes alterius, veniam petens, verum etiam suppliciter roget, ut pro se intercedat ad Dominum, quod sibi indulget. Illa vero memor illius verbi Domini: Nisi ex corde dimiseritis, nec Pater coelestis dimittet vobis, liberaliter sorori suae omnem injuriam sibi illatam dimittat. Sorores servientes extra monasterium longam moram non faciant, nisi causa manifestae necessitatis requirat. Et honeste debeant ambulare et parum loqui, ut aedificari valent semper intuentes. Et firmiter caveant, ne habeant suspecta consortia vel consilia aliquorum; nec fiant commatres virorum aut mulierum, ne hac occasione murmuratio vel turbatio oriatur. Nec praesumant rumores de saeculo referre in monasterio, et firmiter teneantur de his, quae intus dicuntur vel aguntur, extra monasterium aliquid non referre, quod possit aliquod scandalum generare. Et si aliqua simpliciter in his duobus offenderit, sit in providentia abbatissae misericorditer sibi poenitentiam injungere. Si autem ex consuetudine vitiosa laberetur, juxta qualitatem culpe abbatissa de consilio discretarum illi poenitentiam injungat.

CAPUT X.

De visitatione sororum ab abbatissa.

Abbatissa moneat et visitet sorores suas et humiliter et charitatively corrigat eas, non praecipiens eis aliquid, quod sit contra animam suam et hujus professionis formam. Sorores vero subjectae recordentur, quod propter Deum abnegaverunt proprias voluntates. Unde firmiter suis abbatis obediens teneantur in omnibus, quae observare promi-

serunt, et non sunt animae contraria et suae professioni. Abbatissae vero tantam familiaritatem habeant circa ipsas, ut dicere possint eis et facere sicut dominae ancillis suis. Nam ita debet esse, quod abbatissa sit omnium sororum ancilla. Moneo vero et exhortor in Domino Jesu Christo, ut caveant sorores ab omni superbia, vana gloria, invidia,avaritia, cura et solicitudine hujus saeculi, detractatione et murmuratione, dissensione et divisione. Sint vero solicitae semper ad invicem servare mutuae dilectionis unitatem, quae est vinculum perfectionis. Et nescientes litteras non curent litteras discere, sed attendant, quod super omnia desiderare debent habere spiritum Domini et sanctam ejus operationem, orare semper ad eum puro corde et habere humilitatem et patientiam in tribulatione et in infirmitate et diligere eos, qui nos reprehendunt et arguunt, quia dicit Dominus: „Beati, qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum coelorum; qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.“

CAPUT XI.

De ostiaria.

Ostiaria sit matura moribus et discreta sitque convenientis aetatis, quae ibidem in cella aperta sine ostio in die residiat. Sit ei et aliqua socia idonea assignata, quae, cum necesse fuerit, vicem ejus in omnibus exequatur. Sit autem ostium duabus seris et diversis ferreis valvis et vectibus optime conjunctum et in nocte maxime duabus clavibus obseretur, quarum unam habeat portaria aliquam abbatissa. In die sine custodia minime dimittatur et una clave firmiter obseretur. Caveant autem studiosissime et procurent, ne unquam ostium sit apertum, ubi minus fieri poterit congruerter. Nec omnino aperiatur alicui intrare volenti, nisi

concessum fuerit a summo pontifice vel a domino cardinali. Nec ante solis ortum monasterium ingredi liceat, nec post solis occasum sorores intus aliquem remanere permittantur nisi exigente manifesta rationabili et inevitabili causa. Si pro benedictione abbatissae vel pro aliqua in monialem consecranda vel alio etiam modo concessum fuerit episcopo alicui missam interius celebrare, quam paucioribus et honestioribus poterit, sit contentus sociis et ministris. Cum autem intra monasterium ad opus faciendum necesse fuerit aliquos introire, statuat tunc abbatissa solicite personam convenientem ad portam, quatenus illis et non aliis ad opus deputatis aperiat. Caveant studiose omnes sorores ne tunc ab ingredientibus videantur.

CAPUT XII.

De visitatione.

Visitator sororum semper sit de ordine fratrum moniorum secundum voluntatem et mandatum domini cardinalis, et sit talis, de cuius honestate et moribus plena notitia habeatur. Cujus officium erit tam in capite, quam in membris corrigere excessus commissos contra formam professionis. Qui stans in publico loco, ut videri ab aliis possit cum pluribus et singulis loqui liceat, quae ad officium visitationis pertinent, secundum quod melius viderit expedire Cappellatum etiam cum uno socio clericu bonae famae discretionis providae et duos fratres laicos sanctae conversationis et honestatis amatores in subsidium paupertatis sicut hactenus ab ordine minorum misericorditer habuerunt ab eodem ordine postulent. Nec liceat capellano sine socio monasterium ingredi. Et intrantes in loco sint publico, ut se possint alterutrum et ab aliis intueri.

Pro confessione infirmarum, quae ad locutorium ire non possunt, pro communicandis eisdem et pro extrema unctione et pro animae recommendatione liceat eisdem introire. Pro exequiis vero et missarum solemnibus defunctum vel ad fodiendam vel aperiendam sepulturam seu etiam oaptandam possint sufficientes idoneae personae abbatissae prouidentia introire. Ad haec sorores teneantur semper abere illum de sanctae Romanae ecclesiae cardinalibus pr gubernatore, protectore et correctore, qui fuerit a domino papâ fratribus minoribus deputatus, ut semper subditae et ubjectae pedibus ejusdem sanctae ecclesiae, stabiles in fide catholica, paupertatem et humilitatem Domini nostri Jesu Christi et ejus sanctissimae matris in perpetuum obseruemus.

**Regula fratrum sororumque de poenitentia,
qui iidem tertiarii dicuntur.**

Quo saepius concionabatur, eo acrior Franciscus evadebat, eo plures in novum ordinem ingrediebantur, quumque quondam studio regni coelorum flagrans habitatores Canarii ad poenitentiam exhortatus esset, omnes fere hujus oppidi viri et mulieres ac, qui undique concurrerant, pio ardore incensi religioni ejus adscribi volebant. Sed Franciscus, ne imbecillas mulieres virorum tutela neve maritos licito expattoque conjugali commercio ac vicos pagosque incolis spoliaret, nec hos judicans in fratum minorum societatem esse recipiendos nec illas infra sanctimonialium claustra recludendas vias ac rationes meditabatur, quibus et ipsi, tam saeculares quam ecclesiastici, tam mares quam feminae, propriis tectis proprioque peculio gaudentes piam devotamque vitam degere possent. Itaque (a. 1221.) hanc per Nicolaum IV. papam approbatam instituit regulam.

In nomine Domini, amen.

CAPUT I.

De modo examinandi volentes intrare ordinem.

Si qui voluerint hanc vitam observare, et illos ad eam observandam assumi contigerit, ante assumptionem seu receptionem ipsorum de fide catholica et obedientia erga praefatam ecclesiam diligenti examinationi subdantur. Et si eas professi firmiter fuerint vereque crediderint, admitti seu recipi tute poterunt ad eandem. Praecavendum est tamen

solicite, ne quis haereticus vel suspectus de haeresi aut etiam infamatus ad vitae observationem istius quomodolibet admittatur. Et si talem inveniri contigerit extitisse receptionum, assignetur ille quantocius inquisitoribus pravitatis haereticae puniendus.

CAPUT III.

De forma recipiendi volentes intrare ordinem.

Cum autem fraternitatem hujusmodi quis intrare voluerit, ministri, ad receptionem talium deputati, ejus officium, statum et conditionem solerter explorent, sibi fraternitatis ejusdem onera, praecipue alienorum restitutionem, apertius exponentes. Quibus praemissis, si eidem placuerit, juxta modum hujusmodi induatur, et de alienis, si qua fuerint apud eum, satisfacere studeat in pecunia numerata vel secundum exhibitam pignoris cautionem seque nihilominus proximis reconciliare procuret. Quibus omnibus ad effectum perductis post unius anni spatium cum aliquorum discretorum fratrum consilio, si is videbitur ipsis idoneus, recipiatur hoc modo: videlicet, ut promittat se divina pracepta omnia servaturum ac etiam satisfacturum, ut convenit, de transgressionibus, quas contra hunc vivendi modum commiserit, cum interpellatus ad visitatoris extiterit voluntatem. Et hujusmodi ab eo facta promissio per manum publicam in scriptis inibi redigatur. Alio autem modo nullus a ministris recipiatur eisdem, nisi visum eis aliter fuerit conditione personae ac ipsius instantia solicita consideratione discussis. Ordinamus praeterea statuentes, ut nullus post ipsius fraternitatis ingressum eandem egredi valeat ad saeculum reversurus. Posit tamen habere liberum transitum ad religionem aliam approbatam. Mulieribus vero viros

habentibus, nisi de ipsorum licentia et consensu, non pateat ad consortium dictae fraternitatis ingressus.

CAPUT III.

De forma habitus et qualitate indumentorum.

Fratres insuper ipsius fraternitatis de humili panno interpretio et colore non prorsus albo vel nigro communiter vestiantur, nisi fuerit ad tempus in pretio per visitatores de consilio ministrorum ob causam legitimam et apertam cum aliquo dispensatum. Chlamydes quoque ac pelles absque scolatura scissas vel integras, affibulatas tamen, non patulas, ut congruit honestati, clausasque manicas fratres habeant supradicti. Sorores etiam chlamyde induantur et tunica de hujusmodi humili panno factis, vel saltem cum chlamyde habeant guarnellum ¹⁾ seu placentinum coloris albi vel nigri aut paludellum ²⁾ amplum de canabo sive lino absque ulla crispatura consutum. Circa humilitatem vero panni et pellitiones sororum ipsarum juxta conditionem cuiuslibet earundem ac loci consuetudinem poterit dispensari. Bindis ³⁾ et ligaturis sericis non utantur, pelles dunataxat agninas, bursas de corio et corigas simpliciter absque serico ullo factas et non alias tam fratres habeant, quam sorores, depositis caeteris juxta beati Petri apostolorum principis salubre consilium vanis hujus saeculi ornamentis.

1) Guarnellum, vox Italica, integra quaedam est seminarum tunica interior, qua ad ministeria domestica utuntur. Ed.

2) Paludellum, quod vocabulum apud Latinos omnino non, apud Italos parum usitatum est, vestis est ampla et manicata muliebris, quam Itali „robba“ nominant. Ed.

3) Binda, ital. benda, fascia est seu vitta, ligamentum capitis. Ed.

CAPUT IV.

**Quod non vadant ad inhonesta convivia et spectacula,
et quod histrionibus non dent.**

Sit eis ad inhonesta convivia vel spectacula sive curias seu choreas accessus penitus interdictus. Histrionibus seu vanitatis intuitu nihil dent. Et ne quidquam illis donetur a propria familia, prohibere procurent.

CAPUT V.**De abstinentia et jejunio.**

Ab esu autem carnium secunda, quarta et sexta ferai dieque sabbati abstineant universi, nisi aliud infirmitatis vel debilitatis instantia suaderet. Minutis ¹⁾ vero per triduum carnes dentur, nec subtrahantur in itinere constitutis. Sit quoque ipsarum comedio licita singulis, cum solemnitatem praecipuam intervenire contigerit, in qua caeteri christiani ab antiquo epulis carneis vesci solent. Aliis autem diebus, in quibus jejunium non servant, ova et caseus non negentur, sed cum religiosis caeteris in eorum conventionalibus domibus licite sumere valeant de appositis ab eisdem, sintque prandii coenaeque refectione contenti, exceptis languidis et viatoribus ac insirmis. Sit sanis cibus moderatus et potus, cum textus evangelicus habeat: Attendite, ne corda vestra crapula et ebrietate graventur. Prandium autem vel

1) Hanc vocem „minutis“ alii aliter intelligunt. Optime interpretantur ii, qui eam de iis percipiunt, qui phlebotomi sunt, i. e. incisa vena sanguinem miserunt, itaque missione sanguinis „minuti“ sunt.

Ed.

coena non nisi praemissa semel dominica oratione sumatur, post sumptionem cuilibet cum Deo gratias iteranda. Quod si omitti contigerit, dicatur tribus vicibus „Pater noster.“ Qualibet vero sexta feria totius anni jejunium celebrent, nisi forte infirmitate aut alia causa legitima excusentur, vel nisi festum Natalis Domini feria ipsa occurreret observandum. Sed a festo omnium Sanctorum usque ad Pascha quarta et sexta feria jejunabunt, alia, quae ab ecclesia sunt statuta vel ordinata ex causa communiter indicta, jejunia servaturi. In Quadragesima vero b. Martini usque ad diem Nativitatis Domini et a Dominica Quinquagesimae usque ad Pascha diebus singulis, exceptis Dominicis, jejunare proculrent, nisi aliud fortassis infirmitas vel necessitas alia suaderet. Sorores gravidae usque ad suae purificationis diem ab exercitatione qualibet corporali, orationibus duntaxat exceptis, poterunt, si voluerint, abstinere. Laborantes autem propter fatigationis affluentis instantiam a Dominicæ Resurrectionis festo usque ad festivitatem b. Michaëlis praedicti ter in die, qua exercitio laboris incumbent, licite sumere cibum possunt. Cum vero illos contigerit aliorum imminere laboribus, de cunctis appositis die quolibet sumere licebit eisdem, nisi sexta feria vel dies sit alia, in qua generaliter ab ecclesia jejunium noscitur institutum.

CAPUT VI.

Quoties debent confiteri per annum et sumere corpus Christi.

Singuli autem fratrum et sororum ter in anno, videlicet in Natali Domini, in Resurrectionis ipsius et Pentecostes festivitatibus, peccata propria confiteri et Eucharistiam devote suscipere non postponant, reconciliando se proximis et restituendo etiam aliena.

CAPUT VII.

Quod non ferant arma impugnationis.

Impugnationis arma secum fratres non deferant, nisi pro defensione Romanae ecclesiae, Christianae fidei vel etiam terrae ipsorum aut de suorum licentia ministrorum.

CAPUT VIII.

De dicendis horis canonicas.

Dicant universi quotidie septem horas canonicas, videlicet Matutinum, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Vespertas et Completorium, clerici, videlicet scientes psalterium, pro Prima: „Deus in nomine tuo etc., Beati immaculati etc.“ usque ad „Legem, Gloria Patri“ dicant. Cum vero ad ecclesiam non accendent, pro Matutino psalmos dicere studeant, quos dicunt clerici vel ecclesia cathedralis, vel saltem, ut illiterati alii, pro Matutino duodecim et pro qualibet alia hora septem vicibus „Pater noster“ cum „Gloria Patri“ dicere non omittant, in quibus, videlicet Primae ac Completorii, horis minorem symbolum et „Miserere mei Deus“ adjiciant, qui noverint. Sed si horis non dixerint constitutis, dicant tribus vicibus „Pater noster.“ Infirmi autem horas hujusmodi non teneantur dicere, nisi velint. In Quadragesima vero sancti Martini et etiam in majori ecclesiis, in quarum parochiis habitant, Matutinalibus horis personaliter adire procurent, nisi causa rationabili excusentur.

CAPUT IX.

Quod omnes, qui de jure possunt, faciant testamentum.

Omnes praeterea, quibus de jure facultas affuerit, condant seu faciant testamentum et de bonis suis infra tres

menses post eorum ingressum immediate sequentes ordinent et disponant, ne quemquam illorum contingat decedere intestatum.

CAPUT X.

De pace reformanda inter fratres et alios extraneos.

De pace vero inter fratres et sorores aut etiam exteros in discordia positos facienda, sicut ministris videbitur, ita fiat, adhibito. si facultas affuerit, episcopi dioecesani consilio in hac parte.

CAPUT XI.

Quando molestantur contra jus aut eorum privilegia.

Si vero fratres aut sorores contra jus vel eorum privilegia per potestates seu rectores locorum, ubi domicilium obtinent, vexationibus impetantur, ministri loci ad eos episcopos et alios locorum ordinarios studeant habere recursum, juxta consilium et ordinationem ipsorum in talibus processuri.

CAPUT XII.

Quod caveant, in quantum possunt, a juramentis solemnibus.

A juramentis autem solemnibus omnes abstineant, nisi necessitate cogente in casibus per indulgentiam Apostolicae Sedis exceptis, videlicet pro pace, fide, calunnia et testimonio perhibendo ac etiam in contractu emptionis, venditionis et donationis, ubi videbitur expedire. In communione quoque loquela vitent, ut poterunt, juramenta. Et qui die

aliquo minus caute juraverit lapsu linguae, prout contingere in multiloquio consuevit, die ipso in sero, cum debet recogitare, quid fecerit, dicat tribus vicibus Orationem Dominicam propter incaute facta hujusmodi juramenta. Memor autem sit quilibet, ut ad divina obsequia familiam propriam exhorteatur.

CAPUT XIII.

De audienda Missa et congregazione facienda.

Universi sane fratres et sorores cujuscunque civitatis aut loci diebus singulis, si commode poterunt, missae officium audiant. Et mense quolibet ad ecclesiam sive loca, ad quam vel quae ministri curaverint intimare, convenient Missarum solemnia inibi audituri. Unusquisque autem usualis monetae denarium massario tribuat, qui pecuniam hujusmodi colligat, et eam de consilio ministrorum inter fratres et sorores paupertate gravatos et praecipue infirmantes ac eos, qui funeris carere dignoscuntur exequiis, et deinde inter pauperes alios dividant congruenter. Offerant insuper de dicta pecunia ecclesiae memoratae, tuncque, si commode poterunt, virum religiosum et in verbo Dei competenter instructum habere procurent, qui eos ad poenitentiam et misericordiae opera exercenda hortetur, solicite moneat et inducat. Studeat quilibet, dum Missae celebratur officium, et praedicationis verbum proponitur, servare silentium, orationi et officio sit intentus, nisi eum communis utilitas fraternitatis impedit.

CAPUT XIV.

De fratribus infirmis et defunctis.

Cum autem quemquam ex fratribus infirmari contigerit, ministri per se vel per alium seu alios, si hoc eis infirmus

fecerit intimari, semel in hebdomada visitare teneantur aegrotum, ipsum solicite ad recipiendum poenitentiam, prout melius et efficacius expedire putaverint, inducentes, necessaria illi de bonis communibus ministrando. Et si praefatus infirmus de praesenti luce migraverit, fratribus et sororibus tunc in civitate vel loco, ubi eum contigerit mori, praesentibus nuntietur, ut defuncti exequiis procurent personaliter interesse, a quibus, donec Missarum fuerint celebrata solemnia et corpus tumulo conditum, non recedant. Haec quoque circa sorores infirmas et decedentes volumus observari. Praeterea infra octo dies post ipsius sepultum obitum immediate sequentes quilibet fratrum et sororum ipsarum dicat pro anima ejus sacerdos videlicet Missam unam, sciens psalterium quinquaginta psalmos et illiterati totidem „Pater noster“ et in fine cujuslibet „Requiem aeternam“ adjiciat. Et post haec infra annum pro fratribus et sororum tam vivorum, quam defunctorum salute tres Missas faciant celebrari. Qui vero psalterium sciverint, illud dicant, et caeteri Orationem Dominicam centies dicere non omittant, „Requiem aeternam“ in fine cujuslibet addituri.

CAPUT XV.

De ministris.

Ministeria quoque ac alia officia, quae praesentis formulae series exprimit, posita quisque sibi devote suscipiat curetque fideliter exercere. Officium autem cujuslibet certi temporis spatio limitetur. Nullus minister instituatur ad vitam, et ejus ministerium certum tempus comprehendat.

CAPUT XVI.**De visitatione et correctione delinquentium.**

Ad haec ministri et fratres ac sorores civitatis et loci cuiuslibet ad visitationem communem in aliquo loco religioso vel ecclesia, ubi locum hujusmodi contigerit deesse, convenient et visitatorem habeant sacerdotem, qui alicujus approbatae religionis existat, quique illis de commissis excessibus injungat poenitentiam salutarem, nec quivis alias possit eis hujusmodi visitationis officium exhibere. Hujusmodi autem visitationis officium semel exerceatur in anno, nisi necessitate aliqua suadente fuerit pluries facienda. Incorrigibiles vero ac inobedientes monitio tria praeveniat. Qui si se corrigere non curaverint, de ipsius congregacionis consortio expellantur omnino de consilio discretorum.

CAPUT XVII.**De vitandis litigiis inter se et cum aliis.**

Vitent insuper fratres et sorores juxta posse litigia inter se, illa, si suscitari contigerit, solcite dirimendo, alioquin de jure coram illo respondeant, apud quem potestas residet judicandi.

CAPUT XVIII.**Qualiter et per quos in abstinentiis possit dispensari.**

Ordinarii autem locorum vel visitator cum fratribus et sororibus universis in abstinentiis, jejunis et austeritatibus aliis ex causa legitima, cum expedire viderint, poterunt dispensare.

CAPUT XIX.

Quod ministri eorum manifestas culpas denuncient visitatori.

Ministri vero manifestas fratrum et sororum culpas visitatori denuntient puniendas. Et si quisquam incorrigibilis fuerit, post trinae admonitionis instantiam a ministris de discretorum fratrum aliquorum consilio visitatori nuntietur eidem, de fraternitatis consortio abjiciendus ab ipso et in congregacione postmodum publicandus.

CAPUT XX.

Qualiter in praedictis nemo obligetur ad culpam mortalem.

Caeterum in praemissis omnibus, ad quae fratres et sorores hujus ordinis non ex divinis praeceptis vel statutis tenentur ecclesiae, nullum ipsorum ad mortalem culpam volumus obligari, sed impositam sibi poenitentiam pro transgressionis excessu prompta humilitate recipiat et efficaciter studeat adimplere.

S. FRANCISCI ASSISIATIS

OPERUM

PARS III.

Tertia hac b. Francisci operum parte multa variaque continentur et ea quidem pulchra et eximia. Pro suo studio et judicio omnis, quicunque est, plurima reperiet, quae complectatur, nihil, quod rejiciat, et si quis, quae hic traduntur, minus in rem suam potest convertere, facile tamen conferet ad Franciscum cognoscendum. Certe „quaesivit verba utilia et conscripsit sermones rectissimos ac veritate plenos.“ Ceteroqui, quo singula faciliorem habeant intellectum, notae necessariae non deerunt.

Sequuntur igitur primum

COLLATIONES MONASTICAE,

quod nomen Bonaventura aliique illis imponunt piis et salutaribus sermonibus, quos Franciscus de regula ac vitac perfectione coram sociis fecit.

Col. I.¹⁾) De pusillo grege multiplicando.

Confortamini, charissimi, et gaudete in Domino, nec, quia pauci estis, efficiamini tristes, nec vos terreat mea vel

1) Haec collatio consolatoria vocatur, quum b. pater socios, qui primo erant quatuor tantum vel sex, de eorum paucitate consoletur.

vestra simplicitas, quoniam, sicut a Domino mihi in veritate ostensum est, in magnam multitudinem faciet vos crescere. Deus suaequa benedictionis gratia multipliciter dilatabit. Multi convertentur ad Dominum, et per universum mundum multiplicabit Deus familiam suam et augebit. Ad vestrum quoque profectum cogor dicere, quod vidi, quod utique magis silere liberet, si charitas me non cogeret vobis referre. Vidi multitudinem magnam hominum ad nos venientium et in habitu sanctae conversationis nobiscum volentium conversari. Et ecce adhuc sonitus eorum in auribus meis euntium et redeuntium secundum obedientiae sanctae mandatum. Vidi quasi vias ipsorum multitudine plenas ex omni fere natione in his partibus convenire. Veniunt Francigenae, festinant Hispani, Teutonici et Anglii currunt, et aliarum diversarum linguarum accelerat maxima multitudo.

Coll. II. De vocatione fratrum minorum et de praedicando verbo Dei.

Consideremus, fratres charissimi, vocationem nostram, qua vocavit nos misericorditer Deus, non tantum pro nostra, sed pro multorum etiam salute, ut eamus per mundum exhortando omnes plus exemplo, quam verbo, ad agendum poenitentiam de peccatis suis et ad habendam memoriam mandatorum Dei. Nolite timere, quia pusilli et insipientes videmur, sed securi annuntiate simpliciter poenitentiam, confidentes in Domino, qui vicit mundum, quod Spiritu suo loquetur per vos et in vobis ad exhortandum omnes, ut convertantur ad ipsum et ejus mandata observent. Caveamus, qui reliquimus omnia, ne pro modico regnum coelorum perdamus, et si pecuniam in aliquo loco inveniamus, non curemus de illa plus, quam de pulvere, quem calcamus. Non judicemus neque despiciamus illos, qui delicate

vivunt et curiose ac superflue induuntur. Deus est noster ac ipsorum Dominus, potens illos ad se vocare et vocatos justificare. Tales ergo revereamur ut fratres et dominos nostros. Fratres enim sunt, in quantum ab uno creatore creati, domini vero sunt, in quantum bonos adjuvant ad poenitentiam faciendam, eis necessaria corporis ministrantes. Ite ergo annuntiantes hominibus pacem, praedicantes poenitentiam in remissione peccatorum. Invenietis quosdam homines fideles, mansuetos et benignos, qui cum gudio vos et verba vestra recipient; at per oppositum alios infideles, superbos, blasphemos, qui exprobrantes resistent vobis et his, quae dicetis. Ponite ergo in cordibus vestris patienter et humiliter omnia tolerare. Nolite tamen timere, quoniam non post multum tempus venient ad vos multi sapientes et nobiles, eruntque vobiscum praedicantes regibus et principibus et populis multis. Estote ergo in tribulationibus patientes, in orationibus vigiles, in laboribus strenui, in sermonibus modesti, in moribus graves et in beneficiis grati, quia pro his omnibus vobis regnum Dei praeparatur aeternum, quod nobis concedat ille, qui vivit et regnat trinus et unus, et absque dubio concedet, si emissa servaverimus vota nostra, quae illi voluntarie spopondimus.

Coll. III. De religiosa habitatione in eremitorii¹⁾

Illi, qui religiose volunt stare in eremitorii, sint tres aut quatuor ad plus. Duo ex ipsis sint matres et habeant duos filios vel unum ad minus. Illi duo teneant vitam Marthae, et alii duo vitam Mariae Magdalena. Illi autem, qui tenent vitam Mariae, habeant unum claustrum, et quilibet

1) In primis religionis exordiis multi petebant fratres desertum, ut juxta statutas a Francisco leges facilius vivere ac orationi et meditationi liberius possent vacare. Ed.

habeat locum suum, ita quod neque habitent simul neque cubent. Et semper dicant Completorium de die, quando sol revertitur ad occasum. Studeant tenere silentium et dicant horas suas. Surgant ad matutinum et primum quaerant regnum Dei et justitiam ejus. Hora congrua dicant Primam et Tertiam, et post horam Tertiam solvant silentium et possint loqui et ire ad matres suas, et quando placuerit, possint petere ab eis eleemosynam propter amorem Domini Dei, sicut pauperes pauperculi. Postea dicant Sextam, Nonam et Vesperas tempore debito. In claustro, ubi morantur, non permittant aliquam personam introire, sed neque ullus ibi comedat. Illi fratres, qui sunt matres, studeant manere remote ab omni persona, ut nemo possit eis loqui. Et isti filii non loquantur cum aliqua persona, nisi cum matribus suis et custode suo, quando placebit ei visitare ipsos cum benedictione Dei. Filii vero quandoque officium matrum assumant, sicut vicissitudinaliter pro tempore visum fuerit eis disponendum. Qui omnia supradicta studiose et solicite studeant observare.

Coll. IV. De vera obedientia.

Fratres charissimi, verbum primo praeceptum implete nec expectetis iterari, quod dicitur vobis. Nihil etiam impossibilitatis causemini sivi judicetis esse in precepto, quia, etsi supra vires ego vobis mandarem, sancta obedientia viribus non carebit. Nec considerare debetis, quis vel qualis sit, qui vobis facienda praecepit, sed solum, quod sit praelatus. Inter alia, quae dignanter divina pietas mihi concessit, hanc gratiam contulit, quod ita diligenter novitio unius horae obedirem, si mihi guardianus daretur, sicut antiquissimo et discretissimo fratri: Subditus praelatum suum non hominem considerare debet, sed illum, pro cuius amore est subiectus. Quanto enim contemptibilior praesidet, tanto magis humilitas obedientis placet.

Coll. V. De sancta paupertate.

Paupertatem noveritis, fratres charissimi, virtutum esse reginam, quia in Rege regum et regina matre ipsius tam praestanter effulsit. Paupertatem scitote, fratres, specialem viam esse salutis, tanquam humilitatis fomentum perfectionisque radicem, cuius est fructus multiplex, sed occultus. Haec enim est evangelici agri thesaurus absconditus, pro quo emendo vendenda sunt omnia, et quae vendi non possunt, illius comparatione spernenda. Ad hujus culmen qui cupit attingere, non solum mundanae prudentiae, verum etiam literarum peritia renuntiare quodammodo debet, ut tali expropriatus possessione introeat in potentias Domini et nudum se offerat brachiis Crucifixi. Nequaquam enim saeculo perfecte renuntiat, qui proprii sensus loculos intra cordis arcana reservat. In omnibus ergo reluceat inter vos sancta paupertas et praecipue in domibus, quas aedificaveritis, considerantes illud evangelicum, quod vulpes soveas habent et volucres coeli nidos, Filius autem hominis non habuit, ubi caput suum reclinaret. Propter quod pauperum more pauperulas casulas erigite, quas non habitare debetis ut proprias, sed, sicut peregrini et advenae, alienas. Leges namque peregrinorum sunt, sub alieno colligi tecto, sitire ad patriam, pacifice pertransire. Evangelica haec paupertas nostri ordinis est fundamentum, cui substrato primarie sic omnis structura religionis innititur, ut ipsius firmitate firmetur et eversione funditus evertatur. Quantum itaque fratres declinabunt a paupertate, tantum mundus declinabit ab eis, et quaerent et non invenient. Si dominam meam paupertatem complexi fuerint, mundus eos nutriet, quia mundo dati sunt ad salutem. Commercium est inter mundum et fratres, debent enim ipsi mundo bonum exemplum, debet ipsis mundus provisionem necessitatum; quando autem ipsi

retraxerint bonum exemplum fide mentita, retrahet mundum
manum a justa censura.

Coll. VI. De vitando mulierum aspectu et conversatione.

Mulierum familiaritates, colloquia et aspectus, quae multis occasio sunt ruinae, eo solicitius evitare debemus, fratres charissimi, quo saepius per hujusmodi videmus debiliter frangi et fortem spiritum infirmari. Harum contagionem evadere conversantem cum eis nisi probatissimum virum tam facile judico, quam juxta Scripturam in igne ambulare et non comburere plantas. Non enim securum puto earum formarum introrsus haurire imagines, quae possunt aut edomitiae carnis resuscitare igniculum aut pudicae mentis maculare nitorem. Frivolum profecto est quocunque mulieris colloquium, excepta sola confessione vel instructione brevissima, juxta quod saluti expedit vel congruit honestati. Quae sunt, quaeso, cum muliere religioso tractanda negotiari nisi cum sanctam poenitentiam vel melioris vitae consilium religiosa petitione depositit? Ex nimia securitate minus caretur hostis, et diabolus, si de suo capillum potest haberet in homine, cito excrescere facit in trabem. Nec enim solum mortificari debent vitia carnis aut ejus incentiva fraternari, verum etiam exteriore sensus, per quos mors intraret ad animam, summa vigilantia decet custodiri.

Coll. VII. De petenda eleemosyna cum fiducia.

Charissimi fratres et filioli mei, nolite verecundari irreprobus eleemosyna, quia Dominus se pro nobis fecit pauperem in hoc mundo, cuius exemplo elegimus viam verissimam paupertatis. Si enim pro suo amore viam paupertatis ele-

gimus, non debemus confundi pro eleemosynis ire. Arrham coelestis haereditatis erubescere nequaquam convenit regni coelorum haeredibus. Haec est enim haereditas nostra, quam acquisivit et reliquit nobis Dominus Jesus Christus et omnibus, qui suo exemplo vivere volunt in sanctissima paupertate. In veritate dico vobis, quod multi ex nobilioribus et sapientioribus hujus saeculi venient ad istam congregatiōnēm et pro magno honore et gratia habebunt ire pro eleemosyna. Vos ergo, qui estis illorum primitiae, laetamini et gaudete nec renuatis facere, quae sanctis illis facienda transmittitis. Ite ergo confidenter et animo gaudenti pro eleemosyna cum benedictione Dei. Et magis libere et gaudenter ire debetis pro eleemosyna, quam ille, qui de una numata ¹⁾ offerret centum denarios, quoniam offertis eis amorem Dei, a quibus eleemosynam petitis, dicentes: Amore Domini Dei faciatis nobis eleemosynam, cuius comparatione nihil est coelum et terra.

Coll. VIII. De discretione in corpore alendo.

Fratri corpori cum discretione providendum est, fratres charissimi, ne ab eo tempestas acediae commoveatur. Servus enim Dei in comedendo et bibendo et dormiendo et alias corporis necessitates sumendo debet cum discretione suo corpori satisfacere, unde non taedeat ipsum vigilare et reverenter in oratione persistere, ita quod frater corpus non valeat murmurare dicens: Fame deficio, tui exercitiū sarcinam ferre non valeo, non possum stare rectum et insistere orationi nec in tribulationibus meis laetari nec alia bona operari, quia non satisfacis indigentiae meae. Si enim servus Dei cum discretione et satis bono modo et

1) Numata pro numo.

Ed.

honesto suo corpori satisfaceret, et frater corpus, si, postquam sufficientem vorasset annonam, alias mussitaret, essetque negligens et pigrum vel somnolentum in orationibus et vigiliis et aliis bonis operibus, scito pigrum juuentum calcaribus indigere, et inhaerentem asellum stimulum expetere, tunc debet ipsum castigare tanquam malum et pigrum juuentum, quod vult comedere et non lucrari et onus non portare. Si vero propter inopiam et paupertatem frater corpus necessitates suas in sanitate et infirmitate habere non potest, dum honeste petierit et humiliter a praelato suo amore Dei, et sibi non datur, sustineat amore Domini patienter, qui etiam sustinuit quaerens, qui eum consolatur, et non invenit. Et haec necessitas sibi a Domino imputatur pro martyrio. Et quia fecit, quod suum est, id est, quod petiit humiliter suam necessitatem, excusatur a peccato, etiamsi corpus inde gravius infirmetur.

Coll. IX. De indiscreta aemulatione in abstinentia sectanda.

Fratres mei, unusquisque consideret naturam suam, quia, licet aliquis ex vobis valeat sustentari pauciori cibo, quam alius, nolo tamen, quod abundantiori cibo indigens illum in hoc imitari nitatur, sed naturam suam considerans exhibeat corpori suo necessitatem suam. Sicut enim nobis a superfluitate comestionis, quae obest corpori et animae, tenemur nobis cavere, ita a nimia abstinentia, imo magis, quoniam Deus misericordiam vult et non sacrificium

Coll. X. De tolerandis quantis per necessitatibus.

Necessitas, fratres charissimi, quam non ratio postulat, sed voluptas ostentat, extincti spiritus signum est manifestum. Spiritu tepido et paulatim a gratia frigescente,

necesse est carnem et sanguinem, quae sua sunt, quaerere. Quid enim restat, quando anima caret spiritualibus deliciis, nisi ut caro convertatur ad suas? Et tunc animalis appetitus necessitatis articulum palliat, tunc sensus carnis conscientiam format. Si adest fratri meo vera necessitas, et statim satisfacere properat, quid mercedis accipiet? Accidit enim occasio merili, sed displicuisse sibi studiose probavit; ipsas namque indigentias non patienter ferre, nihil aliud est, nisi Aegyptum repetere.

Coll. XI. De laetando spiritualiter in Domino.

Sanctam, fratres charissimi, interius et exterius laetitiam Dei habete. Si enim servus Dei studuerit habere et conservare laetitiam spiritualem, quae provenit ex munditia cordis et acquiritur per devotionem orationis, daemones nihil possunt ei nocere, dicentes: Ex quo in tribulatione et prosperitate laetitiam habet servus Dei, non possumus invenire aditum intrandi ad ipsum nec sibi nocere. Sed tunc exultant daemones, quando devotionem et laetitiam, quae provenit ex munda oratione et ex aliis operibus virtuosis, possint extingui vel aliqualiter impedire. Nam si diabolus in servo Dei potest aliquid habere de suo, nisi fuerit sapiens et solitus delere et destruere illud, quam citius poterit, per virtutem sanctae orationis, contritionis, confessionis et satisfactionis, in brevi tempore de uno capillo facit unam trabem semper aliquid illi adjicendo. Quia ergo, fratres charissimi, ex munditia cordis et puritate orationis continuae haec laetitia spiritualis oritur, circa illa duo acquirenda principaliter est studendum, ut ipsam laetitiam, quam in me et vobis cupio summo affectu et diligo certare et sentire, possitis habere interius et exterius ad aedificationem proximi et vituperium inimici. Ad ipsum enim

et ad membra ejus oportet contrastari, ad nos autem laetari semper in Domino et gaudere.

Coll. XII. De humilitate et pace erga clericos servanda.

In adjutorium clericorum missi sumus, fratres charissimi, ad animarum salutem, ut, quod in illis invenitur minus, suppleatur a nobis. Quilibet recipiet mercedem, non secundum auctoritatem, sed secundum laborem. Scitote fratres, quod Deo est gratissimum animarum lucrum. Hod consequi melius possumus cum pace clericorum, quam cum discordia. Si autem ipsi salutem impediunt, Dei est ultio et ipse retribuet eis in tempore. Ideoque estote subjecti praelatis, ne, quantum ex vobis est, malus zelus consurgat. Si filii pacis fueritis, clerum et populum lucrabimini; et hoc acceptabilius Deo erit, quam populum solum clero scandalizzato lucrari. Tegite eorum lapsus, multiplices eorum complete defectus et, cum haec feceritis, humiliores estote.

Coll. XIII. De cognoscendo servo Dei.

Heu quam bonum est, fratres, Deo servire! Melius est Dei servitus, quam mundi principatus. Sed quis est qui certo cognoscit se esse servum Dei? Nihil melius est quam esse servum Dei, nihil tamen difficilius est homin certo cognoscere, quam si est Dei servus vel amicus. Egobitis confiteor, quod rogavi Dominum, ut mihi dignaretur ostendere, quando sum servus Dei et quando non. Ips autem Dominus benignissimus sua dignatione respondi mihi: Servum meum veraciter te esse cognosce, cum sancta cogitas, loqueris et operaris. Ideo vobis praedicta insinuavi, ut vos etiam sciatis, quando Dei servi estis et e

placetis, et ut ego coram vobis possim verecundari, quando videbitis me desicere in his omnibus vel aliquo praedictorum.

Coll. XIV. Quid Deo magis placeat, orare vel praedicare?

Magnum mihi dubium contigit, fratres charissimi, vobis proponendum et a vobis Dei adjutorio dissolvendum. Quid, fratres, consulitis? quid laudatis? an quod orationi vacem, an quod praedicando discurrat? siquidem ego parvulus, simplex et imperitus sermone majorem orandi accepi gratiam, quam loquendi. Videtur etiam in oratione lucrum et cumulatio gratiarum, in praedicatione distributio quaedam donorum caelitus acceptorum. In oratione etiam purificatio interiorum affectuum et unitio ad unum verum et sumnum bonum cum vigoratione virtutis, in praedicatione spirituum pulverizatio pedum, distractio circa multa et relaxatio disciplinae. Tandem in oratione Deum alloquimur et audi-
mus et quasi angelicam vitam agentes inter angelos con-
versamur, in praedicatione multa oportet condescensione
uti ad homines et humane inter eos vivendo humana cogi-
tare, videre, dicere et audire. Sed unum est in contrarium,
quod videtur praeponderare his omnibus ante Deum,
quod videlicet unigenitus Dei Filius, qui est sapientia summa,
propter animarum salutem de sinu Patris descendit, ut
suo mundum informans exemplo verbum salutis hominibus
loqueretur, quos sacri sanguinis et pretio redimeret et
remundaret lavacro et poculo sustentaret, nihil sibi omnino
reservans, quod non in salutem nostram liberaliter eroga-
ret. Et quia debemus omnia facere secundum exemplar
eorum, quae videmus in ipso tanquam in monte sublimi,
videtur Deo magis placitum, quod intermissa quiete foras

egrediamur ad laborem. Quid in hac re vobis videatur
consulite.

Coll. XV. De litteris incumbentibus et doctoribus

Fratres, qui scientiae curiositate ducuntur, in die tribulationis invenient manus suas vacuas. Ideo vellem eos magis roborari virtutibus, ut, cum tempus tribulationis venerit, secum haberent Dominum in angustia; ventura enim tribulatio, quando libri ad nihilum utiles in fenestra et latebris projicientur. Nolo fratres meos cupidos esse scientiae et librorum, sed volo eos fundari super sanctam humilitatem et imitari puram simplicitatem, sanctam orationem et dominam paupertatem. Haec via sola est secura ad salutem propriam et aliorum aedificationem, quoniam Christus ad cuius imitationem vocati sunt fratres, hanc solam nobis ostendit et docuit verbo pariter et exemplo. Multi fratres occasione aedificandi alias dimittent vocationem suam, vide licet sanctam humilitatem, puram simplicitatem, orationem et devotionem atque dominam nostram paupertatem. Eo continget illis, quod, unde putabunt magis imbui seu impleri devotione et accendi amore et illuminari Dei cognitione propter intellectum scripturae, ibi occasionaliter remanebunt intus frigidi et vani, et sic ad pristinam vocationem redire non poterunt, quia tempus vivendi secundum vocationem suam in vano et falso studio amiserunt.

Coll. XVI. De vanis et tumidis praedicatoribus.

Multi sunt fratres, qui totum suum studium et totam suam solicitudinem ponunt in acquirendo scientiam, dimitentes vocationem suam sanctam extra viam humilitatis et sanctae orationis mente et corpore evagando, qui, cum populo praedicaverint et noverint aliquos inde aedificari ve-

d poenitentiam converti, inflantur et extollunt se de opere t lucro alieno, cum tamen magis in condemnationem et in raejudicium suum praedicaverint et nihil ibi secundum ve- itatem operati fuerint, nisi tanquam instrumenta illorum, er quos vere Dominus fructum hujusmodi acquisivit. Nam uos credunt propter scientiam et praedicationem suam aedi- cari et ad poenitentiam converti, Dominus orationibus et lacrymis sanctorum pauperum, humilium et simplicium fra- rum aedificat et convertit, licet ipsi sancti fratres ut pluri- num ignorent. Sic enim est voluntas Dei, ut illud nesciant, e inde valeant superbire. Isti sunt, fratres mei, milites abulæ rotundæ, qui latitant in desertis et in locis remotis, t diligentius vacent orationi et meditationi, sua et aliorum eccata plorantes, viventes simpliciter et humiliter conver- antes, quorum sanctitas a Deo cognoscitur et aliquando atribus et hominibus est ignota. Horum animae ab ange- s Deo praesentabuntur, tunc Dominus ostendet illis fructum t mercedem laborum suorum videlicet multas animas, quae uis exemplis, orationibus et lacrymis sunt salvatae et dicit lis: Filii mei dilecti, ecce tot et tales animae salvatae sunt estris orationibus, lacrymis et exemplis et „quia super auca fuistis fideles, supra multa vos constituam.“ Alii enim raedicaverunt et laboraverunt sermonibus sapientiae et scien- ae suae, et ego meritis vestris fructum salutis operatus sum; leo suscipite laborum eorum mercedem et fructum meri- orum vestrorum, qui est regnum aeternum, quod humilitatis t simplicitatis vestræ atque orationum et lacrymarum vestrarum violentia rapuistis. Sieque isti portantes manipulos suos, id st, fructus et merita sanctæ humilitatis et simplicitatis suae, atrabunt in gaudium Domini laetantes et exultantes; illi vero, ui non curaverunt nisi scire et aliis viam salutis ostendere, nihil operantes pro se, ante Christi tribunal astabunt nudi t vacui et solius confusionis et verecundiae et doloris ma-

nipolos deferentes. Tunc veritas sanctae humilitatis et simplicitatis sanctaeque orationis et paupertatis, quae est vocatio nostra, exaltabitur, glorificabitur et magnificabitur, cui veritati ipsi inflati vento scientiae detraxerunt vita et vanis sermonibus scientiae suae dicentes, ipsam veritatem esse falsitatem et tanquam caeci eos, qui ambulaverunt in veritate, persequentes. Tunc error et falsitas opinionum suarum, per quas ambulaverunt, quas esse veritatem predicaverunt, per quas in caecitatis foveam multos praecipitaverunt, in dolore et confusione et verecundia terminabitur, e ipsi cum suis tenebrosis opinionibus in tenebras exteriore cum tenebrarum spiritibus demergentur.

Coll. XVII. De conditionibus et laude boni praedicatoris.

Volo, fratres charissimi, ministros verbi Dei tales esse ut studiis intentendes spiritualibus nullis aliis officiis impediatur. Hi enim a magno illo Rege electi sunt ad edicta quae ex ejus ore procedunt, populis demandanda. Prius ergo praedicator haurire debet secretis orationibus, quod postea sacris ostendat sermonibus, prius intus calescere, quam extra verba proferre. Referendum certe est hoc officium, ei qui illud administrant, ab omnibus reverendi. Isti vita sunt corporis, impugnatores daemonum, mundi lucerna. Laudandi sunt praedicatores illi, qui pro tempore sibi sapiunt sibi gustant, illi vero male sciunt dividere, qui praedicationi totum devotioni vero nihil impendunt. Alii etiam plangendi sunt, qui vendunt saepe, quod faciunt, oleo vanae laudis. Officium prae-
dicationis, fratres, Patri misericordiarum omni sacrificio esse acceptius, maxime, si studio fuerit charitatis impensum, ut a id labore praedicator magis exemplo, quam verbo, magis lachrymosa prece, quam loquaci sermone. Plangendus proinde

raedicator tanquam vera pietate privatus, qui in praedicatione non animarum salutem, sed propriam laudem quaerit, iive qui pravitate destruit vitae, quod aedificat veritate doctrinae. Praeferendus huic est frater simplex et elinguis, ui bono exemplo alios provocat ad bonum. „Donec sterilis peperit plurimos,“ inquit prophetissa, „et quae multos abebat filios, infirmata est.“ Sterilis est pauperculus frater, qui generandi in ecclesia filios non habet officium. Sic pariet in judicio multos, quia, quos nunc privatis orationibus convertit ad Christum, suae gloriae tunc judex adcribet. Quae multos habet filios infirmabitur, quia praedicator vanus et loquax, qui multis nunc quasi sua virtute enitis gaudet, cognoscet tunc se nihil proprii habere in eis.

Coll. XVIII. Dé murmuratione et detractione.

Detractionis vitium, fratres, inimicum est fonti pietatis gratiae et piissimo Deo abominabile pro eo, quod detractor animarum sanguine pascitur, quas gladio linguae ecitat. Tanto major est detractorum impietas, quam latrum, quanto lex Christi, quae in observantia pietatis imletur, magis animarum, quam corporum nos astringit opere salutem. Praeterea religiosus, qui murmurat contra fratres vel praelatos suos, quid aliud facit, quam implere propriam matrem suam, id est religionem, felle vituperii et traditionum? Detractores sunt de generatione Cham, qui vendenda pátris non operuit, sed discooperuit, ita isti detegunt et exaggerant defectus praelatorum et religionis suae, proper quod Dei maledictionem merebuntur. Hi veluti porci in immunditiis voluntur et spuretiis vel defectibus, quos in fratribus curiose quaerunt vel forte falso se invenisse ut vidisse affirmant, se ingurgitant et aluntur immundorum ore animalium, in conscientiis suis immundiores, et

rabidorum more canum queruntur de disciplina regulare
de correctione religionis, de ipso ordine et praelatis, a
versus eos latrantes et, quantum possunt, mordentes. In
trahentium enim vox haec est: Vitae mihi perfectio de
scientiae vel peculiaris gratiae facultas non suppetit, ac
hoc nec apud Deum locum invenio nec apud hominem.
Scio, quid faciam: Ponam maculam in electis et apud me
jores gratiam promerebor. Scio praelatum meū hominem
esse eodemque mecum quandoque uti officio, quo, succi
cedris, solus videatur ramus in via. Eja miser! humana
corporibus vescere et, quia vivere aliter non potes, fratres
viscera corrode. Tales boni student videri, non fieri, ac
santes vitia nec vitia deponentes, solos eos laudant, qui
rum cupiunt auctoritate soveri, silentes a laudibus, quas
laudatum non aestimant reportari. Jejunae faciei pallor
perniciosis laudibus vendunt, ut spirituales videantur,
dijudicent omnia et ipsi a nemine judicentur. Gaudent sa
titatis opinione, non opere, angelico nomine, non virtute.

Coll. XIX. Quod fratres non vocentur magistri

Ne appetatis, fratres, vocari magistri, scientes non
magisterii soli ipsi Christo convenire, per quem omnia fa
sunt opera. Ego vellem libenter scire facere omnia, ne
nolle esse magister nec magistri nomine insigniri, ne
tali nomine contra verbum Christi in Evangelio prohiber
facere viderer, quia melius est esse humilem cum paup
cula sua scientia, quam, si esset possibile, scire facere o
nia mirabilia et magnalia et praesumere contra gloriosi M
agistri humilia documenta. Nam nomen magisterii nem
convenit nisi Domino Jesu Christo, cuius perfecta sunt oper
et mandavit, ut nullus super terram magister vocaretur ne
vocari praesumeret, quia unus solus et verus absolu

defectu in coelis est magister, benedictus Christus, qui est Deus homo et vita, conditor mundi, laudabilis et gloriatus in saecula, amen.

Coll. XX. Quae bona proveniant ordini ex subjectione ad ecclesiam.

Mater omnium ecclesiarum, fratres, est Romana et domina omnium est religionum. Vadam et recommendabo fratres meos sanctae ecclesiae, cujus potentiae virga percellantur malevoli, et filii Dei in aeternae salutis augmentum ubique plena gaudeant libertate. Recognoscant ex hoc filii dulcia beneficia matris et speciali devotione semper ipsius reverenda vestigia complectantur. Non erit ipsa protegente in ordine malus occursus, nec filius Belial per vineam Domini transibit impunis. Paupertatis nostrae ipsa sancta ecclesia aemulabitur gloriam et humilitatis paeconia per superbiae nubilum offuscari non sinet. Charitatis et pacis vincula in nobis servabit illaes, censura strictissima percutiens dissidentes. Evangelicae puritatis observantia sacra continue in ejus aspectu florebit, nec odorem vitae vel ad horam elabi patietur.

Coll. XXI. De tribulationibus religionis et regulae sectatorum.

Veniet tempus, fratres mei, cum malis exemplis malorum fratrum haec Deo dilecta religio diffamabitur, ita ut pudeat exire in publicum. Qui vero tunc temporis ad suscipiendum habitum ordinis venerint, sola sancti Spiritus operatione ducentur, et nullam in eis maculam caro impinget et sanguis, eruntque vere a Domino benedicti. Et licet in eis fuerint operationes meritoriae, tamen frigescente

charitate, quae facit sanctos operari ferventer, venturae sunt illis tentationes immensae, et qui in tempore illo fuerint inventi probati, erunt suis praedecessoribus meliores. Vae qui de sola specie et apparentia conversationis religiosae sibi plaudentes et in sua sapientia et scientia confidentes inventi fuerint otiosi, id est, non exercitantes se in operibus virtuosis et in via crucis et poenitentiae, impura observantia evangelii, quod ex professione tenentur pure et simpliciter observare. Isti enim non resistent constanter temptationibus, quae ad probationem electorum a Deo permittentur. Qui vero probati fuerint et approbati, accipient coronam vitae, ad quam exercitat eos interim malitia perfidorum et reproborum.

Coll. XXII. De sancta conversatione inter fideles.

In nomine Domini ite bini et bini per viam humiliter et honeste et maxime cum stricto silentio a mane usque post Tertiam, orantes Dominum in cordibus vestris. Verba otiosa et inutilia non nominentur in vobis; licet enim ambuletis, tamen conversatio vestra sit ita humilis et honesta, sicut si in eremitorio aut in cella essetis. Nam ubicunque sumus et ambulamus, habemus semper cellam nobiscum. Frater enim corpus est cella nostra et anima est eremita, quae moratur in cella ad orandum Dominum et meditandum de ipso, unde si anima non manserit in quiete in cella sua, parum prodest religioso cella manufacta. Talis sit vestra conversatio inter gentes, ut, quicunque vos audiet vel videbit, gloriosum Patrem coelestem et Deum laudet devote. Pacem annuntiate omnibus dicentes: Dominus det tibi pacem. Sed sicut pacem annuntiatis ore, sic in cordibus vestris pacem et amplius habeatis. Nullus per vos provocetur ad iram vel scandalum, sed omnes per mansuetudi-

uem vestram ad pacem, benignitatem et concordiam provocentur. Nam ad hoc vocati sumus, ut vulneratos curenus, alligemus confractos et erroneos revocemus. Multi enim vobis videntur esse membra diaboli, qui adhuc discipuli Christi erunt.

Coll. XXIII. Quomodo procedendum sit ad infideles.

Filioli mei, Deus mihi mandavit, quod mittam vos ad terram Saracenorum ad praedicandum et confitendum ejus fidem et legem Mahometricam impugnandam. Et ego etiam ibo per aliam partem ad infideles et fratres alios mittam per universum mundum. Idecirco, filii, paretis vos ad impletum Domini voluntatem. Et, charissimi filii, ut melius Dei praeceptum possitis adimplere pro salute animarum vestiarum, videatis, quod inter vos sit pax et concordia et nodus indissolubilis charitatis. Fugite invidiam, quae principium fuit nostrae perditionis. Sitis in tribulationibus patientes et in prosperis humiles et sic eritis in omni pugna victores. Imitatores Christi estote in paupertate, obedientia et castitate. Dominus enim Jesus Christus pauper natus est, pauper vixit, paupertatem docuit et cum paupertate decessit. Et ut ostenderet se diligere castitatem, de virginie nasci voluit. Virgines milites innocentes praemisit, virginitatem consuluit et servavit, inter virgines ex hac vita migravit. Obedientiam etiam a suo ortu tenuit usque ad mortem crucis. Spes vestra tantum sit in Deo, qui vos diriget et juvabit. Portetis vobiscum regulam et breviarium, et divinum officium perfectissime recitetis, et sitis majori testro fratri Vitali ¹⁾ omnes obedientes. Filii mei, quamvis e vestra bona voluntate gaudeam, cor meum tamen pro

¹⁾ Fratrem hunc Vitalem parvulo adhuc gregi praefeccerat. Ed.

vestro recessu et separatione a me sentit quandam amitudinem amorosam, sed oportet, quod Dei praeceptum perferamus propriae voluntati. Rogo vos, quod ante ovestros semper habeatis Dominicam passionem, quae roborabit et ad patiendum pro ipso fortius animabit.

Coll. XXIV. De meditanda assidue Christi passione

Semper ante oculos habete, fratres charissimi, humilitatis et paupertatis sanctae crucis, per quam nos navit salvator noster Jesus Christus, considerantes, quod si ipsius sanctam majestatem oportuit pati et ita intrare gloriam suam, quod multo magis oportebit nos peccatores adeo enormes per viam crucis et passionis incedere. certe, si ad tollendam crucem suam quilibet obligatur Christianus, potiori jure ad hoc tenemur nos, qui crucis viae sequi profitemur, quam non solum vult Dominus nos ipsi tollanius, verum et alios incitemus nostro exemplo et doctrina ad eandem tollendam et nobiscum trahamus simul cum ipsis Christum ducem nostrum sequamur, persertim cum bona voluntas et desiderium imitandi passionis nostri Salvatoris sit peculiare donum, quod concedit S. Iustus sanctus animae, quae vere Deum amat et eidem invit; quia anima, quae propriis solum inhaeret affectione et se tantum diligit, non amat, imo abhorret hanc Spiritus sancti doctrinam nec ad perfectionem consequendam necessarium putat participem fieri Christi passionis. Imo rem sibi promittens profectum per alias vias, quae viae non sunt, sed occulta praecepit, et fugiens a tribulationis per cogitationes varias, humanas et voluntatis infixum et obcaecatum habet cor suum in propriis affectibus asseverans, quod in hujusmodi libertate vitae melius possit inservire Deo. Nec aliquantulum curat de innumeris dilectionibus, quas interius recipit anima, quae tota absolu-

est in hac contemplatione et compassionē Domini sui; neque enim haec perfecte gustantur, nisi perpessa aliqua tribulatione pro Christo. Sed anima defaecata et expoliata propriis affectibus se a Spiritu sancto duci humiliter permittit et ut ad suum beneplacitum in eadem operetur tanquam optimus magister singularis doctrinae, quam Dominus scriptam reliquit in libris suaे humilitatis, patientiae et passionis, quae securae sunt viae ad perfectionem Christianam. Unde illa anima, quae purificari obtinuit a Deo, vehementer cupit transformari in illos dolores, comparans omnes alias vias et consolationes cibis mortalibus, qui pereunt, et hanc unicam salutari pharmaco, cuius gustus acerbus, sed fructus suavissimus, quod in gustu amarum est, sed in operatione dulcissimum. Quare postponens gustum sanitati probat, quam admirabilis sit dulcedo vitae permanentis, quae despicit consolationem momentaneam et mortalem, et plane probat in nulla alia re perfectius requiescere amorem suum, quam in compassionē charitativa Christi, et quod, quanto magis illa transformatur in Christum crucifixum, eo magis transformatur in Deum excelsum et gloriosum. Non enim separatur humanitas a divinitate, et ipse Christus Patrem rogavit dicens: „Volo, ut ubi ego sum, et mei sint.“ Atque ita anima contemplatur utrumque Domini statum ad hoc, ut nunquam separetur ab illo. Nam si fugiat in passione, ab illo separabitur in gloria, juxta Pauli apostoli verba: „Si tamen compatimur, ut et congloriscemur.“ Contemplatur ergo anima Christum mortalem et immortalem, et horum statuum alter est eorum, qui adhuc currunt, alter eorum, qui jam acceperunt bravium. Unde, sicut non datur pallium nisi currentibus, ita non datur coelum nisi tollentibus crucem, quia non debet esse servus potior domino nec discipulus super magistrum. Proinde videmus Deum communicare gratiam suam iis, qui hoc modo eum sequun-

tur, et e contrario auferre eam ab illis praesumptuosis qui per alias chimaeras dicunt se velle ei uniri nec tamen a semetipsis unquam recedunt, verum tandem misere abeunt in praecipitum.

Coll. XXV. Quare, postquam generalis officium depositus, toleravit fratrum defectus.

Quidam ex vobis, fratres, admirantur et me interrogant, quare non corrigo defectus, qui in ordine sunt. Quidam indulget Dominus, quoniam mihi contrarii sunt et adversarii et me implicare volunt in his, quae non pertinent ad officium meum. Quousque enim habui praelationis officium super fratres, et ipsi permanerunt in vocatione et professione sua, licet a principio meae conversionis semper infirmus fuerim, cum parva mea sollicitudine satisfaciebam eis exemplis et praedicationibus. Sed postquam consideravi quod Dominus multiplicavit numerum fratrum, et ipsi propter tepiditatem et inopiam spiritus incipiebant declinare a via recta et secura, per quam consueverant ambulare, et per ampliorem viam, quae ducit ad mortem, incedentes non attendebant vocationem et professionem suam et bonum exemplum nec volebant dimittere iter periculosum et mortiferum, quod ceperant propter praedicationem et admonitionem meam et exemplum meum, quod illis continue ostendebam; ideo recommendavi ordinis praelationem et regimen Domino et ministris. Unde licet tempore, quo renuntiavimus officio fratrum, excusarem me coram fratribus in capituli generali, quod propter infirmitates meas curam de ipsis habere non poteram, tamen, si secundum voluntatem meam fratres vellent ambulare nunc, propter ipsorum consolationem et utilitatem nolle, quod alium ministrum haberent nisi me usque ad diem mortis meae. Si enim bonus et fidelis

subditus voluntatem praelati sui cognoscit et observat, parvam sollicitudinem oportet praelatum habere de ipso. Imo tantum gauderem de bonitate fratrum propter lucrum ipsorum et meum, quod, si jacerem in lecto infirmus, non me pigeret satisfacere eis, quia officium meum, id est praelationis, est spirituale tantum, videlicet dominari vitiis et ipsa spiritualiter corrigere et emendare. Postquam autem ipsa emendare et corrigere praedicatione, admonitione et exemplo non possum, nolo carnifex fieri ad puniendum et flagellandum sicut potestates hujus saeculi. Sed confido in Domino, quod adhuc inimici invisibles, qui sunt castaldi ¹⁾ Domini ad puniendum in saeculo et in futuro eos, qui transgredivintur mandata Dei, sument de ipsis vindictam, facientes illos corrigi ab hominibus hujus saeculi in opprobrium et verecundiam ipsorum, et revertentur ad professionem et vocationem suam. Verumtamen usque ad diem mortis meae non cessabo exemplo et operatione docere fratres ambulare per viam, quam mihi Dominus ostendit, quam et ego iam docui et ostendi eis verbo et exemplo, ut sint inexcusabiles coram Domino. Et ego non teneor de ipsis ulterius coram Domino reddere rationem.

Coll. XXVI. De conditionibus, quibus insigniri debet minister generalis.

Tam magni et multimodi exercitus ducem, tam magni et dilatati gregis pastorem, filii mei, nullum sufficientem intueor, sed unum, in quo reluceat, qualis beat esse istius familiae dux et pastor, vobis depingam. Homo iste debet

1) Alii alio modo hoc vocabulum accipiunt. Omnes autem, quamquam verbis discrepant, re concinunt illud ita explicantes, ut demones significet tanquam exactores et, ut ita dicam, lictores, qui debitam culpis exigant a peccatoribus poenas. Ed.

esse vitae gravissimae, discretionis magnae, famae laudabilis, privatis affectionibus carens, ne, dum in parte plus diligit, in toto scandalum generet, homo, qui sanctae orationis sit amicus, ita tamen, quod certas horas animae suae, certas gregi sibi commisso distribuat. Nam primo mane debet sanctissimum sacrificium Missae praemittere et ibidem longa devotione seipsum et gregem divinae protectioni affectuosius commendare. Post orationem vero seipsum statuat ab omnibus depilandum, omnibus responsurum, omnibus cum charitate, patientia et mansuetudine provisurum. Non debet esse acceptator personarum, ita quod non minus curet de simplicibus et idiotis, quam de scientibus et sapientibus. Cui si donum scientiae est concessum, tamen plus in moribus pietatis et simplicitatis, patientiae et humilitatis imaginem ferat. Foveatque virtutes in se et in aliis atque in practicando eas continue se exerceat, ad haec alios plus exemplo, quam sermonibus incitando. Sit execrator pecuniae, quae nostrae professionis et perfectionis est praecipua corruptela, et tanquam caput et exemplar imitandum ab omnibus nullis unquam loculis abutatur. Sufficient autem sibi pro se habitus et libellus, pro aliis vero scriptorium et sigillum; non sit aggregator librorum nec lectioni multum intentus, ne forte detrahatur officio, quod praerogat studio. Consoletur pie afflictos, cum sit ultimum remedium tribulatis, ne, si apud eum defuerint remedia sanitatis, desperationis morbus praevaleat in infirmis. Ut protertos flectat ad mansuetudinem, seipsum prosternat et aliquid sui juris relaxet, ut animas Christo lucrifaciatur. Ad refugas ordinis velut ad oves, quae perierunt, viscera pietatis expandat et nunquam misericordiam neget illis, sciens tentationes illas per validas, quae ad tantum casum possunt impellere animam, quas si ipsum permitteret Dominus experiri, forte in majus praecepitum laberetur. Vellem ipsum tanquam Christi

vicarium ab omnibus cum devotione et reverentia honorari, atque sibi in omnibus et ab omnibus cum omni benevolentia juxta ejus necessitatem et status nostri concedentiam provideri. Verumtamen oportet eum non arridere honoribus neque favoribus plus, quam injuriis delectari, ita quod propter honores non mutentur ejus mores nisi in melius. Si quando vero propensiori et meliori cibo indigeret, non in absconso, sed in publico loco assumat, ut aliis tollatur verecundia providendi sibi in infirmitatibus et debilitatibus suis. Ad eum maxime pertinet latentes conscientias distinguere et ex occultis venis eruere veritatem. Omnes accusationes in principio habeat suspectas, donec veritas ex diligenti examinatione incipiat apparere. Aures etiam non praebeat multiloquiis et multiloquos in accusationibus specialiter habeat suspectos nec faciliter credat eis. Talis denique debet esse, quod propter cupiditatem retinendi honorem virilem formam justitiae et aequitatis nullatenus inficiat vel relaxet, ita tamen, quod ex nimio rigore nullius anima occidatur, et ex superflua mansuetudine non nascatur torpor, atque ex laxa indulgentia non proveniat dissolutio disciplinae, sicque ab omnibus timeatur, ut ab ipsis timentibus diligatur. Officium autem praelationis semper putet et sentiat sibi fore potius oneri, quam honori. Vellem etiam eum habere socios praeditos honestate, rigidos adversus voluptates, fortes in angustiis et compassivos delinquentibus, habentes aequalem affectionem ad omnes, nihil de labore suo recipientes, nisi puram corporis necessitatem, nihil appetentes, nisi laudem Dei, ordinis profectum, animae propriae meritum et fratrum omnium perfectam salutem, omnibus convenienter affabiles, et omnes convenientes ad eos cum sancta jucunditate recipientes atque formam et exemplum observantiae evangelii juxta professionem regulae in semetipsis pure et simpliciter omnibus ostendentes.

Ecce talis esse debet generalis minister et tales debet habere socios.

Coll. XXVII. De conditionibus ministrorum provincialium.

Vellem, fratres, provinciales ministros affabiles esse minoribus et tanta benevolentia praeditos, ut eorum affectui non vereantur se committere delinquentes. Vellem eos moderatos esse in praecepsis, propitos in offensis, ferre magis peccatores, quam inferre injurias, hostes vitiis, medicos vitiosis. Tales denique esse vellem, quorum vita caeteris esset spectaculum disciplinae. Hos tamen vellem omni honore venerari et diligi, sicut qui pondus portant solicitudinis et laboris. Summis eos praemiis apud Deum reputarem esse dignos, qui tali forma talique lege traditas sibi animas gubernarent.

Coll. XXVIII. Qualiter conversandum sit in monasterio sanctae Mariae de angelis, et quod nullatenus a fratribus dimittatur.

Volo, quod iste locus, fratres charissimi, sit semper immediate sub potestate generalis ministri et servi, et inde ille majorem solicitudinem et curam habeat providendi ibidem de bona et sancta familia. Clerici elegantur de melioribus et sanctioribus et magis honestis fratribus et qui sciant melius dicere officium ex illis, qui sunt in tota religione, ut non solum saeculares, sed etiam alii fratres libenter et cum magna devotione videant et audiant eos. De fratribus etiam laicis, sanctis hominibus, discretis, humilibus et honestis elegantur, qui serviant illis. Volo etiam, quod nulla persona et nullus frater intret in illum locum, nisi

generalis minister et fratres, qui serviunt illis. Et ipsi non loquantur cum aliqua persona, nisi cum fratribus, qui serviunt illis, et cum ministro, quando visitaverit eos. Volo similiter, quod fratres laici, qui serviunt eis, teneantur nunquam dicere eis verba otiosa vel nova hujus saeculi vel quaecunque alia, quae non essent utilia animabus eorum. Et propterea specialiter volo, quod nullus intret in illum locum, ut ipsi melius conservent puritatem et sanctitatem suam, et quod in illo loco nihil penitus fiat vel dicatur inutiliter, sed ipse locus teneatur purus et sanctus in hymnis et laudibus Domini. Et cum aliquis ipsorum fratrum migraverit ad Dominum, volo, quod loco ipsius mittatur illuc alias sanctus frater a generali ministro. Nam si alii fratres declinaverint aliquando a puritate et honestate et sanctitate vitae, volo, quod iste locus benedictus sit et permaneat semper speculum et bonum exemplum totius religionis et quoddam candelabrum ante thronum Dei et beatam Virginem semper ardens et lucens, per quod Dominus propitietur defectibus et culpis omnium fratrum, atque conservet semper et protegat hanc religionem et plantulam suam. Videte, filii, ne unquam hunc locum relinquatis. Si ab una parte foras expellemini, per aliam reintrate. Nam locus iste sanctus est et habitatio Christi et virginis Mariae matris ejus. Hic, cum pauci essemus, augmentavit nos Dominus altissimus, hic luce sapientiae suae illuminavit animas pauperum suorum, hic igne sui amoris nostras voluntates accendit, hic, qui oraverit corde devoto, quod petierit, obtinebit, offendens gravius punietur. Propter quod, filii, habete hunc locum omni reverentia et honore dignissimum, tanquam vere Dei habitaculum, ab ipso et ejus matre singulariter praedilectum. Atque ibidem toto corde vestro in voce exultationis et confessionis confitemini Deo Patri et ejus Filio Domino Iesu Christo in Spiritus sancti unitate, amen.

Officium passionis Dominicae.

**Quis est, qui ignoret, quam pie veneratus sit devoteque b.
Franciscus Christi passionem, quippe qui vulnera crucifixi
Salvatoris in corpore suo suscepit? En officium, quod
ex ista erga Christi passionem veneratione fudit et ita
composuit, ut nihil aliunde nisi ex psalterio aliisve
s. Scripturae libris admiscuerit.**

Ordo recitandi officium Dominicae passionis ab hora Completorii feriae quintae majoris hebdomadae, quando Christus Dominus traditus est, usque ad Completorium Sabbati sancti et omnibus diebus ferialibus per annum.

Rubrica.

**Incipiendum est officium ab oratione Dominica, sed sicut
eam Franciscus in prima parte p. 36. explicavit, deinde
subnectendae illae laudes Dominicae: Sanctus, sanctus etc.,
quas ibidem p. 38. invenies cum suis versiculis et oratione,
quae omnibus horis praemittuntur; tunc absolute
dicenda sunt antiphona et psalmi eodem
modo, quo hic disponuntur.**

Ad Completorium.

Antiphona. Sancta Maria virgo.

Psalmus.

Deus vitam meam annuntiavi tibi: posuisti lacrymas meas
in conspectu tuo.

Omnes inimici mei adversum me cogitaverunt mala mihi:
consilium fecerunt in unum.

Et posuerunt adversum me mala pro bonis: et odium
pro dilectione mea.

Pro eo, ut me diligenter, detrahebant mihi: ego autem orabam.

Mi Pater sancte, rex coeli et terrae, ne discesseris a me: quoniam tribulatio proxima est, et non est, qui adjuvet.

Convertentur inimici mei retrosum, in quacunque die invocavero te: ecce cognovi, quoniam Deus meus es.

Amici mei et proximi mei adversum me appropinquaverunt et steterunt: et proximi mei de longe steterunt.

Longe fecisti notos meos a me, posuerunt me abominationem sibi: traditus sum et non egrediebar.

Pater sancte, ne elongaveris auxilium tuum a me: Deus meus ad auxilium meum respice.

Intende in adjutorium meum: Domine Deus salutis meae.

Gloria Patri et Filio et Spiritui sancto.

Sicut erat in principio et nunc et semper: et in saecula saeculorum, amen.

Antiphona.

Sancta Maria virgo, non est tibi similis nata in mundo in mulieribus, filia et ancilla altissimi Regis, Patris coelestis, mater sanctissima Domini nostri Jesu Christi, sponsa Spiritus sancti: ora pro nobis cum sancto Michaeli archangelo et omnibus Virtutibus coelorum, omnibus sanctis, tuum sanctissimum Filium dilectissimum Dominum nostrum et magistrum, amen.

Gloria Patri etc.

Ad Matutinum.

Antiphona. Sancta Maria virgo.

Psalmus.

Domine Deus salutis meae: in die clamavi et nocte coquam te.

Intret in conspectu tuo oratio mea: inclina aurem tuam ad precem meam.

Intende animae meae et libera eam: propter inimicos meos super me.

Quoniam tu es, qui extraxisti me de ventre, spes mea ab uberibus matris meae: in te projectus sum ex utero.

De ventre matris meae Deus meus es tu: ne discesseris a me.

Tu scis improperium meum et confusionem meam: et reverentiam meam.

In conspectu tuo sunt omnes, qui tribulant me: improperium expectavit cor meum et miseriam.

Et sustinui, qui simul contristaretur, et non fuit: et qui consolaretur, et non inveni.

Deus, iniqui insurrexerunt super me, et synagogā potentium quaeasierunt animam meam: et non proposuerunt tē in conspectu suo.

Aestimatus sum cum descendantibus in lacum: factus sum sicut homo sine adjutorio inter mortuos liber.

Tu es sanctissimus Pater meus: et Deus meus.

Intende in adjutorium meum: Domine Deus salutis meae. Gloria Patri etc.

Antiphona. Sancta maria virgo, non est tibi similis nata in mundo etc.

Gloria Patri etc.

Ad Primam.

Antiphona. Sancta Maria virgo.

Psalmus.

Miserere mei Deus, miserere mei: quoniam in te confidit anima mea.

Et in umbra alarum tuarum sperabo: donec transeat iniquitas.

Clamabo ad santissimum Patrem meum altissimum: Deum, qui benefecit mihi.

Misit de coelo et liberavit me: dedit in opprobrium consultantes me.

Misit Deus manum suam et veritatem suam, animam meam eripuit de inimicis meis fortissimis et ab his, qui oderunt me: quoniam confortati sunt super me.

Laqueum paraverunt pedibus meis: et incurvaverunt animam meam.

Foderunt ante faciem meam foveam: et inciderunt in eam.

Paratum cor meum Deus, paratum cor meum: cantabo et psalmum dicam.

Exurge gloria mea, exurge psalterium et cithara: exurgam diluculo.

Confitebor tibi in populis, Domine: et psalmum dicam ibi in gentibus.

Quoniam magnificata est usque ad coelos misericordia tua: et usque ad nubes veritas tua.

Exaltare super coelos Deus: et super omnem terram gloria tua, Gloria Patri etc.

Antiphona. Sancta Maria virgo, non est tibi similis nata in mundo etc.

Gloria Patri etc.

Ad Tertiam.

Antiphona. Sancta Maria virgo.

Psalmus.

Miserere mei Deus, quoniam conculeavit me homo: tota die impugnans tribulavit me.

Coneulcaverunt me inimici mei tota die: quoniam multi bellantes adversum me.

Omnes inimici mei adversum me cogitabant mala mihi: verbum iniquum constituerunt adversum me.

Qui custodiebant animam meam: consilium fecerunt innum.

Egrediebantur foras: et loquebantur in idipsum.

Omnis videntes me deriserunt me: locuti sunt labiis et moverunt caput.

Ego autem sum vermis et non homo: opprobrium hominum et abjectio plebis.

Super omnes inimicos meos factus sum opprobrium vicinis meis valde: et timor notis meis.

Pater sancte, ne elongaveris auxilium tuum a me: et ad defensionem meam conspice.

Intende in adjutorium meum: Domine Deus salutis meae. Gloria Patri etc.

Antiphona. Sancta Maria virgo, non est tibi similis nata in mundo etc. Gloria Patri etc.

Ad Sextam.

Antiphona. Sancta Maria virgo.

Psalmus.

Voce mea ad Dominum clamavi: voce mea ad Dominum deprecatus sum.

Effundo in conspectu ejus orationem meam: et tribulationem meam ante ipsum pronuntio.

In deficiendo ex me spiritum meum: et tu cognovisti semitas meas.

In via hac, qua ambulabam: absconderunt superbi laqueum mili.

Considerabam ad dexteram et viedebam: et non erat, qui cognosceret me.

Periit fuga a me: et non est, qui requirat animam meam.

Quoniam propter te sustinui opprobrium: operuit confusio faciem meam.

Extraneus factus sum fratribus meis: et peregrinus filii matris meae.

Pater sancte, zelus domus tuae comedit me: et opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me.

Et adversum me lactati sunt et convenerunt: et congregata sunt super me flagella, et ignoravi.

Multiplicati sunt super capillos capitis mei: qui oderunt me gratis.

Confortati sunt, qui persecuti sunt me inimici mei inuste: quae non rapui, tunc exolvebam.

Surgentes testes iniqui: quae ignorabam, interrogabant me.

Retribuebant mihi mala pro bonis et detrahebant mihi: quoniam sequebar bonitatem.

Tu es sanctissimus Pater meus: Rex meus et Deus meus.

Intende in adjutorium meum: Domine Deus salutis meae.
Gloria Patri etc.

Antiphona. Sancta Maria virgo, non est tibi similis nata
in mundo etc.

Gloria Patri etc.

Ad Nonam.

Antiphona. Sancta Maria virgo.

Psalmus.

O vos omnes, qui transitis per viam: attendite et videte,
si est dolor, sicut dolor meus.

Quoniam circumdederunt me canes multi: consilium malignantium obsedit me.

Ipsi vero consideraverunt et inspexerunt me: divisserunt
sibi vestimenta mea et super vestem meam miserunt sortem.

Foderunt manus meas et pedes meos: et dinumeraverunt
omnia ossa mea.

Aperuerunt super me os suum: sicut leo rapiens et ru-
giens.

Sicut aqua effusus sum: et dispersa sunt omnia ossa
mea.

Et factum est cor meum tanquam cera liquescens: in
medio ventris mei.

Aruit tanquam testa virtus mea: et lingua mea adhaesit faucibus meis.

Et dederunt in escam meam fel: et in siti mea potaverunt me aceto.

Et in pulverem mortis deduxerunt me: et super dolorem vulnerum meorum addiderunt.

Ego dormivi et resurrexi: et Pater meus sanctissimum cum gloria suscepit me.

Pater sancte, tenuisti manum dexteram meam, et in voluntate tua deduxisti me: et cum gloria assumpsisti me.

Quid enim mihi est in coelo: et a te quid volui super terram?

Videte, videte, quoniam ego sum Deus, dicit Dominus exaltabor in gentibus et exaltabor in terra.

Benedictus Dominus Deus Israel, qui redemit animas servorum suorum de proprio sanctissimo sanguine suo: et non delinquent omnes, qui sperant in eo.

Et scimus, quoniam venit: quoniam veniet justitiam iudicare. Gloria Patri etc.

Antiphona. Sancta Maria virgo, non est tibi similis nata in mundo etc. Gloria Patri etc.

Ad Vesperas.

Antiphona. Sancta Maria virgo.

Psalmus.

Omnes gentes plaudite manibus: jubilate Deo in vocem exultationis.

Quoniam Dominus excelsus, terribilis: Rex magnus super omnem terram.

Quia sanctissimus Pater de coelo, Rex noster ante saecula: misit dilectum Filium suum de alto et operatus est salutem in medio terrae.

Laetentur coeli, et exultet terra, commoveatur mare et plenitudo ejus: gaudebunt campi et omnia, quae in eis sunt.

Cantate ei canticum novum: cantate Domino omnis terra.

Quoniam magnus Dominus et laudabilis nimis: terribilis est super omnes deos.

Afferte Domino patriae gentium, afferte Domino gloriam et honorem: afferte Domino gloriam nomini ejus.

Tollite corpora vestra et bajulate crucem ejus: et sequimini usque in finem sanctissima praecepta ejus.

Commoveatur a facie ejus universa terra: dicite in gentibus, quia Dominus regnavit.

Gloria Patri etc.

Rubrica.

Quandocunque terminatur officium, dicuntur haec verba:

Benedicamus Domino Deo vivo et vero, laudemus eum, gloriam, honorem, benedictionem et omnia bona referamus ei semper, amen, amen, fiat, fiat.

Rubrica.

A Completorio Sabbati sancti usque ad octavam Pentecostes inclusive dicitur officium, ut sequitur.

Pater noster etc. et Sanctus, Sanctus etc. „ut supra.“

Ad Completorium.

Antiphona. Saneta Maria virgo.

Psalmus.

Deus in adjutorium meum intende: Domine ad adjuvandum me festina.

Confundantur et revereantur: qui quaerunt animam meam.

Avertantur retrorsum et erubescant: qui volunt mihi mala.

Avertantur statim erubescentes: qui dicunt mihi Euge, euge.

Exultent et laetentur in te omnes, qui quaerunt te: e dicant semper: Magnificetur Dominus, qui diligunt salutare tuum.

Ego vero egenus et pauper sum: Deus aljuva me.

Adjutor meus et liberator meus es tu: Domine, ne moreris.

Gloria Patri etc.

Antiphona. Sancta Maria virgo, non est tibi similis nata in mundo etc.

Gloria Patri etc.

Ad Matutinum Dominicae Resurrectionis

Antiphona. Sancta Maria virgo.

Psalmus.

Cantate Domino canticum novum: quia mirabilia fecit.

Sacrificavit filium suum dextera ejus: et brachium sanctum ejus.

Notum fecit Dominus salutare suum: in conspectu gentium revelavit justitiam suam.

In illa die mandavit Dominus misericordiam suam: en nocte canticum ejus.

Haec est dies, quam fecit Dominus: exultemus et laetemur in ea.

Benedictus, qui venit in nomine Domini: Deus Dominus et illuxit nobis.

Laetentur coeli, et exultet terra; commoveatur mare et plenitudo ejus: gaudebunt campi et omnia, quae in eis sunt.

Afferte Domino patriae gentium, afferte Domino gloriam et honorem: afferte Domino gloriam nomini ejus.

Gloria Patri etc.

Antiphona. Sancta Maria virgo, non est tibi similis nata in mundo etc.

Gloria Patri etc.

Ad Primam.

Antiphona. Sancta Maria virgo.

Psalmus. Miserere mei Deus, miserere mei etc., „ut supra ad Primam in officio de tempore.“

Ad Tertiam, Sextam et Nonam.

Antiphona. Sancta Maria virgo.

Psalmus. Cantate Domino canticum novum etc., „ut supra ad Matutinum in hoc officio Paschali.“

Ad Vespertas.

Antiphona. Sancta Maria virgo.

Psalmus. Omnes Gentes plaudite manibus etc., „ut supra ad Vespertas in officio de tempore.“

Rubrica.

**Notandum, quod in die Ascensionis adduntur ad psalmum
Cantate tam in Matutino, quam ad Tertiam, Sextam
et Nonam, sequentes versiculi:**

Regna terrae cantate Deo, psallite Domino: psallite Deo,
qui ascendit super coelum coeli ad orientem.

Eeee dabit voici suae vocem virtutis, date gloriam Deo
super Israel: magnificentia ejus et virtus ejus in nubibus.

Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus Israel ipse dabit
virtutem et fortitudinem plebi suae: benedictus Deus.

Gloria Patri etc.

Antiphona. Sancta Maria virgo, non est tibi similis nata
in mundo etc. Gloria Patri etc.

Rubrica.

**Ad Vespertas etiam Ascensionis quotidie usque ad Adventum
ad psalmum Omnes gentes adjunguntur hi versus:**

Et ascendit ad coelos: et sedet ad dexteram sanctissimi
Patris in coelis.

Exaltare super coelos Deus: et super omnem terram gloria tua.

Et scimus, quoniam venit: quoniam veniet justitiam judicare. Gloria Patri etc.

Antiphona. Sancta Maria virgo, non est tibi similis nata in mundo etc.

Gloria Patri etc.

Rubrica.

Ordo dicendi officium in omnibus festivitatibus principali-
bus et Dominicis diebus ab octava Pentecostes usque
ad Adventum et ab octava Epiphaniae usque ad
Completorium feriae quintae in Coena Domini.

Ad Completorium.

Antiphona. Sancta Maria virgo.

Psalmus. Deus in adjutorium meum intende etc., „ut supra in Completorio tempore Paschali.“

Ad Matutinum.

Antiphona. Sancta Maria virgo.

Psalmus. Cantate Domino canticum novum etc., „ut supra in Matutino Resurrectionis.“

Ad Primam.

Antiphona. Sancta Maria virgo.

Psalmus. Miserere mei Deus, miserere mei etc., „ut supra ad Primam in officio de tempore.“

Ad Tertiam.

Antiphona. Sancta Maria virgo.

Psalmus.

Jubilate Deo omnis terra, psalmum dicite nomini ejus:
date gloriam laudi ejus.

Dicite Deo, quam terribilia sunt opera tua, Domine: in multitudine virtutis tuae mentientur tibi inimici tui.

Omnis terra adoret te et psallat tibi: psalmum dicat nomini tuo.

Venite et audite, et narrabo, omnes, qui timetis Deum: quanta fecit animae meae.

Ad ipsum ore meo clamavi: et exaltavi sub lingua mea.

Et exaudivit de templo sancto suo vocem meam: et clamor meus in conspectu ejus.

Benedicite gentes Dominum nostrum: et auditam facite vocem laudi ejus.

Et benedicentur in ipso omnes tribus terrae: omnes gentes magnificabunt eum.

Et benedictum nomen majestatis ejus in aeternum: et replebitur majestate ejus omnis terra; fiat, fiat.

Ad Sextam.

Antiphona. Sancta Maria virgo.

Psalmus.

Exaudiat te Dominus in die tribulationis: protegat te nomen Dei Jacob.

Mittat tibi auxilium de sancto: et de Sion tueatur te.

Tribuat tibi secundum cor tuum: et omne consilium tuum confirmet.

Laetentur in salutari tuo: et in nomine Domini Dei nostri magnificabuntur.

Impreat Dominus omnes petitiones tuas: nunc cognovi, quoniam misit Dominus Jesum Christum filium suum et judicavit populos in justitia.

Et factus est Dominus refugium pauperis, adjutor in opportunitatibus, in tribulatione: et sperent in te, qui neverunt nomen tuum.

Benedictus Dominus Deus meus: quia factus est susceptor meus et refugium meum in die tribulationis meae.

Adjutor meus tibi psallam: quia Deus meus misericordia mea. Gloria Patri etc.

Antiphona. Sancta Maria virgo, non est tibi similis nata in mundo etc.

Gloria Patri etc.

Ad Nonam.

Antiphona. Sancta Maria virgo.

Psalmus.

In te Domine speravi, non confundar in aeternum: in justitia tua libera me et eripe me.

Inclina ad me aurem tuam: et salva me.

Esto mihi in Deum protectorem et in locum munitum: ut salvum me facias.

Quoniam tu es patientia mea, Domine: Domine, spes mea a juventute mea.

In te confirmatus sum ex utero, de ventre matris meae tu es protector meus: in te cantatio mea semper.

Repleatur os meum laude, ut cantem gloriam tuam: tota die magnitudinem tuam.

Exaudi me, Domine, quoniam benigna est misericordia tua: secundum multitudinem miserationum tuarum espice in me.

Et ne avertas faciem tuam a puerō tuo: quoniam tribulor, velociter exaudi me.

Benedictus Dominus Deus meus, quia factus est susceptor meus: et refugium meum in die tribulationis meae.

Adjutor meus tibi psallam, quia Deus susceptor meus es: Deus meus misericordia mea.

Gloria Patri etc.

Ad Vesperas.

Antiphona. Sancta Maria virgo.

Psalmus. Omnes gentes plaudite manibus etc., „ut supra ad Vespertas in officio feriali.“

Rubrica.

Ordo recitandi officium a prima dominica Adventus usque ad vigiliam Nativitatis Domini.

Ad Completorium.

Antiphona. Sancta Maria virgo.

Psalmus.

Usquequo, Domine, oblivisceris mei in finem: usquequo avertis faciem tuam a me?

Quamdiu ponam consilia in anima mea: dolorem in corde meo per diem?

Usquequo exaltabitur inimicus meus super me? respice et exaudi me, Domine, Deus meus.

Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte: ne quando dicat inimicus meus: Praevalui adversus eum.

Qui tribulant me, exultabunt, si motus fuero: ego autem in misericordia tua speravi.

Exultabit cor meum in salutari tuo: cantabo Domino, qui bona tribuit mihi: et psallam nomini Domini altissimi.

Gloria Patri etc.

Antiphona. Sancta Maria virgo, non est tibi similis nata n mundo etc.

Gloria Patri etc.

Ad Matutinum.

Antiphona. Sancta Maria virgo.

Psalmus.

Confitebor tibi, Domine sanctissime Pater, rex coeli et errae: quoniam consolatus es me.

Tu es Deus Salvator meus: fiducialiter agam et non timebo.

Fortitudo mea et laus mea Dominus: et factus est mil-

in salutem.

Dextera tua, Domine, magnificata est in fortitudine, dextera tua, Domine, percussit inimicum: et in multitudine gloriae deposuisti adversarios meos.

Videant pauperes et laetentur: quaerite Deum, et vivi anima vestra.

Laudent illum coeli et terra: mare et omnia reptilia eis.

Quoniam Deus salvam faciet Sion: et aedificabuntur civitates Judae.

Et inhabitabunt ibi: et haereditate acquirent eam.

Et semen servorum ejus possidebit eam: et qui diliguerunt nomen ejus, habitabunt in ea.

Gloria Patri etc.

Antiphona. Sancta Maria virgo, non est tibi similis nam in mundo etc.

Gloria Patri etc.

Ad Primam.

Antiphona. Sancta Maria virgo.

Psalmus. Miserere mei Deus, miserere mei etc., „supra in officio feriali.“

Ad Tertiam.

Antiphona. Sancta Maria virgo.

Psalmus. Jubilate Deo omnis terra etc., „ut supra in officio festivo et dominicali.“

Ad Sextam.

Antiphona. Sancta Maria virgo.

Psalmus. Exaudiat te Dominus etc., „ut supra ibiden

Ad Nonam.**Antiphona.** Sancta Maria virgo.**Psalmus.** In te Domine speravi etc., „ut supra ibidem.“**Ad Vesperas.****Antiphona.** Sancta Maria virgo.**Psalmus.** Omnes gentes plaudite manibus etc., „ut supra ad Vesperas in feriali officio, omisso solum ultimo versu“: Commoveatur a facie etc.**Rubrica.**

Similiter celebratur officium a die Nativitatis Domini usque ad octavam Epiphaniae, excepto, quod ad omnes horas incipiendo a Vesperis dici dicatur hic psalmus.

Exultate Deo adjutori nostro: jubilate Domino Deo vivo et vero in voce exultationis.

Quoniam Dominus excelsus, terribilis: rex magnus super omnem terram.

Quia sanctissimus Pater de coelo rex noster ante saecula, misit Filium suum de alto: et natus fuit de beata virgine Maria.

Ipse invocabit me: Pater meus es tu: et ego primogenitum ponam illum excelsum praec regibus terrae.

In illa die mandavit Dominus Deus misericordiam suam: et nocte canticum ejus.

Haec est dies, quam fecit Dominus: exultemus et lactemur in ea.

Quia sanctissimus puer dilectus datus est nobis et natus fuit pro nobis in via et positus in praesepio: quia non habebat locum in diversorio.

Gloria in altissimis Domino Deo: et in terra pax hominibus bonae voluntatis.

Laetentur coeli, et exultet terra, commoveatur mare et plenitudo ejus: gaudebunt campi et omnia, quae in eis sunt.

Cantate ei canticum novum: cantate Domino omnis terra.

Quoniam magnus Dominus et laudabilis nimis: terribilis est super omnes deos.

Afferte Domino patriae gentium, afferte Domino gloriam et honorem: afferte gloriam nomini ejus.

Tollite corpora vestra et bajulate sanctam crucem ejus: et sequimini usque in finem praecepta ejus.

Gloria Patri etc.

Antiphona. Sancta Maria virgo, non est tibi similis nata in mundo etc.

Gloria Patri etc.

C A N T I C A

B. FRANCISCI.

Sequuntur tria in suo genere, ut omnes consen-tiunt, singularia Italica carmina, quorum tamen unum primum Francisci esse constat; secundum et tertium a Jacopone da Todi, b. patris discipulo, edita esse P. Ireneo Affo tractatu de' cantici volgari di S. Francesco (Guastalla 1777.) necessariis argumentis demon-stravit. Depromsimus autem ea ex accurata Schlosseri horum carminum editione: „Die Lieder des heiligen Franciscus von Assisi, Frankfurt a. M. Verlag der Andreaeischen Buchh. 1842.“

Alia etiam cantica, quae temporis injuria vel verius fratum incuria perierunt, Franciscum fudisse, ex Mariano Florentino et aliis scriptoribus facile ostendi pos-est. Sed quo canticia illa clariora fiant, explicationes etiam verborum obsoletorum obscurorumque ex isto libello adjecimus, et, ut magis pateant, illa subjunxi-mus carmina in linguam latinam conversa, quae in editione Francisci opuscularum Waddingus tradidit. Germanico autem lectori gratissimum fecisse arbitra-nur, quod eadem carmina ex utraque lingua accurate a Schlossero atque optime in Germanicum translata, concedente hujus libelli redemptore Andreae, excepimus.

CANTICO DE LE CREATURE
COMUNEMENTE DETTO
DE LO FRATE SOLE.

1 Altissimo omnipotente bon signore:

Tue son le laude, la gloria et l'honore et ogni benedictione :

A te solo se confano:

Et nullo homo è degno de nominar te.

2 Laudato sia Dio mio signore cum tutte le tue creature, specialmente messer lo frate sole :

Lo quale giorna et illumina nui per lui:

Et ello è bello et radiante cum grande splendore:

De te signore porta significatione.

3 Laudato sia mio signore per sor luna et per le stelle :
 In celo le hai formate clare et belle.

4 Laudato sia mio signore per frate vento et per l'aire et nuuolo et sereno et omne tempo :

Per le quale dai a le tue creature sustentamento.

5 Laudato sia mio signore per sor aqua :

La quale è multo utile et humile et pretiosa et casta.

Gesang von den Geschöpfen, gewöhnlich

1 Höchster allmächtiger gütiger herr:

Dein ist der preis, die herrlichkeit und die ehre und jegliche benedieung :

Dir allein gebühren sie:

Und kein mensch ist würdig dich zu nennen.

2 Gepriesen seyst du Gott mein herr mit allen deinen geschöpfen, vornehmlich mit dem edlen bruder sonne :

Welcher den tag wirkt und uns leuchtet durch sein licht:

Und schön ist er und stralend in grossem glanze:

Von dir o herr ist er das simbld.

CANTICUM PRIMUM

CANTICUM FRATRIS SOLIS.

- 1 Altissime, omnipotens, bone domine!
 Tuae sunt laudes, gloria, honor et omnis benedictio:
 Tibi soli referenda sunt,
 Et nullus homo dignus est te nominare.
- 2 Lauderis, domine, Deus meus propter omnes creaturas
 tuas et specialiter propter honorabilem fratrem nostrum
 solem,
- Qui diescere facit et nos illuminat per lucem;
 Pulcher est et radians et magni splendoris
 Et tui, domine, symbolum praefert.
- 3 Laudetur dominus meus propter sororem lunam et stellas,
 Quas in coelo creavit claras et bellas.
- 4 Laudetur dominus meus propter fratrem ventum, aërem,
 nubes, serenitatem et propter omnia tempora,
 Per quae omnibus creaturis ministrat alimentum.
- 5 Laudetur dominus meus propter sororem aquam,
 Quae est multum utilis, humilis, pretiosa et casta.

Überschrieben von dem Bruder Sonne.

- 3 Georiesen sey mein herr um der schwester willen des mondes
 und um der sterne willen :
 Am himmel hast du sie geformet klar und schön.
- 4 Georiesen sey mein herr um des bruders willen des windes und
 um der luft willen und der wolken und der heiteren und jeglicher
 witterung :
 Durch welche du deinen geschöpfen erhaltung schenkest.
- 5 Georiesen sey mein herr um der schwester willen des wassers:
 Welche sehr nützlich ist und demüthig und köstlich und keusch.

6 Laudato sia mio signore per frate foco, per lo quatu allumini la nocte:

Et ello è bello et jucundo et robustissimo et forte.

7 Laudato sia mio signore per nostra matre terra:

La quale ne sostenta et guberna et produce diuersi fructi et coloriti fiori et herbe.

8 ¹⁾Laudato sia mio signore per quei que perdonano per lo tuo amore et sosteneno infirmitate et tribulatione:

Beati quei que sostenerano in pace: che da ti altissimo serano incoronati.

9 ²⁾Laudato sia mio signore per sor nostra morte corporale:

Da la quale nullo homo viuente pò scampare.

Guai a quei que more in peccato mortale:

Beati quei que se trouano ne le toe sanctissime voluntate:

Che la morte secunda non li porà far male.

10 Laudate et benedicte mio signore et regratiate:

Et seruite a lui cum grande humilitate.

6 Gepriesen sey mein herr um des bruders willen des feuers durch welchen du die nacht erhiellest:

Und er ist schön und freudig und sehr stark und gewaltig.

7 Gepriesen sey mein herr um unsrer mutter willen der erde:

Die uns ernähret und träget und mannichfaltige früchte gebier und farbige blumen und kräuter.

8 Gepriesen sey mein herr um deren willen welche verzeihen au liebe zu dir und schwachheit dulden und trübsal:

¹⁾ Hunc versiculum addidit Franciscus praecedentibus, quando coram episcopis Assisi et potestate jusserrat praefatas laudes decantari, ut ad concordiam venirent, quod et mirabiliter factum est.

²⁾ Quae sequuntur, composuit, quando per revelationem de mortis tempore sit constitut.

- 6 Laudetur dominus meus propter fratrem ignem, per quem noctem illuminat;
Ille roseus est, rutilus, invictus et acer.
- 7 Laudetur dominus meus propter nostram matrem terram,
Quae nos sustentat et alit et producit varios fructus
et varicolores flores et herbas.
- 8 Lauderis, mi domine, propter illos qui pro tuo amore
offensas dimittunt et patienter sustinent tribulationem et
infirmitatem:
Beati illi, qui in pace sustinuerunt, quia a te, Altissime,
coronabuntur.
- 9 Lauderis, mi domine, propter sororem nostram mortem,
Quam nullus vivens potest evadere.
Vae illis, qui moriuntur in peccato mortali!
Beati illi, qui in hora mortis suae inveniunt se con-
formes tuae sanctissimae voluntati;
Mors enim secunda non poterit eis nocere.
- 10 Laudate et benedicte dominum meum, gratificamini
Et servite illi omnes creaturae cum magna humilitate.

Selig diejenigen welche dulden in frieden: denn von dir o höch-
ster werden sie gekrönet werden.

Gepriesen sey mein herr um unsrer schwester willen des leibli-
chen todes:

Welchem kein lebender mensch entrinnen mag.

Wehe dem welcher in einer todssünde verstirbt:

Selig diejenigen welche ruhen in deinem allerheiligsten willen:

Denn ihnen mag der zweite tod kein übel thun.

10 Preisset und benedicit meinen herrn und saget ihm dank:
Un dienet ihm in grosser demuth.

CANTICO SECONDO.

In foco amor mi mise:
In foco amor mi mise.

1 In foco amor mi mise,
Lo mio sposo nouello,
Quando l'anel mi mise
L'agnello amorosello:
Poi in prigion mi mise
Ferito d'un coltello:
Tutto 'l cor mi diuise:
In foco amor mi mise.

Zweiter Gesang. ¹⁾

In glut mich liebe senkte:
In glut mich liebe senkte.

1 In glut mich liebe senkte,
Mein bräut'gam jung erblühend,
Als er den ring mir schenkte:
Das lamm in liebe glühend
Den stahl ins herz mir senkte,
Mit banden mich umziehend:
Der brand das herz mir sprengte:
In glut mich liebe senkte.

1) Hoc carmen juxta illum textum conversum est, qui a Waddingo in sua opusculorum Francisci editione (Antwerp. 1623. p. 402. sqq.) traditus est et ab eo, quem nos exposuimus, nonnullis locis discrepat. Sic enim apud Wadd. v. IV. 1, 2 legitur:

Poi si fer le lacie spesse, | Che tutto m'agonzaro.
et v. V:

CANTICUM SECUNDUM.

Henrico Chifellio Antverpiense interprete.

Ussit ardenti mea corda flamina,
Ussit ardenti mea corda flamina
 Ignis amoris.

- 1 Ussit ardenti mea corda flamma
Gratior sponsi species novelli,
Annulum quando dedit agnus insons:
Ast ubi me carcere clausit arcto,
Ilicet ferro feriens acuto,
Rupit impresso mea corda telo:
Ussit ardenti mea corda flamma
 Ignis amoris.

Zweiter Gesang.

Nach dem lateinischen des Heinrich Chifellius.

Sengend traf mit flammender glut das herz mir,
Sengend traf mit flammender glut das herz mir
 Feuer der liebe.

- 1 Sengend traf mit flammender glut das herz mir
Wonnigen des bräutigams erstlingsanblick,
Als den ring mir reichte das lamm unschuldig:
Aber als im kerker es eng mich einschloss,
Und mir wunden schlug mit dem scharfen eisen,
Brach mein herz mir, welches der pfeil durchbohrte:
Sengend traf mit flammender glut das herz mir
 Feuer der liebe.

Distese le si forte
Ch 'io diffidai sconturle.
Onde campai da morte:

Che mi diede nuove sorte.

Ti movi contra ragione,
Gridando molto forte,
Un trabucco rizzoe,

2 Diuisemi lo core,
 E'l corpo cadde in terra:
 Quel quadrel de l'amore,
 Che balestro disserra,
 Percosse con ardore:
 Di pace fece guerra.
 Moromi di dolciore:
 In foco amor mi mise.

3 Moromi innaddolciato
 Ne ven' marauigliate:
 Tal colpo m' ha donato
 Di lancie innamorate:
 Che 'l ferro è lungo et lato
 Cento braccia sappiate,
 Che m' ha tutto passato:
 In foco amor mi mise.

2 Mein herz brach qualentbronnen,
 Der leib sank hin zur erde:
 Der pfeil der liebeswonnen
 Mit glut mich ganz versehrte,
 Dem bogen schnell entronnen:
 In krieg er friede kehrte.
 Ich sterb' in süßen wonnen:
 In glut mich liebe senkte.

3 Ich sterb' in süßen freuden,
 Nicht wundert euch der kunde:
 Vom speer der liebesleiden
 Ist mir mein herz geschwunden:
 Der stahl, so lang und breite
 Wohl hundert fus, mit wunden
 Durchbohrt mich aller seiten:
 In glut mich liebe senkte.

2 Rupit impresso mea corda telo,
 Corpus ingenti cecidit sub ictu:
 Lectus e pulchra calamus pharetra
 Viribus missus validis, quiete
 Pacis excussa, tulit arma belli:
 Torreor dulci exanimatus aestu:
 Ussit ardenti mea corda flamma
 Ignis amoris.

3 Torreor dulci exanimatus aestu:
 Mitte mirari, fuit hic amantis
 Impetus teli, quod acuta ferro
 Cuspis oblongo tegit atque lato:
 Percutit pectus, pedibusque centum
 Extat infixo grauis hasta ligno:
 Ussit ardenti mea corda flamma
 Ignis amoris.

2 Brach mein herz mir, welches der pfeil durchbohrte,
 Und der leib sank nieder vom harten schlage:
 Ein geschoß, erlesen aus holdem köcher,
 Abgeschnellt mit mächtiger kraft, verscheuchte
 Fried' und ruh', entzündete krieg und schlachten:
 Ganz entseelt verbrenn' ich in süßen gluten:
 Sengend traf mit flammender glut das herz mir
 Feuer der liebe.

3 Ganz entseelt verbrenn' ich in süßen gluten:
 Ach, kein wunder ist es, des heissgeliebten
 War des speers gewalt, der, gespitzt von eisen,
 Länglich tief den stachel und breit umhüllte,
 Meine brust durchbohrte, und hundert fus lang
 Mit der wucht des schafes in mich gesenkt ist:
 Sengend traf mit flammender glut das herz mir
 Feuer der liebe.

4 Poi fur le lancie spese
 E i mangani gittaro:
 Al hor presi un pauese
 E i colpi plu spessaro:
 Che niente me difese,
 Tutto me fracassaro:
 Con tal forza li stese:
 In foco amor mi mise.

5 Distese li si forte
 Che 'l dificio sconcioe:
 Et io campai da morte
 Coimo vi contaroe:
 Gridando molto forte
 Un trabucco rizzoe,
 Che mi die' noue sorte:
 In foco amor mi mise.

4 Der sturm der lanzen brüllte,
 Er macht mich todesgleiche:
 Da griff ich bang zum schilde,
 Doch mehrten sich die streiche:
 Nichts meine aengsten stillte:
 Ich sank, entfleischt und bleiche,
 Der kraft so stark und wilde:
 In glut mich liebe senkte.

5 So wilder schläge sprühen
 Mich zu gewaltig traffen:
 Heil sucht' ich da im fliehen:
 „Ungleich sind unsre waffen,“
 Mit heller stimm' ich schree:
 Und neue streiche traffen,
 Und neue kämpf' erglühen:
 In glut mich liebe senkte.

4 Inde telorum subiere nimbi,
 Et procellosae fuit ira pugnae:
 Munior velox rutilante parma;
 At magis crebro feriente ferro
 Lucido incassum tego pectus aere,
 Me nimis forti lacerante dextra:
 Ussit ardenti mea corda flamma
 Ignis amoris.

5 Tam potenti ardore vibrabat ictus,
 Duxerim ut vanum excipere ingruentes,
 Fugerim et certae occubuisse morti:
 Bella non aequa ratione tentas,
 Clamo; at is fortes iterando pugnas
 Movit invicta nova bella dextra:
 Ussit ardenti mea corda flamma
 Ignis amoris.

4 Drauf ein regen folgte von dichten lanzen,
 Und der zorn der stürmischen schlacht entlodert:
 Eilig wappn' ich mich mit dem blanken schildes:
 Doch wie nun mich häufiger traf das eisen,
 Deckt vergeblich schimmerndes erz die brust mir,
 Denn zu stark ist, die mich zerfleischt, die rechte:
 Sengend traf mit flammender glut das herz mir
 Feuer der liebe.

5 So gewaltig schwang sie die glühnden schläge,
 Dass, zu schwach die drohenden aufzufangen,
 Flucht ich sann, um sicheren tod zu meiden:
 Nicht mit gleichen kräften den krieg versuchst du,
 Ruf' ich: doch den furchtbaren kampf erneuend,
 Neuen krieg mit siegender hand begann er:
 Sengend traf mit flammender glut das herz mir
 Feuer der liebe.

6 Le sorti che mi dava
 Eran pietre piombate,
 Che ciascuna grauaua
 Mille libre pesate:
 Si spesse le gittaua,
 Non le harei numerate:
 Nulla mai me fallaua:
 In foco amor mi mise.

7 Non m' harebbe fallato,
 Si ben tirar sapeua:
 In terra ero sternato,
 Aitar non mi poteua:
 Tutto ero fracassato,
 Niente plu mi senteua,
 Com' hom ch'era passato:
 In foco amor mi mise.

6 Heiss war der schlacht gewühle,
 Felsblöcke schlügen wunden:
 Jedweder schmetternd fiel
 Wohl wiegend tausend pfunde:
 Er warf sie dicht' und viele,
 Der zahl hab' ich nicht kunde:
 Ein jeder traf zum ziele:
 In glut mich liebe senkte.

7 Kein wurf mich da verfehlet,
 Zum ziel ein jeder drange:
 Ich sank wie halbentscelet,
 Um rettung ward mir bange:
 Zerschlagen, matt, gequälet,
 Von todesgrau'n umfangen,
 Wie einer der entseelet:
 In glut mich liebe senkte.

6 Saxa plumbato iacit acta missu,
 Saxa quae pondo graviora mille:
 Sicut aestivae rabies procellae
 Densa non ullo numeranda sensu
 Undique expostum petiere pectus,
 Irrito nunquam recidente nisu:
 Ussit ardenti mea corda flamma
 Ignis amoris.

7 Irrito nunquam cecidere nisu
 Missa tam docta iaculantis arte.
 Iamque prostratos vigor omnis artus
 Liquit, et corpus lacerum refracti
 Fugerant sensus, iacui supinus,
 Pallida, exsanguis velut umbra mortis:
 Ussit ardenti mea corda flamma
 Ignis amoris.

6 Felsenblöck' in mächtigem schwung entsandt' er,
 Felsenmassen schwerer als tausend pfunde:
 Wie die wuth des rasenden sommersturmwinds,
 Dicht gedrängt, an maas und an zahl unendlich,
 Rings zur brust, der übelgeschirmten, stürzend,
 Trafen all, nie fehlend im sichern schwunge:
 Sengend traf mit flammender glut das herz mir
 Feuer der liebe.

7 Trafen all, nie fehlend im sichern schwunge,
 Von des schleudrers künstlichem arm entsendet:
 Schon entschwand den niedergesunkenen gliedern
 Jede kraft, den leib, den zerfleischten, flohen
 Krank die sinne, rücklings gestürzet lag ich,
 Bleich, des bluts beraubt, wie des todes schatte:
 Sengend traf mit flammender glut das herz mir
 Feuer der liebe.

8 Passato, non per morte,
 Ma di diletto ornato :
 Poi riuissi si forte
 Dentro dal cor fermato,
 Che seguii quelle scorte
 Che m'haueano guidato
 Ne la superna corte :
 In foco amor mi mise.

9 Poiche tornato fui,
 A Christo feci guerra :
 Tosto armato mi fui,
 Caualcai en sua terra :
 Scontrando mi con lui
 Tostamente l'afferra',
 Mi vendicai di lui :
 In foco amor mi mise.

8 Entseelt, nicht todumfangen,
 Von wonne süß durchbebet,
 Mit kraft ich auf mich schwange,
 Die glieder neu belebet:
 Der spur nach ich mich range
 Die hoch zum himmel hebet
 Im wonnenüberschwange:
 In glut mich liebe senkte.

9 Gekräftigt, neuerstanden,
 Mit Christo schnell zum kriege
 Nahm waffen ich zu handen :
 In sein gefild ich fliege,
 Und neue kämpf' entbrannten :
 Die arm' um ihn ich schmiege,
 Mich rächend so zuhanden :
 In glut mich liebe senkte.

8 Pallui, exsanguis velut umbra mortis,
 Non tamen dulci fugiente vita,
 Gaudio at cunctos inhibente sensus:
 Fortis hinc vires revoco priores,
 Et citus vestigia sector alma,
 Quae viam celsi reserant olympi:
 Ussit ardenti mea corda flamma
 Ignis amoris.

9 Pristinae postquam rediere vires,
 Armor et Christo pia bella porto,
 Fertiles eius peragrando campos:
 Obvium amplectens avidis lacertis
 Implico nunquam pereunte nexu,
 Impetus tanti generosus ulti:
 Ussit ardenti mea corda flamma
 Ignis amoris.

8 Bleich, des bluts beraubt, wie des todes schatte,
 Doch entfloß mir nicht das geliebte leben,
 Sondern frende drang mir durch alle sinne:
 Stark ermann' ich mich zu den alten kräften,
 Folg' in schnellem laufe den hehren spuren,
 Die hinan zum himmel den pfad erschliessen:
 Sengend traf mit flammender glut das herz mir
 Feuer der liebe.

9 Als die alte kraft mir zurückgekehrt war,
 Wappn' ich mich, mit Christus zum frommen kriege,
 Sein gefild, das fruchtbare, rings durchschweifend:
 Meinen feind, mit sehnendem arm umschlingend,
 Halt' ich fest mit nimmer gelösten banden,
 So den angriff rächend mit edler rache:
 Sengend traf mit flammender glut das herz mir
 Feuer der liebe.

10 Poiche fui vendicato,
 Si feci con lui pace:
 Perche prima era stato
 L'amor molto verace:
 Di Christo innamorato
 Hor son fatto capace:
 Sempre l'ho 'n cor portato:
 In foco amor mi mise.

In foco, amor mi mise:
 In foco amor mi mise.

10 Nun rache mich erquicket,
 Uns friede süß umwande:
 Das herz mir, neu entzücket,
 In alter glut entbrannte:
 In Christi huld beglücket,
 In selgem liebesbrande
 Ewig in ihn verzücket:
 In glut mich liebe senkte.

In glut mich liebe senkte:
 In glut mich liebe senkte.

10 Vindice at postquam pia bella dextra
 Rite confeci, proprio citatus
 Pacis immotae stabilire leges;
 Namque sinceri meus igne amoris
 Arserat Christus, placida en quiete
 Iam fruor, solamine iam perenni
 Roborat mitis mea corda Christus:
 Ussit ardenti mea corda flamma,
 Ussit ardenti mea corda flamma
 Ignis amoris.

10 Als ich nun mit rächender hand des kampfes
 Ziel gewonnen, eil' ich, der ladung folgend,
 Steten friedens ewigen bund zu gründen:
 Denn vom brand aufrichtiger lieb' entzündet
 Glüht mein Christus: siehe, des holden friedens
 Freu' ich jetzt mich, ewigen trost gewährend
 Stärkt mein herz mit heiligen kräften Christus:
 Sengend traf mit flammender glut das herz mir,
 Sengend traf mit flammender glut das herz mir
 Feuer der liebe.

CANTICO TERZO.

Amor, de caritate
 Perche m' hai si ferito?
 Lo cor tutt' ho partito
 Et arde per amore.

- I Arde et incende, nullo troua loco,
 Non pò fugire perche l'è ligato:
 Si se consuma come cera al foco,
 Viuendo mor, languisee stemperato:
 Addomanda poter fugire un poco,
 Et in fornace troua se locato:
 Oime do' sun menato
 A si forte languire!
 Viuendo si è morire!
 Tanto monta l'ardore!

Dritter Gesang.

O lieb', aus liebe künde,
 Warum mich so verwunden?
 In liebesglut geschwunden
 Mein herz und all mein leben!

- I Es glüht und lodert, nirgend rast es findet,
 Nicht fliehen kanns, weil bande es beschweren:
 Es schmilzt dahin, wie wachs am feuer schwindet,
 Lebend erstirbts, es schmachtet im verzehren:
 Entrinnen mögts dem brand der es entzündet,
 Dieweil im ofen gluten es versehren:
 Weh mir! wohin mich kehren!
 Und schmachtend so verderben,
 Und lebend so ersterben,
 Vom glutenmeer umgeben!

CANTICUM TERTIUM.

Iacobo Lampugnano soe. Iesu Italo interprete.

1 Quid vulneratum perdis o, amans amor?

Mihi cor revulsum facibus aeternis flagrat,

Facibus amoris: nuspiam tutum male

Reperit quietem, vincla praecidunt fugam.

Uritur et ardet, qualiter cerae solet

Populante flamma mollis absuni globus.

Et vita mors est: moritur et vivens perit,

Languetque moriens: dumque meditatur fugam,

Fornace media conditum sese videt.

Quo rapior, eheu! qui dolores me manent!

Tanti est amoris ignis! o amor, o amor!

Dritter Gesang.

Nach dem lateinischen des Jakob Lampugnani.

1 Warum den verwundeten tödten, o liebende liebe du?

Mir lodert in ewigen flammen das mir entrissene herz,

In flammen der liebe: nirgend in sicherheit, o weh,

Kann ruh' es finden, die banden wehren die flucht ihm ab.

Es verzehrt sich, es glüht, wie die kugel weichen wachses pflegt

Dahin zu schwinden vor der sengenden flamme glut.

Und leben ist tod: es stirbt und lebend schwindets hin,

Und schmachtet sterbend: und während es zu entfliehen sinnt,

Erblickt es sich selber begraben inmitten der flammen glut.

Wo reisst michs hin! weh! welche qualen harren mein!

So gewaltig das feuer der liebe! o liebe, liebe du!

- 2 Inanzi ch' io 'l prouasse, domandaua
 Amor a Christo, pensando dolzura:
 E 'n pace di dolceza star pensaua
 For d'ogni pena possedendo altura:
 Prouo tormento qual non cogitaua,
 Che 'l core me se fende per calura:
 Non posso dar figura,
 De que soffro semblanza,
 Ch' eo moro in dolcetanza,
 Et viuo sanza core.
- 3 Haggio perduto core et senno tutto,
 Voglia et placere et tutto sentimento:
 Ogni belleza mi par fango brutto,
 Delicie con richeze perdimento:
 Un' arbore d'amore cun gran frutto
 In cor plantato me dà pascimento:
 Che fè' tal mutamento
- 2 Eh' ichs erprob't, an Christus mein verlangen
 Nur liebe wars, ich dacht' an süßen frieden:
 Nur selge ruhe wähnt' ich zu erlangen,
 Fern aller pein, von allem weh geschieden:
 Qual hält mich, nie geahnte, nun umfangen,
 Mein herz zerspringt in dieser flammen wüthen:
 Nicht kann ein bild ich bieten,
 Kein gleichniss meiner leiden:
 Ich sterb' in süßen freuden,
 Und ohne herz mein leben.
- 3 Es schwand mein herz und alle seine trieb,
 Will' und geniessen und empfinden schwande:
 Schönheit erscheint als koth mir, ekel, trübe,
 Reichthum und lust als bürde mir und bande:
 Im herzen mir gepflanzt ein baum der liebe
 Nährt mich mit früchten, reichen, mancherhande:
 Der plötzlich um mich wandte

2 Nescius amorein, nempe inexpertum mihi,
 Olim expetebam, melleum credens bonum,
 Dulcedinisque pace poscebam frui.
 At poena, quae me torquet insontein, insciun!
 Tantos dolores egone speravi miser?
 Dirae perusta corda discindunt faces:
 Aperire nequeo voce, quod patior malum.
 Amore morior, cordis et viduus gemo.

3 Mihi corda vulsa nuper
 Abiere, passa vulnus
 Manibus superni amoris.
 Et vivo mentis expers
 Expersque sentiendi.
 Iam forma sordet omnis,
 Et pulchritudo sordet.

2 Unkundig der liebe, bevor ich ihre glut erprobt,
 Wünscht' ich sie mir, sie wähnend ein homgsüsses glück.
 Und geniessen wollt' ich des friedens ihrer süßigkeit.
 Weh, welche strafe quält mich armen, unkundigen!
 Hofft' ich unseliger solcher gewaltigen schmerzen pein?
 Grausame flammen durchwühlen das durchglühte herz:
 Nicht vermag der mund zu verkünden den schmerz, der mich
 zerreisst.
 Aus liebe sterb' ich, beraubt des herzens seufz' ich stets.

3 Mein herz, mir jüngst geraubet.
 Entwich von mir, verwundet
 Von der hand der hehren liebe:
 Nun leb' ich denkens ledig
 Und ledig der empfindung.
 Mich ekelt jede form an,
 Auch schönheit giebt mir ekel.

In me senza demora,
Iettando tutto fora
Voglia et senno et vigore.

- 4 Per comperar amor tutt' haggio dato,
Lo mundo et mene tutto per baratto:
Se tutto fosse mio quel ch'è creato,
Darialo per amor sanza ogni patto:
Et trouo me d'amor tutto 'ngannato,
Che tutto ho dato, et non so do' i' sun tratto:
Per amor sun desfatto:
Pazzo sì sun creduto:
Ma perche io sun venduto,
De mi non ho valore.
- 5 Credeua me la gente reuocare,
Amici che sun, for de questa via:
Ma chi è dato plu non se pò dare,
Ne seruo far che fugga signoria:

In kurzem flüchtgem eilen,
So dass mir ohn verweilen
Will, sinn und kraft entschweben.

- 4 Liebe zu kaufen that ich alles geben,
Die welt und mich, all meine lebenstrieben:
Wär ganz die schöpfung mein, ohn widerstreben
Gäb' ich sie hin, auf gnade hin, um liebe:
Liebe betrog mich, alles gab ich eben,
Und weiss nicht wo ich bin, nicht wo ich bliebe:
Verzehret hat mich liebe:
Ein thor muss ich mich zeigen:
Nicht bin ich mehr mein eigen,
Ganz ohne werth mein leben.
- 5 Es dachte mich die schaar zurück zu lenken,
Die freundesschaar, von dieser meiner strassen:
Doch wer verschenkt ist, kann sich nicht mehr schenken,
Der sklave nicht von seinem herren lassen:

Dites valete campi,
 Lautae valete mensae
 Luxusque delicati.
 Posthac valete gemmae
 Aurique fulgurantis
 Et fulminantis orbes.
 Me sola amoris arbor
 Plantata corde summo
 Fructu beat beato.
 Hic me repente totum
 In alterum novavit,
 Reiecit et priorem
 Mentem, vigorem, amorem.

4 Mercarer ut tenellum
 Nihil mihi reliqui.

Lebt wohl dann, reiche felder,
 Lebt wohl, prunkvolle tische
 Und zärtliche genüsse:
 Leb wohl fortan, gesteine,
 Und schimmervollen göldes
 Hell blitzendes geschmeide.
 Mich mag der liebe baum nur,
 Gepflanzt im grund des herzens,
 Mit selger frucht beselgen.
 Sie hat mich plötzlich gänzlich
 Erneut zum andern menschen,
 Und weggedrängt die alten
 Gedanken, kräfte, liebe.

4 Dass ich die zarte kaufe
 Behielt' ich mir nichts übrig:

Nanzi la petra porria se mollare,
 Che amore que me ten' in soa balia :
 Tutta la voglia mia
 D'amor sì è 'nfocata,
 Unita, transformata :
 Che li torra l'amore ?

- 6 Foco ne ferro non la pò partire,
 Non si diuide cosa tanto unita :
 Pena ne morte iam non pò salire
 A quella alteza doue stà rapita :
 Sotto se vede tutte cose gire,
 Et ella sopra tutte stà grandita :
 Alma, com' ei salita
 A posseder tal bene ?
 Christo, da cui te vene,
 Abrazal eun dolzore.

Nie lässt mich lieb', eh sich ins nichts versenken.
 Eh schmelzen würden starre felsenmassen :
 Von trieb und kraft verlassen,
 Von liebesglut bezwungen,
 Von liebe fest umschlungen
 Ist wille mir und streben.

- 6 Nicht glut, nicht eisen, mag von ihr mich scheiden,
 Nicht trennen lässt sich was so fest verschlungen :
 Kein tod schwingt sich so hoch, kein schmerz noch leiden
 Zur höh' empor, wo liebe hingedrungen :
 Tief unter sich sieht sie das all sich breiten,
 Hoch über alles hat sie sich erschwungen :
 Die seele, die errungen
 Solch heil, dem nichts zu gleichen,
 Thut, ders ihr gab zu eigen,
 Mein Christus süß umweben.

Quin et creata cuncta,
 Gazas, opes et aurum,
 Si gazam, opes et aurum,
 Et quidquid est bonorum,
 Rex ipse possiderem,
 Darem volens libensque,
 Mercarer ut tenellum.
 Sed me fefellit ille
 Amore sauciatum.
 Quid, stulte, quid querelas,
 Quid vana verba fundis?
 Emancipatum amori
 Divenditumque iam me
 Pretium reliquit omne.

5 Dulcis amicitiae iuncti mihi foedere quondam
Insanis dudum vocibus usque sonant:

Ja, alles was geschaffen,
 Schätze und gold und reichthum,
 Wenn schätze, gold und reichthum
 Und alle gütter sämmtlich
 Als könig ich besässe,
 Gäß' ich hin gern und willig,
 Dass ich die zarte kaufe:
 Doch hat sie mich betrogen,
 Mich den von liebe wunden.
 Wie, thor, was lässt du klagen,
 Was eitle worte tönen?
 Mich, der der liebe eigen
 Und käuflich sich dahingab,
 Hat jeder werth verlassen.

Jene, die freundschaft zuvor in süssem bund mir verhnüpfte,
Schrei'n ohn ende mir längst nach den unsinnigen ruf:

7 Io non posso vedere creatura,
 Al creatore grida tutta mente:
 Celo ne terra non me dà dolzura,
 Per Christo amore tutto m'è fetente:
 Luce de sole si me pare obscura
 Vegendo quella faza resplendente:
 Cherubini son niente
 Belli per insegnare,
 Seraphin per amare,
 Chi vede lo signore.

8 Nullo donea horamai plu me reprenda
 Se tal amore mi fa pazzo gire :
 Iam non è core que plu se defenda,
 D'amor si preso che possa fugire:
 Pensi ciascun como cor non si fenda,
 Cotal fornace com possa soffrire:
 S'eo potesse inuenire

- 7 Geschaffnes ist vor meinem blick zerronnen,
 Zum schöpfer schreit all meines herzens dichten:
 Himmel und erde giebt mir keine wonnen,
 Sie schwinden hin vor seiner schönheit lichte:
 Zum nächtgen graun wird mir der glanz der sonnen,
 Schau' ich sein huldumstrahltes angesichte:
 Der cherub wird zu nichte
 In selgem schaun verkläret:
 Der seraph liebverzehret
 Schwindet vor dir, mein leben.
- 8 Wohl keinem ziemt es mich darum zu schmähen,
 Wenn solcher liebe brand mir raubt die sinne:
 Kein herz ist mächtig ihm zu widerstehen,
 Fliehn kann nicht, wen so fest umschlang die minne:
 Bedenke jeder, wie die glut bestehen
 Das herz mag, mitten in den flammen drinne:
 Ach, würd nur einer inne

Ah gressum revoca, infelix, quo pergis amice?
 Nescia turba Dei est, turbaque amoris inops.
 Parcite clamosi me divexare sodales;
 Nam quid ego domini servus amoris agam?
 Montani ante rigor poterit mollescere saxi,
 Quam rex^e nostro corde recedat amor.
 Urit amor, me torquet amor, sum factus amori
 Alter amor: nostri est victor amoris amor.

6 Hunc mihi non undae, non flamma nec auferet ensis,
 Non dolor hunc nexum dissolvisse queat.
 Quo rapior? via nulla patet mortique dolorique,
 Et subtus celso e vertice cuncta iacent.
 O anime, ad culmen qui te vexere bonorum?
 Christus amor: Christi pectora dulce tene.

Hemm', unseliger, hemme den schritt, wo eilst du, o freund, hin?
 Gott nicht kennet der schwarm, arm ist an liebe die schaar.
 Schont, ach, schonet doch mein, nicht quält mich, ihr laute gesellen:
 Denn was vermag ich, eiu knecht, sklave der liebe, des herrn?
 Leichter würde der fels des gebirgs die härte erweichen,
 Als die liebe, der herr, weichen aus meinem gemüth.
 Liebe, sie sengt, mich martert die liebe, zur anderen liebe
 Ward ich der lieb': es bezwang liebe die liebe in mir.

6 Nimmer wird diese die flut, nicht flamme, noch schwerdt mir ent-
 reissen,
 Auch kein schmerz kann je trennen den ewigen bund.
 Wohin verzückt michs? kein weg ist offen dem tod und dem
 schmerze,
 Fernab liegt mir versenk unter dem scheitel das all.
 Wer, o seele, wer trug dich empor zum gipfel des glückes?
 Christus, die liebe: o schmieg' süß dich ans liebende herz.

Alma che me intendesse,
 De mi pietate hauesse,
 Che me se strugge 'l core.

- 9 Che celo et terra grida et sempre clama
 Et tutte cose, ch' eo sì dibia amare:
 Ciascuna dice: eun tutto core ama
 L'amor ch' ha facto briga d'abrazare:
 Che quel amore, per cio che te abrama,
 Tutte ne ha facte per ti a se tirare:
 Vego tanto abundare
 Bontate et cortesia
 Da quella luce pia
 Che se spande de fore.
- 10 Amore, voglio plu, se plu potesse,
 Ma como plu, 'l mio core iam non troua:
 Plu che me dare, con cio che volesse,
 Non posso, questo è certo sanza proua:

Der qualen mir im herzen:
 Mitfühlt' er meine schmerzen,
 Die mir das herz durchbeben.

- 9 Himmel und erde lässt den ruf erschallen,
 Die weite schöpfung hör' ich schrei'n: o liebe !
 Und alles ruft: mit herz und kräften allen
 Umarme lieb' in vollem liebestriebe !
 Liebe, die dich ersehnt mit wohlgefallen,
 Erschuf uns all, dass ihr dein herz verbliebe:
 Sieh an die heilge liebe,
 Voll huld, die gnaderfüllte,
 Die stralen sieh, die milde
 Dem hehren licht entschweben.
- 10 Mehr gäb' ich gern, hätt' ich mehr zu verwenden,
 Doch, wie es thun, mag nicht mein herz ergründen:
 Mich selbst allein, sonst, liebe, dir zu spenden
 Verblieb mir nichts, wie klärlich zu erfinden:

7 Omnia sordent, quidquid et aether
 Magno circumligat amplexu,
 Et quidquid humus foecunda parit
 Divite vena. Dulcis Iesu
 Propter amorem nil dulce mihi est.
 Aurea Phoebi lampas, amoena
 Regia lucis, iubare exuta
 Paene videtur: facit hoc Christi
 Nitidus multo lumine vultus.

8 Arguat ergo nullus amantem,
 Si videt inopem mentis amantem:
 Iam nulla valent vulnus amoris,
 Nulla catenas pellere corda.
 Quin age, quisquis miserum incusas,
 Reputa tecum, quid cor possit
 Divina pati tela vel ignes.

7 Mir zum ekel ist alles was rings umher
 Mit weiten armen der aether umschliesst,
 Und was irgend die fruchtbare erde gebiert
 In reichem schoos. O du süsse lieb',
 Um der liebe willen ist nichts mir süß.
 Phoebus goldene leuchte, des lichts,
 Des erquickenden, burg, des strales entblöst
 Erscheint sie mir fast: dies macht des herrn
 Antlitz von reichlichem licht umstralt.

8 Drum schelte den liebenden doch niemand,
 Wenn des denkens entblöst er den liebenden sieht:
 Kein herz ja vermag der wunde der lieb',
 Ach, den banden der lieb' kein herz zu entgehn.
 Wohl dann, der du mich, den armen, verklagst.
 Erwäge bei dir, wie das herz vermag
 Den göttlichen pfeil und den brand zu bestehn.

Tutto l'ho dato perch' eo possedesse
 Quel amator che tanto me renoua:
 Belleza antiqua et noua,
 Da poi che t'ho trouata,
 O luce smesurata
 De sì dolce splendore.

- 11 Vegendo tal belleza sì sun tratto
 For de mi, non so doue sun portato :
 Lo eor se strugge come cera sfatto,
 De Christo se retroua figurato :
 Iam non se trouò mai tale baratto,
 Per vestir Christo, tutto m' ho spoliato :
 Lo eor sì transformato
 Amor grida, che sente,
 Anegata è la mente :
 Tanto sente dolzore.

Hin gab ich alles, liebe, dir zu händen,
 Dir, die mich neu erschafft, mich zu verbinden :
 Seit ich dich thate finden,
 O alt' und neue wonne,
 O hebre schönheitssonnen,
 Von süsem glanz umgeben.

- 11 Schau' ich dich, schönheitsquell, mir selbst entronnen
 Bin ich, nicht weiss ich wo, nach welchem lande :
 Es schmilzt mein herz, wie flüssges wachs zerronnen,
 In Christum umgeformt im liebesbrande :
 Niemals ward je ein solcher tausch ersonnen,
 Dich anzuziehn, gab ich all mein gewande :
 Verwandelt ich mich fande :
 Mein herz schreit liebe, liebe !
 Ertötet alle trieben
 Im süßen liebesleben.

O si quisquam conscientius esset
 Vulneris huius! sique doloreret
 Miserans nostros pectoris aestus!

9 Clamat aeternum polus atque tellus,
 Omnia et clamant: amor, o amorem,
 Quisquis es, pleno bibe cordis haustu.

10 Plura donarem, modo plura possem,
 Omnium nudus, tibi blandienti,
 O vetus semper nova pulchritudo,
 Pulcher Iesu.

11 Tu rapis mentem mihi: cor liquecit,
 Instar et cerae fluit innocenter.
 Mercium quale est genus hoc? Iesu,
 Induant ut se mea corda, semet
 Exiunt? nosco genus: est amoris
 Aurea merces.

Ach wenn doch einer sich wäre bewusst
 Dieser wunde, und theilte den schmerz
 Der verzehrenden glut die mein innres durchwühlt!

9 Immerdar ruft himmel zugleich und erde,
 Und die schöpfung rufet: o liebe, — liebe
 Trink mit vollem zuge des herzens jeder.

10 Geben würd' ich mehr, wenn ich mehr vermögte,
 Nackt und blos an allem, dir, süß geliebter,
 Ewig alt', o ewiglich neue schönheit,
 Holdester Jesu.

11 Du entzeuchst die seele mir: sieh, mein herz schmilzt,
 Und wie wachs zerinnet es rein in unschuld.
 Welche art von waaren ist dies? O Jesu,
 Dass sich mir mein herze bekleide, ziehet
 Es sich aus? Wohl weiss ichs: es ist der liebe
 Goldne waare.

- 12 Anegata è la mente cum dolcea
 Et tutta se destende ad abrazare:
 Et quanto plu resguarda a la belleza,
 Tanto fori de se plu fa gittare:
 In Christo tutta posa cum riccheza,
 De si memoria nulla pò seruare:
 Hormai ad si plu dare
 Altra cosa non cura,
 Ne pò perder valura
 De si omne sentore.
- 13 In Christo transformata quasi è Christo,
 Cum Dio unita tutta stà diuina:
 Sopra ogni altura è cosi grande acquisto,
 De Christo et tutto lo suo stà regina:
 Hor donea co' potesse star plu tristo
 De colpa domandando medicina?
 Nulla c'è plu sentina
-
- 12 Von süßer wonne ist der geist umrungen,
 Hin zur umarmung ihn sein sehnен träget:
 Sein schaun, in dieses schönheitsmeer gedrungen,
 Nach nichts von aussen mehr verlangen heget:
 Von Christi gnadenfülle fest umschlungen
 Hat er sich selber gänzlich abgeleget:
 Kein wunsch in ihm sich reget,
 Nichts will er mehr erlangen,
 Verlust macht ihn nicht bangen,
 Von selger füll' umgeben.
- 13 Geformt in Christum, Christus selbst beinahe,
 Mit Gott vereinet ist er Gott gegleicht:
 Hoch über alle gipfel, fern und nahe,
 Was Christi ist, sich ihm als herrscher neiget:
 Nichts blieb zurück in ihm das schuld umfahe,
 Entäußert ist, wer diese höh' erreichtet:
 Kein sumpf sich fürder zeiget,

12 Dulcedo mentem colligat,
 Et mens in amplexus ruit.
 Quantoque pulchritudinem
 Magis intuetur, uritur,
 Christoque semet induit,
 Oblita semet: omnia
 Exuta, sed non indiga.

13 Induta Christum, numini
 Coniuncta, paene numen est,
 Omnemque supra verticem
 Ditata Christi gratiis
 Regina sceptr'a possidet,
 Nunc ergo moeror diffuge:
 Sentia namque est criminum
 Exhausta, priscus occidit

12 Die süßigkeit umschlingt den geist,
 Der geist fliegt der umarmung zu:
 Je mehr er in die schönheit sich
 Anschauend senket, schmilzt in glut
 Er hin und zieht Christum an,
 Sein selbst vergessen: alles hat
 Er abgelegt, doch fehlt ihm nichts.

13 Mit Christus angekleidet, Gott
 Vereinigt, ist er Gott beinah,
 Und über alle gipfel hoch,
 Beschenkt durch Christi gnadenhuld,
 Steht ihm der königsepter zu.
 So fleuch dann hin, o traurigkeit:
 Denn ausgeschöpfet ist der sumpf
 Der sünde, und der alte mensch

Doue troui peccato:
 Lo veechio n' è mozzato,
 Purgato ogni fetore.

- 14 In Christo è nata noua creatura,
 Spoliato hom veechio, et hom facto nouello:
 Ma tanto l'amor monta cum ardura,
 Lo cor par che se fenda cum coltello:
 Mente cum senno tolle tal calura:
 Christo ad se me trae tutto tanto bello:
 Abrazo me cum ello,
 Et per amor sì clamo:
 Amor, ehe tanto bramo,
 Fa me morir d'amore.
- 15 Per te amor me consumio languendo
 Et vo stridendo per te abrazare:
 Quando te parti sì moro viuendo,
 Sospiro et plango per te retrouare:

Dem sündenwust entqualmet:
 Das alte ganz zermalmet,
 Gereint, erneut das leben.

- 14 In Christ ist er ein nen geschöpf geboren,
 Ein neuer mensch, des alten ganz entkleidet:
 Der selgen liebe glut, die ihn erkoren,
 Gleich einem messer ihm das herz zerschneidet:
 Geist, sinn zerrann, in solchem brand verloren,
 Christus, an dir allein das herz sich weidet:
 Die arm' um ihn gebreitet
 Schrei' ich mit sehnachtsbangen:
 Liebe, du mein verlangen,
 Nimm, liebe, hin mein leben.
- 15 Dich zu umarmen ist all mein verlangen,
 Nach dir nur schmacht' ich mit sehnächtgem wähnen:
 Weichst du von mir, so leb' ich todumfangen,
 Bis ich dich finde, muss ich seufzend stöhnen:

Homo, recessit pestilens
Foetor, medela constituit.

14 Christo innovatus exui
Antiqua vitae nomina;
Sed nempe tanti flammeus
Amoris ignis est mihi:
Cor paene cultro finditur,
Dum mens calore absumitur.
Me Christe pulcher attrahis:
Amplexor illum et clamito:
Amore da da ut occidam!

15 Amore victus langueo
Et semivivus ardeo.
Tu si recedis, o amor,

Ist todt, der gifterfüllte quahn
Entschwand, der heiltrank blieb zurück.

14 Erneut in Christus legt' ich ganz
Des lebens alte namen ab:
Doch siehe, so gewaltig glüht
In mir der liebe, flammenbrand:
Wie ein messer spaltet mirs das herz,
Dieweil in glut der geist zerrinnt.
Mich, Christus, holder, ziehst du hin:
Ich schling mich um ihn, schreie laut:
Gieb, gieb in liebe süßen tod!

15 Besiegt von liebe schmacht' ich hin,
Und glühe halb lebendig nur.
Wenn du von mir, o liebe, weichst,

Et retornando el cor se va stendendo,
 Che in te si possa tutto transformare:
 Donea plu non tardare,
 Amor, hor me soueni,
 Ligato sì me tieni,
 Consumame lo core.

- 16 Resguarda dolce amor la pena mia,
 Tanto calore non posso soffrire:
 L'amor m' ha preso, non so o' eo me sia,
 Que faza o dica non posso sentire:
 Como smarito si vo per la via,
 Spesso strangoscio per forte languire:
 Non so com' sostenire
 Possa tale tormento,
 Lo qual eum passamento
 Da me fura lo core.

Und kehrst du heim, sieh an des herzens bangen,
 In dich geformt zu seyn ist all sein sehnens :
 Sieh, liebe, meine thränen,
 Nicht säume mich zu retten,
 Ich schmacht' in süssen ketten,
 Entfliehn will herz und leben.

- 16 Sieh meine qualen an, o süsse liebe,
 So heisser flammen brunst ich nicht ertrage :
 Liebe bezwang mich, weiss nicht wo ich bliebe,
 Nicht wo ich bin, noch was ich thu' und sage :
 Auf wegen irr' ich, krank und geistestrübe,
 Schmachtend in sehn sucht, ganz verwirrt und zage :
 So herber pein und plague
 Mein müder geist erlieget.
 Die gänzlich mich besieget
 Und herz mir raubt und leben.

Non lacrimis, non fletibus,
 Suspiriis, singultibus
 Cor inquietum temperat,
 Donec redibis, o amor.

16 Quid ergo, quid moraberis?

Ah, vulneratum respice!
 Tantos dolores perpeti
 Mens sauciata pernegat.
 Qui sim vel ubi, vel quid loquar
 Mediterque agamque, nescio:
 Ut mentis expers compita
 Pererro, saepe spiritum
 Languore fractus vix traho.

Nicht zährenflut, nicht jammierschrei,
 Nicht tiefes seufzen, stöhnen nicht,
 Spart mein von angst bekommnes herz,
 Bis du zurück, o liebe, kehrst.

16 Warum denn, warum säumest du?

Ach, sieh auf mich verwundeten!
 So grossen schmerz zu tragen hat
 Mein wunder geist nicht kraft genug.
 Wer ich sey, und wo, und was ich sag'
 Und denk' und thue, weiss ich nicht:
 Wie im geist zerrüttet irr' ich auf
 Kreuzwegen hin, der athem stockt
 Mir, ach von sehnucht krankem, oft.

- 17 Cor me furato, non posso vedere
 Que dibba fare et que spesso mi faccia:
 Et chi me vede dice vol sapere,
 Amor sanza acto se ad te Christo piaccia:
 Se non te place, que posso valere ?
 De tal mensura la mente m'alaccia
 L'amor che si m'abbraccia:
 Tolleme lo parlare,
 Volere et operare:
 Perdo tutto sentore.
- 18 Sappi parlare, hora sum facto muto :
 Vedeua, et mo sun ceco deuentato :
 Sì grande abisso non fù mai veduto :
 Tacendo parlo: fuggo et sun ligato :
 Scendendo salgo: tengo et sun tenuto :
 De for sun dentro: caccio et sun cacciato :
 Amore smesurato,

- 17 Beraubt des herzens, kann ich nicht gewahren,
 Was mir zu thun geziemt, was zu beginnen :
 Und wer mich ansieht, fragt und mögt' erfahren,
 Ob, Christe, du ein freund thatloser minnen :
 Liebst du sie nicht, wie soll ich mich gebaren,
 Da so erkrankt mir siechen kraft und sinnen ?
 In diesen gluten drinnen
 Ist wirken mir geschwunden,
 Und will' und wort gebunden,
 Empfindung starb und streben.
- 18 Beredt zuvor, nun jeder laut geschwunden:
 Ich sah, und jetzt hält blindheit mich besangen:
 So jäher abgrund ward noch nie erfunden :
 Stumm red' ich: flieh' und bande mich umfangen:
 Mich stürzend steig' ich: bind' und bin gebunden:
 Steh' aussen drinnen: fang' und bin gefangen:
 Maasloser liebe bangen,

17 Imparque iam doloribus
 Mihi cor meum furantibus
 Quae sint agenda, nescio.
 Quin et rogatus audio,
 Num Christe amorem comprobes
 Non actuosum? si improbas,
 Esse actuosus non queo.

18 Iam facundus eram, nunc taciturnitas
 Vocem surripuit: quin vigiles modo
 Connivent oculi: dum taceo, loquor:
 Evinctus fugio; desilio simul
 Atque una salio: deprimor, opprimo.

17 Nicht gewachsen bin ich diesem schmerz,
 Der mir mein herz entwendet hat,
 Weiss nicht was ich beginnen soll.
 Ja die frage tönt mir in mein ohr,
 Ob, Christus, du die liebe lobst,
 Die thatlos ist? Ach, schiltst du sie,
 Thätig zu seyn vermag ich nicht.

18 Vormals war ich berecht, aber verstummen hat
 Nun den laut mir geraubt: wachend so eben noch,
 Schliesst mein aug sich im schlaf: schweigend, doch spricht mein
 mund:
 Bin gehalten und flieh: stürz mich hinab, und doch
 Heb' ich hoch mich empor: drücke, gedrückt zugleich.

Perche me fai 'mpazzire,
E in fornace morire
De sì forte calore?

CHRISTO.

- 19 Ordena questo amore tu que m'ami,
Non è virtù sanza ordene trouata:
Poi che trouare tanto tu me abrami,
Sia la mente cum virtù renouata:
Ad me amare voglio che tu clami
La caritate quale sia ordenata:
L'arbore sì è prouata
Per l'ordene del frutto,
Lo qual demonstra tutto
D'ogni cosa 'l valore.
- 20 Tutte le cose que haio create
Sì sun facte cun numero et mensura:

Was raubst du mir die sinnen?
In solchen flammen drinnen
Erstirbt mir herz und leben.

CHRISTUS.

- 19 Bändge der minne glut, die dich verzehret,
Nicht ohne maas kann tugend mich erfreuen:
Da du dein sehnен so auf mich gekehret,
Lass sich in tugend dir den geist erneuen:
Der minne, wie mein wille sie begehret,
Muss gottesminn' ihr rechtes maas verleihen:
Wo früchte recht gedeihen,
Des baumes kraft man preiset,
In früchten sich erweiset
Der dinge werth und streben.
- 20 Sieh an das all, wohin dein auge dringet,
Nach zahl ist alles und nach maas gestaltet:

Proh rerum facies monstraque maxima
 Nullis visa locis! Quid patior miser?
 Divinis pereunt corda caloribus.

CHRISTUS.

- 19 Pone modum tu quisquis amas male sanus amoris!
 Ordine gaudet amor, nam gaudet et ordine virtus.
 Quaesitum invenias qua me ratione, docebo.
 Carpe viam virtutis amans: comes addita virtus
 Dux erit una viae: veterem obliviscere cultum
 Virtutisque sacram generosior inde vestem.
 Me mulcet moderatus amor: compesce furentem.
 Sic decus arboribus praebent sua pendula poma,
 Et pretium sobolis frondosae est gloria matris.

- 20 Aspice cuncta manu et verbo fabricata potenti,
 Ponderibus dimensa suis, numeroque modoque,

O seltsames geschick, wunder noch unerhört,
 Nirgendwo noch gesehn! Nenn' ich, o leiden, dich?
 Ach, von göttlicher glut wird mir das herz verzehrt.

CHRISTUS.

- 19 Bändige, wer du auch liebst, o rasender, bändige die liebe!
 Ordnung erfreut die liebe, denn ordnung erfreut auch die tugend.
 Mich, den du suchest, zu finden, des wegs will ich dich belehren.
 Wandle den pfad der tugend, o liebender: sie wird begleitrin,
 Führerin wird sie dir seyn: vergiss des früheren schmuckes,
 Und veredelter lege der tugend heilges gewand an.
 Mich röhrt mässige lieb', o bezähme die wilder entbrannte.
 Zierde verleihn also den bäumen die hängenden früchte,
 Und der sprösslinge werth ist der stolz der umlaubeten mutter.
- 20 Siehe das all geformt von der hand und dem worde der altmacht,
 Alles geordnet nach seinem gewicht, nach zahl und nach maase.

Et al lor fine son tutte ordinate:
 Conserua se per orden tal valura:
 Et multo plu ancora caritate
 È ordenata ne la sua natura:
 Donca com per calura,
 Alma, tu se' empazzita?
 For d'orden tu se' useita,
 Non te' 'n freno el fero.

ANIMA.

- 21 Christo, lo core sì tu m' hai furato,
 Et dici che ad amare ordin la mente:
 Como, da poi che in te sono mutato,
 De mi esser pò remaso conuenente?
 Sì come ferro che tutto è 'nfocato,
 Et aere dal sol facto relucente,
 De lor forma perdente

Alles geschaffne durch sein ziel bedinget,
 Gesetz allwegen allerhaltend schaltet:
 Mit festrem band die gottesminn' umschlinget
 Die norm, drin frei ihr wesen sie entfaltet :
 Warum, von glut durchwaltet,
 O seele, solches rasen?
 Lenk' ein zur rechten strassen,
 Zügle dein brünstges streben.

DIE SEELE.

- 21 Christus, mein herze hast du mir entrungen,
 Und sprichst. dass ich nach maas mein lieben richte:
 Wie kann, seitdem ich ganz in dich verschlungen,
 Uebrig seyn von mir selbst noch ichtesichte? 1).
 Gleichwie das eisen, das von glut durchdrungen,
 Wie lust, so ward im sonnenlicht zum lichte,
 Die eigne form zu nichte,

1) ichtesichte, ichtes icht, i. e. aliquid, irgend etwas. So bei Joh. Tauler Nachf. Chr. I, 156.

Et finem sortita suum: sic vertitur ordo
 Legibus his, atque hunc servat natura tenorem.
 Hunc mage servat amor. Nimiis cur ignibus ergo
 Desipis? aut quae te dementia cepit amantem?
 Comprime vesanos male sani pectoris aestus.

ANIMA.

1-23 Cor mihi furatus cogis habere modum?
 In te mutato quid superesse potest?
 Sic igne in medio ferrea massa calet,
 Aëra sic vestit sole micante iubar,
 Sic perit ipse aër, sic perit ipse chalybs.
 Haud aliter mentem Christe resolvis amor.
 Quid mens, quid faciat non potis ipsa sui?

Auch sein ziel jedwedem verhängt: so waltet die ordnung,
 Nach sothanem gesetz, und dies ist das maas, das natur hält.
 Mehr noch hält es die liebe. Warum in unmässigen gluten
 Wühest du? welche bethörung, o liebender, hat dich erfasset?
 Zügle, o zügle die rasende glut des entflammten herzens.

DIE SEELE.

1-23 Maas zu halten gebeutst du, der das herz mir geraubt?
 Was blieb übrig von mir, seit ich verwandelt in dich?
 So, von der flamm' umwogt, löst sich das eisen in glut,
 Und von der sonn durchstralt, kleidet in licht sich die luft:
 Also verzehrt wird die luft, also verzehrt auch der stahl:
 Und so zerrinnt der verstand, Christus, o liebe in dir.
 Was der verstand, was mag, seiner unmächtig, er thun?

Sun per altra figura,
Cosi la mente pura
De ti è vestita amore.

- 22 Ma da che perde la sua qualitate
Non pò la cosa da si operare:
Como è formata sì ha potestate
Et opera cum fructo sì pò fare:
Donca se è transformata in veritate
In te sol Christo, que se' dolce amare,
A ti si pò 'mputare,
Non a mi quel qu'eo fazo:
Però, s'eo non te plazo,
Tu a te non placi amore.
- 23 So ben questo, che s'eo sum empazzito,
Tu summa sapientia me l'hai fatto:
Et questo fò da ch'eo fui ferito,

In neues bild sich kehret,
So sich in dir verzehret,
In dich gehüllt, mein leben.

- 22 Doch wenn ein wesen aus ihm selbst entronnen.
So ist ihm fürder jedes werk entblieben: ①
Wie es geformt, so hat es macht gewonnen
Zu wirken so, dass werke früchte trieben :
Wenn dann der geist in wahrheit ist zerronnen
In dich allein, o Christus, süßes lieben,
Dein ist die schuld verblieben
Von meinem wirken alle :
Wenn ich dir, lieb, missfalle,
Misfälltst du dir, mein leben.
- 23 Wohl, weiss ich, rast mein geist ans sich entrücket.
Du, höchste weisheit, ranbst mir die sinne:
Ich thu's, seit du den pfeil in mich gedrücket.

① entbleiben i. e. ausbleiben. So bei Tauler etc.

Si te, Christe, refert mens mea, facta tua,
 Culpa tua est, quidquid victus amore gero.
 Desipio? per te sum rationis egens:
 Mentis inops? amor est, qui facit esse inopem.

24 In igne cur locabas,
 Si temperantem amabas?
 Tenelle me coquebas,
 Quid grandior patrabis?
 Hanc semitam parasti
 Amor mihi: quod errem
 Tua omnis ergo culpa.

Ist er geformet in dich, Christus, ach, dein ist die that,
 Dein ist die schuld, was ich, sklave der liebe, mag thun.
 Red' ich irre? durch dich bin ich beraubt der vernunft:
 Krank mein verstand? lieb' ist's, welche die krankheit mir gab.

24 Was legtest mich in flammen,
 Wenn mäss'ge glut du liebst?
 Hast, knäblein, mich entzündet,
 Was wirst du thun erwachsen?
 Hast diesen pfad bereitet,
 O liebe, mir: mein irren
 Ist deine schuld alleine.

Et quando cum l'amor feci baratto:
 Che mi spoliando fui de te vestito,
 A noua vita non so como tratto:
 De mi tutto desfatto
 Hor sun per amor forte:
 Rotte sono le porte,
 Et iazo teeo amore.

- 24 A tal formace perche me menaui,
 Se tu volei ch' hauesse temperanza?
 Quando si smesurato me te daui,
 Tolleui da me tutta mesuranza:
 Poiche picciolello tu me bastaui,
 Tener ti grande non haggio possanza:
 Unde, se c'è fallanza,
 Amor, l'è tua, non mia,
 Però che questa via
 Tu la facesti amore.

Seit ich den tausch mit dir schloss, süsse minne:
 Denn, mir entwandt, in dich, o lieb', verzücket,
 Ich neues leben, weiss nicht wie, beginne:
 Ganz ich aus mir entrinne,
 Durch lieb' aus mir gedränget:
 Die pforten sind gesprenget,
 In dir ruht all mein leben.

- 24 Was hast du mich mit solcher glut umrungen,
 Begehrtest du, dass ich im maas geblieben?
 Als du so maaslos mich in dich verschlungen,
 Da hast du jedes maas aus mir getrieben:
 Hast du als knäblein schon mich ganz bezwungen,
 Wie konnt' ich macht ob dem erwachsnen üben?
 Drum ist, fehlt' ich im lieben,
 Dein, mein nicht, das versehen:
 Du, deinen weg zu gehen,
 Zwangst, liebe, mich, mein leben.

25 Tu vulneratus ipse
Amoris es sagittis:
Te devocavit aethra
Terrisque collocavit
Nudumque pauperemque:
Non tecta, non agelli
Novere possidentem,
Ut divites egestas
Tua Christe nos bearet.
Ardes amore vivens
Et occidens amore.

25 Bist ja verwundet selber
Von pfeilen heisser liebe:
Sie rief dich her vom himmel,
Hiess dich auf erden wohnen,
Nackt, gänzlich arm an allem:
Nicht häuser, keine aecker
Besassest du als eigner,
In armuth uns, die reichen,
O Christus, zu beselgen.
Du glühst in liebe lebend
Und hingewürgt aus liebe.

- 25 Tu da l'amore non te defendesti,
 De celo in terra ello te fe' venire:
 Amore, a tal basseza descendesti,
 Com hom despecto per lo mundo gire:
 Ne casa ne terre iam non volesti,
 Tal pouertate per nui arricchire:
 In vita et in morire
 Monstrasti per certanza,
 Amor, desmesuranza,
 Che ardeua 'n lo tuo core.
- 26 Com' ebrio per lo mundo a spasso andaui,
 Amor te menaua com' hom venduto:
 In tutte cose, amor, sempre monstraui
 De ti quasi niente percepito:
 Che stando tu in lo templo sì gridaui:
 A beuer vegna chi ha sostenuto
 Sete d'amor hauuto:

- 25 Du gabst dich selbst an liebe ganz gefangen,
 Vom himmel zog sie dich herab zur erden:
 Die bande dich herabzusteigen zwangen
 Zur niedern welt, verschmäht und voll beschwerden:
 Um haus, um aecker, trugst du kein verlangen.
 Reich sollten wir durch deine armuth werden:
 So, lieb', uns klar bewährten
 Leben und tod aus liebe
 Die glut maasloser trieben.
 Die dich, o lieb', durchbeben.
- 26 Wie trunken sah man dich die welt durchwallen,
 Als sklaven führte liebe dich gebunden:
 Stets zeigtest du in deinen thaten allen,
 Dass du, o liebe, fast aus dir geschwunden:
 Im tempel standst du, liesst den ruf erschallen:
 Zu trinken komm', um ewig zu gesunden.
 Wer liebesdurst empfunden:

26 Ibas amore victus
 Ceū ebrius per orbem,
 Praedaque te triumphans
 Amor superbiebat.
 Amore nil vacabat,
 Tuque ipse te vacabas.
 Et templa cum subisses,
 Sic voce personabas:
 O qui sitis, adesto,
 Ades huc, sitim levabo.
 Mercede qua bibendi?
 Amore, amore, amore.

26 Besiegt von liebe zogst du
 Wie trunken hin auf erden,
 Und stolz auf dieh, als beute,
 Begieng triumph die liebe.
 Nichts war von liebe ledig,
 Du selbst warst deiner ledig.
 Und als du standst im tempel,
 Liesst du das wort erschallen:
 Komm, dürstender, o komme,
 Komm her, ich lösch den durst dir.
 Was ist der preis des trinkens?
 Nur liebe, liebe, liebe.

Che gli serà donato
Amore smesurato
Che pasce cun dolzore.

- 27 Con sapientia non te contenesti,
Ch' el tuo amore spesso non versasse:
D'amore, non de carne, tu naseesti,
Humanato amore, che ne saluasse:
Per abrazarne en croce sì corresti:
Io credo che però tu non parlasse,
Ne te amor iscusasse
Dauanti da Pilato,
Per compir tal mercato
In croce de l'amore.
- 28 La sapientia veo che se celaua,
Et solo amore si potea vedere:
Et la potentia iam non se monstraua,
Che l'era la virtute 'n displacere:

Heilrank soll er empfangen,
Maasloser liebe baugen,
Die ihm erneut das leben.

- 27 Nicht hast du, weisheit, in dir selbst verschlossen
Die liebe, die du reichlich thatst vergeuden :
Aus liebe, nicht aus fleisch, bist du entsprossen,
Vermenschte liebe, heil uns zu bereiten:
Zum kreuze flogst du, hielst uns fest umschlossen
Mit liebe: so muss ich dein schweigen deuten,
Als vor Pilatus meiden
Du thatest red' und worte,
Dass du am kreuz die pforte
Erschliessest uns zum leben.
- 28 Die weisheit keinen stral nach aussen sendet.
Nichts gab sich kund, als, liebe, du alleine:
Die allmacht hielst sich ganz in sich gewendet,
Entkleidet von der kräfte lichtem scheine:

27—28 Non sempiternae vis sapientiae
 Celavit ignes pectoris aureos,
 Quin saepe versares amoris
 Largus opes gravidumque cornu.
 Te lapsum olymbo virginis in sinum
 Amor puellum non caro vestiit:
 Amore captus tu subisti
 Quadrifidae mala signa quercus.
 Haesere voces verbaque faucibus
 Amoris ergo, cum taciturnior
 Causam tueri denegasti
 Judicio expositam profano.

27—28 Nicht hat die kraft der ewigen weisheit selbst
 Die goldne glut verhelt in verborgner brust,
 Nein, oftmals gossest du der liebe
 Schätze mit huld, und ihr reiches horn aus.
 Der du vom himmel sankst in der jungfrau schoos,
 Nur lieb', o knäblein, fleiseh nicht umhüllte dich:
 Besiegt von heisser lieb' ertrugst du
 Male des vierfach gespaltnen eichbaums.
 Es stockten laut' und wort' in dem munde dir
 Durch kraft der liebe, während verstummend du
 Dich zu vertheidigen unterliessest
 Vor dem unheiligen richterstuhle.

Grande era quel amor que se versaua.
 Altro che amore non potendo hauere
 Nel viso et nel volere
 Amor, sempre legando
 Et in croce abrazando
 L'homo cum tanto amore.

- 29 Donea, Iesu, s' eo sun sì innamorato,
 Inebriato per sì gran dolcea,
 Che me reprende s' eo ne vo 'mpazzato.
 Et in me perdo senno e ogni forteza?
 Poiche l'amore te ha cosi legato,
 Quasi priuato d'ogni tua grandeza,
 Como saria arditeza
 In me di contradire,
 Ch' eo non voglia 'mpazzire
 Per abrazar te amore?

Gross war der liebe fülle, reich gespendet,
 Liebe nur fand sich, sie, die einzig eine,
 Nur liebe, sonstne keine,
 Die will' und schaun uns bindet,
 Und uns am kreuz umwindet,
 Zu lieb' uns zu erheben.

- 29 Wohl, Jesu, schwelg' ich so in liebeswonnen.
 Bin ich von süssem rausche so umfangen,
 Was schiltst du mich, dass mein verstand verbronnen,
 Dass sinn und kräfte ganz in mir zergangen?
 Da du, o liebe, selbst dir selbst entronnen,
 Des glanzes baar, in selgem liebesbangen.
 Wie sollt' ich muth erlangen,
 Kampf mit dir zu beginnen,
 Dem rasen wie entrinnen,
 Liebe, dich fliehn, mein leben?

Tu nempe amoris victima nobilis
 Esse expetebas: insuperabilis
 Sic robur immortale dextrae
 Vinxit amor latebrisque clausit.

29—30 Ergo si facit ebrium,
 Si mentis facit impotem,
 Si vires amor eripit,
 Amor te quoque perdidit:
 Injecit tibi vincula
 Ademitque potentiam.
 Contra queis ego viribus
 Nitar? quid mihi roboris,
 Has ut sustineam faces?

Der lieb' erhabnes opfer zu seyn war all
 Dein sehnen: also schlug des unnahbaren
 Arms ewge kräfte selbst in fesseln
 Lieb', in verschlossene gruft sie bergend.

29—30 Wohl, wenn trunken die liebe mich,
 Wenn sie krank am verstand mich macht,
 Wenn sie jegliche kraft mir nimmt,
 Lieb' auch war es die dich verdarb:
 Bande hat sie dir angelegt,
 Hat dich jeglicher macht beraubt.
 Welche kräfte zur gegenwehr
 Nehm' ich? stärke wer leihst sie mir
 Auszuhalten der flammen glut?

30 Et quel amore que mi fa 'mpazzire
 Pare che a te tollesse sapientia:
 Et quel amor que sì me fa languire
 A te per me sì tolse la potentia:
 Non voglio hormai ne posso sofferire,
 D'amor son preso, non fo renitentia:
 Data m' è la sententia
 Che d'amore eo sia morto:
 Iam non voglio conforto,
 Sè non morir d'amore.

31 Amor, amore, che sì m' hai ferito,
 Altro ch' amore non posso gridare:
 Amor, amore teco sono unito,
 Altro ch' amore non posso abrazare:
 Amor, amor, sì forte m' hai rapito,
 Lo cor sempre se spande per amare:
 Per te voglio spasmare,

- 30 Die liebesgluten, die mich rasend machten,
 Durch sie ist dir verstand und maas entkommen:
 Die flammen, drin mein herz muss ewig schmachten,
 Sie haben dir um mich die kraft genommen:
 Nicht will noch trag' ich fürder diese schlachten,
 Nimm, liebe, mich, kampf mag mir nicht mehr frommen:
 Schon ist der spruch vernommen,
 Aus liebe muss ich sterben:
 Lass mich den trost erwerben,
 In lieb' erlischt mein leben.
- 31 Lieb, liebe, die mir schlug so tiefe wunden,
 Nur liebe muss mein herze ewig stöhnen:
 Lieb, liebe, die mich fest an sich gebunden,
 Nur lieb' umschling' ich mit sehnüchtgem wähnen:
 Lieb, liebe, ganz bin ich aus mir entschwunden,
 Mein herz zerschmilzt in stetem liebessehnem:
 Sieh, liebe, meine thränen:

Qui me desipere impulit,
Hic mentem eripuit tibi :
Qui me languidulum facit,
Te imbellem quoque reddidit.
Nolo nec queo perpeti
Amoris fera proelia :
Vicisti, pater optime,
Do manus amor, accipe.
Jam sententia constitit,
Amore ut peream brevi :
Jam solamina respuo,
Amore at cupio mori.

Die mich thöricht zu werden zwang,
Nahm auch dir den verstand dahin:
Die mich schmachten in sehn sucht hiess,
Dich auch hiess sie ein schwächling seyn.
Tragen will noch vermag ich nicht
Wilder liebe erglühnde schlacht :
Süsser vater, du hast gesiegt,
Schlag nun, liebe, in fesseln mich.
Schon gefällt ist der richterspruch,
Bald soll liebe mir tod verleihn :
Jede tröstung verstoss' ich nun,
Tod aus liebe verlang' ich nur.

Amor, ch' eo teco sia:
 Amor, per cortesia
 Fa me morir d'amore.

- 32 Amor, amor, Iesu, son giuneto a porto:
 Amor, amor, Iesu, tu m' hai menato:
 Amor, amor, Iesu, dà me conforto:
 Amor, amor, Iesu, sì m' hai 'nflammato:
 Amor, amor, Iesu, d'amor sun morto:
 Fa me star teco, amor, sempre abracciato,
 Cum teco transformato,
 Amore, in caritate
 E 'n summa veritate
 Di transformato amore.
- 33 Amor, amore, grida tutto l' mundo,
 Amor, amor, sempre ogni cosa clama:
 Amor, amore, tanto sei profundo,
 Chi plu t'abbraccia tanto plu t'abrama:
 Amor, amor, tu sei cerchio rotundo,

In dich, o lieb', zerronnen,
 In süßen liebeswonnen
 Lass schwinden hin mein leben.

- 32 Lieb, liebe, sieh zum hafen mich entronnen:
 Lieb, liebe, den orkan hast du bezwungen:
 Lieb, liebe, gieb, o Jesu, trosteswonnen:
 Lieb, liebe, deine glut hat mich durchdrungen:
 Lieb, lieb', in dir mein leben ganz zerronnen,
 Von dir, o liebe, Jesu, fest umrungen,
 Mit dir in eins verschlungen,
 In ewger liebe klarheit,
 Im lichtmeer selger wahrheit,
 In liebe schmilzt mein leben.
- 33 Lieb, liebe, ruft jed wesen liebentzündet,
 Lieb, liebe, schreit das all im liebesdrange:
 Lieb, liebe, deine tief' ist unergründet,
 Wer dich umschlingt, nie stillt sich sein verlangen:
 Lieb, lieb', in dich versenkt, du kreis geründet,

31—34 Amoris unum nomen os et cor sonat.

Amore cor liquecit: o amor, mori
 Amore me permitte, Jesu, amor, o amor!
 Iam teneo portus, aequoris vici minas.
 O amor Jesus, o amor, quantas faces!
 O amor Jesus, o amor, vita aufugit!
 Da, da beatos dulcis amplexus amor:
 Muter in amorem, deseram memet, mihi
 Mortuus, amori vivus, atque amor novus.

31-34 Der liebe nam' alleine tönet mund und herz.

In liebe schmilzt mein herz: o liebe, zu sterben mir
 Aus liebe gestatte, o Jesu, liebe, liebe du!
 Sehon fasst mich der hasen, überwunden des meeres drau.
 O liebe Jesus, o liebe, welcher flammen brand!
 O liebe Jesus, o liebe, all mein leben flieht!
 Gieb, süsse liebe, gieb selige umarmungen:
 Lass selbst mich in liebe mich wandeln, mich verlassen, mir
 Gestorben, der liebe lebendig, ernente liebe glühn.

Con tutto el cor chi ti entra sempre t'ama:
 Che tu sei strame et trama,
 Chi t'ama per vestire,
 Et sì dolce sentire,
 Che sempre grida amore.

- 34 Amor, amor, quanto penar mi fai,
 Amor, amore, nol posso patire:
 Amor, amore, tanto mi te dai,
 Amor, amore, ben credo morire:
 Amor, amore, tanto preso m' hai,
 Amor, amore, fa me'n te transire:
 Amor, dulce languire,
 Amor mio desioso,
 Amor mio delectoso,
 Anega me in amore.
- 35 Amor, amor, lo cor sì mi se speza,
 Amor, amore, tal sente ferita:
 Amor, amor, tramme a la tua belleza,

Glüht stets das herz in selgem liebesbangen:
 Gewand, es zu umfangen,
 In lieb' es zu bekleiden,
 Du wonnequell der freuden,
 Drin sich erneut das leben.

- 34 Lieb, liebe, welche glut hält mich umrungen,
 Lieb, liebe, dieser qual kann ich nicht gnügen:
 Lieb, liebe, mächtig hast du mich durchdrungen,
 Lieb, liebe, sieh, mein leben will entfliegen:
 Lieb, liebe, völlig hast du mich bezwungen,
 Lieb, lieb', in dich lass gänzlich mich versiegen:
 O liebe, süß erliegen,
 Liebe, du mein verlangen,
 Im wonnenüberschwange
 Nimm, liebe, hin mein leben.
- 35 Lieb, liebe, sieh, das herz will mir zerspringen,
 Liebe, dein pfeil ist tief in mich gedrücket:
 Lieb, liebe, lass dich, schönheit mich umringen,

Amor, o amor, amor, omnia exclamat, amor,
Magis expetitus, quo magis amantem reples.

O circulus
Tu cordis es,
Tu vestis es,
Et dulcis es,
O amor, amor,
O amor, amor!

35 Moriar amore, moriar: o languor meus!
Beata mors aequorque dulcitudinis!
Immerge memet, ingrue, profundo obrue.
Cor dissipatur, o amor, amor, o amor!

Liebe, o liebe, liebe, ruft alles, liebe du,
Heisser erschnte, je mehr den liebenden du erfüllst.

O umfang bist
Des herzens du,
Du sein gewand,
Du süsigkeit,
O liebe, lieb',
O liebe, liebe!

35 Gieb sterben in liebe, gieb sterben: o heisser sehnucht pein!
Glückseliger tod und meer unnennbarer süsigkeit!
Versetke mich, stürz nieder, wirf in die tiefe mich.
Mein herz zerfliesst, o liebe, liebe, o liebesglut!

Amor, amor, per te sun eo rapita:
 Amor, amor, viuer for de ti spreza,
 Amor, amore, l'alma teco unita:
 Amor, tu sei sua vita,
 Iam non se pò partire:
 Perche la fai languire
 Tanto struggendo, amore?

- 36 Amor, amor, Iesu desideroso,
 Amor, amor, morir vo' t' abrazando:
 Amor, amor, Iesu dulce meo sposo,
 Amor, amor, la morte te domando:
 Amor, amor, Iesu sì pietoso,
 Tu me te arrendi 'n te me transformando:
 Pensa ch' eo vo spasmando:
 Non so dou' eo mi sia:
 Iesu, speranza mia,
 Abissa me en amore.

Liebe, mein herz hast du aus mir entrücket:
 Lieb, liebe, leben achtet es geringe,
 Liebe, von dir ist ganz mein herz umstricket:
 O lieb', in dich verzücket,
 Nie kann es von dir scheiden:
 Warum dies herbe leiden?
 In qual zerrinnt mein leben.

- 36 Lieb, lieb', o Jesu, ganz in lieb' entbronnen,
 Lieb, liebe, sterben will ich liebumfangen:
 Lieb, lieb', o Jesu, bräutgam, meer der wonnen,
 Lieb, liebe, tod in lieb' ist mein verlangen:
 Lieb, lieb', o Jesu, ganz in lieb zerronnen,
 Nimm, liebe, mich, in dich, o lieb, zergangen:
 Sieh meiner seele bangen:
 Bin ganz aus mir entschwunden:
 Jesu, lass mich gesunden,
 In liebe schmilz mein leben.

36 Tu vita cordis huius, o amor! animae
 Sponsus es Jesu dulcis: amplexu in tuo
 Moriar amor mi. Si pius, si dulcis es,
 Fac muter in te. Moriar: o felix dolor!
 Ubi sum? quid hoc est? spes mea, o Jesus amor:
 Quiesce amor,
 Et dormi amor.

36 Du leben dieses herzens, o liebe! bräutigam
 Der seele, o süßer Jesu: in deinen umarmungen
 Gieb tod mir, meine liebe. Wenn fromm, wenn süß du bist,
 Verwandle mich in dich. Ersterb' ich? o selger schmerz!
 Wo bin ich? was ist da? mein hoffen, o Jesu liebe du:
 Ruh, liebe, ruh'
 Und schlaf', o liebe!

Dichiarazione

delle voci antiche, oscure ec.
sparse per i tre cantici
precedenti.

Obsoletorum

obscurorumque, quae in hi-
tribus carminibus sunt, ver-
borum explicaciones.

abramare.	abbramare; bramar	dibba, dibbia.	III, 9, 2; 17, 2
	ardentemente.	debba.	
abundare.	abbondare. — voce	dificio.	II, 5, 2. edificio.
	latina.	dō'.	dove.
a d. a. — ad me amare.	III, 19, 5. per ad amar me, per amar me.	dolcetanza, dolciore, dol-	
		zore, dolzura.	dolcezza.
afferra'.	II, 9, 6. afferrai.	donca.	dunque.
aire.	aere.	dulce.	voce latina: dolce.
calura.	caldezza.	e i.	per sei, dal latino es.
clamare.	voce latina: chiamare,	en.	in.
	- gridare. — III, 19, 5. che tu	ensegnare.	III, 7, 8. insegnare
	clami. — che tu chiami, richia-	„Ne' cherubini prima, et dapo-	„Ne' cherubini prima, et dapo-
	mi alla mente.	„et principalmente riluce conti-	„et principalmente riluce conti-
claro.	voce latina: clarus; chiaro.	„nuamente il raggio del divin-	„nuamente il raggio del divin-
cogitare.	voce latina; pensare.	„lume, perchè più propinqui s-	„lume, perchè più propinqui s-
como, com', co'.	come.	„congiungono alla divina verità-	„congiungono alla divina verità-
con cio che.	III, 10, 3. comechè.	„Questi muovono l'huomo all-	„Questi muovono l'huomo all-
confano.	confanno; da confare.	„divina cognitione, lucono pi-	„divina cognitione, lucono pi-
conveniente.	particolarità, modo,	„che gli altri, et trasfondono-	„che gli altri, et trasfondono-
	qualità.	„a gl' inferiori la plenitudine-	„a gl' inferiori la plenitudine-
cum, (voce latina,) cun.	con.	„del lume, il qual ricevono.	„del lume, il qual ricevono.
de.	di.	Cristoforo Landino, nel coment-	Cristoforo Landino, nel coment-
delectoso.	dilettoso.	sopra la commedia di Dante	sopra la commedia di Dante
desfatto.	disfatto.	Paradiso, Canto XXVIII.	Paradiso, Canto XXVIII.
despecto.	voce latina: despe-	eo. io; dal latino ego.	eo. io; dal latino ego.
	ctus; dispetto, disprezzato.	et. latinamente per e, ed.	et. latinamente per e, ed.
	III, 25, 4.	facto. fatto.	facto. fatto.
destendere.	distendere.	faza. (la) - la faccia.	faza. (la) - la faccia.

fazo. faccio, fo. — faza, faccia.	nui. per noi. I, 2.
fò. III, 23, 3. fù.	o'. ove.
for, fora, fori. fuor, fuora,	ogni. — III, 4, 4. senza ogni patto; cioè, senza niuno, nessuno patto, — a discrezione.
fuori.	
fructo. frutto.	
giorna. I, 2. da giornare. „dies-	omne. voce latina; ogni.
cere facit.“ Vers. lat.	
giuncto. giunto.	passamento. III, 16, 9. trasfigimento.
grandita. III, 6, 6. elevata,	passato. trafilto. II, 3, 7; 7, 7;
esaltata.	8, 1.
gubernare. voce latina; gover-	percepito. accorto. III, 26, 4.
nare.	perdente. — de lor forma per-
haggio, haio. hò.	dente sun per altra figura. III,
harei, harebbe. avrei, avrebbe.	21, 7, 8; cioè, per altra figura
herba. erba.	perdono (perdenti sono) la pro-
homo. voce latina; huomo, uomo.	pria forma.
humanato. umanato; da uma-	placere. voce latina; piacere.
nare, farsi uomo.	plazo, placi, place; piaccio,
humile. umile.	piaci, piace.
iam. voce latina; già.	plangere. voce latina; piangere.
iazo. III, 23, 10. giaccio; lat.	plantare. voce latina; piantare.
iaceo.	plu. dal latino plus; più.
iettare. gettare, gittare.	pò. può.
inflammato. infiammato.	porà, porria. potrà, potrebbe.
innadolciato. II, 3, 1. addol-	que. che.
ciato, addolcito.	regratiare. ringraziare.
iucundo. voce latina: iucundus;	sappi. dal latino sapui, seppi.
giocondo.	se. si.
laudare. voce latina; lodare, dar	semblanza. sembianza.
lode.	senteva. II, 7, 6. per sentiva.
me. mi.	sentore. sentimento, senso.
mensura. misura. — III, 17, 6.	serà, serano. III, 26, 8. I, 8.
de tal mensura. di tal modo.	sarà, saranno.
mesuranza. misuranza, misura.	si. se.
mi. me.	soa. sua.
monstrare. latinamente per	sor. suor, suora.
mostrarre.	sosteneno. sostengono. I, 8.
nanzi. voce antica, per innanzi.	spoliare. voce latina; spogliare.
ne la, ne lo, ec. nella, nello, ec.	sum, (voce latina,) — sun. sono.
nocte. latinamente per notte.	sustentamento. sostentamento.

te. ti.	valura. voce antica ; valoria
te'. — III, 20, 10. tieni.	(valeur.)
ti. te.	veo. veggio, vedo.
toe. tue.	virtute. — III, 28, 4. possanza
tollere. voce latina ; togliere, torre.	forza, vigore.
trabucco. trabocco ; strumento bellico, — da traboccare. II, 5, 6.	unde. voce latina ; onde.
	volei. — III, 24, 2. per volevi.

Oracula B. P. Francisci.

Nomine oraculorum refert Waddingus multa, quae collegit, beati patris dicta ac sententias, erant enim ipsius eloquia, it ait Bonaventura (vita c. 3. n. 4.), non inania nec risu ligna, sed virtute Spiritus sancti plena, medullas cordis penetrantia, ut in vehementem stuporem audientes converterent. Nos autem, quum eandem, qua Waddingus dicta illa sententiasque tradidit, dispositionem tenuerimus, ejus etiam, quo res clariores fiant, hac in re explicationem offerimus: „Quaedam, inquit, sunt breviora lepidioraque, quae sub apophthegmatum titulo, alia largiores confabulationes, quae sub colloquiorum nomine disposuimus, alia sunt prophetiae, alia exempla, alia parabolae, alia breviores et graviores sententiae, quae suis appositis numeris facilius invenientur et commodius possunt citari.“ Ad finem iniuscujusque, cuius Bonaventura in vita Francisci mentionem facit, quum hanc vitam adjecerimus, locum, ubi invenitur, subjunximus, ut, si placet, citeriora legere possis.

APOPHTHEGMATA B. PATRIS FRANCISCI.

Apophth. I. Se Dei esse praeconem.

Paulo post conversionem per silvam iter faciens vir Dei latronibus ex abditis in se irruentibus et, quis esset; interrogantibus, intrepida et prophetica voce respondit: „Praeco sum magni regis.“ Bon. c. II. n. 5.

Apophth. II. Laborum praemium majus et certius esse apud Deum, quam apud homines.

Fratri uterino e regione nuditatem et pauperiem eius rridenti et magni algoris tempore per socium suum aliquantulum sudoris sibi vendi petenti, se nolle respondit: „Sudorem meum, inquit, carius Domino vendam.“

Apophth. III. Passionem Christi deflendam.

Juxta ecclesiam sanctae Mariae de angelis, non multum a conversione sua, magno ejulatu et gemitu flebat, et interrogatus a viro quodam spirituali, cur tam tenero affectu et tam aperte ploraret, ait: „Passionem Christi „defleo, pro qua non deberem verecundari, sed alta voce „per totum orbem lachrymari.“

Apophth. IV. Internum Dei calorem externum depellere algorem.

Interrogatus, quomodo vestitu tam tenui posset se a hiemalis algoris asperitate tueri, respondit: „Si superna „patriae flamma contegeremur interius, frigus istud exterius „facile portaremus.“ Bon. c. V. n. 2.

Apophth. V. Deo militaturis nihil mundanorum reservandun.

Propter querimonias paternas, suadente Assisii anti-stite, ut pecunias clam ablatas, quas vilipendens per fenestram ecclesiae sancti Damiani projicit vel ad ejusdem templi, ruinae proximi, structuram abscondit, patri redderet, animo intrepido et a terrenis absoluto respondit „Domine, non tantum pecuniam, quae de rebus suis est „ei volo reddere libenti animo, verum et, quae mea sunt „vestimenta.“

Apophth. VI. Parentes et terrena omnia propter Deum despicienda.

Coram eodem episcopo, patre praesente, omnibus vestibus spoliavit et juri paternae cessit haereditatis, dicens ad patrem: „Hactenus te vocavi patrem in terris

„deinceps secure et liberius dicam: Pater noster, qui es in
„coelis, apud quem omnem thesaurum reposui et omnem
„spei fiduciam collocavi.“ Bon. c. II. n. 4.

Apophth. VII. Dei pauperes non assuefaciendo instructis conviviis.

Eremita sancti Damiani, cum vir Dei in ecclesia reparanda toto conatu et magno cum labore inhiaret, mensam et mensae superimponenda solicite praeparabat. Quod ut b. pater et novus Dei athleta post aliquot dies secum consideravit, se ita reprehendit: „Invenies tu, peregrine in mundo, quocunque ieris, sacerdotem hunc, qui tantam tibi praestet humanitatem? Non est haec vita pauperis, quam elegisti. Modo ergo, sicut pauperem decet, vade et porta paropsidem in manu et ostiatiam, quae tibi cibaria pro Dei amore fideles dederint, in ea coaduna. Ita voluntarie vivere oportet pro amore illius, qui pauper natus, pauperrimus in saeculo vixit, nudus et pauper mansit in patibulo sepultus, que est in alieno sepulchro.“

Apophth. VIII. In Dei obsequio maledictiones saeculi non esse curandas.

Patre, adhuc post conversionem, sancto viro, ubique ei occurrebat, maledicente, hominem quendam pauperulum et despectum in patrem sibi adoptavit et in conitemassumpsit rogavitque, ut, quoties a patre suo malediceretur, ille e regione sibi benediceret signoque crucis nuniret. Dum ergo a patre malediceretur, a paupere vero benediceretur, ad patrem inquit: „Credo, pater, quod Deus mihi potest dare et dedit patrem, benedictiones protuis maledictionibus elargientem.“

Apophth. IX. Bona quaecunque dominis restituenda.

Bernardus de Quintavalle, inter Assisiates proceres non ultimus et inter socios beati viri primus, admiranda ejus sanctitate commotus, ut mundum relinqueret et Dei virum sequeretur, interrogavit: Si quis, pater, a domino suo pauca vel multa in plures annos reciperet nolleque eis amplius uti, quid de huiusmodi bonis tibi melius faciendum videtur? „Domino suo, inquit, a quo eadem recepit, reddenda.“ Quibus innuit, mundum relicturum, quae a Deo accepit bona, pauperibus debuisse largiri.

Apophth. X. Sanctorum simplicitatem magni faciendam.

Sanctitatem et simplicitatem b. Juniperi, qui unus ex sancti patris discipulis fuit, quantopere admirans et ad discipuli nomen alludens, adstantibus dicebat: „Utinam, fratres, de hujusmodi juniperis magnam silvam haberemus! „et dico vobis, quod ille est bonus frater minor, qui per-“venit ad simplicitatem fratris Juniperi.“

Apophth. XI. Abstinentiae rigore sensuales motus esse reprimendos.

Interrogatus, cur tanta disciplinae rigiditate sensuales appetitus arceret, ut vix necessaria sumeret sustentationi naturae: „Difficile est, inquit, necessitati corporis satis-“facere et proutati sensuum non parere.“ Bon. c. V. n. 1.

Apophth. XII. Viro spirituali carnis tentationem statim abigendam.

Circa conversionis suaे primordia tempore hiemali in foveam plenam glacie seipsum plerumque mergebat, ut

et domesticum sibi hostem perfecte subjiceret et candidum vestimentum pudoris a voluptatis incendio praeservaret. Cujus veluti rationem reddens sociis dixit: „Tolerabilius „viro spirituali est, incomparabiliter magnum sustinere fri- „gus in carne, quam ardorem carnalis libidinis vel modicum „sentire in mente.“ Bon. c. V. n. 3.

Apophth. XIII. Carnis rebellionem matura in illam animadversione subjugandam.

Ex daemonis fallaci colloquio et callida suggestione gravem carnis tentationem praesentiens deposita veste chor- daque se fortissime verberans corpori dicebat: „Eia, fra- ter asine, sic te decet manere, sic subire flagellum, tunica „religioni deservit, sanctitatis signaculum praefert, furari „eam libidinoso non licet, si quo vis sic nudus pergere, „perge.“ Bon. l. c.

Apophth. XIV. Religiosis paupertatem pro dignitate et haereditate reputandam.

Ad comedendum invitantibus aiebat: „Nolo dimittere „regalem meam dignitatem et haereditatem ac possessionem „meam et fratrum meorum, ire scilicet pro eleemosyna „ostiatim.“

Apophth. XV. Muscis similes esse religiosos otio vacantes.

Fratrem quemdam otiosum hue illucque vagantem alio- rumque labores manducantem a consortio fratrum expulit dicens: „Vade viam tuam, frater musca, quoniam vis come- „dere laborem fratrum tuorum et otiali in operibus Dei

„sicut fucus, apis otiosa et sterilis, quae non operatur nec laborat, sed comedit laborem et lucrum bonarum apum.“
Bon. c. V. n. 5.

Apophth. XVI. Taciturnitatem religiosis colendam.

Comperiens quemdam verbis assuetum inanibus acriter redarguit dicens: „Taciturnitas modesta et puri cordis, est firma custodia et inter virtutes magnas non modica; „mors enim et vita sunt in manu linguae, non tam ratione „gustus, quam ratione loquelae.“ Bon. l. c.

Apophth. XVII. Religionibus perniciosum et cunctis abominabile detractionis vitium.

Audiens quemdam fratris famam denigrantem vicario suo dixit: „Surge, surge, discute diligenter, et si accusatum fratrem innocentem repereris, accusantem dura correctione cunctis redde notabilem. Instant religioni discrimina, nisi detractoribus obvietur; cito multorum suavissimus odor foetebit, nisi foetidorum ora claudantur. Summa, volo, cures providentia, ne pestifer iste morbus latius se diffundat. Frater, qui alium fratrem famae gloria spoliaverit, habitu est spoliandus, nec oculos ad Deum elevaretur, nisi prius, quod abstulerat, reddiderit. Bon. c. VIII. n. 3.

Apophth. XVIII. Dei servum, licet interius de peccatis doleat, exterius tamen spiritualem debere prae se ferre laetitiam.

Ex sociis quemdam vultu demisso et facie tristi incidentem corripuit dicens: „De peccatis licet te poeniteat

„frater, cur ostendis exterius de tuis offensis dolorem?
 „Inter te et Deum habeas hanc tristitiam et ora ipsum, ut
 „per suam misericordiam tibi parcat et reddat animae tuae
 „laetitiam salutaris sui, qua per peccatum est privata. Co-
 „ram me vero et aliis ostendas te semper habere laetitiam;
 „servo enim Dei non convenit exterius tristitiam ostendere
 „aut faciem habere turbulentam.“

Apophth. XIX. Dei gratiae tribuendum hominem quemcunque peccata cavisse.

Mandato ipsius beati viri et invitus ejus individuus comes beatus Leo multis eum convitiis affecit furem, blasphemum, adulterum, homicidam aliaque id genus appellans. Quibus auditis patientissime tulit beatus pater ac semetipsum ob haec omnia deploravit. Socio vero deinde perquisenti, cur illum tot tantaque mendacia dicere in virum innocentem, cui nihil horum conveniret, compulerit, respondebit: „Nihil mentitus es, quoniam sum peccatorum maximus, et haec omnia eram et multo peior futurus, nisi me divina misericordia ab iis malis per suam gratiam servasset immunem. Qui si maximo latroni illam gratiam fecisset, quam mihi, is multo melius ea usus fuisset, sanctiorque, quam ego, evasisset.“

Apophth. XX. In spirituali paupertate, non in mundana opulentia, laetandum.

Iter faciens in provinciam Franciae cum b. fratre Massaeo, in quadam solitudine inveniens fontem limpidissimum, d cuius oram erat lapis magnus et latus ad modum menseae, cui superimponens frustula panis, quae in quodam ago ostiatim pro eleemosynis accepere, spiritu perquam

hilari in tanta paupertate laetabundus inquit b. pater ad socium: „Non sumus digni tanto thesauro.“

Quae verba multoties repetenti ait socius: Quomodo potest dici magnus thesaurus, ubi tanta urget paupertas? ubi famuli? ubi ancillae? ubi cyathi? ubi phialae? ubi vina pretiosa? ubi lautae dapes? ubi mensae huic lapideae superimponenda?

„Hoc,“ inquit pater, „magnum reproto thesaurum, hanc „pretiosam judico mensam, ubi nihil est humana industria „elaboratum, nihil mundano effictum ingenio, sed quidquid „adest, totum est divina providentia ministratum.“

Apophth. XXI. Molestum et turbulentum mundanas habere possessiones.

Episcopo Assisiati durum et asperum sibi videri affirmanti religionem minorum nullas habere nec admittere possessiones respondit: „Imo molestum et asperum mihi vi „detur eas admittere, pro quibus defendendis et conservan „dis multa solicitudine opus est, imo et ad sedandas quaes „tiones et lites, quae ex eis oriuntur, arma oportet in „promptu habere.“

Apophth. XXII. Deo militaturos omnibus se mundanis debere expropriare.

Cuidam ordinis habitum petenti praecepit, ut sua pauperibus erogaret. Quae cum cognatis et consanguineis distribuisset rediissetque ad beatum patrem et, quae fecisset, narrasset, eum repulit dicens: „Vade, frater musca, non „dum exiisti de cognatione tua et de domo patris tui. Non „est dignus jungi pauperibus Christi, qui pauperes defrau „davit. Incepisti a carne, ruinosum fundamentum spirituali „fabricae posuisti: vade viam tuam.“ Bon. c. VII. n. 3.

**Apophth. XXIII. Praelatum laborum et virtutum
subditis debere exempla praebere.**

Cum in Galliam praedicandi gratia pergeret, interrogatus a cardinali Ostiensi Ugolino, qui postea in summum pontificem electus est, cur non apud se, quod maximopere optabat, in Romana Curia remaneret, „domine, maximam, „inquit, mihi compararem confusionem et verecundiam, si, „postquam fratres et filios meos miserim ad ultimas terrae „provincias, in hisce tecum remanerem; me oportet illarum „tribulationum participem fieri, quas ipsi propter Deum sunt „passuri.“

Apophth. XXIV. Carnales non percipere spiritualia.

Brevia et sancta quaedam verba, scilicet: Dominus det tibi pacem, ad salutandos populos fratres suos docuit, de quibus cum aliqui turbarentur, et fratres timerent, „Dimit-„tite, inquit, eos dicere de his verbis sanctis, quae volue-„rint, quia non percipiunt, quae Dei sunt, sed et vos no-„lite de his verecundari, quia adhuc modicum, multi heroes „et principes de hac salutatione magnam vobis reverentiam „exhibebunt.“

**Apophth. XXV. Christi pauperibus nullatenus Deum
victum aut vestitum negaturum.**

Honorio III. Pontifici Maximo, beato patri, ut posses-
siones et haereditates acciperet, suadenti multasque ipsum
aerumnas passurum, si solum de eleemosynis viveret, prae-
dicenti ait: „Confido in Domino Jesu, quod, qui nobis in
„coelo promisit et dabit vitam et gloriam sempiternam, non

„subtrahet nobis in terra illa modica, quae corporis victui „et vestitui sunt omnino necessaria.“

Apophth. XXVI. Solum Deum esse timendum, et
ad ejus arbitrium omnia preferenda.

In oratione vir Dei multoties horribiles daemonum pugnas sustinuit, sed armis munitus coelestibus, quanto vehementius impetebatur ab hostibus, tanto fortior in virtute et ferventior in oratione reddebatur confidenter dicens ad Christum: „Sub umbra alarum tuarum protege me a „facie impiorum, qui me afflixerunt,“ ad daemones autem: „Facite in me, quidquid valetis, maligni spiritus et fallaces; „non enim potestis, nisi quantum vos manus superna rela „xat. Et ego ad perferendum omnia, quae ille decreverit „infligenda, cum omni jucunditate paratus assisto.“ Bon. c. X. n. 2.

Apophth. XXVII. Corpus maximum esse hominis
adversarium.

In ecclesia sancti Petri de Bonario prope Trevium cum peractis orationibus vellet tantisper requiescere, non potuit, imo spiritus ejus timere et caro immundas sentire coepit suggestiones. Quo periculo bello tantisper turbatus de ecclesia exivit et magna clamans voce ait: „Ex parte „omnipotentis Dei dico vobis, daemones, ut exerceatis circa „corpus meum, quod vobis datum et permissum fuerit a „Domino Jesu Christo; ita enim me vindicabitis de crudeli „inimico et adversario pessimo, quo nullum sentio majorem.“

Apophth. XXVIII. Non propalandum Dei secretum.

Divinae sapientiae secreta, quae sibi misericorditer pandebantur, nullatenus exterius vulganda judicabat, nisi quantum Christi charitas urgebat, aut proximorum utilitas exigebat. Dicebat enim: „Levi mercede vanae gloriae aut „honoris rem impregnablem contingit amitti, et illum, qui „dedit, ad non dandum iterum facile provocari.“ Bon. c. X. n. 3.

Apophth. XXIX. Horas canonicas cum magna devotione dicendas.

Fecerat quondam ligneum vasculum, ut minutias temporis, ne omnino exciderent, occuparet. Quod cum horas canonicas recitanti venisset in mentem ipsiusque animum paululum distraxisset, motus fervore spiritus vasculum igni tradidit dicens: „Sacrificabo illud Domino, cuius sacrificium „impedivit.“ Bon. c. X. n. 8.

Apophth. XXX. Religiosos nec cellulas debere habere proprias.

Fratrem quendam e cellula, in qua beatus pater habitare solebat, venientem interrogavit, unde veniret. Cui respondenti: E cella tua, pater, extemplo ait: „Meam di- „xisti, quam non meam judicavi, alienam deinceps habitare „debeo, qui nihil meum habere promisi.“

Apophth. XXXI. Mentale lumen corporeo praeponendum.

Medico suadenti, ut abstineret a lacrymis, si corporei visus caecitatem vellet evadere, respondit: „Non est, frater

„medice, ob amorem luminis, quod commune habemus
 „cum muscis, visio lucis aeternae vel modicum amoventa,
 „quia non spiritus propter carnem, sed caro propter spiri-
 „tum beneficium lucis accepit.“ Bon. c. V. n. 7.

Apophth. XXXII. Contemplationem curioso studio praeferendam.

Interrogatus a quodam fratre, quem librum ad majorem
 sui profectum et utilitatem sibi legendum judicaret: „In
 „libro, inquit, crucis lege, mundanae et curiosae scientiae
 „ne vacaveris; beatus erit, qui ab hac se abstinuerit prop-
 „ter Deum.“

Apophth. XXXIII. Mulierum aspectum omnino cavendum.

Percontanti socio, cur non respexerit virginem quan-
 dam nobilem, aegrotum charitable visitantem et humiliter
 in infirmitate ministrantem, respondit: „Quis non debebit
 „timere sponsam Christi? cui si oculis pudicis praedicatur
 „magis in sua castitate confirmatur. Me in facie illa vide-
 „rit, non ego illam.“

Apophth. XXXIV. Religiosos contra sui status perfectionem non debere privilegia desiderare.

Admonentibus et orantibus quibusdam fratribus, ut ad
 majorem religionis immunitatem et auctoritatem a summo
 Pontifice privilegia impetraret, dixit: „Hoc meum et fra-
 „trum meorum est privilegium nullum habere privilegiorum
 „super terram, sed omnibus obedire et inferiores nos om-
 „nibus reputare.“

Apophth. XXXV. Abstinentiam in religiosis non nisi necessitate compellente relaxandam, et hypocrisis vitium fugiendum.

Insirmitate gravatus abstinentiae rigorem paululum carnem comedendo relaxavit, quod postea in se reprehendens ait: „Non decet, ut populus abstinentem me credit in „publico, et ego carnaliter reficiar in occulto.“ Resumptis ergo viribus et fervore magis admirabili, quam imitabili nudus et fune ad collum alligato ad forum processit, ubi populo catervatim accedenti dixit: „Carnem in occulto co- „medi; non me ergo deinceps, fratres, spiritualem dicite, „sed tanquam carnalem et glutonem contemnite.“ Bon. c. VI. n. 2.

Apophth. XXXVI. In hac vita neminem esse laudandum.

Quibusdam eum beatificantibus et sanctum proclaman-
tibus dixit: „Filios et filias adhuc habere possum, nolite
„laudare, quem non judicatis securum. Nemo laudandus,
„cujus incertus est exitus. Quacunque hora Deus thesa-
„uros suae gratiae mihi auferret, quos nunc mihi accommo-
„davit, quid aliud apud me remaneret, nisi corpus et ani-
„ma, fidelibus et infidelibus communia?“ Bon. c. VI. n. 3.

Apophth. XXXVII. Praelatum subditis virtutum exempla dare debere.

Licet innocens ejus caro, quae post magnam et longam poenitentiam jam se sponte subdebat spiritui, nullo egeret flagello propter offendas, tamen quotidie renovabat illi poenas

et onera. Quod reprehendentibus quibusdam ait: „Propter „alios custodio vias duras, multis namque datus sum in „exemplum. Si linguis enim hominum loquar et angelorum, charitatem autem in me ipso non habeam et proximis virtutum exempla non monstrem, parum prosum aliis, mihi nihil.“ Bon. c. IX. n. 3.

Apophth. XXXVIII. Pecuniam Dei servis non appetendam.

Transeunte viro Dei per Apuliam juxta Barium, socius crumenam seu, illius provinciae usitato vocabulo, fundam quasi denariis refertam veluti tumescentem offendit, quam non flocci pendendam et ibi relinquendam beatus pater consuluit. Sed socio contra illius consilium e terra illam elevante, protinus ex ea serpens non modicus exiliens simul cum ipsa evanuit. Quam diabolicam deceptionem, quae beatum patrem antea non latuit, ut socius reipsa comprobavit, ait vir Dei: „Pecunia servis Dei, o frater, nihil aliud est, quam diabolus et coluber venenosus.“ Bon. c. VII. n. 5.

Apophth. XXXIX. De vestitu et supellectili superflua religiosis verecundandum.

Pauperculum quemdam obvium habuit in via, cuius cum nuditatem aspiceret, compunctus corde lamentabili voce dixit ad socium: „Magnam verecundiam intulit nobis pauperis inopia, quia nos pro magnis divitiis paupertatem elegimus, et ecce magis relucet in isto.“ Bon. c. VII. n. 6.

Apophth. XL. Christi pauperes se pauperioribus subvenire debere.

E Senis redeunti cum pauper quidam seminudus occurseret, ad socium conversus dixit: „Oportet, frater, ut „mantellum hoc, quod super habitum porto, reddamus pau- „perculo isti, nam ipsius est. Mutuo enim illud accepimus, „donec pauperiorem invenire contigeret.“ Socio autem propter sancti patris necessitatem resistanti iterum ait: „Pro „furto mihi reproto a magno eleemosynario reputandum, si „hoc, quod fero, non dedero magis egenti.“ Bon. cap. VIII. n. 4.

Apophth. XLI. Religiosis mendicantibus superfluum quaestum fugiendum.

Fratres quantoties hortabatur, ut inanes discursus et nimias sollicitudines in acquirendis vel colligendis eleemosynis vitarent et omnino quaestus superfluos abhorrerent, dicens: „Fratres, petite tantum victui et vestitui necessaria. „Ego de me fateor et gratias ago Deo, quod nunquam fui „fur aut latro eleemosynarum, semper enim minus accepi, „quam me contigeret, ne alii pauperes sua sorte fraudarentur, quia contrarium facere semper furtum reputavi.“

Apophth. XLII. Eleemosynam aliquando oratione magis meritoriam.

Fratrem Petrum Cathaneum, tunc fratrum primicerium, rogavit, ut anui cuidam, duorum fratrum minorum matri, eleemosynam petenti aliquid erogaret. Quo respondente nihil domi fuisse, quod elargiri potuisset, solumque se in

ecclesia habuisse testamentum novum, in quo fratres lectio-
nes nocturnas recitarent: „Da,“ inquit, „huic nostrae
matri“ (ita enim fratrum genitrices appellabat) „librum
„illum, ut illum vendat pro sua necessitate relevanda; credo
„enim firmiter, plus Deo et beatae Virgini placitum,
„librum hunc huic pauperi erogare, quam, ut in eo lega-
„mus, illum nobis reservare.“

Apophth. XLIII. Propter Deum potius, quam pro- pter mundum, bona opera facienda.

In suaे conversionis initio, non deposito adhuc habitu
saeculari, seipsum accusans, quod erga homines propter
mundi gloriam liberalissimus fuerit, et firmiter proponens,
si quae sibi remanerent, in pauperum usus deinceps se dis-
pensurum, ait: „Qui hucusque non pepercit sumptui et
„curialis fuit erga amicos propter mundi inanem gloriam
„et favorem transitorium, aequum est, ut modo propter
„Deum, qui liberalissimus est retributor, eadem erga pau-
„peres utatur liberalitate.“

Apophth. XLIV. Sanctorum festivitates non convi- viis, sed eorum imitatione celebrandas.

Ad adventum cujusdam provincialis ministri fratres in
conventu Reatino solito melius mensas parantes et cibos
aliquanto abundantiores in die Nativitatis Christi apponentes
acriter reprehendit dicens: „In die pauperis Christi a
„paupertate deviatis? mementote, quod hodie beata Virgo
„vix habuit panem ad manducandum, et mundi dominus
„pro incunabulis animalium habuit praeseppe. Pauperem
„matrem imitamini, vagientis infantuli recordamini.“

Apophth. XLV. *Magnum esse sanctorum imperium, et religiosis populi tumultum esse solicite vitandum.*

Mortuo beato Petro Cathaneo cum propter ejus sanctitatem et crebra miracula catervatim in ecclesia sanctae Mariae de Angelis ad ejus sepulchrum, non sine fratrum incommodo et quietis silentique monastici detrimento, undique populi confluenter, ad ejus tumulum accedens beatus pater et super illum stans ait: „Frater Petre, qui mihi in „vita promptissimam praestitisti obedientiam, in morte humile „non denegabis obsequium. Propter te fratrum tuorum „religiosa quies perturbatur, dum a tot tantisque populis „debitus honor tuo corpori exhibetur. Per sanctam tibi „injungo obedientiam, ne plura deinceps perpetres miracula, ne, quod in Dei et sanctorum ordinatur honorem, „in hujus religiosae aediculae manifestius vergat detrimentum.“ Mirabile dictu! Nullum postea defunctus fecit miraculum, nec populi tumultus amplius venit ad sepulchrum.

Apophth. XLVI. *De intolerabilitate et foeditate daemonis.*

Beato fratri Aegidio, tertio b. patris socio, interroganti, si aliquid in mundo adeo terribile esset, quod ejus aspercum ferre non posset aliquis tanto temporis intervallo, quanto Dominicam orationem posset recitare, respondit: Adeo intolerabilis est daemonis aspectus, quo nihil terribilis aut infestius in mundo excogitari potest, quod nec tantillum temporis eum sustinere quispiam valebit, nisi diuino fuerit illustratus praesidio.“

Apophth. XLVII. Magis in Dei benignitate, quam pecuniae thesauris confidendum.

Proceres et solemnes nuntios Assisinate b. patrem, gravi et ultima infirmitate laborantem, e Noceria, ne alibi, quam apud ipsos moreretur, reducentes Assisium et apud Dei virum conquerentes, quod in villa Sartiani, in qua ad prandii tempus moram protraxerunt, nihil venale reperissent, reprehendit dicens: „Nihil comedendum invenitis, „quia plus in muscis vestris“ (hoc nomine vocabat denarios), „quam in Domino confiditis. Sed revertimini per „domos, quas circumistis, et amorem Dei offerentes pro pretio „humiliter eleemosynam postulate.“ Quod cum ad sancti patris mandatum humiliter facerent, evenit, ut inopiam, quam illorum pecunia relevare non poterat, Francisci pauperies opulenta suppleret. Bon. c. VII. n. 9.

Apophth. XLVIII. Sanctos mortem non timere et aequaliter in morte ac vita laetari.

Paucis diebus ante eius obitum medicum percontatus est, quid sibi de infirmitate, qua laborabat, videretur. Cui timide respondenti: Bene tibi erit per Dei misericordiam, hilari ac intrepido animo inquit beatus pater: „Dic mihi,“ inquam, „clare, quid tibi videtur? noli timere, quoniam per „Dei gratiam corculus non sum, ut mortem timeam; coope- „rante enim Spiritus sancti gratia ita Domino meo unitus „adhaereo, ut nec de morte moestus tristabor nec de lon- „giori vita magis gaudebo; aequalis mihi erit in morte ac „in vita laetitia.“

Apophth. XLIX. Sanctos in tribulationibus Dei voluntati conformari.

Cum in eadem infirmitate ad finem vitae gravius solito dolorum multorum urgeretur aculeis, compatiens ei quidam simplex ac devotus frater ait: Ora Deum, frater, ut mitius tecum agat, manum enim suam plus debito super te gravare videtur. Quo audito vir sanctus cum ejulatu exclamans ait: „Nisi jam dudum simplicem in te cognovissem puritatem, tuum ex nunc utique abhorrerem consortium, qui divina circa me ausus fueris irreprehensibilia judicare judicia. Majora mereor tormenta, plura ad Dei nutum libentissime patiar flagella.“ Bon. c. XIV. n. 2.

Apophth. L. Magna perfectis viris consolatio ex meditatione Dominicae passionis.

Cum diuturnis gravaretur languoribus, interrogatus a uodam, quare, ut suos relevaret dolores, non juberet aliquando quidquam sibi legi, quod languentem recrearet animum, respondit: „Nihil mihi tam delectabile, quam vitae et passionis Dominicæ memoria, quae mihi frequens est et quotidana, nec ad finem usque mundi, si vixisset, alia indigerem lectione.“

Apophth. LI. Plus esse lucri in vituperiis perpessis, quam in oblatis honoribus.

Dum in quodam castro multi sancto viro exhiberentur onores, dixit socio: „Abeamus hinc, nihil enim hic lucratur, dum honoramur; ibi est nostrum lucrum, ubi vituperamur et vilipendimur.“

Apophth. LII. Tentationibus Dei servos reddi fortiores.

Dixit ei quidam ex fratribus, daemoniacam puellam revelasse, licet invitam, multa daemonum agmina contra eum conspirasse, ut suo gradu et virtute eum dejicerent quem infensum sibi dicerent hostem. Respondit intrepidus „Modo fortior sum.“

Apophth. LIII. Non facile disputari posse de fide cum ethniciis.

Cum in Aegypto praedicaret, dixit ei Soldanus, ut disputaret de fide cum sacerdotibus suis. Respondit secundum rationem naturalem de fide disputari non posse quia supra rationem esset, nec per Scripturam, quia illam non reciperent sacerdotes. „Fiat autem,“ inquit, „rogus „et ego in fidei nostrae testimonium me ardentibus tradam flammis, ut, dum non laedar, fidei veritas appareat.“

Apophth. LIV. Fugienda hypocrisis.

Infirmum stomachum dolenti suasit guardianus, ut sualacera tunica permitteret consui pellem vulpinam, respondit se ea conditione id permissurum, dummodo exterius in omnium conspectu supersueretur alia ejusdem mensurae pellis quae latentem indicaret, ut omnibus innotesceret aliquantul illa, quam admisisset, mollities, et sub hispida veste blan dam scirent latuisse pelliculam.

Apophth. LV. Aliquando neganda etiam justa, ut injustorum suppressimatur desiderium.

Cuidam imperito tironi petenti facultatem retinendi apus se psalterium, saepius negando repulit a se subdens hae

verba in postrema repulsa: „Fili, psalterii utendi facultate „obtenta concupisces etiam breviarium et alios libros ad „discendum et, ubi didiceris aliquid, voles in cathedra sedere „tanquam magnus theologus aut praelatus et jubebis fratrem „tuum ad te deferre breviarium.“ Quibus dictis magno cum spiritus fervore caput sibi aspersit saepius cinere dicens: „Ego breviarium? Ego breviarium?“

Apophth. LVI. Perferenda patienter peccatorum supplicia in hoc saeculo.

Vapulavit aliquando a daemonibus variasque pertulit molestias, quibus nihil fractus spiritu vehementi dixit fervore: „O Domine, tibi gratias habeo ob immensum tuum „erga me amorem et charitatem, quam et nunc clarius ma-„nifestas; punis namque peccata in hac vita, ut condones „in futura. Ego, quod ad me attinet, prompto animo „adsum, ut alacriter sustineam quamcunque tribulationem et „poenam, quam divinae tuae majestati mihi placuerit infligere „propter mea peccata.“

Apophth. LVII. Ex spe gloriae suavis tolerantia passionum.

Interrogatus, quomodo tam magnos oculorum et totius corporis cruciatus adeo hilari et constanti animo perferret, respondit: „Tanta est gloria, quam expecto, ut omnis me „poena delectet, omnis morbus, humiliatio omnis, persecutio „omnis, mortificatio omnis.“

Familiaria quaedam colloquia beati Francisci.

„Distinxii,“ ait Waddingus, „sub hoc titulo sequentes sententias, a superioribus, quia succinctum apophthegmatum modum excedunt, et fere omnes in familiaribus collocutionibus inter amicos protulerat.“

COLLOQUIUM I.

Mansuetudine et patientia magnorum emolliendam duritiam.

Perveniens quondam b. pater ad civitatem Imolensem urbis episcopum addiit humiliterque poposcit, ut cum illius beneplacito posset populum ad audiendum Dei verbum convocare. Cui episcopus dure respondens ait: Sufficit, frater, quod ego praedicem populo meo. Inclinavit caput vere humilis et foras egressus post modicum tempus denuo regressus episcopum convenit. A quo cum episcopus quas turbatus requireret, quid iterato petere vellet, humili tan corde, quam voce respondit: „Domine, si pater filium un „pepulerit ostio, alio sibi reintrandum est.“ Qua humilitate victus episcopus alaci vultu eum amplexus est dicens: Tu et omnes fratres tui de caetero in episcopatu meo generali mea licentia praedicate, quia illud humilitas tua sancta promeruit. Bon. c. VI. n. 9.

COLLOQUIUM II.

Minores nihil ex bonis novitiorum debere sibi reservare.

Cum in loco S. Mariae de Portiuncula tanta esset inopia, ut non posset hospitibus supervenientibus secundum

necessitatis exigentiam provideri, adiit virum Dei vicarius suus allegans penuriam fratrum et petens, ut intrantium novitiorum res aliquas reservare liceret, ad quas expendas recurrere possent fratres tempore opportuno. Ad quem vir sanctus superni consilii non ignarus: „Absit,“ inquit, „a nobis, frater charissime, ut pro quovis homine impie agamus in regulam. Malo te altare Virginis gloriosae nudare, cum necessitas id postulaverit, quam contra paupertatis votum et regulae observantiam vel evangelii professionem aliquid vel modicum attentare. Gratus enim habebit beata Virgo, sancti evangelii observato perfecte consilio suum altare detegi, quam altari suo ornato filio suo promissum consilium praetermitti.“ Bon. c. VII. n. 4.

COLLOQUIUM III.

Superflua aedificia non decere fratres minores.

Idem sancti patris vicarius frater Petrus Cataneus donunculam quandum construi fecit ad commodiorem divini officii psalmodiam et fratrum hospitum, in magna multitudine quotidie adventantium, majorem tranquillitatem et quietem. Cui beatus pater veluti aliquantulum succensens ait: „Frater, locus iste forma est et exemplum totius religionis. Mallem ergo, quod incolae hujus aediculae pro Dei amore tribulationes tolerent et incommoda, ut alii, qui hue veniunt, reportent bonum exemplum paupertatis, quam quod plura construerent aedificia, ne hospites ad monasteria sua redeuntes magnas aedificant domos dicentes: In loco b. Mariae de Portiuncula, qui primus totius ordinis est et caput, plura sunt aedificia, quare ad illius exemplum nulla erit praevericatio paupertatis, si talia etiam et in nostris construamus.“

COLLOQUIUM IV.

Bonorum omnium laudem in Deum referendam.

In civitate Interamnensi concionem episcopo praesente habuit ad populum, quae tanti eloquii, tantae doctrinae et mysteriorum antistiti visa est, ut, postquam e suggesto descenderit humilis praedicator, ad populum surgeret episcopus dicens: Laudate non modicum Dominum, qui tanta bona per os despecti pauperis vos docuerit, sua mysteria revelaverit, praemium virtutum proposuerit et poenas peccatis dignas statuerit. Cavete vobis et a peccatis; facienda et fugienda per hunc pauperem ipse Dominus hodie ostendit. Ad cuius pedes procidens beatus pater ait: „In veritate dico vobis, domine episcope, nullum tantum mihi concessisse honorem, sicut tu hodie; alii sanctum, ali beatum me in Dei operibus proclamant, mihi, non Deo honorem et gloriam tribuentes, sed tu hodie pro tua sapientia vere me honorasti, Deo, quae sua sunt, laudem et gloriam tribuens, pretiosum a vili seperasti, Deo sapientiam et virtutem, mihi inscitiam et vilitatem appropriasti.

COLLOQUIUM V.

Dei fatuos potiores mundi sapientibus.

Propter suggestionem quorundam fratrum laxioris vitae habenas desiderantium Ugolinus cardinalis Ostiensis beatum patrem rogavit, ut doctorum et prudentium quorundam sui ordinis patrum consiliis in regulae praeceptis mitigandis acquiesceret vel unam ex antiquis Augustini Benedicti vel Basillii institutis pro se et fratribus suis servandam eligeret. Ad quem nulla verba habuit evangelic

status zelator, sed fratribus ad capitulum convocatis coram pso cardinale magno spiritus fervore ait: „Fratres mei, fratres mei, Dominus vocavit me per viam simplicitatis et humilitatis et hanc mihi pro me et pro illis, qui mihi volunt adhaerere et imitari, in virtute ostendit. Nolo igitur, quod mihi nominetis servandam regulam beati Benedicti, Basillii aut alius cuiusvis praeter illam, quam mihi divina misericordia donavit et ostendit. Ipse Dominus dixit mihi se velle me suum fatuellum esse in hoc mundo et me meosque nolle per aliam viam ducere ad coelestem patriam, quam per istam, quae, licet hominibus stultitia videatur, apud Deum tamen pro magna reputatur sapientia. Timeo, ne vestra sapientia et scientia posthac vobis convertatur in ignorantium et confusionem.“ Quae verba am magnum cardinali et fratribus timorem incusserunt, ut d ejus pedes projecti de petitione sua veniam humiliter imploraverint.

COLLOQUIUM VI.

Eleemosynas pauperibus Christi praeferendas domi-
norum conviviis.

Invitatus ab eodem Ugolino ad prandium acquievit; ed dum mensa sternetur, clam exiens aliqua frustilla anis petiit ostiatim. Quae, ut rediit et ad mensam cum ardinali sedit, in convivio apposuit et inter assidentes et ssistentes, tanquam si lautum aliquod ferculum offerret, ivisit, ex quibus ipse libentius, quam de opiparis dapibus, omedit. Ad haec omnia nobilis hospes modesto rubore erhusus propter discubentes et invitatos conticuit. Sed t mensa ablata est, seorsim vocans, quem palam reprehendere erubuit, clam ita familiariter alloqui non timuit:

Quare, amabo, hujusmodi rem perpetrasti? Magnam mihi
injuriam irrogasti, mensam, ad quam te invitavi, micis pa-
nis hinc inde asportatis inhonorasti; me ita te fecisse certe
pudet. Cui beatus pater: „Imo, domine, magno te honore
„affeci, dum majorem Dominum honoravi. Me fratrum
„meorum formam et exemplum esse decet, et eo magis,
„quo certius scio, quod in hac religione sunt et erunt
„multi fratres minores nomine et opere, qui propter amorem
„Domini Dei et ex Spiritu sancti unctione, quae docebit
„eos, in omnibus humiliabuntur ad plenam humilitatem,
„subjectionem et servitium fratrum suorum. E contrario
„alii sunt et erunt, qui aut propter verecundiam aut malam
„consuetudinem dedignantur et nolunt se humilare aut de-
„clinare ad eleemosynas petendum et hujusmodi opera facere
„servilia. Propter quod oportet me docere eos, qui sunt
„et erunt in religione, ut in hoc saeculo et in futuro in-
„excusabiles sint coram Deo. Invitatus itaque apud vos
„aut alios quoscunque dominos nolo verecundari ire pro
„eleemosynis, imo magnam hoc reputo nobilitatem et rega-
„lem judico esse dignitatem et in honorem vergere illius,
„qui, cum omnium Dominus esset, pro nobis fieri voluit
„omnium servus, et, cum in gloriosa maiestate sua omni-
„bus abundaret, in nostra humanitate despectus et pauper-
„cunctis indigebat. Volo ergo, quod fratres omnes pree-
„sentes et futuri aperte sciant, quod pro magna corporis
„et animae consolatione habeo, quando ad pauperum men-
„sam sedeo, et majori circumdor gaudio, quando ante me
„video positas in mensa pauperculas eleemosynas, quae
„acquiruntur pro amore Dei ostiatim, quam cum ad vestram
„vel aliorum mensam lautis dapibus et opiparis ferculis
„praeparatam invitatus et quasi invitus discumbo. Panis
„enim eleemosyna panis est sanctus et benedictus, quem
„sanctificat laus et amor Omnipotentis. Cum enim frater

„eleemosynam petit, prius dicit: Laudatus et benedictus sit Dominus Deus, postea addit: Facite nobis cleemosynam pro amore Domini Dei. Laus panem sanctificat et amor Domini benedicit.“ Quibus verbis in lacrymas ex devotione ortas prorumpens cardinalis: Fili, inquit, fili mi, fac, quod bonum est in oculis tuis, Dominus enim tecum est, et tu cum ipso.

COLLOQUIUM VII.

Minores in sua vocatione humili debere manere.

Eidein requirenti, num beato patri placeret, quod fratres minores promoverentur ad ecclesiasticas dignitates, nagnam universae ecclesiae promittenti utilitatem, si homines tanta sanctitate decoros et virtutum decore conspicuos ad praecipua sua gubernacula eveheret: „Domine,“ ait vir Dei, „minores ideo vocati sunt fratres mei, ut majores sieri non praesumant. Si vultis, ut faciant fructum in ecclesia Dei, tenete illos et conservate in statu suae vocationis et ad praelationes ecclesiasticas nullatenus ascendere faciatis.“ Bon. c. VI. n. 6.

COLLOQUIUM VIII.

Praelatos dedecere ventri indulgere aut lautis utilibus cibis.

Unus ex sociis eum interrogavit, cur non mitius secum geret et corpus tenellum et poenitentiae rigore paene mortuum tanta rigiditate et abstinentia affligeret, rogavitque, t deinceps permitteret meliora cibaria sibi praeparari. Ad uem vere poenitens et praelatorum exemplum ait: „Bene fateor, frater, quod corpori meo plura necessaria sunt,

„nec omnia, quibus indiget, semper illi ministro. Memini
 „namque me positum a Domino in multorum formam et
 „exemplum. Nolo ergo lautioribus nec abundantioribus
 „cibis uti, sed paucis et pauperculis vesci, et in omnibus,
 quae ad vitam opus sunt, iis solummodo gaudeo et delec-
 tor, quae sanctam redolent paupertatem; alia vero quae-
 cunque sumptuosa et delicata penitus abhorreo.

COLLOQUIUM IX.

Regulam minorum non a b. Francisco compositam,
 sed a Deo desuper esse concessam.

Honorio tertio summo pontifici, qui regulam minorum octavo sui pontificatus anno sub bulla confirmavit, aliqua ejusdem instituti praecepta dura nimis et humanae infirmitati graviora visa sunt. Beatum ergo patrem hortatus est, ut quaedam mitigaret, quaedam mutaret, alia vero omnino tolleret. Cui beatus legislator: „Ego, beatissime pater, „praecepta aut verba illa in regula non posui, sed Christus, „qui omnia utilia et necessaria saluti animarum ac fratrum „et bono statui et conservationi religionis melius omnibus „novit, cuique omnia, quae ventura sunt in ecclesia et „religione nostra, praesentia sunt et patent. Non ergo „debeo nec possum Christi verba mutare aut omnino abo- „lere.“

COLLOQUIUM X.

Ad magnum ecclesiae profectum varias in ea florere religiones.

Obviam se habuere in urbe vir Dei et beatus pater noster Dominicus praedicatorum patriarcha et fundator

inclytus. Quibus seria quaedam ad animarum salutem et plurima ad ecclesiae catholicae emolumentum et pacem secum proponentibus et disponentibus, ait praedicatorum magnus ille decor ad socium et amicum suum Franciscum: Frater charissime, propter magnam meam tecum necessitudinem, praecordialem erga filios tuos amorem et pacis fraternitatisque inter tuos et meos stabilitatem utrosque gauderem sub una religione militare, ut, quos patrum firmus amor ita conjunxit, religionis aut vitae disparitas non dissolvat. Cui summa humilitate Franciscus: „Divinae est voluntatis, amantissime frater, quod factum est, ab eaque ordinatum est diversas a nobis fundari religiones, ut in utriusque varietate, praceptorum diversitate, illorum rigore et horum lenitate varietati subveniatur, humanae infirmitatis et quibus haec non placent, illa non displiceant, quibus una dura videtur, altera lenior apparet, et sic non unius religionis angustiis Deus animas perdat, sed alterius capacitate lucretur.“

COLLOQUIUM XI.

Dei servos quo sanctiores, eo humiliores.

Beatus frater Pacificus, cum in comitatu viri Dei esset et una cum ipso in ecclesia s. Petri de Bonario prope Treuum ferventi oraret affectu, in ecstasi factus vidi inter multas in coelo sedes unam caeteris digniorem, pretiosis ornataam lapidibus et omni gloria resurgentem. Miratus intra se praecelsi throni resurgentiam anxia coepit cogitatione perquirere, quis ad illum deberet assumi? Ita stupefactus audivit vocem dicentem sibi: Sedes ista unius le ruentibus fuit et nunc humili servatur Francisco. Reversus demum frater ad se ab orationis excessu virum beatum ex ecclesia exeuntem solito fuit more secutus. Cumque incedentes per viam de Deo invicem colloquerentur,

frater ille, visionis suae non immemor, solerter ab eo quaesivit, quid de seipso sentiret? Ad quem humiliter Christi servus: „Videor,“ ait, „mihi maximus peccatorum.“ Cui cum frater dixisset ex adverso: Hoc non potes, pater, sana conscientia dicere nec sentire, subjunxit: „Si quantum, „cunque sceleratum hominem tanta fuisset Christus miseri- „cordia prosecutus, arbitror sane, quod multo, quam ego, „Deo gravior esset.“ Bon. c. VI. n. 7.

COLLOQUIUM XII.

Omnia bona sanctorum a Deo provenire in eumque esse referenda.

Beatus frater Massaeus, unus ex beati patris discipulis, secum haesitans et fluctuans, an ex honore, quo virum Dei cuncti populi et principes prosequabantur, aliquantis per superbiret, et humilitatis paternae experientiam faciens exeuntem e silva quadam, in qua per aliquot dies oravit, magna hominum multitudine comitatum magna voce veluti admirabundus interrogavit: Unde hoc tibi? unde hoc tibi? unde hoc tibi? Respondit pater: „Quid?“ Cui ille: Quod totus mundus te venerari, te sectari, imitari et sequi videatur, omnes te audire desiderant, te videre cupiunt, tibi obedire festinant. Unde hoc? Tu non es pulcher aut decorus, satis modica lucet in te sapientia aut scientia, tenui viges nobilitate. Unde ergo, quod totus mundus ad te veniat et post te vadat? Quae ut audivit humillimus Dei servus, erectis per modicum tempus oculis in coelum et mente elevata in Deum et veluti ex raptu quodam in se reversus utroque poplite in terram defixo et oculis iterum ad coelum elevatis liberalissimo bonorum omnium largitori gratias agens impetuoso spiritus fervore ait ad discipulum: „Vis scire, unde hoc mihi? vis scire, unde hoc mihi? et „certo scire, unde hoc mihi? Hoc mihi ex oculis illis

„sanctissimis Dei omnipotentis, qui aeque pellucide bonos
 „contemplantur et malos, provenire cognoscas. Sanctissimi
 „namque illi Dei oculi nullum viderunt me majorem pecca-
 „torem in terris, inter homines insipientiorem aut in crea-
 „turis viliorem, et idco me tanquam instrumentum assump-
 „sit et prae caeteris elegit ad aggrediendum et consum-
 „mandum mirabile opus in terris. Stulta namque mundi
 „semper elegit Deus, ut confundat sapientes, et ignobilia
 „et contemptibilia et infirma mundi, ut firma destrueret,
 „nobiles et magnates confundat, ut sublimitas virtutis sit
 „ex Deo, non ex creatura, sed qui gloriatur, in Domino
 „glorietur, ut soli Deo sit gloria sempiterna.“ Quibus
 auditis ad magistri pedes discipulus procidit et ex verbo-
 rum humilitate animi submissionem certo comperiit.

COLLOQUIUM XIII.

Queritur, quod quidam ex sua religione praelati
 aliena vestigia imitentur.

Postquam b. pater generalatus officio renuntiavit, fra-
 ter quidam devotus et simplex, moerens et sentiens se
 aliosque patres a tanti patris cura absolvi et protectione
 destitui, lugubri voce illum affatus est dicens: Quantum
 mihi et confratribus meis insit moeroris et tristitiae, tu
 bone pater, si patrem fas sit vocare, qui filios a sua cura
 repulerit, ipse judicare poteris. Unde hoc, oro te, ut, quos
 Deo sollicito amore pepereris, modo tanquam alienos alteri
 nutriendos commiseris? Tuorum iterum suscipe curam na-
 torum et perfice in eis sanctae religionis studium, ne sub
 aliorum remissione tepescat, quod sub tua solitudine tan-
 topere servebat. Cui b. pater respondit: „Fili mi, ego
 „fratres meos, quantum possum, diligo, quos ut meos pro-
 „prios natos in dies magis diligarem, si illi patris, non aliena

„sibi proponerent imitanda vestigia, nec alienos potero ju-
 „dicare, dum illis placuerit me pro patre suo reputare.
 „Sed sunt quidam de numero praelatorum, qui, dum anti-
 „quorum eis exempla proponunt, alia consulunt et alio du-
 „cunt et trahunt, mea praecepta flocci pendunt et salutaria
 „monita contemnunt. Quae vero modo faciunt, si bene, si
 „perperam consulant, ipsarum rerum exitus et temporis
 „decursus comprobabunt. Vae tamen illis praelatis, qui
 „mihi sunt contrarii, quos Dei voluntati repugnare liquido-
 „mihi constat, licet invitus quibusdam condescendam. Do-
 „lor mihi est et afflictio magna, frater, quod ea, quae per
 „magnum orationis et meditationis laborem a Domino per
 „suam misericordiam obtinui, et quae in magnam totius
 „religionis et fratrum praesentium et futurorum utilitatem
 „redundant, quidam ex superioribus auctoritate sua et mun-
 „danae scientiae providentia evertere conantur dicentes: Ista
 „sunt tenenda, quae ego contemnda puto, et quae ser-
 „vare jubeo, tanquam inania et negligenda despiciunt.“

COLLOQUIUM XIV.

Religiosos humilitate magis, quam patientia praelato-
 rum sibi animos conciliare et exemplo sanctimoniac
 magis, quam immunitatis privilegiis in ecclesia
 proficere.

Ex fratribus, quos binos in omnem terrae regiones
 ex comitiis generalibus Assisii, ubi supra quinque millia e
 omnibus provinciis convenere, ad disseminandum Dei ver-
 bum transmisit, quidam cum moerore redeentes apud eur-
 conquesti sunt, quod ab aliquibus episcopis repulsi in eo-
 rum dioecesibus praedicare non potuerint, dicentes: Pater
 ad terras, quas assignasti, transivimus, mandatis tuis obe-
 divimus, votis tamen non satisfecimus nec pro voto populi

profecimus; plures enim pontifices e dioecesibus suis nos pepulerunt et quidem, ut pauperibus saepe contingit, tanquam ignotos et suspectos non modicis injuriis affecerunt. Impetra ergo, pater, a summo omnium pontifice licentiam et privilegium, ut ubique terrarum, licet episcopi contradicant, praedicare valeamus. Quos beatus pater pie increpans ait: „O fratres mei, Dei voluntatem ignoratis et mihi „insipienter auferre vultis mundi victoriam. Vult enim Do- „minus Jesus Christus, ut mundum in profunda subjectione „et humilitate vincam et magno opere omnes animas ad „ipsum traham per humilitatis exemplum. Fratres mei, „omnes verbo convertetis, si omnibus factis vos humiliatis. „Qui vos impie persequuntur, vestra probata patientia con- „vertentur ad Christum et vestrorum satagent pedum ves- „tigia osculari. Nec tantum debeo velle desiderare sub „spe salutis aliorum libertatem habere, quod ego velim „profundam humilitatem, quae statui meo competit, e medio „tollere, quia in hoc et ego in virtute proficio, et populus „in virtute firmatur. Decet ergo prius per sanctam humili- „tatem et reverentiam populorum convertere praelatos, ut „conversi videant et ament vitam vestram laudabilem et „reverentiam ipsis exhibitam. Ipsi tunc rogabunt vos, ut „populo praedicetis, et omnes vestris interesse jubebunt „concionibus. Plura praestabit humilitas, quam possit clar- „giri privilegium. Si vos vero humiles viderint et omnino „ab avaritia alienos judicaverint ecclesiarum praelati, popu- „lumque induxeritis, ut ecclesiis jura sua reddant, ipsi vos „rogabunt, ut saluti populi provideatis et omnium confes- „siones audiatis, licet de hoc parum vos curare desiderem; „nam qui ad Dominum convertentur et sua piacula deplo- „rant, multos invenient, quibus sua peccata revelent. Hoc „modo episcopos et praelatos facile vincetis.“

COLLOQUIUM XV.

Quales deceat esse, qui litteris et studio incumbunt.

Audientes quidam ex sociis Lutetiae Parisiorum doctores quamplures aliosque multos in Germaniae, Italiae et Galliarum plagis minorum habitum sumpsisse interrogaverunt beatum patrem, an sibi placeret, quod fratres sacrae Scripturae studio intenderent. Quibus ait: „Mihi quidem placet, dum tamen Christi exemplo, qui magis orasse legitur, quam legisse, orationis studium non omittant. Nec tantum studeant, ut sciant, qualiter debeant loqui, sed ut audita faciant et, cum fecerint, aliis facienda proponant. „Volo enim fratres meos discipulos evangelicos esse sique in notitia veritatis proficere, quod in simplicitatis puritate concrescant, ut simplicitatem columbinam a prudentia serpentina non separent, quas magister eximius ore benedicto conjunxit.“ Bon. c. XI. n. 1.

COLLOQUIUM XVI.

Docet, qualiter in primitiva religione coenobia minorum aedificantur.

In civitate Senarum moram faciente beato patre propter infirmitatem oculorum, heros quidam Senensis Bonaventura nomine fundum dedit fratribus, ut in eo monasterium sibi aedificarent. Consuluit tamen beatum virum, qualiter constituendum esset, dicens: Pater, quid tibi de loco isto videtur? vel quomodo semneum aut monasterium hic aedicari tibi placet, in quo fratres tui commorentur, quorum orationibus et meritoriis operibus, si quae mihi communicare voluerint, non me parum in animae bonis profecturum confido. Cui beatus pater: „Pro agello, quem ad aedicula situm satis commodum judico, gratias tibi habemus, hono-

„ratissime frater, innumeras, modumque fabricandi paucis
„ostendam. Ex hoc fundo debent fratres considerare, quot
„jugera sibi sufficiunt, in hac ipsa consideratione ad sanc-
„tam attendentes paupertatem, quam Domino ipsis placuit
„vovere, in nullo violantes bonum exemplum, quod proxи-
„mis decet exhibere. Qua re bene perpensa loci dioecesa-
„num adeant episcopum dicentes: Domine, heros quidam
„nobis dedit pro Dei amore et salute animae suae locum
„aptum ad monasterium construendum, ad vos primo re-
„currius, qui pater et dominus estis animarum omnium
„gregis vobis commissi et patronus paterque piissimus om-
„nium fratrum nostrorum, qui in hoc loco modo commo-
„rantur aut postea habitaverint, ut cum benedictione Dei
„et vestra tuguriolum aut monasterium pauperculum nobis
„aedificare possimus. Dominus enim vocavit nos in adju-
„torium fidei suae et praelatorum et clericorum sanctae
„ecclesiae. Tenemur ergo ipsos, quantum possumus, dili-
„gere, honorare et venerari. Vocantur enim ideo fratres
„minores, quia sicut nomine, ita et exemplo et opere pre-
„ceteris hominibus hujus saeculi humiles esse debent. Et
„quia ab initio meae conversionis posuit Dominus in ore
„episcopi Assisii verbum suum, ut mihi bene consuleret et
„sapienter confortaret in servitio Jesu Christi, propter hoc
„et alia multa excellentiora, quae in praelatis considero,
„non tantum episcopos, sed et pauperculos sacerdotes dili-
„gere volo et venerari et pro dominis meis revereri. Ac-
„cepta deinde benedictione et licentia episcopi vadant et
„faciant mitti magnam carbonarium in circuitu terrae, quam
„pro aediculae situ acceperunt, et pro muro bona sepe cir-
„cument et circumvallent in signum sanctae paupertatis et
„humilitatis. Domos etiam construi faciant pauperculas ex
„luto et lignis et aliquas cellulas, in quibus fratres possint
„aliquando orare et laborare ad majorem honestatem et ad

„vitandam otiositatem. Ecclesias etiam strictiores aedificare debent, nec enim sermonum ergo aut alia quacunque occasione ecclesias aut templa speciosa aut magnae capacity vel molis aedificare debent; majorem etenim humilitatem et melius exemplum populo praebebunt, cum in aliis vel alienis ecclesiis praedicaverint. Et si aliquando praeflati vel clerici religiosi aut saeculares ad loca ipsorum venerint, domus pauperculae et cellae angustae eis praedicabunt et animas adventantium magis, quam verba composta aedificabunt.“

COLLOQUIUM XVII.

Plura pro temporum ratione toleranda.

Frater Leo socius et a confessionibus b. patris videns plura majora et sumptuosiora in sublime tolli aedificia, strictae minorum paupertati parum decentia, patris voluntatem experiri volens et, quid de hac re sentiret, maximopere scire desiderans coram aliis fratribus ad beatum patrem de his sermonem habuit. Ad quem et circumstantes ait: „Fratres mei, audite, ex nostris quidam modo multa et magna aedificant coenobia, et post nos venient alii fratres nostri qui magnas facient domos, in quibus notabiles saeculares honorifice habitare poterunt, et tunicas facient sibi valde bonas. Sed sufficit mihi in tempore illo, quod fratres me custodian se a peccatis mortalibus.“

COLLOQUIUM XVIII.

Spiritu sancto eum mentiri, qui ad religionem sinistra intentione accedit.

E civitate Lucana juvenis quidam, parentum illustris prosapia clarus, sed nimia levitate et inconstantia obscurus ad lacrymas, quam ad devotionem, promptior humanis qui-

busdam causis condescendens, non Dei spiritu agitatus, ad fratres accessit seque illorum catalogo adscribi maximopere velle significavit. Quem ut ad b. Patrem adduxerunt, multis profusis lacrimis et ficto cum fervore ad suum admitti consortium humiliter denuo rogavit. Qui externae fictionis conscius et internae tepiditatis non ignarus commoto vultu et verbis increpatoriis ait: „Miser atque carnalis, cur Spiritui sancto mentiris et me fallere cupis? Carnaliter plangis, et spiritus tuus cum Deo non est. Vade, ad carnales revertere, spiritualibus non es dignus, quoniam nihil spiritualiter sapis.“

COLLOQUIUM XIX.

Adjuyvandos et favore prosequendos sui instituti zelatores.

Cum cuidam sacerdoti, in theologia magistro, praedixisset beatus pater fratres a stricta regulae observantia paulatim declinaturos, petuit ille a viro Dei licentiam tutiora et religiosiora loca religionis petendi, si hujusmodi relaxatio sua aetate oriretur. Cui benignus pater: „Quod a me postulas, a Christo scias tibi esse concessum,“ manumque super caput ejus imponens ait: „Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech.“

COLLOQUIUM XX.

Afflictos et tentatos maximopere consolandos, magnumque sanctorum esse profectum temptationibus concuti.

Ad majorem meritorum cumulum permisit Deus beatum fratrem Rigerium, ex discipulis beati patris unum, inter vias et validas tentationes multoties fluctuare, ita ut aliquo dies desperationis periculum subiret. Cum vero semel diutius

et plus solito firmissime quateretur, secum ita cogitavit dicens: Surgam et ibo ad patrem meum, qui si familiariter et humane me receperit, Deum mihi fore propitium sperabo; sin aliter, me totaliter dereliquisse judicabo. Quibus dictis a Marchia Anconitana Assisium versus, ubi beatus pater in curia episcopali magno et ultimo morbo oppressus decubabat, iter aggreditur. Cujus fluctuantem animum, verba et itineris causam dum pius pater coelitus agnovit, duos ex sociis, Massaeum et Leonem, in occursum ejus misit, qui eum benigne reciperent. „Ite,“ inquit, „obviam fratri Rigerio, qui huc me visum venit, et ex mea parte illum amplexantes, dulciter salutantes et osculantes dicite illi, „quod ipsum piae omnibus fratribus, qui degunt in universo mundo, totis visceribus diligo.“ Quod ut vere obedientes compleverunt, titubantis animus omnino firmatur in fide, et totus homo subito est liquefactus ex gaudio. Deo ergo gratias agit, quod prosperum fecerit iter suum ad locum, ubi infirmus et languidus pater jacebat. Qui accessit magis fervore charitatis incensus, quam corporis aut virium robore firmatus, in occursum ejus exiliit et ad collum ejus procidentis paterno affectu ait: „Charissime fili Rigeri! inter omnes fratres, qui sunt in toto mundo, te ex toto corde intime diligo.“ Et fronti ejus crucis imprimens signum et oscula eodem loco infigens ait: „Charissime fili, haec tentatio data est tibi ad maximum tuum profectum. Sed si non vis amplius hujusmodi lucrum, nulla tibi imposterrum superveniet tentatio aut afflictio.“ Mirabile dictu! praesens statim evanuit tentatio, nec ulla postea successit afflictio. Bon. c. XI. n. 9.

COLLOQUIUM XXI.

Magnam decere minores in adversis patientiam.

Quodam ex sociis quaerente, quae et qualia minoribus

sint pacienda aut toleranda , et beatum patrem in patientia probatissimum dicente , ait: „Non me judicarem fratrem , „nisi in statu , quem tibi depinxero. Ecce pro mei officii „ratione et , ut praelatorum mos est , vado ad capitulum , „convenio fratres ibidem congregatos , propono eis Dei ver- „bum , commoneo de defectibus quibuscunque. Quibus ex- „pletis insurgunt contra me fratres et dicunt: Non conve- „nus nobis , nec satis es idoneus generalis aut superioris „officio ; quid enim nobis recte praecipere , quomodo bene „gubernare poterit homo illitteratus , elinguis , idiota et sim- „plex ? Unde de caetero non praesumas te nostrum no- „minare praelatum. Tandem ejerior cum opprobrio , irrisus „et vilipensus ab omnibus. Dico tibi , nisi eodem vultu , „eadem mentis laetitia et eodem sanctitatis proposito haec „verba audiero ac alia quaecunque placentia vel , quae in „honorem meum proferuntur , me fratrem minorem nequa- „quam judicabo. Nam si gaudeo et exulto , cum me hono- „rant propter profectum , virtutem et devotionem ipsorum , „ubi tamen animae meae periculum esse potest , multo ma- „gis debeo jucundari et delectari de profectu et salute „animae meae , cum vituperant me ; nam in hoc certum est „mihi lucrum. Nam in praelatione casus , in laude praeci- „pitium , in humilitate subditi animae lucrum est.“ Bon. c. VI. n. 5.

COLLOQUIUM XXII.

Religiosum nullatenus sacrum obedientiae jugum excultere debere.

Ut generalatus officio renuntiavit , fratrem Petrum Ca- thaneum , in ejus locum subrogatum , adiit humiliter orans et dicens: „Pater et frater charissime , te meum patrem et „dominum confiteor , tuae curae animae meae tutelam com- „mitto , tibi tanquam vero meo ministro omnem reverentiam

„et obedientiam humiliter promitto. Rogo etiam et oro te
 „per Deum vivum et verum, ut vicem tuam mihi imperandi
 „et de me curandi uni ex sociis meis committas, cui in
 „omnibus tuo loco firmiter obediam; nam propter magnum
 „luerum et meritum obedientiae te semper praelatum meum
 „mecum et coram me semper habere desidero.“ Quod ut
 obtinuit, firmiter usque ad mortem, quae promisit, comple-
 vit; nam domi vel in itinere, in ecclesiis vel per plateas,
 nihil sine socii licentia et obedientiae jugo perpetrabat. Bon.
 c. VI. n. 4.

COLLOQUIUM XXIII.

Dei beneficiorum gratiam habendam memoriam.

In sacro conventu montis Alvernae in sacello cardinalis, a cineribus illustriss. Galeotti de Ubertinis Aretini, Petraemalae Comitis ac S. R. E. cardinalis, ibi reconditis sic dicto, in ejus penetralioribus quadratus lapis ferrea crate contextus existit, ex quo beatus pater refectionem saepius sumpsit et supra quem saepissime instantius oravit. Qua de causa maximo in honore habetur, magna religione colitur et, ne in nihilum redigatur a devotis saecularibus et ecclesiasticis adventantibus, aliquas ex eo reliquias asportantibus, nec religiosis prohibere valentibus, praedicta ferrea crate communitur. Hunc ut semel beatus Leo promensa mappula de more solito hora prandii contegere velle, prohibuit beatus pater suhjiciens: „Noli, charissime frater, ita facere, sed mensam primo aqua, deinde vino, rursus oleo ac tandem balsamo lavare satagito, quandoquidem Christus in ea sedere mihique, quae audies, revealare dignatus est. Quater mensam hanc lava et benedic, quia in ea quatuor haec Dominus mihi pro ordine repromisit: primum, ordinem hunc ad finem usque mundi perseveraturum; secundum, ordinem et fratres ejus ex corde

„diligentes, quantumcunque peccatores, spiritum compunctionis et misericordiam in vita vel in morte consecuturos; „tertium, hostes et persecutores hujus religionis, nisi poenitentiam egerint, hac luce diu minime fruituros; quartum, nullum ejus alumnum male in ea viventem aut suae professionis oblitum diu et obstinate in mortali peccato languentem in ea remansurum; nam vel is proprium crimen confessus emendabitur vel eo detecto sibi valedicetur. „Adjecit Dominus et alia, quae in horam mortis tibi reservo.“ Quod ut dixit, accersens et effundens oleum de super dixit: „Hic est ara Dei.“ Cujus rei praeter irrefragabile sanctorum priscorum patrum testimonium et multorum monumenta librorum ipsa petra firmam in se memoriam habet reverentiae sibi debitae et pristinae religionis ac se Dei fuisse aram ostendit. Nam statim post beati viri mortem e latere montis, in quo sita erat et ubi mirabilia sua Dominus ostendit, illius Alvernii conventus incolae ad sacrarium juxta altare cum magna reverentia Dei vivi et gloriosi mysticum hoc altare debito honore transtulere, et beati praedicti Leonis cura in eo haec verba indelebilia incisa sunt: „Mensa beati Francisci, super quam habuit mirabiles apparitiones, sanctificansque ipsam effudit oleum“ desuper dicens: Hic est ara Dei.“ O verum Jacob, tot beneficiis dignum, nullius immemorem! omnia promeruit humilitas, dum nullius defuit gratitudo. In Firm. et compendio ordinis his continentur carminibus hexametris satis humilibus et impolitis, quae Christus super praedictam mensam promisit:

„Francisco fundente preces, ut tempore multo
 „Mos inolevit ei, coelestis Filius ipsum
 „Exultare jubet. Annuntio quatuor, inquit,
 „Dona superna tibi. Stabit tuus ordo per aevum,
 „Nullus ibi frater, cui sit perversa voluntas,

„Stare diu poterit. Vix ordinis hostibus annos
 „Vivere dimidios praestabitur. Ejus amici
 „Vivent et vitam concludent fine beato.“

COLLOQUIUM XXIV.

Religiosos magnatum non debere curias frequentare.

Rogatus a domino Leone, Cardinali sanctae crucis, ut secum aliquantulum moraretur in urbe, acquievit humiliter ob potentis reverentiam et amorem. Prima vero nocte, cum post orationem quiescere vellet, supervenerunt daemones in Christi militem atrociter insurgentes, quem, cum diu et dure verberassent, quasi seminecem reliquerunt. Discedentibus illis socius advocatus accessit. Cui cum vir Dei rei narrasset eventum, subjungens ait: „Credo, frater, quod daemones, qui nihil possunt, nisi quantum providentia superna disponit, ideo in me nunc tam ferociter irruerunt, quia non bonam spem praefert mansio mea in curia magnatum. „Fratres mei, qui in locis pauperculis commorantur, audientes me cum cardinalibus esse suspicabuntur forsitan me mundanis implicare, effterri honoribus et deliciis abundare. „Ideo melius judico eum, qui in aliorum ponitur in exemplum, curias fugere et humiliter inter humiles in locis conversari humilibus, ut sustinentes penuriam fortes efficiat similia sustinendo.“ Summo ergo mane surgunt et excusatione proposita cardinali valedicunt. Bon. c. VI. n. 10.

COLLOQUIUM XXV.

In pauperibus Christi et matris eius pauperiem considerandam.

Contigit semel, ut pauperi cuidam eleemosynam importune petenti unus e fratribus durius responderet. Quod audiens pauperum pius amator fratri praecepit, ut ad illius

pauperis pedes se nudatum prosterneret, proclamaret culpabilem, orationis suffragium postularet et veniam. Quod cum ille fecit humiliter, dulciter pater adjecit: „Dum pauperem vides, o frater, speculum tibi proponitur Domini et pauperis matris ejus. In infirmis similiter infirmitates, quas assumpsit, considera.“

COLLOQUIUM XXVI.

In religione non proprio, sed praelati judicio
acquiescendum.

Duos juvenes ad ordinem recipi obnixe orantes de obedientia et facilitate ad propriam abnegandam voluntatem experiri volens secum duxit in hortum dicens: „Venite mecum et pro religiosorum victu caules plantate eo modo, quo me facere videritis.“ Et plantulis acceptis radices sursum agebat, folia vero terrae mandabat. Quem plantandi modum unus ex juvenibus, vere obediens, per omnia observabat; alter vero, pro humano captu aliquantis per sciolus, tanquam hortorum cultoribus insuetum redarguebat, et vice versa caules plantandos asserebat. Cui beatus pater: „Fili,“ inquit, „me imitare et, quod ego facio, fac tu similiter.“ Quo nolente, quia fatuum sibi videbatur, quod siebat, ait vir Dei: „Frater, video quod magnus es magister, vade viam tuam; simplicem et humilem ordinem non decent similes magistri, sed simplices et fatui, sicut iste socius tuus. Hic nobiscum remanebit, te recipere non expedit; vade viam tuam.“

COLLOQUIUM XXVII.

Daemones nostra laetitia tristari.

Sciscitanti cuidam, quomodo hilarem ac laetum semper rae se vultum vir sanctus ferret, etsi aliquando tristaretur

vel p^raetentatione aut metu peccatorum vel tormentorum gehennalium, respondit: „Aliquando magnam mihi generant „peccata moestitiam, aliquando etiam tepidam et somnolent- „tam mihi ingerere desiderat Satan tristitiam et ad meam „torquetur laetitiam invidetque mihi de beneficiis, quae a „Domino accepi. Scio etiam et video, quod, cum nocere non „possunt mihi daemones, student mihi nocere per socios meos „sanctam in illis extinguedo laetitiam. Si vero per me „vel per socios meos mihi nocere non possunt, cum magna „confusione recedunt. Quando vero me malae tristitiae aut „acediae invadit tentatio, considero laetitiam socii mei et „ad illius gaudium et hilaritatem spiritualem meam executio „tentationem et acediosam tristitiam et ad interiorem laeti- „tiam et exteriorem jucunditatem accendor.“

COLLOQUIUM XXVIII.

Tentationes ad majorem permitti profectum.

Quemdam ex fratribus p^rae nimia et molesta tentatione novit quasi desperatum iri et timuisse, ne, si pater fluctuantem illius animum detegeret, minus sic tentatum dili- geret, quem daemon quasi vacillare coëgerat. Afflictum charus pater natum accersivit et paterna consolatus est voce: „Ne timeas nec contristeris, fili mi. Crede mihi, „quod nunc plus solito te Dei servum judico, et quo ma- „gis tentatum te senseris, magis mihi te noveris esse di- „lectum. Nullus, fili, se Dei servum reputare debet, quo- us- „que per temptationem et tribulationem non transierit. An- „nullus est quodammodo victa tentatio, quo Dominus servi „sui animam sibi despontat. Plures sibi de annosis meritis „blandiuntur et nulla sustinuisse tormenta aut tentationes „laetantur. Sed quoniam ante congressum solus eos terror „elideret, sciant spiritus sui debilitatem a Domino considé-

„rata m et ideo non probari tentatione; vix enim objiciuntur
 „certamina fortia, nisi ubi fuerit virtus perfecta. Signum
 „est amplioris gratiae, nihil in servo suo impune relinquere
 „in hoc mundo.“

COLLOQUIUM XXIX.

Orationem Dominicam omnium maxime salutarem.

Rogantibus fratribus, ut eos doceret orare, dixit: „Cum
 „orabitis, dicite: Pater noster etc. et: Adoramus te, Christe,
 „ad omnes ecclesias tuas, quae sunt in toto mundo, et be-
 „nedicimus tibi, quia per crucem tuam sanctam redemisti
 „mankindum.“ Bon. c. IV. n. 3.

COLLOQUIUM XXX.

Daemones faciliter effugari.

Fratrem quemdam, Angelum nomine, malos angelos
 valde timuisse propter horribilem, quam cum illis habuit,
 pugnam audivit. Qui a sancto patre vocatus ita se rem
 habere confessus est, imo et socium nocturnum a patre pe-
 tivit, qui secum in cellula dormiret; timores enim noctur-
 nos majores et molestiores affirmabat esse diurnis. Cui
 beatus pater: „Eja timide, quid imbecilles et infirmos hos-
 „tes vereris, quorum vires et potestatem Deum penes esse
 „optime nosti? Quod ut experiaris, te jubeo, ut montis
 „hujus vicini altiora cacumina ascendas solus hac nocte et
 „alta voce dicas: Superbi daemones, omnes venite ad me
 „modo et, quidquid poteritis, mihi facite et in me vestrum
 „exerceete furorem.“ Quod ut ille humiliter fecit, nec ullus
 daemon accessit, et omnem deinceps depulit metum.

COLLOQUIUM XXXI.

De eodem, et diabolum hominum corde indurare.

Gravissima quadam tentatione perculsus fuit beatus Ruffinus circa divinam praedestinationem, qua nullum majorem expertus; suaserat enim ei diabolus omnes labores vanos et irritos esse, dum apparuit ei semel in forma Christi crucifixi sub pietatis specie: Quare torqueris, inquiens, pauper homuncule, et nihil proficis? Quorsum tot orationes et jejunia? Totus mundus non potest mutare, quod semel statuit Deus. Tu non es de numero praedestinatorum, sed damnatorum. Pietate motus te commoneo, te hortor, nem tam dure patiaris, memineris te esse damnatum una cum filio Petri Bernardoni et cum caeteris omnibus, quotquot eum sequimini. Ad haec territus b. Ruffinus magno moerore, quem solet princeps tenebrarum immittere, affectus est. Unde quasi fidem erga Deum et b. patrem Franciscum amisit. Hujus rei b. pater certior factus vidensque magnum discrimen discipulo suo imminere misit ad illum b. fratrem Massaeum ad montem Subasium, in quo totus haesitabundus et dubius versabatur. Quem posteaquam b. Massaeus visitavit nomine b. Patris, respondit ille quidem nimis desperabunde nullum sibi esse cum Francisco negotium, nihilque illis esse commune. Ad haec Massaeus: Hein, quid dicis, frater Ruffine? Quis te fascinavit, ne obedires veritati? Quorsum haec? An ignoras beatum patrem esse quasi angelum de coelo? Quot animae suo hortatu salvantur et salvabuntur? Volo, ut mecum protinus venias ad b. patrem, qui te cupit, te vocat. Acquievit importune flagitatus Ruffinus. Quem ut vidit b. pater accendentem, ait: „Heu, „frater Ruffine, quomodo diabolus te misellum decepit? „Nonne nosti, quomodo toties se transfert in angelum lu- „cis? Diabolus hominum corda indurat, Deus autem emollit, „juxta illud: Auferam a vobis cor lapideum et dabo vobis

„cor carneum. Dei visiones lactitiam generant, diaboli moestitiam ingerunt. Hujus visionis experientiam fac, queso, „hujusmodi: convitiis aut vituperio iterum tibi apparentem „affice, quae pro sua superbia sustinere non poterit, quin „statim evanescat et se suamque prodat astutiam; interim „in Domino laetare et in ejus salutari confide.“ Coepit ad haec ignita verba Russinus collacrymari et ita abiit tristis ad montem et in cella clausus non cessabat a lacrymis, donec diabolus in solita specie crucifixi sibi apparuit et ait: Non prohibui, quo minus colloqui posses cum Francisco? Cui ille: Vade satana, abi in malam rem ac expecta, aperi mendax guttur tuum, ut illud stercore impleam. Quo auditio diabolus diruptis lapidibus de monte, qui in fragmina collisi magno fragore praecipitanter ruebant, magno impetu et grunnuitu discessit.

COLLOQUIUM XXXII.

Otium fugiendum et labori indulgendum.

Quosdam otiantes, alios vero tepide laborantes coram fratribus reprehendit dicens: „Tepidi, nec se familiariter et humiliter labori applicantes de ore Dei cito evomentur. Fratres ergo omnes laborare volo et excitari humiliter in bonis operibus, ut simus populo minus onerosi et cordis et linguae malis obviemus, ne per malos cogitatus aut aliorum famam evagentur. Qui vero laborare nesciunt, addiscant; lucrum autem vel mercedem laboris non laborantis arbitrio, sed guardiani vel praelati disponendum.“ Bon. c. V. n. 5.

COLLOQUIUM XXXIII.

Pauca hic toleranda, ut bonis perfruamur aeternis.

Fratres ad regulae et professionis suae observantiam exhortans omnibus dicere solebat: „O dilectissimi fratres

„et in aeternum benedicti filii, audite me, audite vocem
 „patris vestri. Magna promisimus, majora promissa sun-
 „nobis. Servemus haec, suspiremus ad illa. Voluptas bre-
 „vis, poena perpetua. Modica passio, gloria infinita. Mul-
 „torum vocatio, paucorum electio, omnium erit retributio.“

COLLOQUIUM XXXIV.

Lenitate duritiam et murmur aliorum vincendum.

De ultramarinis plagis, quas ad disseminandum De-
 verbum et Aegypti Soldanum convertendum petiit, Assisi-
 rediens socium habuit fratrem Leonardum de Assisio, nobis
 libus ortum parentibus. Contigit autem fatigatum et lassum
 parumper asellum descendere. Subsequens autem pede-
 socius non modicum defessus, humanum aliquid passus coe-
 pit dicere intra se: Non de pari ludebant parentes eju-
 et mei; en ipse equitat, et ego pedestre asinum ejus se-
 quor. Hoc illo cogitante protinus descendit vir sanctus e-
 ait: „Non convenit, frater, ut ego equitem, et tu venia-
 „pedes, quia tu nobilior et potentior me in saeculo fuisti.
 Ostupuit illico frater et rubore suffusus deprehensum s-
 cognoscens procidit ad pedes ipsius et lachrymis irrigatu-
 humanum exposuit cogitatum veniamque poposcit. Bon. c
 XI. n. 8.

COLLOQUIUM XXXV.

Subditi inobedientiam a diabolo provenire.

Quodam tempore vicarius ejus capitulum celebrabat, ipsi-
 vero in cella sequester et medius inter Deum et fratre
 orabat. Cum igitur unus ex illis, excusationis quodam con-
 tactus palliolo, se disciplinae subdere nollet, vidit hoc v
 sanctus in spiritu et de fratribus quemdam vocans ait: „Vid
 „frater, diabolum super illius fratris inobedientis dorsum

collum ejus tenentem adstrictum, qui tali sessore subactus obedientiae freno spreto instinctus ejus sequebatur habendas. Et cum rogarem Deum pro fratre, subito daemon confusus abscessit. Vade igitur et dic fratri, ut obedientiae sanctae jugo collum sine more submittat.“ Monitus er internuntium frater statimque conversus ad Deum ad edes vicarii humiliter se projecit. Bon. c. XI. n. 12.

COLLOQUIUM XXXVI.

Nullatenus mentiendum aut fratrem scandalizandum.

Ex duobus fratribus de terra Laboris ad sanctum patrem visendum venientibus antiquior nonnulla scandala inalit juniori. Quem beatus pater interrogavit, qualiter solum erga ipsum se habuisset in via? Quo respondente: Itaque satis bene, subjunxit: „Cave, frater, ne sub humilitatis specie mentiaris. Scio enim, scio, quid actum sit, sed expecta modicum et videbis.“ Admiratus est junior, quomodo fratrī peccatum viro Dei innotuisset. Induratus vero antiquior facti impoenitens non post multos dies religioni valedixit. Bon. c. XI. n. 14.

COLLOQUIUM XXXVII.

Deo gratum esse minorum fovere religionēm, et in evangelio eam esse praedictam.

Nonnunquam beatus pater fratres ad petendum eleemosynam exhortans verbis utebatur hujusmodi: „Ite,“ inquit, „quoniam hac novissima hora fratres minores commodati sunt mundo, ut electi in eis impleant, unde a judice commendentur illud audientes suavissimum verbum: Quamdiu fecistis uni ex fratribus meis minimis, mihi fecistis. Impii vero et crudeles reprehendantur et ejiciantur audentes durissimum illud eloquium: Quamdiu non fecistis

„uni de minoribus his, nec mihi fecistis.“ Jucundum ergo est sub fratrum minorum titulo mendicare, quem in retributione justorum evangelicae veritatis magister ore suo tam signanter expressit. Bon. c. VII. n. 8.

COLLOQUIUM XXXVIII.

Panem pro Dei amore mendicatum panem esse angelorum.

In festis praecipuis, ubi opportunitas aderat, mendicare solebat dicens in sanctis pauperibus propheticum illud impleri: Panem angelorum munducavit homo. „Ille,“ inquit, „est panis angelorum, qui pro Dei amore petitur, et beatissimis suggesteribus angelis pro ipsis charitate largitum sancta paupertas colligit ostiatim. Bon. c. VII. n. 8.

COLLOQUIUM XXXIX.

Religiosos et doctores sanctae vitae exemplo populo praedicare debere.

Interrogatus a quodam sacrae theologiae doctore sacerdotio ordinis praedicatorii, quomodo locus ille Ezechielis esset intelligendus: Si non annuntiaveris impio, ut avertatur a via sua impia et vivat, ipse impius in iniuitate sua morietur, sanguinem autem ejus te manu tua requiram, ait: „Si verba haec debent generaliter intelligi, eo illa ita censeatur declaranda, quod servus Dei sic debet vita et exemplo in seipso ardere et fulgere, ut luce exempli et lingua sanctae conversationis omnes impios reprehendant; sic enim splendor vitae ejus et odor famae ipsius annuntiabit omnibus iniuitates suas. Cujus oppositum si fecerit populos aut proximos scandalizando divinae ultionis non evadet iudicium.“

COLLOQUIUM XL.

Verum obedientem mortuo assimilari.

Inobedientem quendam fratrem omnibus jussit vestibus spoliari, in altam conjicii foveam et humari. Cui cum fratres ad Dei viri monitum terram superinjicerent, cum jam solum caput inhumatum remaneret, accessit pius pater et ait: „Esne mortuus, frater? esne mortuus?“ cui ille inobedientiae poenitens: Ita, pater, inquit, jam mortuus sum. „Surge,“ inquit ille, „si vere mortuus es, et praelato tuo, sicut debes, ad nutum illius obedito nec praecepto in aliquo repugnes, sicut nec homo mortuus in aliquo contradicil. Mortuos; non vivos, ego meos volo sectatores.“

COLLOQUIUM XLI.

Quam pretiosus paupertatis thesaurus.

In quodam templo orare instituit comite fratre Massaeo, ut sibi et suis sanctis paupertatis amorem inspiraret, idque tanto fervore, ut ex facie ignis emicare videretur. Itaque hoc divino ardore incitatus movit se versus fratrem Massaeum brachiis apertis eumque magna voce ad se advocans. Qui cum admirans ac stupens in sancti patris brachia se immisisset, tantus fuit Francisci aestus interior, ut anhelitu solo per oris hiatum erumpente multis illum cubitis in sublime ejaculatus sit. In quo ascensu is postea saepius narravit tanta se dulcedine delibutum, quantum antea nunquam in vita sua gustasset. Tum Franciscus: „Eamus,“ inquit, Romam ad sanctos apostolos Petrum et Paulum exorandos, ut nos doceant tam praeclarum paupertatis thesaurum recte ac fructuose possidere; is enim ita praestans itaque dominus est, nos autem ita viles et abjecti, ut indigni simus, qui eum talibus vasis teneamus. Haec enim est virtus de coelo in nos influens, quae nos ita instituit et informat,

„ut terrena cuncta ultiro conculcemus, quaeque obices omnes e medio tollit, quo humana mens cum Domino Deo suo liberrime atque expeditissime conjungatur.“

Prophetiae aliquot b. patris Francisci.

„Adeo,“ inquit Bonaventura c. XI. n. 3, „in ipso clarum spiritus prophetiae, ut et praevideret futura et cordium contueretur occulta, absentia quoque velut praesentia cerneret.“ Ex permultis vero ejus vaticinationibus, quae magis ad rem nostram et ad mores componendos accederent, has Waddingus selegit.

Prop. I. Se religionem minorum fundaturum et sibi eam desponsaturum.

Dum adhuc viveret in saeculo, vocatus a sociis suis a coenam laute paratam se in intimam partem domus abdidit et raptus aliquantulum fixe cogitabat. Interrogatus autem sociis, quid tam alta mente cogitaret? Forsan, aiunt, uxorem ducere decrevisti? „Ita,“ inquit, „et pulchriorem, quam videritis unquam,“ intelligens de religione, quam Deo inspirante fundare decreverat.

Prop. II. Magnum se multorum principem fore.

Mundanis adhuc pompis et vanitatibus deditus divi amoris igniculo ad majora disponebatur paulatim, sed miser cordia erga pauperes praecipue prae caeteris virtutibus gratiam afficiebatur. Quibus cum plurima pro Dei amore impenderet, pauperem quemdam militem obviam habuit, et continuo nova, quae portabat, vestimenta donavit. Noc-

ero sequenti alto sopori immersus speciosum ac amplum idit palatum, militaribus armis crucis signo insignitis circumseptum promissumque accepit suum ac militum suorum, uidquid viderit, futurum. Expergefactus insolita et magna erfundebatur laetitia causamque sciscitantibus: „Scio,“ inuit, „magnum me principem futurum.“

Proph. III. Pauperum amatorem et patriarcham fore.

Dum semel domina Pica, sancti viri genitrix, sterneret li mensam, jam a primordio suae conversionis ad Christum franciscus panes plures apposuit. A matre percontatus, cui ut panes apponenteret in mensa, cum pauci essent commensales? respondit: „Pauperibus.“ Ubi sunt? ait mater. „In pectore,“ inquit, „meo latent.“

Proph. IV. Se per totum mundum respiciendum.

A Perusinis, quibus cum Assisinatibus civile erat bellum, captus cum aliis concivibus suis, in ipsa custodia divina epletus consolatione, ex interiori allocutione, exteriori gaudio potus perfusus magna exhibebat suae laetitiae indicia. Cui oncaptivi amici: Quid, queso, nobis collaerymantibus et rae moerore deficientibus tu solus tam abunde laetaris? Si rae juvenili levitate tuam non sentis captivitatem, saltem ro hominum urbanitate nostrae condoleas miseriae. Quibus inquit: „Nihil me corporis afflitit captivitas, cui animae magna est concessa libertas. Etsi vestrae condoleam miseriae, magis tamen de propria exultandum est felicitate. Humile quid de me cogitatis? Quem modo in carcere vinculis videtis adstrictum, per totum mundum posthaec agnoscite respiciendum.“

**Prop. V. Sacellum sancti Damiani Clarissarum
futurum coenobium.**

Cum ad vocem et mandatum Crucifixi Franciscum ecclesiam reparare jubentis collabentem ecclesiunculam sancti Damiani prope Assisium instauraret, mundo adhuc non penitus valedicto, obvios quoscunque et transeuntes rogabat, ut suae elargirentur eleemosynas ad ecclesiae structuram, dicens. *gallice cantans: „Venite et adjuvate me in opere hujus ecclesiae, quae futura est monasterium dominarum, quarum famam et vitam per totum mundum glorificabit Pater noster coelestis.“*

Prop. VI. Minorum familiam multiplicandam.

Cum tenellus minorum grex octonarium jam excrevisset in numerum, piis et propheticis eos hortabatur mitis pastorum admonitionibus: „Nolite,“ inquit, „timere pusillus grex, qui complacuit Patri vestro vestrum multiplicare numerum. Ego,“ ego ipse vidi plenas ad nos venientium vias. Veniunt Fratres cigenae, festinant Hispani, Teutonici currunt, praeproperantur Angli, et aliarum diversarum linguarum et nationum accelerat multitudo. Non erit vestro numerus copiosior.“

**Prop. VII. Deum pro totius mundi profectu
fratres minores misisse.**

Sciscitanti cardinali Ugolino, cur fratres et filios ad remotas terrae partes, in quibus et in itinere tot incommode famis, sitis et laboris pati necesse esset, misisset? respondit: „Domine, vos putatis, quod solummodo propter istas provincias Dominus miserit minores, sed dico vobis in veritate, quod Dominus eos eligerit et miserit propter profectum salutem animarum totius mundi. Et non solum in ter-

fidelium, sed et infidelium et paganorum benigne recipientur
et multas animas Deo lucrabuntur.“

Proph. VIII. Pauperum hospitalitatem Deo gratam.

Celanum ad praedicandum patre pergente miles quidam
in oppidulo, per quod transibat, eum humiliter et devote in-
vitavit ad prandium. Votis annuit hospitis, cuius familia ad
pauperum hospitum exultavit adventum. Dum cibus vero
pararetur, solito more vir mente devotus offerens Deo preces
et laudes seorsim in secreto loco stabat oculis et mente in
oculum elevatis. Oratione completa benignum hospitem fa-
miliariter advocavit et ait: „Ecce, frater hospes, tuis victus
precibus, ut manducarem, domum tuam intravi. Meis nunc
cito monitis acquiesce, quoniam non hic, sed alibi mandu-
cabis. Confitere nunc peccata tua verae poenitentiae dolore
contritus, nec in te remaneat quidquam, quod veridica con-
fessione non pandas. Reddet tibi Dominus hodie vicem,
quoniam tanta devotione suos pauperes suscepisti.“ Acquie-
xit vir ille continuo sermonibus sancti socioque ipsius peccata
confitens domum suam disposuit et ad mortem suscipiendam,
quantum valuit, se praeparavit. Ad mensam sederunt, et caete-
s manducare incipientibus hospes juxta verbum hominis Dei
spiritum exhalavit. Sicque factum est hospitalitis gratia pro-
ferente, ut juxta verbum veritatis prophetam recipiens mer-
edem prophetae reciperet, dum per sancti viri praenuntiatio-
em propheticam subitae mortis damnum, aeternam scilicet
condemnationem, evaderet et in aeterna tabernacula introiret.
on. c. XI. n. 4.

Proph. IX. Poenam in peccata relabentis esse graviorem.

In civitate Reatina jacebat vir Dei quondam infirmus,
1 quem praebendarius quidam, nomine Gedeon, lubricus et

mundanus, infirmitate gravi correptus, adductus est, qui beatum patrem lachrymose rogabat cum simul astantibus, ut a ipso crucis signaculo signaretur. Ad quem ille: „Fortis non mine, Gedeon, sed animo imbecillis, cum vixeris olim securus, dum desideria carnis non veritus judicia Dei, quomodo a cruce signabo? Verum propter devotas intercedentium precibus signo te crucis signabo in nomine Domini. Tu tamen scito te graviora passurum, si ad vomitum redieris ab infinitate liberatus. Propter peccatum enim ingratitudinis semper pejora prioribus inferuntur.“ Signo itaque crueis super eum facto statim, qui contractus jacuerat, surrexit sanus et in laudem Dei prorumpens: Ego, inquit, sum liberatus. Paucis autem interlapsis diebus Dei oblitus corpus impudicitiam reddidit. Cumque sero coenasset in domo cuiusdam canonici nocteque illa dormiret ibidem, subito super omnes corrutum. Caeteris mortem evadentibus solus ille miser intercessus. Justo igitur Dei judicio juxta viri Dei prophetiam facta „super novissima hominis illius pejora prioribus“ propter ingratitudinis vitium Deique contemptum, cum de accepta venia gratum esse oporteat et duplo displiceat flagitium iteratum. Bona c. XI. n. 5.

Prop. X. Virum quemdam suae mulieri reconciliandum, et nunc esse tempus clementiae, postea aequitatis.

Mulier quaedam nobilis viro Dei devota tota lachrymabunillum convenit de mariti crudelitate et inclemencia et in Iherusalem sibi eum contrarium esse conquerens oravitque patrem et familiarem amicum, ut Deum interpellaret, ut vel animum et cor ejus sua dignaretur emollire clementia. Missionatione et devotione nobilis foeminae commotus ait: „Vale, cum pace indubitanter expectans de viro tuo consolationem, tibi de proximo affuturam.“ Et adjecit: „Dices ei ex pa-

Dei et mea, quod nunc est tempus clementiae, postmodum
acquitatis.“ Benedictio accepta revertitur mulier, invenit
virum, denuntiat verbum. Cecidit super eum Spiritus sanctus
et novum de veteri factum sic facit cum omni mansuetudine
espondere: Domina, serviamus Domino et salvemus animas
ostras. Suadente igitur uxore caelibem vitam agentes eodem
ie ambo feliciter ad Dominum migraverunt. Bon. I. c. n. 6.

Prop. XI. Singularitatem et hypocrisim in religioso malam esse et perniciosa.

Frater quidam erat, quantum exterius videbatur, sancti-
tate praeclarus, conversatione insignis, tamen admodum sin-
gularis. Omni tempore orationi vacans tanta distinctione si-
entium observabat, quod consueverat non verbis, sed nutibus
confiteri. Accidit autem sanctum patrem ad locum venire,
idere fratrem et de ipso cum aliis habere sermonem. Com-
mendantibus autem omnibus et magnificantibus illum respon-
sivit vir Dei: „Sinite et tacete, fratres, ne mihi in eo diabo-
lica figura laudetis. In veritate sciatis, quod diabolica
tentatio est et deceptio fraudulenta.“ Dure hoc acceperunt
atres, tanquam impossibile judicantes, quod tot perfectionis
adieciis fraudis se commenta fusearent. Verum non post mul-
tos dies eo e religione egresso evidenter apparuit, quanta
clementia interioris intuitus vir Dei cordis ejus secreta per-
pexerit. Bon. I. c. n. 11.

Prop. XII. Cardinalem Ostiensem in Papam assumendum.

Dominum Ugolinum, cardinalem Ostiensem, cum quo-
rat summa necessitudine conjunctus, praedixit multoties in
apatum sublimandum in omnibus litterulis, quas ad eum
irigebat, praescribens: „Futuro patri gentium et venerabili
Christo antistiti totius mundi etc.“ quod et rei confirmavit

eventus, nam Honorio III. in pontificatu successit et Gregorius IX. est appellatus.

Proph. XIII. Ordinum apostatas male interire.

Cum per Apuliam peragraret, obvium habuit quemdam sui ordinis apostatam, qui ad sancti viri pedes se projectit e apostasiae veniam petiit humiliter. Cui beatus pater furcas e regione in loco quodam eminentiori positas ostendens ait „Modo offensam hanc tibi condono, ad religionem regredere „sed cave tibi; si enim iterum habitum rejeceris aut ordinem „exieris, in furcis illis suspenderis.“ Ad ordinem rediit apostata, sed in illo brevi remansit. Cui paucis diebus postquam valedixit, delictum aliquod commisit, propter quod juxta sancti viri prophetiam in furcis misere et turpiter diem clausit extreum.

Proph. XIV. Magnum in ecclesia schisma et tribulationem futuram.

Paulo ante mortem convocatos fratres de tribulationibus futuris admonuit dicens: „Viriliter agite, fratres, confortemini „et sustinete Dominum. Magnae tribulationis et afflictionis „adesse festinant tempora, in quibus temporaliter et spiritu- „liter perplexitates et discrimina inundabunt, charitas multo- „rum refrigerescet, et superabundabit malorum iniquitas. Dae- „monum potestas plus solito solvetur, nostrae religionis e „aliarum puritas immaculata deformabitur in tantum, quo- „verò Summo Pontifici et ecclesiae Romanae paucissimi ex „Christianis vero corde et charitate perfecta obedient. Ali- „quis non canonice electus, in articulo tribulationis illius ad „Papatum assumpsit, multis mortem sui erroris sagacitatem „propinare molietur. Tunc multiplicabuntur scandala, nostra „dividetur religio, plures ex aliis omnino frangentur, eo quod „non contradicent, sed consentient errori. Erunt opiniones e

schismata tot et tanta in populo et in religiosis et in clero, quod, nisi abbreviarentur dies illi juxta verbum evangelicum, si fieri posset, in errorem inducerentur etiam electi, nisi in tanto turbine ex immensa misericordia Dei regerentur. Regula et vita nostra tunc a quibusdam acerrime impugnabitur. Supervenient tentationes immensae. Qui tunc fuerint probati, accipient coronam vitae. Vae autem illis, qui de sola spe religionis confisi tepescunt, non resistent constanter temptationibus ad probationem electorum permissis. Qui vero spiritu ferventes ex charitate et zelo veritatis adhaerebunt pietati, tanquam inobedientes et schismatici persecutionem et injurias sustinebunt; nam persequentes eos a malignis spiritibus agitati magnum esse obsequium Dei dicent tam pestilentes homines interficere et delere de terra. Erit autem tunc refugium afflictis Dominus et salvabit eos, quia speraverunt in eo. Et ut suo capiti conformentur, fiducialiter agent et per mortem vitam mercantes aeternam obedire Deo magis, quam hominibus eligentet mortem, nolentes consentire falsitati et perfidiae, nullatenus formidabunt. Veritas tunc a quibusdam praedicatoribus operietur silentio, ab aliis consultata negabitur. Vitae sanctitas a suis professoribus habebitur in derisum, quare dignum non pastorem, sed exterminatorem mittet illis Dominus Jesus Christus.“¹⁾

1) „Plures,“ addit Waddingus, „de hac prophetia tractant, inter quos „non constat, an jam completa sit, an vero adhuc complenda. „Marcus Ulyssiponensis et alii his verbis praedixisse virum Dei „volunt magnum illud schisma, quod evenit post electionem Ur- „bani VI. ad annum 1378.“ Potest etiam hoc vaticinium de nostra aetate intelligi, sicut multa de hoc tempore tristia praedicta sunt; nonnulla certe ejus generis adhuc jam facta sunt et fiunt. Ed.

Proph. XV. Superbiam et fastum religionibus perniciosum, et fratrem Eliam extra ordinem.
moriturum.

Frater Elias Cortonensis seu, ut aliis placet, Bivillius ut aliis vero, Pedemontanus, qui a b. patre post mortem b. Petri Cathanei vicarius generalis substitutus est et eodem vivis sublato in quartum ordinis generalem est electus, homi tanta sapientia praeditus humana, ut ad magna negotia per agenda videretur ad ipsa natura esse progenitus neque in Italia habere in hoc aequales, unde principibus omnibus charus fuit et a cunctis in pretio habitus, dum vidi beatum patrem fratres quosdam humiles et simplices hospites adventantes juxta se in mensa assidere jubentem sibique et aliis gravitate et doctrina conspicuis practulisse, aegre hoc tulit a intra se stomachabundus dicebat: Heu, Francisce simplex ac illiterate, ad quid haec tua indiscretio ac simplicitas? Praeclaros ordinis viros religionis columnas confundis et hoc tuu idiotismo religionem tuam pessimumdabis. Cui statim beatus pater secretum audiens cordis murmur inquit: „Imo,“ fratre Elia, „tu te et illam fastuosa tua pompositate et carnis prudentialia destrues. Tu tuique similes ordinem ad nihilum ducent. Sed heus, miselle, nec in illo mori tibi concedetur. Quod ita factum est; nam fastu humano tumens, postquam in ministrum generalem electus est, laxiores ordini dimisi habendas plura contra regulae puritatem molitus, propter quod Innocentius IV. eum a generalatus officio abdicavit, excommunicavit et habitu privavit, qui furens Friderico imperator adhaesit. Tandem Cortonae aegrotans misit fratrem suum germanum ad Innocentium summis precibus exorans, ut al excommunicationis sententia absolveret, quod Pontifex ejus precibus et lachrymis permotus effecit.

**Prop. XVI. Sanctorum meritis multoties Deum a
punierendis peccatoribus se coërcere.**

Famem per totam Italiam grassaturam praedixit semel b. fratri Leoni dicens: „Heu, frater mi, propter peccata populum mittet Deus magnam famem in mundum, sed propter merita ejusdam pauperis, nescio ejus, qui modo vivit in mundo, hoc flagellum distulit Dominus, sed eo mortuo ita fames haec invalescat, quod innumerabiles homines miserabili egestate peribunt.“ Hoc morte instante b. Leoni dixit, sed in monte Alvernae a Christo accepit, quod, ut supra dictum est colloquio 23., se dixit eum aliis sibi revelatis in horam mortis taciturnum. Statim ab ejus morte prophetia haec completa est. Nam tanta fames universam pervasit Italię, ut miseri homines non solum herbis, sed et arborum corticibus pro cibo usi fuerint. Unde et tanta clades secuta est, ut nihil aliud quam mortis imago ubique appareret. Qua debacchante apparuit beatus pater fratri Leoni et se pauperrim illum fuisse, propter quem Deus hanc plagam distulit, ostendit.

THE INSTITUTE OF MUSICAL SCIENCES
LIBRARY
THE UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARIES

Parabolae et exempla quaedam beati patris Francisci.

Parabolis etiam ad exemplum Christi Domini et exemplis in quibusdam rebus explicandis ac facilius inculcandis vel majoris notae hominibus aut tardioris ingenii viris usus est, in quibus effingendis et accommodandis suum acumen non parum commendavit. Pauca ex multis haec offerimus lectori.

Parab. I. Circa pauperes spiritu infallibilem esse Dei providentiam.

Innocentio III., cui dura nimis et intolerabilis videbatur regula minorum et impossibile victum et vestitum suppetitum tantam paupertatem profitentibus, hanc proposuit parabolam: „Virgo quaedam pauper, sed speciosa nimis, in solitario et deserto loco degebat, quam ut illius regionis rex vidiit, ejus egregiam pulchritudinem admiratus in suam duxit uxorem. Cum qua per annos aliquot in deserto commoratus quosdam ex ea habuit filios et matris prae se ferentes venustam speciem et naturalia quaedam delineamenta regis habentes. Ad curiam suam et regni solium reverso monarcha filios pia mater enutrit, enutritos vero ad regem transmisit dicens: Filii magno rege sati estis, in sua degit curia, ego solitudinem hanc nolui nec potui deserere, vos patrem convenite et, cujus stirpis sitis, declarate. Ille vobis necessaria et vestrac nobilitati decentia largietur. Quod ut fecerunt, rex statim sua in filiis agnovit indicia et matris pulchritudinem et venustatem. Quibus placide ait: Ego vobis meos vos cognosco natos et ut prolem regiam vos educabo; si enim alienos et servos ex mea mensa et stipendiis alendos curavi, quanto mihi solicitior cura erit pro filiis meis et tam

„speciosa prole matris vestrae, quam ego vehementer diligo.
„Cujus filios omnes, quos ex me suscepserit, ad mensam meam
„sedere faciam et in curia mea alendos providebo. Rex iste,
„sanctissime pater, est Christus Dominus, coeli et terrae Do-
„minus, speciosa virgo paupertas, quae in deserto hujus mundi
„ab hominibus repulsa et contempta in solitariis locis dege-
„bat. Hujus pulchritudinem rex regum Christus e coelo des-
„cendens adamavit et mundum ingrediens eam sibi statim in
„praesepio desponsavit. Plures ex ea in hoc deserto filios
„procreavit, apostolos, anachoretas, monachos, ac alias quam-
„plures, voluntariam profitentes paupertatem, quos signa ipsius
„regiae Christi paupertatis, humilitatis et obedientiae gestantes
„illa transmisit ad coelestem regem, qui benigne eos suscepit
„et promisit se illos aliturum dicens: Ego, qui solem meum
„facio oriri super justos et injustos, qui Mauris infidelibus et
„paganis a fide mea alienis de mensa et thesauris meis victum
„et vestitum praebeo, sustento et enutrio, quanto magis haec
„vobis libentiori animo concedam et, quae fuerint necessaria,
„impendam vobis et omnibus, qui ex sponsa mea charissima
„paupertate procreati fuerint. Ad hunc coelestem regem, beatissi-
„sime pater, domina et regia sponsa paupertas hos suos mittit
„filios, prioribus et senioribus nequaquam viores nec a patris
„aut matris pulchritudine degeneres, summam et perfectam
„paupertatem profitentes. Non est ergo formidandum, quod
„fame pereant aeterni regis filii et haeredes, qui ad imagi-
„nem regis Christi per spiritus sancti virtutem de paupere
„matre nati; nam et ipsi per spiritum paupertatis sunt in re-
„ligione paupercula abunde nutriendi. Si enim rex coelorum
„imitatoribus suis promittit regnum aeternum, quanto magis
„illa subministrabit, quae communiter largitur bonis et malis.“
Hanc parabolam Christi vicarius cum diligenter audisset, mi-
tatus est valde et indubitanter Christum in homine locutum
ecognoscens regulam approbavit. Bon. c. III. n. 8.

Parab. II. De custodia et mortificatione oculorum.

Multoties beatus pater fratres suos hortabatur, ut sensu omni, qua possent, solicitudine custodirent et refraenarent. Se praecipue oculos docebat habere pudicos et honestos han illis proponens saepius parabolam: „Rex quidam pius e „castus duos misit successive nuntios ad reginam, qui e „quaedam de regis mente significarent. Revertitur primus e „pro verbis, quae ad reginam detulit, tantum verba regi re „portat, sed de regina nihil loquitur, quia oculos sapiente „tenebat in capite, nec ullatenus prosilierant in reginam. Re „dit et secundus, sed post pauca verba, quae pro nuntii res „ponsione refert, longam de reginae pulchritudine texuit his „toriam: Vere, inquit, domine, pulcherrima et speciosissima „foemina est regina, felix et beatus reputari potest, qui frui „tur illa. Cui turbatus rex: Tu serve nequam, in sponsam „meam oculos tuos impudicos conjectisti? Credo, quod tibi „emere voluisti rem, quam ita curiose prospexit. Iratus ju „bet ad se alterum revocari et ait illi: Quid tibi de regina „videtur? Optime, inquit, domine, libenter et modeste audivi „verba regis et prudenter respondit. Cui ulterius rex: Quid „de pulchritudine illius judicas? Nonne speciosa et pulchra „tibi visa est? Caeteris estne praestantior mulieribus? Res „pondit servus: Domine, de pulchritudine illius nihil scio „Venustane, an speciosa sit, tuum solummodo hoc est discer „nere et judicare, meum autem tua illi verba proferre. Bene „et cordate, inquit rex, respondisti, tu, qui oculos habes cas „tos et verecundos, meus esto cubicularius; ex oculorum pu „dicitia corporis conjicio castitatem et te dignum, cui cubicul „et regiae camerae custodiam committam. Tu vero e regio „ne, qui infrenes et impudicos habes oculos, palatum egre „dere, in domo mea nullatenus remanebis; qui enim serio e „subtiliter reginae contemplatus es venustatem, timeo, ne illius „etiam violare velis honestatem. Haec rex. Parabolam, fra

„tres, audistis, sensum intellexistis. Oculos in aliquam con-
„jecistis? mulierem vidistis? poeniteat; oculis in posterum
„cavete, mors latet in visu, oculorum intrat per fenestras.
„Rex coelestis suas videri prohibet sponsas. Mulier quae-
„cunque Christiana illius est sponsa. Quis non timebit videre
„sponsam Christi? Regis timete zelotypiam.“

Exemplum I. De perfecto et vero obediens.

Cum aliquando quaereretur ab eo, quis esset judicandus verus obediens, corporis mortui similitudinem pro exemplo proposuit. „Tolle,“ inquit, „corpus exanime et, ubi placuerit, pone. Videbis non repugnare motum, non murmurare sicutum, non reclamare dimissum, quod, si statuatur in cathedra, non alta, sed ima respiciet, si collocetur in purpura, duplo pallescat. Hic, ait, verus obediens est, qui, cur moveatur, non dijudicat, ubi locetur, non curat, ut transmutetur, non instat, evectus ad officium solitam tenet humilitatem, plus honoratus plus se reputat indignum.“ Bon. c. VI. n. 5.

Exemplum II. De eodem.

„Vidi,“ inquit, „multoties caecum quemdam, qui non habebat, nisi caniculam pro duce itineris sui. Caniculam, quocunque ducebatur, sequebatur, ad illius ductum ambulabat, viae vel itineris hujus vel illius rationem non flagitabat a duce; si praecibat per petrosa, sequebatur, si per plateas et plana, comitabatur, si ad templum ducebatur, orabat, si domos introibat, eleemosynas petebat, ita ut omnia pro caniculae ducentis voluntate faciebat nec aliquo sine illius ductu pergebat. Talis esse debet verus et perfectus obediens. Ad obediendum caecum esse expedit, oculos in obsequium praelati claudere et de praeceptis non velit nec valeat discernere, nisi, quod praecepitur, humiliter et prompte complere, quocunque praelati praeceptum vel voluntas praecedit, sequi,

„in via et petrosa pro obedientiae merito hilariter contemnere „ac, si per plana ambularet, pergere. Non praecepsi difficultatem, sed praecipientis auctoritatem et obedientiae meritum „debet et debet verus obediens in omnibus considerare.“

Exemplum III. De curis et solicitudinibus uxoratorum.

Carnis tentatione perculsus et sugerente vafro castitatis inimico, ut uxorem duceret, post crebra flagella nudus noctu in hortum nivibus consitum perrexit et vivum hoc satisque appositum nimiae et anxiae maritorum circa filios et uxores solicitudinis exemplum, multo inferioris quiete monastica, sibi proposuit. In nivem se demergens septem ex ea coepit massas compingere, quas sibi proponens suo sic exteriori homini loquebatur: „Ecce,“ inquit, „haec major uxor tua est, qua „tuor istae duo filii et duae filiae, reliquae duae servus et „ancilla, quos ad serviendum habere oportet. Festina igitur „omnes induere, quoniam p[re] frigore moriuntur. Si vero eo „rum te multiplex solicitude molestat, uni soli Domino solicite „cura servire.“ Quo egregio exemplo illico tentator victus abscessit, et vir sanctus in periculo certamine victor evasit. Bon. c. V. n. 3.

Exemplum IV. De religione minorum et ejus amplitudine.

Cum quatuor tantum haberet adhuc fratres, dilatandae familiae beato Aegidio suo socio hoc proposuit exemplum: „Religio nostra persimilis est piscatori, qui mittit retia sua in „aquam magnam capiens piscium multitudinem, maiores elit „et secum adducit, piscesculos vero minores dimittit. In mundi „aquas rete hoc mittetur, magna[er]e sanctitatis et virtutis religio „haec viros ad se recipiet, parvos fervore spiritus et in Dei „amore tepidos dimittet vel receptos evomet. Tanta erit

„piscium multitudo, quod timeam, ne p[re]a[n]e nimietate retia
rumpi contigerit.“

Exemplum V. Quod servus Dei omnem laudem et honorem in Deum refert.

Cum quotidie a populo plurimum honoraretur, et manus, habitum, pedes et pedum vestigia omnes populi, per quos transibat, p[re]a[re] devotione et sanctitatis reverentia ocularentur, nec ipse nihil horum prohiberet, quidam ex sociis de sancti humilitate dubitans et veluti scandalum passus, quod tantum sibi permitteret honorem exhiberi, dixit ei: Non vides, frater, aut non attendis, quid hi faciunt? Et tu fieri permittis? Homines tantundem te honorant et pro sancto excessive venerantur, nihil horum tu renuis aut rejicias, imo videris in omnibus complacere. Quid hoc? Beatus pater respondit: „Tantum abest, frater, ut haec rejiciam, ut pauca haec mihi videantur. Plura certe omnes populi facere deberent.“ Cui socius magis turbatus: Ego, inquit, haec non intelligo, ut tu frater pro sancto reputeris et laudem et honorem populorum desideres. Ad haec b. pater: „Frater, vide et intellige. Nihil hujus reverentiae mihi proprio aut tribuo, totam in Deum remitto et me ipsum conservo in facie meae humilitatis. Meam agnoscet vilitatem, Dei perpendo majestatem. Homines autem non parvam ex hac reverentia reportant utilitatem, dum Deum recognoscunt et honorant et in creaturis reverentur.“ Deum in se non ignorat, qui ejus beneficia in creatura recognoscit. Creaturae vero ipsius non superbit humilitas, dum in illa divina adoratur majestas. Sicut in imaginibus aut statuis Dei vel Deiparae uterque adoratur et tamen lignum vel statua nec superbia timent nec honore exolluntur, ita nec Dei servus, qui illius viva et vera imago est, et in quo Deus veneratur et colitur propter multa, quae in hac imagine illius reluent beneficia, altiora aut majora

de se cogitat, imo magis in sua humilitate solidatur, omnia Deo tribuit, nihil sibi, lignum aut statuam, imo purum nihil se reputat respectu Dei, cui omnem tribuit honorem et gloriam, sibi vero tribulationem, miseriam et verecundiam.

Benedictiones b. patris Francisci.

Qui paupertatis et perfectionis evangelicae apicem petentibus et regulas et leges praescripsit, benedictiones etiam, quibus ardua procliviora fierent, adjecit. „Etenim benedictionem, ut in s. scriptura ps. 83. 8, legimus, „dabit legislator, ibun „de virtute in virtutem, videbitur Deus deorum in Sion.“ „Benedictio autem illius,“ ut cum ecclesiastico c. 39. v. 27
28. loquar, „quasi fluvius inundavit, quomodo cataclysmus „aridam inebriavit,“ extinxit flamas temptationum,
rigavit mentis siccitatem, ut in his septem
perspicere licet.

I. Benedictio fratris Leonis.

Fratri Leoni in monte Alvernae fortiter tentato hand benedictionem misit b. pater, signans eam caractere et nota illa mysteriosa litterae Thau,¹⁾ quam semper magni fecit, sua manu exarata, qua eum ab omni absolvit temptatione. „T. Benedicat tibi Dominus et custodiat te, ostendat faciem suam „tibi et misereatur tui. Convertat vultum suum ad te et dedit „tibi pacem. Dominus benedicat fratrem Leonem.“ Bon. c. 11. n. 10.

II. Benedictio sacri conventus Alanquerae.

Quinque illi martyres a Marrochiis passi villam Alanquerae Lusitaniae non ignobilis oppidicis Tagum extracti, olim Hierabriga

1) Cf. Exech. IX. 4.

dicti, ad fratres suos, qui jam ibidem commorabantur, visendos accesserunt, in qua Sanctia Sanctio II. rege progenita, sanctius vixit et eos benigne recepit undeque impensis necessariis quibuscunque Ulyssiponem, quae a predicta villa per octo leucas ad occidentalem plagam distabat, transmisit, ut illinc in Tartariam proficisci liceret. Quorum in optato martyrio expletis votis apud Marrochios, ut eorum in fide constantiam, in martyrio fortitudinem, in sanctitate perseverantiam beatus pater audivit, in spiritu totus exultabundus conventum illum Alanqueranum, a quo ad tantam functionem perrexere, hac sacravit benedictione: „Domus sancta, aedicula sacra, speciosa et jucunda floscella purpurei coloris ac suavissimi odoris per sanctum martyrium Deo peperisti. Hi primitiae sunt et gloriosi flores minorum, felices jam possessores regni coelorum. Nunquam in te, domus Dei, deficiant perfecti fratres, qui devotissime sanctum observent evangelium.“¹⁾

III. Benedictio instituti minoritici zelatorum.

Cum sanctorum fratrum per orbem dispersorum odorifera fama multos audiret ad viam veritatis induci, exultabat in spiritu et benedictionibus omni acceptatione dignissimis illos accumulans dicebat: „Benedicti vos a Domino, qui errantes peccatores ad Dominum reducitis, viam veritatis illis ostenditis et vos in sancta evangelii observatione puros et sinceros custoditis. Qui vobis benedicit, a Domino benedicatur, qui vos fovet aut suscipit, mereudem recipiat sempiternam. Nullam in vobis potestatem Satan exerceat, supra id, quod potestis, non tentet. Vobis super illum et suos sit imperandi

1) In hoc Alanquerae coenobio „memoranda“ addit Waddingus, „vestustatis et sanctitatis indicia conspexi et in fratribus, dum inter illos per aliquot menses ad peculiaris studii secessum commorarer, plurima virtutum incrementa deprehendi.“ Ed.

„facultas, portas illius possidete et spolia diripite. Patris vos „adjuvet potentia, Filii vos dirigat sapientia, et Spiritus sancti „vos foveat clementia, amen.“ Iis vero, qui per proprietatem, pecuniae receptionem vel aliud quodcunque peccatum regulae puritatem deturpabant aut ordinem, quem praecipue paupertatis professio decorat, terrenarum rerum pulvere maculabant aut alios suis malis exemplis scandalizabant et ordinem relahabant, maledictionem Dei et suam terribiliter imprecans dicebat: „A te, sanctissime pater, et a tota coelesti curia et „a me pauperculo sint maledicti, qui suo malo exemplo confundunt et destruunt, quod per sanctos fratres hujus ordinis „aedificasti et aedicare non cessas.“ Bon. c. VIII. n. 2.

IV. Benedictio civitatis Assisii.

Cum de palatio episcopi Assisiatis ad aediculam sanctae Mariae de angelis iam ultimo morbo totus confectus deferatur, cum ad planitiem sub civitatis declivio, ex qua urbem commodius videre posset, pervenit, feretrum, in quo portabatur, fecit ad urbem reflecti. Quam ut vidit, flevit et postea hac munivit benedictione: „Benedicta tu a Domino, civitas „Deo fidelis, quia per te et in te multae animae salvabuntur, „et in te multi servi Altissimi habitabunt, et de te non pauci „justi eligentur ad regnum aeternum.“¹⁾

V. Benedictio omnium fratrum minorum.

Gravi et molesto stomachi dolore semel laboravit, ita ut vitam paene exhalareret, et fratres jam de ejus vita desperarent. Quorum unus, timens, ne subito e vivis raperetur

1) „Hanc benedictionem,“ narrat Waddingus, „in loco, quo eam effudit, ad ter centum vel plures passus a civitate, vidi characteribus „adnotatam, superapposita ipsa historia, penicillo graphice depicta „in sacrae cujusdam aediculae fronte.“ Ed.

propter varia et crebra cordis deliquia, ait: Benedic nobis, pater, et caeteris fratribus, quos in Christo genuisti, et aliquid memoriale relinque nobis tuae voluntatis, quod fratres in tui memoriam semper habeant secum ad majorem sui profectum. Tunc b. pater paternos oculos in filios erigens: „Vocate,” inquit, „mihi fratrem Benedictum de Piratro“ (qui beato patri semper in infirmitate ministrabat et coram eo Sacra faciebat), „ut vobis benedicam.“ Quo accersito ait: „Scribe, sacerdos „Dei, qualiter benedico omnibus fratribus meis, qui modo sunt „in religione et qui venturi sunt usque ad finem saeculi. „Quoniam propter infirmitatem meam loqui non valeo, breviter „voluntatem meam et intentionem in signum memoriae meae „benedictionis et testamenti cunctis fratribus praesentibus et „futuris patefacio. Fratres semper se diligent ad invicem, „sicut ego dilexi et diligo illos. Semper diligent et observent „dominam meam paupertatem. Et semper praelatis et clericis „sanetac matris ecclesiae fideles et subjecti existant. Bene- „dicat et custodiat eos Pater et Filius et Spiritus sanctus, „amen.“

VI. Benedictio Bernardi de Quintavalle.

In obitu beati patris collachrymantibus omnibus fratribus pro subtractione tanti patris et tam solliciti pastoris ait ad circumstantes: „Ubi est primogenitus meus frater Bernardus?“ Cui accidenti: „Veni,“ inquit, „fili mi, ut benedicat tibi anima „mea, antequam moriar.“ Sed Bernardus pro sua humilitate, ne sibi videretur assumere, quod pro officii dignitate et praefecturae eminentia putabat deberi fratri Eliae, tunc generalis ordinis vicario et putativo beati viri successori, suggessit eidem, ut ad dexteram morientis accederet et oblatam recipieret benedictionem. Quo ante Dei virum prostrato ille, etsi praelachrymarum assuetudine eaecenterit, plenus tamen propheticō spiritu manus super caput ejus imposuit et dixit:

„Hoc non est caput mei primogeniti fratris Bernardi,“ et cancellatis in modum crucis manibus, velut alter patriarcha Jacob dexteram ponens super caput fratris Bernardi, qui ad laevam utroque flexo poplite patri assidebat, eum benedixit his verbis: „Benedicat te Pater Domini nostri Jesu Christus, „in omni benedictione spirituali in caelestibus in Christo. Si-
 „cut primus es electus in ordine isto ad dandum bonum
 „exemplum evangelicum et ad imitandum Christum in evan-
 „gelica paupertate, cui non solum tua liberaliter obtulisti, sed
 „et temetipsum in odorem suavitatis contulisti, ita benedictus
 „sis a Domino Jesu Christo et a me suo pauperculo servo
 „benedictionibus sempiternis, ingrediens et egrediens, vigilans
 „et dormiens, vivens et moriens. Qui benedixerit tibi, bene-
 „dictionibus repleatur, et qui maledixerit tibi, non erit immu-
 „nis. Esto dominus fratum tuorum, et tuo imperio cuncte
 „subjaceant. Quoscunque volueris recipere ad ordinem istum
 „recepti sint, et quoscunque emittere volueris, emittantur
 „Nullus super te potestatem habeat et quocunque volueris
 „libere possis pergere et morari.“

VII. Benedictio fratrum minorum.

Sui transitus hora appropinquante fecit omnes fratres existentes in loco illo sanctae Mariae de angelis ad se vocari et eos consolatoriis verbis pro sua morte demulcens paternum affectu eos ad divinum est hortatus amorem, ad patientiam ad paupertatem et ad sanctam ecclesiae romanae fidem servandam et adjecit: „Valete, filii omnes in timore Domini, „et permanete in eo semper. Et quoniam futura tribulatio et „tentatio appropinquat, felices, qui perseverabunt in his, quae „coeperunt. Ego vero ad Deum propero, cuius gratiae vos „omnes commendabo. Ego, quod meum est, feci, quod vestrum „est, edoceat Christus.“ Bon. c. XIV. n. 5.

Oracula et sententiae communes b. patris Francisci.

Sub inscriptione oraculorum et sententiarum plura etiam Francisci eximia praecepta atque dicta Waddingus colligit et, sicut sequuntur, disposuit. „Fucum,“ ait, „non „habent eloquentiae saecularis, sed salutarem mani- „festant sub sancta simplicitate veritatem.“

Orac. I. Carnem contra spiritum plura moliri.

Maximus hominis inimicus est caro. Nihil recogitare novit malorum, ut doleat, nihil, ut timeat, praevidere, studium ejus est abuti praesentibus; quod autem pejus est, bona cuncta sibi usurpat, ipsa in suam gloriam transfert et, quod non illi, sed animae datum est, sibi impudenter arrogat. Illa de virtutibus laudem, de vigiliis et orationibus favorem carpit extrinsecum, nihil animae relinquens quaerit et de lacrymis obolum.

Orac. II. Impretiabile esse eleemosynae pretium.

Amorem Dei pro eleemosynis offerre nobilis est prodigalitas, et qui minus ipsum, quam denarios reputant, judicarem ego esse stultissimos; nam solius divini amoris impretiabile pretium ad regnum coelorum comparandum sufficit, et ejus, qui nos multum amavit, amor est multum amandus. Bon. c. IX. n. 1.

Orac. III. Orationem viris religiosis necessariam.

Orationis gratia viro religioso firmiter desideranda, sine qua nihil in Dei servitio prosperabitur, nec aliquid ab ipso consequetur. Bon. c. X. n. 1.

Orac. IV. Encomia evangelicae paupertatis.

Thesaurus beatificeae paupertatis adeo excellens est et divinus, quod nos indigni sumus in vasis nostris vilissimi illum possidere. Haec enim est illa virtus, per quam terrena et transitoria cuncta calcantur, per quam omnes obices tolluntur e medio, dum per illam aeterno Domino mens humana conglutinatur. Haec est, quae animam in terris positam facit cum angelis in coelo conversari. Haec est, quae Christum in cruce sociat, cum Christo in tumulo absconditur, cum Christo de sepulchro resurgit et Christum comitatur in coelum. Haec est, quae dotem agilitatis super coelos volandi animabus ipsam amantibus etiam in hac vita concedit, cum verae humilitatis et charitatis arma custodiat.

Orac. V. Humilitas sectanda, vana gloria fugienda.

Filius Dei de altitudine sinus paterni ad nostra despiciabilia descendit, ut tam exemplo, quam verbo Dominus et magister humilitatem doceret. Stultum ergo est humanis extollendi favoribus aut de terrenis superbire. Quod altum namque est apud homines, abominatio est apud Deum, et quantum homo est in oculis Dei, tantum est in se et non plus. Bon. c. VI. n. 1.

Orac. VI. Praelati subditos et praedicatores populos exemplo doceant, non verbo.

Propter praefectureae officium et praedicandi sollicitudinem, fratres non debent dimittere sanctam et devotam orationem, ire pro eleemosyna, operari aliquando manibus suis et alia humilitatis opera exercere, non minus, quam alii fratres, propter bonum exemplum et tantarum lucrum animarum. Administrorum namque et praedicatorum exempla subditi et populi aedificantur, vacant libenter orationi et humiliter inclinantur.

se ad humilitatis opera et obsequia utilitatis. Si enim et haec illi facere nolunt, non poterunt absque sui confusione, praejudicio et condemnatione de illis alios admonere; oportet namque exemplo Christi prius facere, quam docere, ac simul facere et docere.

Orac. VII. Quod opera verba comitentur.

Tantum habet homo scientiae, quantum operatur, et tantum est religiosus bonus orator, quantum ipse operatur; arbor namque ex fructu cognoscitur.

Orac. VIII. Festivitates sanctorum quomodo celebrandae.

Festivitates Domini et aliorum sanctorum magis honorantur inopia et paupertate, per quam ipsi coelum ingressi sunt, quam curiositate et superfluitate, per quam anima elongatur a coelo.

Orac. IX. Curiatitate homines Deo assimilari.

Curiatitas est una de proprietatibus Domini, qui solem suum et pluviam omniaque sua ad vitam necessaria super justos et injustos curialiter administrat. Est enim curialitas soror charitatis, extinctrix odii et servatrix amoris.

Orac. X. De alienis non esse gratas eleemosynas.

Non licet alienum auferre et pauperibus erogare. Peccati poena, non meriti gloria est, aliena donare.

Orac. XI. Cum intentione et mentis quiete orandum.

Pudere debet quemquam in vagationes nugatorias distrahi, cum tempore orationis magnum regem alloquitur.

Orac. XII. Humili cognitione sui hominem pervenire in Dei cognitionem.

Scientia sui ad Dei cognitionem facile perducit eum, qui sacrae scripturae intendens Dei mysteria humiliter, non presumptuose, scrutatur.

Orac. XIII. De aliquo spiritualiter contristatus ad orationem recurrat.

Servus Dei pro aliquo conturbatus illico ad orationem debet confugere et tamdiu coram summo patre persistere, donec reddat ei sui salutaris laetitiam. Si enim in moestitia moram fecerit, adolescat Babylonicum illud, quod tandem nisi per lachrymas expurgetur, maximam in corde generabit rubiginem.

Orac. XIV. Virtutes et Dei secreta non detegenda.

Famae pretium est conscientiae secretum minuere, longeque damnosius et periculosius est abuti, quam carere virtutibus. Nec major est virtus bona quaerere, quam parta tueri.

Orac. XV. In quo differant licentia et obedientia.

Quaecunque praelati condescensiones aut facultates post petitionem subditi acquisitae proprie licentiae sunt. Quod vero praelatus injungit, et subditus non postulat, sacras obedientias censeo nominandas. Obedientiam igitur tutiorem et meliorem judico licentia, quia in ista aliquid propriae voluntatis regnat, in illa solum superioris praeceptum impletur. Summa obedientia est, in qua cortina cortinam trahit, superioris voluntas inferioris voluntatem gubernat, et nihil, quod suum sit aut appareat habeat caro vel sanguis. Nec obedientia summa et pura desinit esse postulata licentia infideles adeundi ob-

proximorum lucrum vel martyrii desiderium, modo a divina inspiratione hoc provenerit desiderium; nam tunc cortina cornam trahit, divina voluntas humanam, unde et hoc petere Deo erit acceptum et a purae obedientiae merito non erit alienum.

Orac. XVI. Officium divinum cum intentione recitandum.

Si quiete corpus cibum suum, futurum cum ipso vermium esca, accipit, cum quanta pace et tranquillitate anima accipere debet cibum vitae, qui est Deus, qui per orationem ac divini officii solutionem debitam familiariter nobis exhibetur? Bon. c. X. n. 7.

Orac. XVII. Otium omnino vitandum.

Otium omnium malarum cogitationum sentina est; labrandum ergo et cuique exercitandum in opere, ne otio dedicatus per illicita corde aut lingua vagetur. Bon. c. V. n. 5.

Orac. XVIII. Dei gratiae et favores non publicandi.

Quando servus Dei in oratione visitatur divinitus, dicere debet: Istam consolationem mihi peccatori et indigno de coelo misisti, Domine, et ego illam tuae committo custodiae, quia thesauri tui me sentio esse latronem. Cum autem ab oratione revertitur, sic debet se pauperculum et peccatorem ostendere, ac si nullam sit novam gratiam consecutus. Bon. c. X. n. 4.

Orac. XIX. Praelatus raro per obedientiam praecepit, subditus semper obediatur.

Raro per obedientiam praecipiendum est praelatis, nec primo fulminandum est jaculum, quod debet esse extreum;

adensem non statim manus est mittenda. Qui veroensem
non timet, aut subditus, qui obedientiae praecepto non obediens
festinat, nec Deum timet nec homines reveretur, si omnino
non habet causam in obediendo retardandi. Praelatus ergo
non debet esse temerarius in praecipiendo; nam quid in te-
merario praeceptore auctoritas imperandi, nisi gladius in manu
furiosi? Quid vero desperatius, quam obedientiae neglectio
aut contemptor?

Orac. XX. Magnum esse obedientiae emolumen-

Tam uberem judico sanctae obedientiae fructum, ut eis
qui jugo ejus colla subjiciunt, nullum abire possit tempus
iners nec sine emolumento hora aliqua inaniter pertransire.

Orac. XXI. In quo gloriari possit servus Dei.

De omni eo, quod peccator potest, nemo sibi debet
iniquo applausu blandiri. Peccator jejunare potest, orare
plangere carnemque suam macerare; hoc solum non potest
Domino scilicet esse fidelis. In hoc itaque gloriandum, si
suam Domino gloriam reddimus, si fideliter servientes ipsi
quidquid donat, adscribimus. Bon. c. VI. n. 3.

Orac. XXII. Magnam deberi reverentiam sacer- dotibus.

Omni reverentia et honore prosequendi sunt Dei sacer-
dotes, qui omnibus sunt superiores et digniores. Christiano-
rum sunt patres spirituales et hujus mundi spiritus et vita.
Ego, si viderem venientem per viam presbyterum et angelum,
ad sacerdotis manus deosculandas citius me conferrem et an-
gelo dicerem: Expecta me, angele, quia manus hujusmodi
Verbum vitae contrectant et ultra humanum aliquid possident.

Orac. XXIII. Qualiter gaudere quis possit de alterius bono plus ipso possessore.

Plus, inquit, gaudeo de regno Franciae, quam ipse Franciae rex, quia ego gaudeo, quod gaudeat rex de regno suo. Sed hanc habeo ego a rege prerogativam in gaudio meo, quod rex habet labores et expensas regni, et ego habeo gaudia sine labore et sine expensis.

Orac. XXIV. Quae praecipue curanda regularium praelatis.

Praelati regularium hoc potissimum carent, mores non mutare, nisi in melius, favores non quaerere, potestatem non exercere, sed implere officium.

Orac. XXV. Quae sit vera sapientia.

Summa sapientia est bona opera facere et bene se custodire et judicia Dei considerare.

Orac. XXVI. Quanta virtus paupertas.

Vera paupertas radix est obedientiac, mater renuntiationis, mors propriae complacentiae, extirpatrix vanitatis et cupiditatis.

Orac. XXVII. Verae obedientiae commendatio.

Obedientia est fidei opus, probatio verae spei, argumentum charitatis, mater humilitatis et genitrix pacis Dei, quae exuperat omnem sensum.

Orac. XXVIII. De usu librorum.

In libris fratres quaerere debent testimonium Domini, non pretium aut pulchritudinem. Paucos etiam habere debent

hosque in communi et ad fratrum indigentium necessitatem paratos.

Orac. XXIX. In quibus acceptatur voluntas pro facto.

Pauper magis potest esse largus, quam dives, quia dives, si dat, quidquid habet, deficiet et confusus est, si vero non dat, cum habeat, licet vellet dare, si sibi non deficeret, voluntas bona est, sed non reputatur pro facto sibi, quia adhuc habet substantiam. Sed pauper, qui nihil habet, qui vellet dare pauperi et nihil habet, quod det, et vellet aedificare hospitalia, non tamen habet, unde, in hoc voluntas pro facto reputatur.

Orac. XXX. Dei dilectio dulcis, mundi amara.

Gustanti Deum omnis delectatio mundi videtur amaritudo. Gustate ergo et videte, quia suavis et dulcis est Dominus, et nunquam te poenitebit de gustu Dei. Secus est in amando mundum, quia latet hamus in esca illius amoris, quia ille amor mundanorum semper producit multos fructus dolorum, quia, si amas uxorem, filios, possessiones, domos vel honores, cum moriuntur et deperduntur, tanto maiores dolores tibi inferunt, quanto majorem affectionem et amorem habeas illis bonis et rebus.

„In secundo Cod. MS. Assisiano habentur,“ ut refert Waddingus, „sub nomine Francisci sequentes

SENTENTIAE,

„quarum aliquae ipsius sancti propriae sunt, aliae vel expressae inveniuntur apud quosdam ex sanctis doctoribus, „vel ex eorum sunt doctrina compactae. Iis familiariter utebatur Franciscus ad suorum instructionem.“

1. Haec sunt arma, quibus dirumpitur anima casta, visus, alloquium, contactus, oscula.

2. Qui vadit in desertum, tribus praeliis caret: Visus, auditu et detractione. Vide Aug. in psal. 54. ad illa verba: Quis dabit mihi pennas etc. et in psal. 121.

3. Charissimi, in hac valle miseriae nihil tam pulchrum, tam delectabile possideatis, quo animus vester omnino occupetur. Vide eundem tract. 2. in c. 1. Epist. 2. Joan.

4. Fuge creaturas, si vis habere creaturas.

5. Fuge mundum, si vis esse mundus. Si tu es mundus, iam non delectat te mundus.

6. Fuge, tace et quiesce.

7. Si te excusat, Deus te accusat, et si te accusas. Deus te excusat.

8. Non perfecte bonus est, qui cum malis bonus esse non potest.

9. Tentatio, cui non consentitur, est materia exercendae virtutis.

10. Amor omnia gravia facit levia et omnia amara facit dulcia.

11. Amor Dei nunquam est otiosus. Est Greg. Homil. 30. in evang.

12. Vestis pulchra, locus, potus, cibus, otia, somnus, Enervant mentem luxuriamque fovent.

13. Cum dico: Ave Maria, coeli rident, angeli gaudent, mundus exultat, infernus contremiscit, daemones fugiunt.

14. Sicut cera fluit a facie ignis, et pulvis ante faciem venti dispergitur, sic ad invocationem nominis Mariae totus malignorum spirituum exercitus separatur.

15. In periculo, in angustiis, in rebus dubiis Mariam invoca, Mariam cogita, non recedat a corde, non recedat ab ore, et, ut impetres ejus suffragium, non deseretas conversatio-
nis exemplum. Est Bern. Homil. 2. in Missus est, ad fin.

16. Omnis creatura vilescat, ut Creator in corde dul-
cescat.

NOTA. Waddingus haec apophthegmata, colloquia, prophetias, pa-
rabolas, exempla, benedictiones, oracula, sententias ex iis tantum fontibus
hausit, qui in fronte hujus libri enumerati sunt, ita ut multa fortasse ejus
generis, quae animum nostrum tenerent delectarentque, in aliis aucto-
ribus exstent. Neque omnia quidem, quae in illis scriptoribus ad rem
pertinentia reperit, nobis tradidit, sed nonnulla, quia vel, ut quaedam
prophetiae, „communem hominum superarent captum, de quibus non
„liceret omnibus judicare“ (p. 474), vel in vita b. patris (quam et
nos adjecimus) copiose referrentur (p. 484), vel integritas non con-
starct (p. 487), omisit. Quae omnia, si quis novam et hac meliorem
beati Francisci operum editionem curare voluerit, respicienda erunt.

Ed.

APPENDIX

OPUSCULORUM DUBIORUM.

Refert hic Waddingus septem breves sermones, sex prae-
cipuas rationes, quare Deus religionem minorum sanctae
concesserit ecclesiae, decem perfectiones, tanquam, dubia b.
Francisci opuscula, quae nos, quum vere subditicia sint,
omissemus, nisi universa, quae Waddingus tradidit, red-
dere voluissemus. Is autem arbitratus est, non esse ea
rejicienda aut penitus omittenda, dum esset, qui illa Fran-
cisco adscriberet. Illi quidem

SERMONES BREVES

ab uno Ludovico Rebolledo næoterico in ejus Chronicis tra-
duntur, non tam secundo, ut ait noster Waddingus, quam
facundo rerum ad suum minorum ordinem pertinentium
concinnatore, juvarique etiam adjicit suspicionem nimis
cultæ et compta Hispanica phrasi, ex qua ipse in latinum
transtulerit. Sed cum multa redoleant b. patris doctrinam,
sola forma dispositioque Rebolledi esse videtur, materia
tamen Francisci, quem certo credimus pauca, nullos saltem
sermones, litteris mandasse, sed, ut inquit Waddingus, serio
praemisso orationis et sacrae scripturae studio ferventer
eructasse, quidquid Spiritus sanctus dictaverat.

Sermo I. De humilitate et patientia.

Quas individuas comites humilitatem et patientiam habuit
Christus in cruce, et quas sororum firmus amor conjunxit,
haec brevis oratio nullatenus separabit. Servus Dei multa
lebet pro Christo pati, qui cum eodem bonis perfriu sperat

sempiternis. Apostolus dixit „non esse condignas passiones „hujus temporis ad futuram gloriam, quae revelabitur in „nobis.“ Non sunt nec inveniri possunt duae perfectae deliciae, nec binum potest esse gaudium omnino completum. Suam doctrinam incepit ab humilitate Christus in praesepi, quam in patientia bonus magister conclusit in cruce. Ipse etiam dixit: „Beati, qui persecutionem patiuntur propter „justitiam.“ Optime enim novit poenam in gloriam transmutare, persecutionem et metum in gaudium. Faber argentarius ex metallo, quod accipit, scyphum aut vascula conficit; nec enim ex plumbea massa calicem conflabit argenteum, solus Deus ex laboribus requiem elicit et ex tormentis gaudium eruit sempiternum. Diligentes, humiles et patientes decet esse servos, qui a Domino suo incomparabilem expectant mercedem.

Sermo II. Contra peccata mortalia.

Mortalia peccata, fratres, omnino fugiamus. Considerate et videte, quam foedum et abominabile appareat corpus exanime, spiritus vitalitate destitutum, et intelligite multo foetidiorem et immundiorem esse animam sine Deo, qui animae anima est, quando in mortali labe volutatur. Si adeo indiget una creatura altera, quanto magis creatura suo opus habet Creatore. Longius distat a peccato gratia, quam a gratia gloria; infinita est enim inter peccatum et gratiam distantia, inter gratiam vero in sanctis viris et gloriam sola mors intercedit. Qui ergo mortaliter peccat, a Deo elongatur et inferno deputatur, inter quem et peccatorem tantum vita mediat, quae multoties per inopinam et instantaneam mortem tollitur e medio et extinguitur. Quotos vidimus noctu lectum sanos descendere et in proximo mortuos in foveis sepeliri! Deum suppliciter oremus, ut, quos sua gratia resovet, in eadem sanctos conservet et miseros peccatores misericor-

diter in illa regeneret. O Deum fortis et pium, tam prounum ad ignoscendum poenitentibus, quam potentem et severum ad puniendum obstinatos!

Sermo III. De bono eleemosynae.

O homo, eleemosynam pauperi clargire, per quem illam tribuis Creatori. Ille in paupere debitorem se constituit perfectae et exagitatae mercedis et superplena retributionis. Deo solum per pauperem nostra possumus offerre, qui solum per pauperem nostris poterit indigere. Videte ergo, fratres, quantae sit felicitatis vir eleemosynarius, qui ei potest impendere, qui retribuit et dat omnibus affluenter, cui non solum multum, qui multum habet, tribuit dives, sed et plurimum largitur, qui, quae habet, pauperi impedit. In gazophylacio vidua illa evangelica censem omnem abscondit, quando solum, quae habuit, minuta duo libenter impertiit. Unde et offerentem palam Christus laudavit, dum oblatum non tenue, sed pingue publice judicavit. Eia pauperibus proinde et egenis et terrenis et caducis distribuamus, quibus immensa bona cum Deo duratura nobis in coelis acquiramus. Haereditas pauperum est eleemosyna, quam magnus ille noster frater Jesus Christus omnibus acquisivit. Non igitur, quando illis distribuitur, alienum dono datur, sed, quod vere suum est, impenditur. Ego fratres meos minores rogo in Domino Jesu Christo, quia ad ejus imitationem pauperes fieri et in nomine ejus eleemosynas petere voluerunt, ne verecundentur eas colligere ostiatim. De eleemosynis ipse Dominus vixit. Si ergo vilis faciat creatura, quod prius viderit Creatorem fecisse omnipotentem, non dedecori, sed honori, non ignorancia, sed decori vertendum omnes judicabunt, praeципue cum pauper mendicus divitem, a quo eleemosynam flagitat, abundantioribus afficiat thesauris et occultam subministret foenoris et lucri occasionem. Praeterea divites

ex parte Dei docet, ne despiciant neque flocci pendent egenos, quorum verecundiam, si quam coram locuplete passunt, in inferente Judex ulciscetur severus et in patientibus Pater absterget misericors. Quidquid post se homines in terra relinquunt, emarcescit, solum, quam in vita fecerunt eleemosyna semper virescit, quam in mundo tribuunt, in coelis inveniunt; impendunt temporalia, recipiunt aeternam. Qui autem eleemosynas petit, aequales Deo solvat gratias, quando ei misericorditer tribuitur et quando crudeliter denegatur: quando tribuitur, quia a Deo mittitur, ut nuditatem corporis contegat et esuriem ventris reficiat; quando negatur, quia occasio offertur meriti et patientiae.

Sermo IV. De amore inimicorum.

Audite legationem, fratres, quam per minimum servum suum e coelis mittit Altissimus. Diligite omnes et proximos vestros et eos, a quibus sinistrum aliquid patimini; illi enim manifesti sunt amici, isti vero nullatenus inimici. Qui vos amant, qui vobis serviunt, qui victum praebent et vestitum, vestro benefaciunt corpori, sed qui vos persequuntur, qui vobis irascuntur, qui vos injuriis afficiunt, plura adferunt commoda spiritui. Omnes ergo amici sunt, et nullus vocandus est inimicus, omnes benefaciunt, et nullus injuriis lacescit. Praeter vos metipsos nullum habetis inimicum. Si ergo odisse vultis inimicos, a corpore vestro et sensuali incipite appetitu. Si de inimico vindicari cupitis, corpus flagellate et tanquam servum subjecite spiritui. Qui vos creavit, Deus, et qui vos redemit, Christus, vobiscum sit et ab omnibus tueatur adversis.

Sermo V. De perfecta obedientia.

Creaturae Dei sumus omnes, fratres mei, quos prae caeteris multis bonis Altissimus benignissime ditavit. Si illi

non obsequimur, nec, quod jubet, implemus, sicut in baptismo promisimus, haereditate gloriae nos spoliabit et praecipites dabit in gehennam; filiorum perdemus libertatem et captivorum subibimus servitutem. Non desideremus aliis praeesse, sed omnibus subesse creaturis propter verbum Creatoris. Qui ita fecerint et perseveraverint, requiesceret super illos spiritus Dei et in illis suam faciet mansionem. Filii erunt Patris coelestis, fratres Domini nostri Iesu Christi et sponsae Spiritus sancti. Sponsalia haec celebrantur, quando spiritus divinus et anima nostra ad invicem uniuntur per charitatem. Fratres sumus Christi, quando ejus participamus bona, et Dei filii nominamur, quando ei assimilamur in operatione. O quam gloriosum est, patrem habere in coelis! quam pulchrum et suave, tali adhaerere sponso! quam opulentum et egregium, fratrem nostrum haeredem habere regni coelorum! Hunc Paulus primogenitum, Johannes vocavit unigenitum. Primogenitum appellarerat ille in natura, quam ex nostris accepit; unigenitum ste in Deitate, quam ex Patre aequalem ex aeternitate accepit. Dixit Dominus in evangelio: „Nisi quis renuntiaverit omnibus, quae possidet, non potest meus esse discipulus“ et: „Qui voluerit animam suam salvam facere, perdet eam,“ quasi dicat, quod ille omnia relinquit, qui propriac renuntiat voluntati, et ille animam suam perdendo salvat, qui illius a se abdicat dominium et totum, quod est, praefaci subjicit imperio. Quidam sunt subditi, proprii sensus errore decepti, qui quocunque superioris praeceptum, quod indomitae voluntati repugnat, statim regulae et animae dicant esse contrarium. Perfecta obedientia est illa, qua eligiosus facere omittit, quod sibi melius et consultius videtur, ut, quod minus rectum aut consonum judicat, compleat propter solum superioris praeceptum. In quo magnum equirit meritum, dum propriae valedicit opinioni, non suaee,

sed alienae obtemperans voluntati. Qui vere obsequitur praelato, ipsi Deo se subdit et proximo egregium praebet exemplum. Summa obedientia est illa, in qua nihil suum caro cognoscit aut sanguis. Non debet perfectus obediens expectare, quod secundo aut tertio idem imponatur praecptum; nam qui ad primum praelati non obtemperavit imperium, non voluntate illectus, sed necessitate compulsus obedivit. Qui celeriter non obedit, nec Deum timet nec homines reveretur, dummodo sufficientem non habeat causam retardandi. Fertilissimus est obedientiae fructus: nihil est temporis vero obedienti sine lucro.

Sermo VI. De animae aestimatione vel dignitate.

Maxima cura providendum est animae; nec enim plures habet homo, sed unam. Si duas nobis contulisset Dominus, sicut et binos dedit oculos vel pedes, sublata vel deperdita una aliam custodire vel salvare liceret. Ast unam tantum infirmam et languidam accepimus, tribus validissimis concussam inimicis et fortissimis, mundi, carnis et diaboli telis expositam, cui nec uno die secure requiescere licet, sed omnibus in luctam et palaestram oportet descendere. Continuum esse hoc certamen nobis Apostolus expressit; non enim bellum, sed luctam appellavit, dum dixit: „Non „est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed „adversus principes et potestates.“ In bello aut praelio quandoque militibus corpora refocillandi, arma deponendi, a laboribus feriandi et virium repetendarum tempus conceditur, nec sub dio aut coeli inclemencia pernoctare in hieme compelluntur, imo sub tecto hibernandi, in civitatibus comorandi libera praebetur facultas. Sed inter colluctantes tunc solum in luctamine respirare licebit, quando uno victo et in terram colliso alter triumphator abscedit. Nostrorum inimicorum lucta nunquam cessat, luctae tempus, tempus est

vitae; finis vivendi requiei erit initium, et solum post mortem daemon luctator recedet, qui in ipsa morte fortius nos prosternere molitur. Dominum ergo suppliciter exoremus, ut sua gratia nos protegat et in tantis periculis misericorditer ab hoste defendat. Nihil proh dolor! viliori pretio, quam pretiosam commutamus animam. Illam quacunque vel levi occasione in gehennam detrudimus et parva vel minima mercede inaestimabili Dei gratia spoliamus.

Sermo VII. De sacerdotum obligatione.

Patres reverendi, Dei familiares et domestici estis et illius pane vescimini, vestram agnoscite dignitatem. Devotionem praeferte, contemplationi insistite. Spiritus sanctus sit vestri lumen intellectus, vestrae flamma voluntatis. Perseverate in observantia illorum, quae Domino promisistis, nec ad ea, quae reliquistis, retro gradiamini pedibus vel affectu. Ambitionem fugite, superioritatem inter fratres cavete. Recordamini, quod, qui in infinitum homines praecedit et angelos, in hunc mundum descendens non solum angelis, sed et hominibus inferior visus est omnibusque se minorem dicens ait: „Non veni ministrari, sed ministrare.“ Quos in praelatos assumi contigerit, non superbe imperent subditis tanquam domini, sed humiliter corrigant, sicut veros decet ministros. Necessitatibus illorum quibuscumque provideant, magna sit cura circa corporales, major autem circa spirituales. Advertant, quod sunt pastores animarum sibi subditorum, quarum secundum Apostolum stricto judici rationem sunt reddituri. Ovium pastores, si qua deperditur aut frigore perit, hominis suis callide satisfaciunt, dum mortuae pellem ostendunt. Animarum vero pastores non pro ove pellem, sed pellem pro pelle, animam pro anima in Dei judicio reddere strictissime cogentur. Subditos eo modo tractent, quo semetipsos curant, et eosdem se praebant sibi et subditis.

Peccatoribus de peccatis poenitere praecipit Deus et ea veridica confessione pandere sacerdotibus, quos de peccato redarguere decet et peccatores per poenitentiam ad virtutem reducere. Hortari etiam debent poenitentes ad frequentem eorum confessionem et sanctissimam Christi Corporis communionem. Si enim hic cibus est animae, sine quo languet et marcescit, cur non quotidie ad mensam, in quo proponitur cunctis, cuncti sedere et manducare desiderent. Qui itineris fatigatur molestia, plus cibi indiget refrigerio. Si ergo omnes viatores sumus et ad patriam pergimus, cur pretioso et sapidissimo cibo confortari non appetamus? Elias hunc in figura comedit et ambulavit in fortitudine illius. Si saepius hunc panem, sicut decet, superemus, magis in via virtutis proficeremus et ad destinatam nobis patriam robustius pergeremus.

Sex praecipuae rationes, quare Deus optimus maximus religionem minorum suae concesserit ecclesiae.

„Opusculum hoc“ ait Waddingus „in lacra et vetusta charta pergamenta mihi occurrit eo modo, quo transcripsi, in bibliotheca minorum convent. Assis., sed in Firmamento trium ordinum fol. 22. in manuali minorum et aliis vetustis codicibus aliter habetur, saepiusque ipsius Francisci et b. Clarae fit mentio, tanquam qui in testimonium vel „in exemplum adducantur. Qui excusis his etiam satis „vetustis adhaeserit libris, non immerito affirmabit „alterius a Francisco hoc esse opusculum.“

Fratres minores dati et vocati sunt a Deo praeccipue, ut repreäsentent Christum Jesum Dominum nostrum et tanta opus beneficia, tunc a mundo quasi oblita et contempta vel neglecta, in memoriam Christianorum reducant. Et propter aec ab ipso Filio Domino nostro Jesu Christo postulati sunt a Deo patre suo.

Et primo dati sunt, ut verbo et facto sint testes et imitatores praecipui suae altissimae paupertatis per omnitudinem abdicationem proprietatis et indebitae affectionis ac auperem et humilem usum rerum omnium temporalium, via sanctae paupertatis virtus et affectus quasi ab omnibus bique deserta et repudiata ac contempta videbatur, adeo, quod amplius non inveniebat, ubi perfecte et integre reuiesceret pes ejus.

Secundo, ut verbo et facto sint testes et imitatoresiae excellentissimae et perfectissimae obedientiae, qua non nullum Deo Patri suo obediens factus est pro nobis usque ad mortem crucis et etiam parentibus suis, sibi longe

inferioribus, videlicet sacratissimae Virgini matri suea e beato Joseph patri putativo subditus esse voluit, sed, quo majus est, malis etiam principibus et sacerdotibus obedire voluit et docuit obedire, cum censem caesari reddidit e reddendum jussit et cum de scribis et pharisaeis malis populum regentibus dixit: „Quaecunque dixerint vobis, facite, opera autem eorum nolite facere;“ quia, quanto contemptibilior praesidet, tanto magis obedientia subditi placeat et obediens meretur, maxime, si talis obediens non sit causa promotionis nec continuationis talis mali et insufficientis praelati. Et perfectissimus ac evangelicus obediens modus et gradus est, obedire propter Deum talibus et aliis non solum in his, quae quis promisit ex regula observare, sed etiam in omnibus, quae non sunt contraria animae et regulae suea, sine alia limitatione vel repressione facultatis aut jurisdictionis vel obedientiae regularium praelatorum suorum.

Tertio, ut sint testes et imitatores despectus et humilitatis Christi per contemptum omnium bonorum et promotionum ac vanitatum mundi et per veram abjectionem, mortificationem et contemptum sui ipsorum propter Deum.

Quarto, ut sint testes et sequaces verbo et opere suae tantae charitatis et affectionis ad salutem omnium animarum per mundum discurrendo ac verbo et exemplo praedicando atque animas, ipsius Christi pretioso sanguine redemptas ad ipsum verum Creatorem et pastorem ac redemptorem animarum ducendo.

Quinto, ut sint testes et imitatores suaे sobrietatis poenitentiae, mititatis, condescendentiae et misericordiae atque puritatis per moderatam abstinentiam et jejunia ac labores et per piam ac charitativam condescensionem et sublevationem afflictorum et receptionem ac sanationem infirmorum peccatorum ac corporis et animae nitiditatem ac puritatem.

Sexto, ut sint testes et speciales contemplatores et imitatores ac praedicatores suae tantae passionis ac mortis et beneficiorum tantorum suae benedictae incarnationis vitae et mortis ipsius et tantae nostrae redemptions non solum per jugem et frequentem meditationem et recordationem tantorum dolorum interiorum et exteriorum ipsius et piissimae matris ejus, sed etiam per veram et spontaneam tolerantiam omnium contrarietatum et tribulationum interiorum et exteriorum atque vilipensionum et dolorum pro nomine ejus sanctissimo.

Beati igitur fratres illi, qui, quantum in se est, in omnibus his sequuntur Dominum nostrum Jesum Christum et sanctissimam ejus matrem in hac vita, quia in morte et in judicio cum ipso capitaneo suo in acie et societate verorum Christi militum et specialium imitatorum ejus gloriosi apparebunt et Christo et apostolis assidebunt omnes tribus terrae judicantes, id est, sententiam judicis approbantes, juxta illud: „Amen dico vobis, quod vos, qui reliquistis „omnia et secuti estis me, in regeneratione, cum sederit „Filius hominis in sede majestatis suae, sedebitis et vos „super sedes duodecim judicantes duodecim tribus Israël.“

Igitur, fratres in Christo dilectissimi et desideratissimi, propter Deum intelligite et videte vocationem vestram et, quare minores estis vocati, quia non ut maiores, sed ut humiliores et abjectiores omnibus atque inferiores propter Deum esse contendatis in praesenti, ut hic in gratia et in futuro in gloria maiores esse possitis. Et Domino Deo nostro, qui tam benigne sine vestris meritis ad tanta et tam sublimia vos elegit et vocavit, grati estote et contente ambulare ea vocatione, qua vocati estis, non retro aspiciendo, sed de virtute in virtutem proficiendo, indubitanter tenendo, quod, si haec secuti fueritis et Christi passionum socii et contemplatores fueritis, eritis et consolationum

et pro momentaneo labore praesentis vitae praemium certum et inestimabile tandem cum Christo recipietis. Quod Dominus ipse pius meritis suae sanctissimae passionis, mortis et glorificationis ac intercessionibus suae sanctissimae matris et omnium sanctorum et sanctorum misericordite concedat, amen.

Opusculum decem perfectionum veri religiosi et perfecti christiani.

„In fine codicis MS. Hiberni,” ait Waddingus, „recitabantur „ut inferius, haec perfectiones veri religiosi sub nomine de „Francisci tanquam ab illo scriptae. Eas tamen non scripsit „sisse, sed habuisse sanctum virum, probant Firmamen. fol. 23. manual. minorum ad initium et Rodulphus libro 9. „Histor. Seraph. fol. 169., licet ipsi tam in opusculo, „quam in titulo inter se discrepent.“

Prima perfectio boni religiosi est, quod toto conamine et totis viribus nitatur ad dolendum pro peccatis et libenter illa confiteatur et sine mora et postea caveat pro posse ne in eadem vel altera incidat.

Secunda, quod omnem creaturam supra se ponat et subtiliter. Ratio est, quia offenderet illum magnum Dominum qui fecit omnem creaturam et qui tantum honoravit nos quod amore nostri assumpserat carnem humanam, qua assumpta participavit omni creaturae. Ob hoc ergo debet bonus religiosus aut perfectus Christianus obediens bona corde et bona voluntate omnibus, non tantum majori sociis vel pari vel minori, sed etiam omni creaturae, secundum quod licuerit sibi.

Tertia, quod cor suum ab omni mundana et humana

creatura eradicet nec quaerat aut inveniat fundamentum aut radicem, nisi in illo, qui fecit sibi cor, sed consuescat cor suum projicere in ipsum Deum et de saecibus terrenis frequenter elevare, ita, quod sine poena, quandocunque voverit, revertatur ad Christum cogitando et afficiendo se ad cordis creatorem, et intentus sit in omni loco et tempore altissimo benefactori. In oratione aut dicat culpam de malis perpetratis aut desideret et petat bona, quae ei deficiunt, aut reddat gratias de bonis sibi collatis aut de malis et tribulationibus, quae sibi eveniunt, et credat Deum benignum propter delictorum aut corporis castigationem permettere illa sibi evenire.

Quarta, quod tantam habeat patientiam, quod illum, qui sibi malum aliquod fecerit vel dixerit, conetur plus diligere et amare ex toto corde et ex bona voluntate ei bentius servire sine omni amaritudine cordis, quia, sicut Deus ex vera liberalitate omnia bona sibi tribuebat, ita mnia mala credit eum occulte permittere ad hoc, ut peccatori sua ostendat peccata, et ipse ea cognoscat et advertat, sique leviter in praesenti puniat, ut non flagellet duus in sempiternum. Illum igitur, qui malum sibi fecit ut de ipso malum aliquod dixit, multum diligit, quia mediante illo tanquam nuntio Deus magnum bonum illi conseget, et tanquam membrum et retinaculum, quo mediante Deus benigne eum detinet, ne in ipsum profundum abyssi projiciatur, aut mundus impingat, aut diabolus decipiat, et tanquam tesorium, quo mediante eum Deus tergit, et tanquam instrumentum et dolabrum, quo eum Deus dolat et perficit.

Quinta, quod diligit omnes bonos et omnibus malis compatitur ac honoret omnes et se omnibus viliorem reputat, etiam ipsis pessimis postponendo. Et hoc, quia nescit, etrum bonum, quod ipse facit, Deo placet, aut utrum in eo perseverabit, nec similiter novit finem, ad quem ille alias possit devenire. Ob hoc nullum in corde suo judicet nec

de ore suo malum aliquod de altero proferat. Et quando malum alicujus audierit ab aliquo, illum excuset vel non laetetur de murmuratione, sed tristem se ostendat et sagaciter verba dicentis in aliam materiam divertat.

Sexta, quod amet multum reprehensionem et reprehensorum et, si malum aliquod de ipso ille, qui reprehendi dixerit, totum concedat, si vero bonum, quod in illo fuerit laudatur, excuset se et dicat, quod nihil boni facit, in mente tenens, quod Deus omne bonum facit et dat etiam voluntatem faciendi.

Septima, quod omnibus libenter serviat et vix ab aliquo sibi serviri acquiescat, reputans se indignum omnise servitio, recordeturque, quod non venerat Christus ministrare sed ministrare. Si ergo aliquis servierit ei in aliqua necessitate, in corde suo gratias agat Deo, qui illi dederat voluntatem serviendi et posse.

Octava, quod studeat recognoscere omnia beneficia sive aliis quibuscumque creaturis facta et pro omnibus gratias referat Deo et post humiliet se dicendo: Quis sum ego, qui pro aliis gratias referto, cum non sufficiam referreas pro minima parte boni, quod mihi Deus fecit, et maxime cum sim tam parva creatura? Et sic annihilet se.

Nona, quod solicitam habeat linguae custodiam, quia complementum est omnium bonorum, et sine qua perditur omne bonum et linguam suam custodiat non tantum a verbis malis sive nocivis, falsis et dishonestis, sed etiam a superfluis et vanis, quae devotionem cordis evacuant.

Decima et ultima, quod super omnia caveat, ut omnibus verbis ejus reluceat veritas, bonitas et humilitas, quia verbum hominis debet incipere a veritate, proficere bonitate, terminari in humilitate et mensurari brevitate, quia verbum abbreviatum fecit Dominus super terram. De gratias.

O. A. M. D. G.

I N D E X.

P a r s I.

	P a g.
pistola I. Ad universos Christi fideles	1
” II. Ad eosdem	2
” III. Ad beatum Antonium de Padua	8
” IV. Ad b. virg. Claram et caet. S. Damiani sorores	9
” V. Ad easdem	”
” VI. Ad patrem Eliam totius ordinis vicarium generalem	10
” VII. Ad eundem	”
” VIII. Ad generalem ministrum fr. minorum	11
” IX. Ad provinciales ordinis minorum	12
” X. Ad capitulum generale II.	13
” XI. Ad capitulum generale	14
” XII. Ad sacerdotes totius ordinis	16
” XIII. Ad universos clericos	19
” XIV. Ad universos custodes fratrum minorum	20
” XV. Ad populorum rectores	21
” XVI. Ad fratrem Leonem	22
” XVII. Ad dominam Jacobam de septem soliis	23
eati patris ad fratres admonitio	24
piuentiae, simplicitatis, paupertatis, humilitatis, charitatis, obedien- tiae laudes	33
e perfecta laetitia	34
rationis dominicae expositio	36
omini Dei altissimi laudes	37
eati patris in conversionis suaे primordio oratio	38
ratio horis canonicis praemittenda	”
eatae Mariae virginis salutatio	39
d virginem oratio	40
lia ad Mariam oratio	”
eati patris pro paupertate obtainienda oratio	41
ratio, quam dicere solebat, quando sacerdos sanctissimum Christi corpus elevabat	43
d impetrandum divinum amorem oratio	”
recatio, qua morbo affectus usus est	”
eati patris pro commendanda sua familia oratio, quum generalatu se abdicaverat	44
quotidiana beati patris oratio	45
eati patris testamentum	”

Prima regula, quam seraphicus pater scripsit fratribus minoribus.

- Cap. I. Quod fratres debent vivere in obedientia, sine proprio et in castitate.
- „ II. De receptione et vestitu fratrum.
 - „ III. De divino officio et jejunio.
 - „ IV. De ministris et aliis fratribus, qualiter ordinentur.
 - „ V. De correctione fratrum in offensione.
 - „ VI. De recursu fratrum ad ministrum, et quod aliquis frater non vocetur prior.
 - „ VII. De modo vivendi et laborandi.
 - „ VIII. Quod fratres non recipient pecuniam.
 - „ IX. De petenda eleemosyna.
 - „ X. De infirmis fratribus.
 - „ XI. Quod fratres non blasphemant nec detrahant, sed diligent invicem.
 - „ XII. De malo visu et frequentia mulierum vitanda.
 - „ XIII. De praesumptione fornicationis.
 - „ XIV. Quomodo fratres debeant ire per mundum.
 - „ XV. Quod fratres non teneant bestiam nec equitant.
 - „ XVI. De euntibus inter Sarracenos et alios infideles.
 - „ XVII. De praedicatoribus.
 - „ XVIII. Qualiter ministri convenient ad invicem.
 - „ XIX. Quod omnes fratres vivant catholice.
 - „ XX. De confessione fratrum et perceptione corporis et sanguinis Domini nostri Jesu Christi.
 - „ XXI. De laude et exhortatione, quam possunt facere omnes fratres.
 - „ XXII. De admonitione fratrum.
 - „ XXIII. Oratio ad Deum sive gratiarum actio atque ad fratres exhortatio.

Exhortatio ad fratres.

Secunda regula b. patris Francisci pro fratribus minoribus instituta.

- Cap. I. Regula et vita fratrum minorum.
- „ II. De his, qui volunt vitam istam accipere, et qualiter recipi debeant.
 - „ III. De divino officio et jejunio, et quomodo fratres ire debeant per mundum.
 - „ IV. Quod fratres non recipient pecuniam.
 - „ V. De modo laborandi.
 - „ VI. Quod nihil sibi approprient fratres, et de eleemosyna petenda et de fratribus infirmis.
 - „ VII. De poenitentia fratribus peccantibus imponenda.
 - „ VIII. De electione generalis ministri hujus fraternitatis et de capitulo Pentecostes.
 - „ IX. De praedicatoribus.
 - „ X. De admonitione et correctione fratrum.
 - „ XI. Quod fratres non ingrediantur monasteria monacharum.
 - „ XII. De euntibus inter Saracenos et alios infideles.
- Laudes secundae regulae fratrum minorum.

, quam S. Clarae sanctimonialibus b. Franciscus conscripsit. 81
Cap. I. Regula et vita sororum pauperum.

- „ II. Qualiter recipi debeant.
- „ III. De divino officio et jejunio, et quoties communicent.
- „ IV. De electione abbatissae.
- „ V. De silentio et modo loquendi ad locutorium et ad cratem.
- „ VI. Qualiter sorores non recipient possessionem aliquam vel proprietatem per se vel per interpolositam personam.
- „ VII. De modo laborandi.
- „ VIII. Qualiter sorores nihil sibi approprient, et de infirmis.
- „ IX. De poenitentia sororibus imponenda.
- „ X. De visitatione sororum ab abbatissa.
- „ XI. De ostiaria.
- „ XII. De visitatione.

fratrum sororumque de poenitentia, qui iidem tertiarii dicuntur. 94

- Cap. I. De modo examinandi volentes intrare ordinem.
- „ II. De forma recipiendi volentes intrare ordinem.
- „ III. De forma habitus et qualitate indumentorum.
- „ IV. Quod non vadant ad in honesta convivia et spectacula, et quod histrionibus non dent.
- „ V. De abstinentia et jejunio.
- „ VI. Quoties debent confiteri per annum et sumere corpus Christi.
- „ VII. Quod non ferant arma impugnationis.
- „ VIII. De dicendis horis canoniciis.
- „ IX. Quod omnes, qui de jure possunt, faciant testamentum.
- „ X. De pace reformanda inter fratres et alios extraneos.
- „ XI. Quando molestantur contra jus aut eorum privilegia.
- „ XII. Quod caveant, in quantum possunt, a juramentis solemnibus.
- „ XIII. De audienda Missa et congregatione facienda.
- „ XIV. De fratribus infirmis et defunctis.
- „ XV. De ministris.
- „ XVI. De visitatione et correctione delinquentium.
- „ XVII. De vitandis litigiis inter se et cum aliis.
- „ XVIII. Qualiter et per quos in abstinentiis possit dispensari.
- „ XIX. Quod ministri eorum manifestas culpas denuncient visitatori.
- „ XX. Qualiter in praedictis nemo obligetur ad culpam mortalem.

P a r s I I I .

I. De pusillo grege multiplicando	105
II. De vocatione fratrum minorum et de praedicando verbo Dei	106
III. De religiosa habitatione in eremitoriiis	107

	Pap.
Collatio IV. De vera obedientia	10
" V. De sancta paupertate	10
" VI. De vitando mulierum aspectu et conversatione	11
" VII. De petenda eleemosyna cum fiducia	"
" VIII. De discretione in corpore alendo	11
" IX. De indiscreta aemulatione in abstinentia sectanda	11
" X. De tolerandis quantis per necessitatibus	"
" XI. De laetando spiritualiter in Domino	11
" XII. De humilitate et pace erga clericos servanda	11
" XIII. De cognoscendo servo Dei	"
" XIV. Quid Deo magis placeat, orare vel praedicare?	11
" XV. De literis incumbentibus et doctoribus	11
" XVI. De vanis et tumidis praedicatoribus	"
" XVII. De conditionibus et laude boni praedicatoris	11
" XVIII. De murmuratione et detractione	11
" XIX. Quod fratres non vocentur magistri	12
" XX. Quae bona provenian tordini ex subjectione ad ecclesiam	12
" XXI. De tribulationibus religionis et regulae sectatorum	"
" XXII. De sancta conversatione inter fideles	12
" XXIII. Quomodo procedendum sit ad infideles	12
" XXIV. De meditanda assidue Christi passione	12
" XXV. Quare, postquam generalis officium depositum, toleravit fratrum defectus	12
" XXVI. De conditionibus, quibus insigniri debet minister generalis	12
" XXVII. De conditionibus ministrorum provincialium	13
" XXVIII. Qualiter conversandum sit in monasterio sanctae Mariae de angelis, et quod nullatenus a fratribus dimittatur	13
Officium passionis dominicae	13
Cantica beati Francisci	14
Canticum fratris solis	15
Canticum II.	15
Canticum III.	16
Obsoletorum obscurorumque, quae in his tribus carminibus sunt, verborum explicaciones	2
Apophthegmata LXII	2
Familiaria quaedam colloquia XLI	2
Prophetiae XVI.	2
Parabolae et exempla quaedam	2
Oracula XXX et sententiae communes XVI	2
Appendix opuscularum dubiorum.	
Sermones.	
Sermo I. De humilitate et patientia	2
" II. Contra peccata mortalia	2
" III. De bono eleemosynae	2
" IV. De amore inimicorum	2
" V. De perfecta obedientia	2
" VI. De animae aestimatione vel dignitate	3
" VII. De sacerdotum obligatione	3
Sex praecipuae rationes, quare Deus optimus maximus religionem Minorum suae concesserit ecclesiae	3
Opusculum decem perfectionum veri religiosi et perfecti christiani	3

SANCTI PATRIS

F R A N C I S C I

VITA

A S. BONAVENTURA,

S. R. E. EP. CARDINALI ALBANENSI,

SERAPHICO ECCLESIAE DOCTORE,

CONSCRIPTA.

**S. BONAVENTURAE
IN VITAM
S. FRANCISCI
PROLOGUS.**

Apparuit gratia Dei Salvatoris nostri diebus istis novissimis in servo suo Franciseo omnibus vere humilibus sanctae paupertatis amicis, qui supereffluentem in eo Dei misericordiam venerantes ipsius erudiuntur exemplo impietate et saecularia desideria funditus abnegare, Christo conformitatem vivere et ad beatam spem desiderio indefesso sitire. In ipsum namque ut verum pauperculum et contritum tanta Deus ex celsus benignitatis condescensione respexit, quod non solum de mundialis conversationis pulvere suscitavit egenum, verum etiam evangelicae perfectionis professorem, ducem atque praeconem effectum in lucem dedit credentium, ut testimonium perhibendo de Iunine viam lucis et pacis ad corda fideliu[m] Domino praepararet. Hic etenim quasi stella matutina medio nebulae claris vitae micans et doctrinae fulgoribus sedentes in tenebris et umbra mortis irradiatione praefulgidit direxit in lucem et tamquam arcus resplendens inter nebulas gloriae, signum in se Dominici foederis repraesentans pacem et salutem evangelizavit hominibus existens et ipse angelus verae pacis. Secundum imitatoriam quoque similitudinem praecursoris destinatus a Deo, ut viam parans in deserto a tissimae paupertatis tam exemplo, quam verbo poenitentia praedicaret, primum supernae gratiae praeventus donis, dehinc virtutis invictae adiunctus meritis, prophetali quoque repletus spiritu nec non et angelico deputatus officio incendioque scripthico totus ignitus et ut vir hierarchicus cursu igneo summi vectus, sicut ex ipsius vitae decursu luculenter apparitionabiliter comprobatur venisse in spiritu et virtute Eliae

Ideoque alterius amici sponsi apostoli et evangelistae Iohannis vaticinatione veridica sub similitudine angeli ascendentis ab ortu solis signumque Dei vivi habentis adstruitur non immerito designatus. Sub apertione namque sexti sigilli: Vidi, ait Joannes in Apocalypsi¹⁾, alterum angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei vivi. Hunc Dei unctum amabilem Christo, imitabilem nobis et admirabilem mundo servum Dei fuisse Franciscum indubitabili fide collimus, si culmen in eo eximiae sanctitatis advertimus, qua inter homines vivens imitator fuit puritatis angelicae, qua et ositus est perfectis Christi sectatoribus in exemplum. Ad uod quidem fideliter sentiendum et pie non solum inducit officium, quod habuit, vocandi ad fletum et planctum, calvum et cingulum sacci²⁾ signandique thanu super frontes viorum gementium et dolentium³⁾ signo poenitentialis crucis et abitus cruci conformis, verum etiam irrefragabili veritatis testificatione confirmat signaculum similitudinis Dei viventis, Christi videlicet crucifixi, quod in corpore ipsius fuit impressum, non per naturae virtutem vel ingenium artis, sed potius ex admirandam potentiam spiritus Dei vivi.

Ad hujus tam venerabilis viri vitam omni imitatione gnissimam describendam indignum et insufficientem me sensens id nullatenus attentasse, nisi me fratum servens incisset affectus, generalis quoque capituli concors induxisset instantia et ea, quam ad s. patrem habere teneor, devotio impulisset, utpote qui per ipsius invocationem et merita in uerili aetate, sicut recenti memoria teneo, a mortis fauibus utus, si praeconia laudis ejus tacuero, sceleris timeo argui

ingratus. Est haec penes me causa praecipua hunc assuendi laborem, ut ego, qui vitam corporis et animae a Deo illi conservatam recognosco per ipsum et virtutem ejus in e ipso expertus agnovi, vitae illius virtutes, actus et verba quasi fragmenta quaedam partim neglecta partimque dispersa, namquam plene non possem, utemque colligerem, ne mortibus iis, qui cum famulo Dei convixerant, deperirent. Ut tur vitae ipsius veritas ad posteros transmittenda certius hi constaret et clarius, adiens locum originis, conversationis transitus viri sancti cum familiaribus ejus adhuc supervivenus collationem de his habui frequenter ac diligentem et

1) Apoc. VII. 2. — 2) Isai. XXII, 12. — 3) Ezech. IX. 4.

maxime cum quibusdam, qui sanctitatis ejus et consciī fūrunt et sectatores praecepui, quibus propter agnitam veritatem probatamque virtutem fides est indubitabilis adhibenda.

In descriptione autem eorum, quae per servum suum Deus dignanter effecit, curiosum styli ornatum negligendum esse putavi, cum legentis devotio plus simplici sermone, quam phalerato proficiat. Nec semper historiam secundum ordinem temporis texui propter confusionem vitandam, sed potius ordinem servare studui magis aptae juncturae, secundum quem eodem peracta tempore diversis materiis, vel diversis patratim temporibus eidem materiae congruere videbantur. Initium autem vitae ipsius, progressus et consummatio quindecim distincta capitulis describuntur inferius adnotatis.

Agitur enim I. de conversatione ipsius in habitu saeculari, II. de perfecta conversione ejus ad Deum et de reparatione trium ecclesiarum, III. de institutione religionis et approbatione regulae, IV. de profectu ordinis sub manu ipsius et confirmatione regulae prius approbatae, V. de austerioritate vitae et quomodo creaturæ præbebant ei solatium, VI. de humilitate et obedientia et de condescensionibus divinis sicut factis ad mutum, VII. de amore paupertatis et mira supplicatione defectuum, VIII. de pietatis affectu et quomodo ratione parentia affici videbantur ad ipsum, IX. de fervore charitatis et desiderio martyrii, X. de studio et virtute orationis, XI. de intelligentia scripturarum et spiritu prophetiae, XII. de efficacia praedicandi et gratia sanitatum, XIII. de stigmatibus sacris, XIV. de patientia ipsius et transitu mortis, XV. de canonizatione et translatione ipsius, postremo de miraculis post transitum ejus felicem ostensis aliqua subnectuntur.

CAPUT I.

De conversatione sancti Francisci in habitu saeculari.

1. Vir erat in civitate Assisii, FRANCISCUS nomine cuius memoria in benedictione est pro eo, quod Deus ipsius in benedictionibus dulcedinis benigne praeveniens et de presentis vitae periculis clementer eripuit et coelestis gratiae donis affluenter implevit. Etenim cum inter vanos fuerit hominem filios, juvenili aetate nutritus in vanis et post aliquatenus

literarum notitiam lucrativis mercationum deputatus negotiis, supermo tamen sibi assistente praesidio nec inter lascivos juvenes, quamvis effusus ad gaudia, post carnis petulantiam abiit nec inter cupidos mercatores, quamquam intentus ad uera, speravit in pecunia et thesauris. Inerat namque juvens Francisci praecordiis divinitus indita quaedam ad pauperes miserationis liberalis, quae secum ab infantia crescens tanta corporis benignitate repleverat, ut jam evangelii non surdus auditor omni proponeret se petenti tribuere, maxime si divinum allegaret amorem.

2. Cum autem semel negotiationis intentus tumultibus pauperem quemdam pro amore Dei potentem eleemosynam praeter morem solitum vacuum repulisset, statim ad cor reversus cucurrit post ipsum et eleemosyna illi clementer imensa promisit Domino Deo, quod nimquam ex tunc, dum dasset possibilitas, potentibus pro amore Domini se negaret, uod usque ad mortem indefessa pietate observans copiosa in Deum dilectionis et gratiae incrementa proineruit. Ajebat enim post, cum jam perfecte Christum induerat, quod etiam existens in habitu sacerdotali vocem divini expressivam amoris audire vix umquam sine cordis immutatione valebat. Porro consuetudinis lenitas cum elegantia morum, patientia et tractabilitas supra humanum modum, munificentiae largitas ultra appetitiam facultatum, quibus bonae indolis adolescens certus florere conspiciebatur indiciis, quaedam videbantur esse raelalia, quod copiosior super eum foret in posterum diviae benedictionis abundantia diffundenda.

3. Quidam sane vir de Assisio valde simplex, ut cretur, eruditus a Deo, cum aliquando per civitatem eunti oviaret Franciseo, deponebat pallium, sternebat ipsius pedis vestimentum, asserens, omni fore Franciscum reverentiam, utpote qui esset in proximo magna facturus et obice ab universitate fideliū magnifice honorandus. Ignorabat tem adhuc Franciscus circa se consilium Dei pro eo, quod in iussione patris ad exteriora distractus, quam corruptione turialis originis ad inferiora depresso non dum didicerat contemplari coelestia nec assueverat degustare divina. Et quia i rituali auditui dat intellectum inficta vexatio, facta est super eum manus Domini et immutatio dexteræ Excelsi, diuis languoribus ipsius corpus affligens, ut coaptaret animam

ad sancti Spiritus unctionem. Cumque resumptis corporis viribus sibi vestimenta decentia more solito preeparasset, obvium habuit militem quemdam generosum quidem, sed pauperem et male vestitum, cuius pauperiem pio miseratus affectu illum protinus se exuto vestivit, ut simul in uno geminum impleret pietatis officium, quo et nobilis militis verecundiam tegeret et pauperis hominis penuriam relevaret.

4. Nocte vero sequenti, cum se sopori dedisset, palatium speciosum et magnum cum militaribus armis crucis Christi signaculo insignitum clementia sibi divina monstravit, ut misericordiam pro summi regis amore pauperi exhibitam militi preeostenderet incomparabili compensandam esse mercede. Unde et, cum quaereret, cuius essent illa omnia, sua fore militumque suorum superna fuit assertione responsum Evigilans itaque mane, cum nondum haberet exercitatum animum ad divina perscrutanda mysteria nesciretque per visibilia species transire ad contuendam invisibilium veritatem magnae fore prosperitatis indicium aestimabat insolitam visionem. Disposuit itaque divinae adhuc dispositionis ignarus in Apuliam ad quemdam liberalem comitem se conferre, in ipsius sperans obsequio decus adipisci militiae, ut ostensa sibi visio preestendebat. Cumque paulo post iter aggressus ivisset usque ad proximam civitatem, audivit in nocte Dominum familiaris sibi allocutione dicentem: Francisce, quis potest melius facere tibi, Dominus aut servus? Dives aut pauper? Cui cum Franciscus respondisset, quod tam Dominus, quam dives facere melius potest, intulit statim: Cur ergo relinquis pro servo Dominum et pro paupere homine divitem Deum? Et Franciscus: Quid me vis, Domine, facere? Et Dominus ait eum: Revertere in terram tuam, quia visio, quam vidisti spiritualem praefigurat effectum non humana, sed divina in te dispositione complendum. Mane itaque facto cum festinatione revertitur Assisium securus et gaudens et jam exemplar obedientiae factus exspectabat Domini voluntatem. Ex tunc a publicae negotiationis tumultu se subtrahens supernam devote precabatur clementiam, ut, quid sibi foret agendum, ostendere dignaretur. Cum autem ex frequenti orationis usu flamma desiderii coelestis in eo vehementer succresceret, et jam pro amore supernae patriae terrena omnia despiceret quasi nihil:

thesaurum sentiebat se reperisse absconditum, ac velut prudens negotiator margaritam inventam excogitabat venditis omnibus comparare. Adhuc tamen, qualiter id ageret, ignorabat, nisi quia ipsius suggerebatur spiritui, quod spiritalis mercatio a mundi contemptu sumat initium, Christique militia sit a sui ipsius victoria inchoanda. Quadam itaque die, dum equitaret per planitatem, quae subjacet civitati Assisii, leprosum quemdam habuit obvium, cuius inopinatus ocurrus ei non parvum incussit horrorem. Recurrens autem ad perfectionis mente jam conceptae propositum et recolens, quod se ipsum oporteret primum devincere, si vellet effici Christi miles, ad deosculandum eum equo lapsus adcurrit. Cui cum manum quasi aliquid accepturus leprosus protenderet, pecuniam cum osculo reportavit. Statim autem equum ascendens et se circumquaque convertens, cum campus pateret undique liber, leprosum illum minime vidi. Admiratione itaque repletus et gaudio laudes coepit Domino decantare devote, proponens ex hoc semper ad majora condescendere.

5. Solitaria proinde loca quaerebat amica moeroribus, in quibus dum gemitibus in enarrabilibus incessanter intenderet, post longam precum instantiam a Domino meruit exaudiri. Dum enim una dierum sic sequestratus oraret et prænimietate fervoris totus esset absorptus in Deum, apparuit ei Christus Jesus veluti crucei confixus, ad cuius conspectum liquefacta est anima ejus, et memoria passionis Christi visceribus cordis ipsius adeo impressa medullitus, ut ab illa hora, cum Christi crucifixio veniret in mentem, vix posset a lacrymis et gemitibus exterius contineri, sicut ipse postmodum familiariter retulit, cum appropinquaret ad finem. Intellexit per hoc nempe vir Dei illud evangelium sibi diei: Si vis venire post me, abnega temetipsum et tolle crucem tuam et sequere me.¹⁾ Induit ex tunc spiritum paupertatis, humilitatis sensum et affectum intimae pietatis. Nam cum prius leprosorum non solum consortium, verum etiam longinquum con uitum vehementer horreret, jam propter Christum crucifixum, qui juxta verbum propheticum²⁾ contemptibilis ut leprosus apparuit, ut semetipsum plene contemneret, humilitatis et humanitatis obsequia leprosis benefica pietate praestabat. Visitabat enim frequenter domos ipsorum, liberaliter eis

1) Matth. XVI, 24. — 2) Isai. LIII, 4.

eleemosynas erogabat et cum multo compassionis affectu manus eorum osculabatur et ora. Pauperibus etiam mendicantibus non solum sua, verum etiam seipsum cupiebat impendere, aliquando vestimenta exuens, aliquando dissuens, aliquando seindens ad largiendum eis, cum praemaniibus alia non haberet. Sacerdotibus etiam pauperibus reverenter subveniebat et pie, praecipue in ornamentis altaris, quo et cultus divini particeps fieret et cultorum inopiac supplementa praeberet.

6. Cum autem religiosa devotione tunc temporis limina visitaret apostoli Petri, conspecta multitudine pauperum ante fores ecclesiae, partim pietatis ductus dulcedine, partim paupertatis allactus amore, uni ex eis magis egenti proprias largitus est vestes et semicinctiis coniectus illius diem illum in medio pauperum cum insolita spiritus jucunditate transegit, ut et saecularem gloriam sperneret et ad perfectionem evangelicam gradatim conseedendo perveniret. Mortificationi carnis invigilabat attentius, ut Christi crucem, quam interius ferebat in corde, exterius etiam circumferret in corpore. Agebat autem haec omnia vir Dei Franciscus nondum habitu vel convictu sequestratus a mundo.

CAPUT II.

Dc perfecta conversione ejus ad Deum et de reparacione trium ecclesiarum.

1. Quoniam autem servus Altissimi doctorem non habebat aliquem in hujusmodi nisi Christum, addidit adhuc ipsius clementia eum in gratiae visitare dulcedine. Dum enim die quadam egressus ad meditandum in agro deambularet juxta ecclesiam sancti Damiani, quae minabatur praenimia vetustate ruinam, et in eam instigante se spiritu causa orationis intrasset, prostratus ante imaginem Crucifixi non modica fuit in orando spiritus consolatione repletus. Cumque lacrymosis oculis intenderet in Dominicam crucem, vocem de ipsa cruce dilapsam ad eum corporeis audivit auribus ter dicentem: Francise, vade et repara domum meam, quae, ut cernis, tota destruitur. Tremefactus Franciscus, cum esset in ecclesia solus, stupet ad tam mirandae vocis auditum cordeque percipiens divini virtutem eloquii mentis alienatur excessu. In se-

tandem reversus ad obediendum se parat et totum se recolligit ad perficiendum mandatum de materiali ecclesia reparanda, licet principalior intentio verbi ad eam ferretur, quam Christus suo sanguine acquisivit,¹⁾ sicut eum Spiritus sanctus edocuit, et ipse postmodum fratribus revelavit. Surrexit proinde signo crucis se muniens et assumtis pannis venalibus ad civitatem, quae Fulgineum dicitur, festinus accessit ibique venditis, quae portaverat, equum, cui tune insederat, felix mercator assumto pretio dereliquit. Rediensque Assisium ecclesiam, de cuius reparatione mandatum acceperat, reverenter intravit et invento illic sacerdoti paupereulo reverentiam decentem exhibuit et ad reparationem ecclesiae et pauperum usum pecuniam obtulit et, ut secum se morari pateretur ad tempus, humiliter requisivit. Acquievit sacerdos de mora ipsius, sed timore parentum pecuniam recusavit, quam verus pecuniarum contemtor in quamdam fenestram projiciens abjectam velut pulverem vilipendit.

2. Moram autem faciente servo Dei cum sacerdote praedicto, cum hoc intellexisset pater ipsius, perturbatus animo cucurrit ad locum. At ipse, quia novus Christi erat athleta, cum audiret consequentium minas et eorum praesentiret adventum, dare locum irae volens in quadam occulta fovea se abscondit, in qua diebus aliquibus latitando rogabat Dominum incessanter, lacrymarum imbre perfusus, ut liberaret de manibus consequentium animam suam et pia, quae inspiraverat vota, benigno favore compleret. Igitur excessiva quadam completus laetitia coepit de pusillanimitatis ignavia semetipsum arguere relictaque fovea et abjecto pavore versus civitatem Assisii iter aggressus est. Quem eum cives cernerent facie squalidum et mente mutatum ac per hoc alienatum putarent et sensu, luto platearum et lapidibus impetebant et tamquam usano et dementi clamoris vocibus insultabant. Famulus autem Domini nulla fractus aut mutatus injuria ut surdus in omnibus pertransibat. Cumque clamorem hujusmodi pater audisset, statim accurrens non ad liberandum eum, sed potius ad perdendum omni miseratione subtracta pertractum domino primo verbis, deinde verberibus et vineulis angit. Ipse autem exsequendum, quod cooperat, promptior ex hoc et validior eddebatur, recolens illud evangelii verbum: Beati, qui

¹⁾ Act. XX, 28.

persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum coelorum.¹⁾

3. Post modicum vero tempus patre a patria discedente mater ejus factum mariti non approbans et inflexibilem filii constantiam emolliri posse non sperans a vinculis absolutum abire permisit. At ipse gratias omnipotenti Deo referens ad locum, in quo prius fuerat, est reversus. Rediens autem pater et eum non inveniens domi convitiis illatis uxori fremens eucurrit ad locum, ut, si eum revocare non posset, saltem de provincia effugaret. Franciscus vero confortatus a Deo obvium ultro se obtulit patri furenti libera voce clamans se pro nihilo ducere vincula et verbera ejus, insuper et contestans se pro Christi nomine gaudenter mala omnia subiitum. Videns itaque pater, quod eum revocare non posset, ad extorquendam pecuniam se convertit, qua tandem inventa in fenestrenula quadam aliquantulum ipsius mitigatus est furor, avaritiae siti uteumque per haustum pecuniae temperata.

4. Tentabat deinde pater carnis filium gratiae pecunia jam nudatum ducere coram episcopo civitatis, ut in ipsius manibus facultatibus renuntiaret paternis et omnia redderet, quae habebat. Ad quod faciendum se proptum exhibuit versus paupertatis amator perveniensque coram episcopo nec moras patitur nec cunctatur de aliquo nec verba expectat nec facit sed continuo depositis omnibus vestimentis restituit ea patri. Inventus est autem tunc vir Dei cilicium habere ad carnem sub vestibus delicatis. Insuper ex admirando fervore spiritu ebrius rejectis etiam femoralibus totus coram omnibus denudatur dicens ad patrem: Usque nunc vocavi te patrem in terris, amodo autem secure dicere possum: Pater noster, qui es in caelis, apud quem omnem thesaurum reposui et omnem spei fiduciam collocavi. Hoc cernens episcopus et admirans tam excedentem in viro Dei fervorem protinus exsurrexit et inter brachia sua illum cum fletu recolli gens, ut erat vir pius et bonus, pallio, quo erat amictus, operuit praecipiens suis, ut aliquid sibi darent ad membra corporis contegenda. Oblatus est autem ei mantellus pauper et vilis cuiusdam agricolae servantis episcopo, quem ipse gratanter suscipiens cum coemento, quod sibi occurrit, ad modum crucis manu propria consignavit, operimentum formans

1) Matth. V, 10.

ex eo crucifixi hominis et pauperis seminudi. Sic igitur servus regis altissimi nudus relictus est, ut nudum sequeretur crucifixum Dominum, quem amabat, sic utique cruce munitus, ut animam suam ligno salutis committeret, per quod de mundi naufragio salvus exiret.

5. Solutus exinde mundi contemptor a vinculis mundanarum cupidinum civitate relicta securus et liber secretum solitudinis petiit, ut solus et silens supernae audiret allocutionis arcanum. Dumque per silvam quamdam iter faciens laudes Domino lingua Francorum vir Dei Franciscus decantaret cum jubilo, latrones super eum ex abditis irruerunt. Quibus ferali animo, quis esset, interrogantibus vir Dei confidentia plenus prophética voce respondit: Praeco sum magni regis. At illi percutientes cum in defossum locum plenum nivibus projecerunt dicentes: Jace, rustice, praeco Dei. Ipse vero recedentibus illis exsilivit de fovea magnoque exhilaratus gaudio altiori coepit voce per nemora laudes Creatori omnium personare. Et veniens ad quoddam vicinum coenobium elemosynam petiit ut mendicus et recepit ut incognitus et despectus. Inde vero progrediens devenit Eugubium, ubi a quodam amico pristino agnitus et susceptus paupere tunicula ut Christi pauperculus est contectus. Exinde totius humilitatis amator se transtulit ad leprosos eratque cum eis diligentissime serviens omnibus propter Deum, lavabat ipsorum pedes, ligabat ulcera, educebat plagarum putredinem et saniem abstergebat. Oculabatur etiam ex miranda devotione ulcerosas plagas ipsorum evangelicus medicus mox futurus. Propter quod tantam est a Domino consecutus virtutem, ut in spiritualibus et corporalibus morbis mirabiliter expurgandis mirabilem efficaciam obtineret.

6. Referam unum de multis, quod accidit, viri Dei fama postmodum latius clarescente. Cum enim ejusdam de comitatu Spoletano os pariter et maxillam morbus quidam horribilis depascendo corroderet, nec subveniri posset eidem aliquo medicinae remedio, contigit, ut propter sanctorum exposcenda merita apostolorum visitatis liminibus de peregrinatione rediens servo Dei occurreret. Cumque prae devotione vellet ipsius osculari vestigia, vir humilis hoc non ferens osculari volenti pedes osculum oris dedit. Dum autem leprosorum servus Franciscus mirabili pietate illam plagam horribilem

ore sacro contingeret, omni fugato morbo subito aeger ille sanitatem recuperavit optatam. Nescio, quod horum magis sit merito admirandum, an humilitatis profunditas in osculo tam benigno, an virtutis praeclaritas in miraculo tam stupendo.

7. Fundatus jam in Christi humilitate Franciscus ad memoriam reducit obedientiam sibi e cruce injunctam de s. Damiani ecclesia reparanda et tamquam verus obediens Assisium rediit, ut saltem mendicando voci divinae pareret. Depositaque omni verecundia propter amorem pauperis Crucifixi mendicabat apud eos, inter quos abundare solebat, debile corpus attritum jejuniis oneribus lapidum supponendo. Praedicta igitur ecclesia juvante se Domino et devotione civium assistente refecta, ne post laborem corpus torperet ignavia, transtulit se ad reparandam ecclesiam quamdam b. Petri longius a civitate distantem ob devotionem specialem, quam ad apostolorum principem sincerae fidei puritate gerebat. Hac tandem ecclesia consummata pervenit ad locum, qui Portiuncula dicitur, in quo ecclesia b. virginis genitricis Dei antiquitus fabricata exstiterat, sed deserta tunc a nemine curabatur. Quam cum vir Dei sic derelictam conspiceret, ob devotionem ferventem, quam habebat ad dominam mundi, coepit illuc assidue pro ipsius reparatione morari. Sentiens autem juxta nomen ipsius ecclesiae, quo ab antiquo s. Maria de angelis vocabatur, angelicarum ibi visitationum frequentiam pedem fixit ibidem propter reverentiam angelorum amoremque praecipuum matris Christi.

8. Hunc locum vir sanctus amavit prae ceteris mundi locis; hic etenim humiliter coepit, hic virtuose profecit, hic feliciter consummavit, hunc in morte fratribus tamquam Virginis carissimum commendavit. De hoc frater quidam Deo devotus ante conversionem suam visionem viderat relatione condignam. Innumeros cernebat homines caecitate percussos facie in coelum directa et genibus flexis in hujus ecclesiae stare circuitu, qui omnes protensis manibus in altum lacrimabiliter clamabant ad Deum misericordiam postulantes et lumen. Et ecce ingens de coelo splendor advenit se per omnes diffundens, qui lumen unicuique tribuit et salutem desideratam concessit. Hic est locus, in quo fratrum minorum ordo a s. Francisco per divinae revelationis instinctum inchoatus est. Divinae namque providentiae nutu, qua Christi

servus dirigebat in omnibus, tres materiales erexit ecclesias, antequam ordinem inchoans evangelium praedicaret, ut non solum a sensilibus ad intelligibilia, a minoribus ad majora ordinato progressu condescenderet, verum etiam ut, quid esset facturus in posterum, sensibili foris opere mysterialiter praesignaret. Nam instar reparatae triplicis fabricae ipsius sancti viri ducatu secundum datam ab eo formam regulam et doctrinam Christi triformiter renovanda erat ecclesia trinaque triumphatura militia salvandorum, sicut et nunc cernimus esse completum.

CAPUT III.

De institutione religionis et approbatione regulae.

1. In ecclesia igitur virginis Matris Dei moram faciente servo ipsius Franciseo et apud eam, quae concepit verbum plenum gratiae et veritatis, continuis insistente gemitibus, ut fieri dignaretur advocata ipsius, meritis Matris misericordiae concepit ac peperit spiritum evangelicae veritatis. Dum enim die quodam Missam de apostolis devotus audiret, perlectum est evangelium illud, in quo Christus discipulis ad praedicandum mittendis formam tribuit evangelicam in vivendo ¹⁾), ne videlicet possideant aurum vel argentum nec in zonis pecuniam nec peram in via nec duas tunicas habeant nec calceamenta deferant neque virgam. Quod audiens et intelligens ac memoriae commendans apostolicae paupertatis amicus, indicibili mox perfusus laetitia: Hoc est, inquit, quod cupio, hoc, quod totis praecordiis concupisco. Solvit proinde calceamenta de pedibus, deponit baculum, peram rejicit et pecuniam exereratur unaque contentus tunicula, rejecta corrigia, pro cingulo funem sumit, omnem solicitudinem cordis apponens, qualiter audita perficiat et apostolicae rectitudinis regulae per omnia se coaptet. Coepit ex hoc vir Dei divino instinctu evangelicae perfectionis aemulator existere et ad poenitentiam ceteros invitare. Erant autem ipsius eloquia non inania nec risu digna, sed virtute Spiritus sancti plena, medullas cordis penetrantia, ut in vehementem stuporem audientes converterent. In omni praedicatione sua pacem annuntians dicendo:

1) Matth. 10, 9.

Dominus det vobis pacem, populum in sermonis exordio salutabat. Hanc quippe salutationem Domino revelante didicerat, sicut ipse postmodum testabatur. Unde factum est, ut juxta sermonem propheticum et ipse prophetarum spiritu afflatus annuntiaret pacem, praedicaret salutem ac salutaribus monitis foederaret plurimos verae paci, qui discordes a Christo prius exstiterant a salute loginqui.

2. Innotescente itaque apud multos viri Dei tam doctrinae simplicis veritate, quam vitae, coeperunt ipsius exemplo viri quidam ad poenitentiam animari et eidem rejectis omnibus habitu vitaque conjungi, quorum primus exstitit vir venerabilis Bernardus, qui vocationis divinae particeps factus patris beati primogenitus esse promeruit tam prioritate temporis, quam privilegio sanctitatis. Hic enim servi Christi sanctitate comperta, ipsius exemplo disponens perfecte contemnere mundum, ab eodem, qualiter id perficeret, consilium requisivit. Quo auditio Dei famulus pro primaе prolis conceptu sancti Spiritus consolatione repletus: A Deo est, inquit, hoc consilium requirendum. Intraverunt proinde ecclesiam s. Nicolai, mane jam facto et oratione praemissa, cultor Trinitatis Franciscus ter evangeliorum librum aperuit, trino exposcens a Deo testimonio sanctum Bernardi propositum confirmari. In prima libri apertione illud occurrit: Si vis perfectus esse, vade et vende omnia, quae habes, et da pauperibus¹⁾; in secunda: Nihil tuleritis in via²⁾, in tertia vero: Qui vult venire post me, abneget semetipsum et tollat crucem suam et sequatur me.³⁾ Haec est, ait vir sanctus, vita et regula nostra omniumque, qui nostrae voluerint societati conjungi. Vade igitur, si vis perfectus esse, et perfice, quae audisti.

3. Non multo post vocatis eodem spiritu quinque viris filiorum Francisci senarius numerus completus est, inter quos tertium sortitus est locum sanctus pater Aegidius, vir utique Deo plenus et celebri memoria dignus. Hic etenim postmodum virtutum sublimium exercitatione praeclarus, sicut famulus Domini de ipso praedixit, quamquam esset idiota et simplex, ad excelsae contemplationis sublimatus est verticem. Nam per multa curricula temporum sursum actionibus incessanter intentus adeo crebris in Deum rapiebatur excessibus, quemad-

1) Matth. XIX, 21. — 2) Matth. VI, 8. — 3) Matth. XVI, 24.

modum et ego ipse oculata sive conspexi, ut magis censetur inter homines vitam angelicam agere, quam humanam.

4. Illo quoque tempore cuidam sacerdoti civitatis Assisii, nomine Silvestro, honestae conversationis viro, quaedam a Domino fuit ostensa visio non tacenda. Cum enim modum et vitam Francisci fratrumque suorum humano spiritu abhorret, ne periclitaretur pro temeritate judicii, respectu fuit supernae gratiae visitatus. Videbat namque in sonnis totam Assisii civitatem a dracone magno circumdari, prae cuius magnitudine nimia tota regio videbatur exterminio subjacere. Contuebatur posthaec crucem quandam auream ex ore procedentem Francisci, cuius summa coelos tangebat, cuiusque brachia protensa in latum usque ad mundi fines videbantur extendi, ad cuius etiam aspectum praefulgidum draco ille teter et horridus penitus fugabatur. Hoc tum sibi tertio monstraretur, divinum aestimans esse oraculum, viro Dei et fratribus suis per ordinem enarravit ac non multo post tempore mundum relinques vestigiis Christi sic perfecte adhaesit, quod vita ipsius in ordine authenticam reddidit eam, quam in saeculo habuerat visionem. Ex hujus visionis auditu vir Dei non in gloria est elatus humana, sed bonitatem Dei in suis beneficiis recognoscens fortius animatus est ad hostis antiqui fugandam versutiam et crucis Christi gloriam praedicandam.

5. Quadam autem die, dum in quodam solitario loco annos suos in amaritudine recogitans deploraret, sancti Spiritus in eum superveniente laetitia certificatus est de remissione plenaria omnium delictorum. Raptus deinde supra se ac in quoddam mirandum lumen totus absorptus, dilatato mentis sinu, quae circa se et filios suos futura erant, luculenter aspexit. Post haec reversus ad fratres: Confortamini, ait, carissimi, et gaudete in Domino nec, quia pauci estis, efficiamini tristes, neque vos terreat mea vel vestra simplicitas, quoniam, sicut mihi a Domino in veritate ostensum est, in magnam multitudinem faciet nos Deus crescere suaque benedictionis gratia multipliciter dilatabit.

6. Eodem quoque tempore quodam alio bono viro religionem intrante ad septenarium numerum viri Dei soboles benedicta pervenit. Tunc pius pater omnes ad se filios convocavit et plura eis de regno Dei, de contemptu mundi, de abnegatione propriae voluntatis corporisque castigatione prouuntians propositum suum de mittendo illos in quatuor partes

orbis aperuit. Jam enim sterilis et paupercula simplicitas sancti patris pepererat septem filios et disederabat universitatem fidelium ad poenitentiae lamenta vocatam Christo Domino parturire. Ite, inquit duleis pater ad filios, annuntiantes hominibus pacem, praedicate poenitentiam in remissionem peccatorum. Estote in tribulationibus patientes, in orationibus vigiles, in laboribus strenui, in sermonibus modesti, in moribus graves et in beneficiis grati, quia pro his omnibus regnum vobis praeparatur aeternum. At illi coram servo Dei humiliter se prosternentes in terram cum gaudio spiritus suscipiebant obedientiae sanctae mandatum. Ipse vero dicebat unicuique sigillatim: Jacta cogitatum tuum in Domino, et ipse te enutriet.¹⁾ Hoc verbum dicere solitus erat, quotiescumque fratrem aliquem ad obedientiam dirigebat. Tunc et ipse sciens se datum aliis in exemplum, ut prius ficeret, quam doceret, cum uno sociorum versus unam orbis partem perrexit reliquis sex ad modum crucis tribus aliis mundi partibus deputatis. Modice autem elapso post tempore benignus pater carae prolis exoptans praesentiam, cum in unum eos per se convocare non posset, per eum orabat hoc fieri, qui dispersiones congregat Israelis. Sieque factum est, ut absque humana vocatione omnes ex insperato post modicum temporis juxta ejus desiderium divina operante clementia non sine ipsorum admiratione pariter convenienter. Illis quoque diebus quatuor sibi adhaerentibus viris honestis ad duodeniarum numerum exereverunt.

7. Cernens autem famulus Christi paulatim accrescere numerum fratrum scripsit sibi et fratribus suis simplicibus verbis formulam vitae, in qua sancti evangelii observantia pro fundamento indissolubili collocata pauca quaedam alia inseruit, quae ad uniformem vivendi modum necessaria videbantur. Desiderans autem per Summum Pontificem approbari, quae seripserat, disposuit cum illo simplicium coetu Apostolicae Sedis adire praesentiam, de sola confisus directione divina. Cujus desiderium Deus ex alto respiciens sociorum animos simplicitatis sua consideratione perterritos ostensa viro Dei visione hujusmodi convertavit. Videbatur siquidem ei, quod per quandam viam incederet, juxta quam stabat arbor celsitudinis magnae, ad quam cum appropinquasset et sub ea stans

1) Ps. 54, 23.

ipsius altitudinem miraretur, subito tantum divina virtute levabatur in altum, ut cacumen contingeret arboris ejusque summa facillime curvaret ad ima. Hujus visionis praesagium vir Deo plenus intelligens referri ad condescensionem Apostolicae dignitatis, exilaratus est spiritu fratribusque suis in Domino confortatis iter cum eis aggressus est. Cum autem ad Romanam curiam pervenisset et adduceretur ante conspectum Summi Pontificis, essetque Christi vicarius in palatio Lateranensi in loco, qui dicitur Speculum, deambulans altissimis occupatus meditationibus Christi famulum tamquam ignotum repulit indignanter. Quo humiliter foras egresso sequenti nocte hujusmodi revelatio facta est a Deo ipsi Summo Pontifici. Videbat namque inter pedes suos palmam paulatim succrescere et in arborem pulcherrimam elevari. Et eo mirante, quid haec visio vellet ostendere, divina lux impressit menti ipsius Christi vicarii, quod haec palma illum pauperem, quem in praecedenti die repulerat, designabat. Et mane sequenti mandavit per suos famulos per Urbem dictum pauperem quaeri. Quem inventum juxta Lateranum in Hospitalii s. Antonii ante conspectum suum celeriter jussit adduci. Cumque introductus esset ante conspectum Summi Pontificis, exposuit suum propositum petens humiliiter et instanter supradictam sibi vivendi regulam approbari. Videns autem Christi vicarius, dominus Innocentius III., vir utique sapientia clarus, admirandam in viro Dei simplicis animi puritatem, propositi constantiam ignitumque sanctae voluntatis fervorem, Christi pauperem mentis amore complectens inclinatus est animo, ut pius supplicantis praeberet assensum. Distulit tamen perficere, quod Christi postulabat pauperculus pro eo, quod aliquibus de cardinalibus novum aliquid et supra vires humanas arduum videretur.

8. Aderat autem inter cardinales vir venerandus, dominus Joannes de s. Paulo, episcopus Sabinensis, omnis sanctitatis amator et adjutor pauperum Christi, qui divino spiritu inflammatus Summo Pontifici dixit et fratribus suis: Si petitio-
nem pauperis hujus tamquam nimis arduam novamque refel-
limus, cum petat confirmari sibi formam evangelicae vitae,
cavendum est nobis, ne in Christi evangelium offendamus.
Nam si quis intra evangelicae perfectionis observantiam et
votum ipsius dicat contineri aliquid novum aut irrationabile
vel impossibile ad servandum, contra Christum, evangelii au-
torem, blasphemare convincitur. Quibus propositis successor

apostoli Petri conversus ad pauperem Christi dixit: Ora, fili, ad Christum, ut suam nobis per te voluntatem ostendat, qua certius cognita tuis piis desideriis securius annuemus. Omnipotens autem Dei famulus totum se conferens ad orandum precibus devotis obtinuit et, quod exterius ipse proferret et, quid interius Papa sentiret. Nam cum parabolam de divite rege cum muliere formosa et paupere contrahente grataanter et de prole suscepta praeferente generantis regis imaginem ac per hoc edueanda de mensa ipsius, sicut a Deo acceperat, retulisset, ex illius interpretatione subjunxit: Non est formidandum, quod fame pereant aeterni regis filii et heredes, quia ad imaginem regis Christi per Spiritus sancti virtutem de paupere matre nati et ipsi per spiritum paupertatis sunt in religione paupercula generandi. Si enim rex coelorum imitatoribus suis regum promittit aeternum, quanto magis illa subministrabit, quae communiter largitur bonis et malis! Hanc ergo parabolam et intellectum ipsius Christi vicarius cum diligenter audisset, miratus est valde et indubianter Christum locutum in homine recognovit. Sed et visionem, quam tunc temporis e coelo perceperat, in hoc viro fore complendam Spiritu divino suggerente firmavit. Videbat namque in somnis, ut retulit, Lateranensem Basilicam fore proximam jam ruinae, quam quidam homo pauperculus, modicus et despectus proprio dorso submisso, ne caderet, sustentabat. Vere, inquit, hic est ille, qui opere et doctrina Christi sustentabit ecclesiam. Inde praecipua devotione repletus petitione ejus per omnia se inclinavit ac Christi famulum speciali semper amore dilexit. Proinde postulata concessit et adhuc concedere plura promisit, appropavit regulam, dedit de poenitentia praedicanda mandatum et laicis fratribus omnibus, qui servum Dei fuerant comitati, fecit coronas parvulas fieri, ut verbum Dei libere praedicarent.

CAPUT IV.

De profectu ordinis sub manu ipsius et confirmatione regulae prius approbatae.

1. Fretus exinde Franciseus superna gratia et auctoritate papali cum fiducia multa versus vallem Spoletanam iter arripuit, ut evangelium Christi faceret et doceret. Dum autem

in via conferret cum sociis, qualiter regulam, quam suscep-
rant, sincere servarent, qualiter in omni sanctitate et justitia
coram Deo incederent, qualiter in se ipsis proficerent et es-
sent aliis in exemplum, diutiis collatione protracta hora per-
transiit. Et cum jam lassati essent ex diuturnite laboris de-
surientes in quodam loco solitudinis substiterunt. Sane cum
omnis via decesset, qua possent sibi de victu necessario provi-
dere, statim astuit providentia Dei. Nam subito apparuit ho-
mo afferens panem in manu, quem pauperculis Christi dedit,
subitoque disparuit incognitus, unde venerit aut quo iret.
Cognoscentes autem per hoc pauperes fratres, supernum sibi
in comitatu viri Dei adesse praesidium, magis dono liberali-
tatis divinae, quam cibo carnis propriae sunt refecti. Insuper
divina consolatione repleti statuerunt firmiter et irrevocabiliter
confirmaverunt nullius inediae aut tribulationis impulsu a
sanctae paupertatis resilire promisso.

2. Exinde in vallem Spoletanam cum sancto proposito
redeuntes tractare cooperunt, utrum inter homines conversari
deberent, an ad loca solitaria se conferre. Sed Christi ser-
vus Franciscus non de sua vel suorum confidens industria per
orationis instantiam divinae super hoc voluntatis beneplacitum
requisivit. Supernae igitur revelationis illustratus oraculo in-
tellexit se ad hoc missum a Domino, ut Christo lucaretur
animas, quas diabolus conabatur auferre. Ideoque magis
omnibus, quam sibi soli vivere praeeligit illius provocatus
exemplo, qui unus pro omnibus mori dignatus est. Recolle-
git itaque se vir Dei cum ceteris sociis in quodam tugurio
derelicto juxta civitatem Assisii, in quo secundum sanctae
paupertatis formam in labore multo et inopia viciabant, ma-
gis lacrymarum, quam deliciarum panibus refici satagentes.
Vacabant enim ibidem divinis precipuis incessanter, mentaliter
potius, quam vocaliter studio intendentis orationis devoutae
pro eo, quod nondum ecclesiasticos libros habebant, in quibus
possent horas canonicas decantare; loco tamen illorum librum
crucis Christi continuatis aspectibus diebus ac noctibus revol-
verbant exemplo patris et eloquio eruditii, qui jugiter faciebat
eis de cruce Christi sermonem.

3. Rogantibus autem fratribus, ut eos doceret orare,
dixit: Cum oratis, dicite Pater noster etc. et: Adoramus te,
Christe, ad omnes ecclesias tuas, quae sunt in toto mundo,

et benedicimus tibi, quia per sanctam cruem tuam redemisti mundum. Docuit insuper eos Dominum laudare in omnibus et ex omnibus creaturis, honorare praecipua reverentia sacerdotes, fidei quoque veritatem, secundum quod sancta Romana tenet et docet ecclesia, et firmiter credere et simpliciter confiteri. Servabant illi sancti patris documenta per omnia et ad omnes ecclesias et cruces, quas e longinquo videre poterant, juxta datam sibi formam orantes se humiliter prosternebant.

4. Contrahentibus autem fratribus moram in loco praefato vir sanctus die quadam sabbati civitatem Assisii intravit praedicaturus mane diei Dominicæ, ut moris erat, in ecclesia cathedrali, cumque in quodam tugurio sito in horto canonorum vir Deo devotus in oratione Dei more solito pernocaret corporaliter absentatus a filiis, ecce fere media noctis hora, quibusdam ex fratribus quiescentibus, quibusdam perseverantibus in orando, currus igneus mirandi splendoris per ostium domus intrans hic atque illuc per domicilium tertio se convertit, super quem globus lucidus residebat, qui solis habens aspectum noctem clarere fecit. Obstupfacti sunt vigilantes, excitati simul et exterriti dormientes et non minus senserunt cordis claritatem, quam corporis, dum ex virtute mirandi luminis alterius alteri conscientia nuda fuit. Intellexerunt namque concorditer omnes videntibus invicem universis in cordibus singulorum sanctum patrem absentem corpore, praesentem spiritu, tali transfiguratum effigie, supernis irradiatum fulgoribus et ardoribus inflatum, supernaturali virtute in curru splendente simul et igneo sibi demonstrari a Domino, ut tamquam veri Israelitae post illum incederent, qui virorum spiritualium, ut alter Elias, factus fuerat a Deo currus et auriga; credendum sane, quod ille horum simplicium aperuit oculos ad preces Francisci, ut viderent magnalia Dei, qui oculos quondam aperuerat pueri ad videndum montem plenum equorum et igneorum curruum in circuitu Elisaei.¹⁾ Regressus autem vir sanctus ad fratres coepit conscientiarum ipsorum secreta rimari, confortare ipsos de visione illa mirabili et de profectu ordinis multa futura praedicere, cumque patefaceret plurima, quae sensum transcendebant humanum, vere cognoverunt fratres super servum suum Franciscum Spiritum Do-

1) IV. Reg. 6, 17.

mini in tanta plenitudine quievisse, quod post ipsius doctrinam et vitam erat eis proficisci tutissimum.

5. Post haec pusilli gregis pastor Franciscus ad s. Mariam de Portiuncula duodenarium illum fratrum numerum superna gratia praeveniente deduxit, ut, ubi meritis matris Dei minorum sumpserat ordo initium, ipsius illic susciperet auxiliis incrementum. Ibi quoque factus evangelicus praeco civitates circuibat et castra, non in doctis humanae sapientiae verbis, sed in virtute spiritus annuntians regnum Dei. Videbatur intuentibus homo alterius saeculi, quippe qui mente ac facie in caelum semper intentus omnes sursum trahere conatur. Coepit ex hoc Christi vinea germinare germen odoris Domini et productis ex se floribus suavitatis, honoris et honestatis uberes fructus afferre. Nam praedicationis ipsius fervore succensi quamplurimi utriusque sexus in conjugali pudicitia Domino famulantes secundum formam a Dei viro acceptam novis se poenitentiae legibus vinciebant, quorum vivendi modum idem Christi famulus ordinem fratrum de poenitentia nominari decrevit. Nimirum sieut in caelum tendentibus poenitentiae viam omnibus constat esse communem, sic et hic status clericos et laicos, virgines et conjugatos in utroque sexu admittens, quanti sit apud Deum meriti, ex pluribus per aliquos ipsorum patratis miraculis innotescit.

6. Convertebantur etiam virgines ad perpetuum coelatum, inter quas virgo Deo charrissima Clara, ipsarum planula prima, tamquam flos vernans et candidus odorem dedit et tamquam stella praefulgida radiavit. Haec nunc glorifica ta in caelis ab ecclesia digne veneratur in terris, quae filia fuit in Christo s. patris Francisci pauperculi et mater pauperum dominarum. Multi etiam non solum devotione compuneti, sed et perfectionis Christi desiderio inflammati omni mundanorum vanitate contemta Francisci vestigia sequebantur, qui quotidianis succrescentes profectibus usque ad fines orbis terrae celeriter pervenerunt. Faciebat namque sancta paupertas, quam solam deferebant pro sumtibus, ipsos ad omnem obedientiam promptos, robustos ad labores et ad itineria expeditos, et, quia nihil terrenum habebant, nihil amabant nihilque timebant amittere, securi erant ubique nullo pavore suspensi, nulla cura distracti, tamquam qui absque

mentis turbatione vivebant et sine solicitudine diem crastinum et serotinum hospitium exspectabant.

7. Multa quidem eis in diversis partibus orbis inferebantur convitia tamquam personis despicabilibus et ignotis, verum amor evangelii Christi adeo ipsos patientes effecerat, ut quaererent potius ibi esse, ubi persecutionem paterentur in corpore, quam ubi cognita sanctitate ipsorum mundano possent gloriari favore. Ipsa quoque rerum penuria superabundans eis videbatur ubertas, dum juxta consilium Sapientis¹⁾ pro magno ipsis minimum complacebat. Sane cum ad infidelium partes aliqui ex fratribus pervenissent, contigit, ut quidam Saraceenus pietate commotus pecuniam eis offerret pro necessario victu, illis autem recusantibus accipere, admiratus est homo cernens, quod inopes essent. Intellecto tandem, quod pauperes effecti amore Dei pecuniam possidere nolebant, tanta est eis affectione conjunetus, ut offerret se ad ministrandum omnia necessaria, quamdiu facultatum sibi aliquid supersisset. O inestimabilis pretiositas paupertatis, cuius miranda virtute mens feritatis barbaricae in tantam miserationis est immutata dulcedinem! Horrendum est proinde ac nefarium scelus, ut hanc margaritam nobilem vir christianus conculeet, quam tanta veneratione extulit Saracenus.

8. Eo tempore religiosus quidam de ordine Crucifero-rum, Moricus nomine, in hospitali quodam propè Assisium languore tam gravi tamque prolixo laborans, ut jam morti foret adjudicatus a medicis, viro Dei supplex factus per nun-tium postulabat instanter, ut pro se ad Dominum intercedere dignaretur. Cui beatus pater benigne assentiens oratione prae-missa panis micas accepit et cum oleo accepto de lampade, quae coram Virginis ardebat altari, commiscens, quasi quoddam electuarium per manus fratrum infirmanti transmisit dicens: Medicinam hanc fratri nostro deferte Morico, qua ipsum Christi virtus non solum plene sanitati restituet, verum etiam robustum bellatorem effectum aciei nostrae perseveranter adjunget. Statim autem ut antidotum illud s. Spiritus adinventione confectum aeger homo gustavit, sanus exsurgens tantum mentis et corporis a Deo vigorem obtinuit, ut paulo post viri sancti religionem ingressus et unica tantum operi-

1) Eccl. 29, 30.

retur tunicula, sub qua longo tempore loricam portabat ad carnem, et crudis dumtaxat cibariis, herbis videlicet, leguminibus fructibusque contentus per plura temporum lustra nec panem gustaret nec vimum, fortis tamen et incolumis perseverans.

9. Crescentibus quoque virtutum meritis in parvulis Christi odor opinionis bonae circumquaque diffusus ad praesentiam sancti patris videndam plurimos e diversis mundi partibus attrahebat. Inter quos quidam saecularium cantionum curiosus inventor, qui ab imperatore propter hoc fuerat coronatus et exinde rex versuum dictus, virum Dei contemptorem mundialium adire proposuit. Cumque apud castrum s. Severini eum praedicantem reperisset in monasterio quodam, facta manu Domini super se vidi eundem crucis Christi praedicatorem Franciscum duobus transversis ensibus valde fulgentibus in modum crucis signatum, quorum unus a capite ad pedes, alias a manu in manum per pectus transversaliter tendebatur. Non noverat facie servum Christi, sed tanto monstratum miraculo mox agnovit. Subito stupefactus ad visum incipit meliora proponere tandemque verborum ipsius compunctus virtute, tamquam si esset gladio spiritus ex ejus ore procedente transfixus, saecularibus pompis omnino contemptis beato patri professione cohaesit. Propter quod videns ipsum vir sanctus ab inquietudine saeculi ad Christi pacem perfecte conversum fratrem Pacificum appellavit. Hic postmodum in omni sanctitate proficiens, antequam fierit minister in Francia, siquidem primus ibidem ministerii gessit officium, meruit iterato magnum Thau in fronte Francisci videre, quod colorum varietate distinctum faciem ipsius miro venustabat ornatu. Hoc quippe signum vir sanctus magno venerabatur affectu, frequenti commendabat eloquio et in eis, quas dirigebat, literulis manu propria subcribebat, tamquam si omne ipsius studium foret signare Thau juxta dictum propheticum super frontes virorum gementium et dolentium ad Christum Jesum veraciter conver sorum.

10. Processu quoque temporis multiplicatis jam fratribus coepit eos pastor sollicitus in loco s. Mariae de Portuncula ad generale capitulum convocare, ut in funiculo distributionis divinae in terra paupertatis eorum unicuique tribueret obedientiae portionem. Ubi licet omnium necessariorum

esset penuria fratrumque multitudo ultra quinque millia conveniret aliquando, divina tamen opitulante clementia et vi^tus sufficientia suberat et salus comitabatur corporea et spiritu- lis jueunditas affluebat. Capitulis vero provincialibus, quia corporalem praesentiam exhibere non poterat, per solicitam curam regiminis, instantiam precis et efficaciam benedictionis spiritu praesens erat, quamvis aliquando mira Dei faciente virtute visibiliter appareret. Dum enim egregius praedicator, qui et nunc praeclarus Christi confessor, Antonius de titulo crucis, Jesus Nazarenus Rex Judaeorum in Arelatensi capitulo fratribus praedicaret, quidam frater probatae virtutis, Monaldus nomine, ad ostium capituli divina commonitione res- piciens vidit corporeis oculis beatum Franciscum in aëre sub- levatum, extensis velut in cruce manibus benedicentem fratres. Tanto vero et tam insolita fratres omnes consolatione spiritus repletos se fuisse senserunt, ut de vera sancti patris praesen- tia certum eis intra se spiritus testimonium perhiberet, licet postmodum id non solum per evidentia signa, verum etiam per ejusdem sancti patris verba exteriori fuerit attestacione compertum. Credendum sane, quod omnipotentis Dei virtus, quae Ambrosium, pium et sacrum antistitem, tumulationi glo- riosi concessit interesse Martini, ut pium pontificem pio ve- neraretur officio, etiam servum suum Franciscum praedicationi praesentavit veracis sui praefonis Antonii, ut approbaret ve- ritatis eloquia, praecepit crucis Christi, cuius erat bajulus et minister.

11. Cum autem dilatato jam ordine vivendi formam per dominum Innocentium approbatam disponeret per succes- sorem ipsius Honorium in perpetuum facere raborari, hujus- modi fuit a Deo revelatione commonitus. Videbatur quidem sibi de terra micas panum subtilissimas collegisse multisque famelicis fratribus ipsum circumstantibus debere tribuere, cum- que micas tam tenues distribuere formidaret, ne forte inter manus exciderent, vox ei desuper ait: Francise, unam de micias omnibus hostiam facito et manducare volentibus tribue. Quo id agente, quicumque illud non devote recipiebant aut receptum contemnebant donum, mox lepra infecti notabiles apparebant. Recitat mane vir sanctus haec omnia sociis di- cens se non percipere mysterium visionis. Sequenti vero die cum vigil in oratione persisteret, hujusmodi vocem de coelo

delapsam audivit: Francisee, miaeae praeteritae noctis verba evangelica sunt, hostia regula, lepra iniquitas. Volens igitur confirmandam regulam ex verborum evangelii aggregatione profusius traditam ad compendiosiorem formam, juxta quod dictabat visio monstrata, redigere in montem quemdam cum duobus sociis Spiritu sancto ducente conseedit, ubi pane tantum contentus et aqua jejunans conscribi eam fecit, secundum quod oranti sibi divinus Spiritus suggerebat. Quam cum de monte descendens servandam suo vicario commisisset, et ille paucis elapsis diebus assereret per incuriam perditam, iterato sanctus vir ad locum solitudinis rediit eamque instar prioris, ac si ex ore Dei verba susciperet, illico reparavit et per supradictum dominum papam Honorium octavo pontificatus illius anno, sicut optaverat, obtinuit confirmari. Ad eius observantiam fratres ferventer inducens dicebat se nihil ibi posuisse secundum industriam propriam, sed omnia sic scripsi fecisse, sicut sibi fuerant divinitus revelata. Quod ut certius constaret testimonio Dei, paucis admodum evolutis diebus impressa sunt ei stigmata Domini Jesu digito Dei vivi, tamquam bulla summi pontificis Christi ad confirmationem omnimodam regulae et commendationem auctoris, sicut post suarum enarrationem virtutum suo loco inferius describetur.

CAPUT V.

De austерitate vitae ejus et quomodo creaturae praebebant ei solatium.

1. Cum igitur cerneret vir Dei Franciseus suo exemplo ad crucem Christi bajulandam ferventi spiritu plurimos animari animabatur et ipse tamquam bonus dux exercitus Christi ad palmam victoriae per culmen invictae pervenire virtutis. Attendens enim illud Apostoli verbum: Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis, ut crucis armaturam suo ferret in corpore, tanta disciplinae rigiditate sensuales appetitus arebat, ut vix necessaria sumeret sustentationi naturae. Difficile namque fore dicebat necessitati corporis satisfacere et proutati sensuum non parere. Propter quod cocta cibaria sanitatis tempore vix admittebat et raro admissa vero aut condiebat cinere aut condimenti saporem admixtione aquae ut plurimum reddedat

insipidum. De potu quid dicam, cum et de aqua frigida dum sitis aestuaret ardore, vix ad sufficientiam biberet? Modos adinveniebat abstinentiae potioris et quotidie exercitatione crescebat, licetque jam perfectionis culmen attingeret, tamquam incipiens semper aliquid innovabat afflictionibus carnis puniendo libidinem. Egrediens tamen exterius propter verbum evangelii conformabat se suscipientibus ipsum in qualitate ciborum, cum tamen ad interiora regressus districte servaret rigidam abstinentiae pareitatem. Sieque se ipsum austерum sibi, huīnanum proximo, subjectum evangelio Christi per omnia reddens non solum abstinendo, verum etiam manducando praebebat aedificationis exemplum. Nuda humus ut frequentius lectus era lassato corpusculo, et saepius sedens ligno vel lapide ad caput posito dormiebat, unica paupere contextus tunicula in nuditate Domino serviebat et frigore.

2. Interrogatus aliquando, quomodo vestitu tam tenui se posset ab hiemalibus algoris asperitate tueri, in spiritu fervore respondit: Si supernae patriae flamma per desiderium centegeremur interius, frigus istud exterius facile portaremus. Vestis horrebat mollitiem, asperitatem amabat, asserens propter hoc s. Joannem Baptistam ore divino fuisse laudatum. Si quando vero in data sibi tunica lenitatem sentiret, chodus eam contexebat interius, quia non in casulis pauperum sed in palatiis principum juxta veritatis verbum vestimento rum dicebat requirendam esse mollitiem. Experientia enī certa didicerat daemones asperitate terreri, deliciosis autem et mollibus ad tentandum fortius animari. Unde cum nocte quadam propter infirmitatem capitis et oculorum praeter solitum morem cervical de pluma positum haberet ad caput, daemon in illud ingressus ipsum usque ad horam matutinalē inquietatum multimode a sanctae orationis studio perturbavit donec vocato socio pulvinar cum daemonio fecit extra cellulam longius exportari. Egressus autem cum pulvinari fratre de cella membrorum omnium vires amisit et usum, quoque ad vocem s. patris hoc cognoscentis in spiritu vigore pristinus cordis et corporis sibi fuit plenarie restitutus.

3. Rigidus in disciplina super custodiam suam stabat curam permaximam gerens de utriusque hominis puritatem servanda. Quapropter circa conversionis suae primordia tempore hiemali in foveam glacie plenam seipsum plerumque

mergebat, ut et domesticum sibi hostem perfecte subigeret et candidum vestimentum pudoris a voluptatis incendio praeservaret. Tolerabilius viro spirituali fore incomparabiliter asserebat magnum sustinere frigus in carne, quam ardorem carnales libidinis vel modicum sentire in mente. Cum autem apud eremum de Sarthiano nocte quadam orationi vacaret in cellula, vocavit eum hostio sanguinis tertio dicens: Francisce, Francisce, Francisce! Cui cum, quid quaereret, respondisset, fallaciter ille subjunxit: Nullus est in mundo peccator, cui, si conversus fuerit, non indulget Deus, sed quicumque semetipsum poenitentia dura necaverit, misericordiam non inveniet in aeternum. Statim vir Dei per revelationem cognovit hostis fallaciam, quo modo quis ficeret eum ad tepida revocare; nam hoc sequens indicavit eventus. Continuo enim post hoc ad insufflationem illius, ejus halitus prunas ardere facit, gravis ipsum carnis tentatio apprehendit. Quam ut praesens castitatis amator, deposita veste chorda coepit se verberare fortissime: Eja, inquiens, rater asine, sic te decet manere, sic subire flagellum, tunica eligioni deservit, sanctitatis signaculum praesert, furari eam ibidinosa non licet; si quo vis pergere, perge. Insuper et mirando fervore spiritus animatus aperta cella foras exivit in ortum et in magnam demergens nivem corpusculum jam nutatum septem ex ea plenis manibus coepit compingere massas, quas sibi proponens suo sic exteriori homini loquebatur: Ecce, inquit, haec major uxor tua est, quatuor istae duo filii t duae filiae, reliquae duae servus, ancilla, quos ad servium habere oportet. Festina igitur omnes induere, quoniam agere moriuntur. Si vero eorum multiplex sollicitudo molestat, uni Domino sollicite servi. Illico tentator victus abcessit, et vir sanctus cum victoria in cellam rediit, quia, dum tene poenaliter alsit foris, ardorem interius sic extinxit libidinis, ut deinceps tale aliquid minime sentiret. Quidam autem ater, qui tunc orationi vacabat, haec omnia luna clarius indeente prospexit. Comperito vir Dei, quod hoc ille nocte visisset, reserans ei temptationis processum praecepit, ut, quamcum ipse viveret, nulli viventi rem, quam viderat, propalaret.

4. Non solum autem mortificari debere docebat vita virtutis et ejus incentivis fraenari, verum etiam exteriores sensus, per quos mors intrat ad animam, summa vigilantia custodi. Mulierum familiaritates, colloquia et aspectus, quae multis

sunt occasio ruinac, sollicitus evitari jubebat asserens per hujusmodi debilem frangi et fortem saepe spiritum infirmari. Harum contagionem evadere conversantem cum eis, nisi probatissimum virum, tam facile dixit, quam juxta scripturam¹⁾ in igne ambulare et non comburere plantas. Siquidem ipse adeo averterat oculos suos, ne hujusmodi vanitatem viderent, quod, sicut aliquando socio dixit, quasi nullam recognoscet in facie. Non enim securum esse putabat earum formarum introrsus haurire imagines, quae possunt aut edomitae carnis resuscitare igniculum aut pudicae mentis maculare nitorem. Asserebat etiam frivolum esse mulieris colloquium excepta sola confessione vel instructione brevissima, juxta quod et saluti expedit et congruit honestati. Quae sunt, inquit, religioso cum muliere tractanda negotia, nisi cum sanctam poenitentiam vel melioris vitae consilium religiosa petitione depositum? Ex nimia securitate minus cavetur hostis, et diabolus, si de suo capillum potest habere in homine, cito excrescere facit in trabem.

5. Otiuum autem omnium malarum cogitationum sentinam docebat summopere fugiendum, exemplo demonstrans rebellem carnem et pigrum disciplinis continuis et fructuosis laboribus esse domandam. Unde corpus suum fratrem asinum appellabat, tamquam laboriosis supponendum oneribus, crebris caedendum flagellis et vili pabulo sustentandum. Si quem vero cernebat otiosum et vagum aliorum velle manducare labores, fratrem muscam nominandum censebat, eo quod talis nihil boni faciens, sed benefacta inficiens vilem et abominabilem se omnibus reddat. Propter quod dixit aliquando: Volo fratres meos laborare et exercitari, ne otio dediti per illicite corde et lingua vagentur. Evangelicum squidem volebat a fratribus observari silentium, ut videlicet ab omni otioso verbo omni tempore abstinerent solicite, tamquam reddituri in die judicii de hujusmodi rationem. Sed etsi quem invenisset fratrem verbis assuetum inanibus, acriter arguebat, taciturnitatem modestam et puri cordis affirmans custodiam et non modican esse virtutem, pro eo quod mors et vita fore dicuntur in manibus linguae²⁾ non tam ratione gustus, quam ratione loquelae.

6. Licet autem pro viribus ad vitam austeraam fratrem

1) Prov. VI, 27. — 2) Prov. XVIII, 2.

induceret, non tamen ei placebat districtionis severitas, quae pietatis non induit viscera nec est discretionis sale condita. Cum enim quadam nocte unus ex fratribus prae nimietate abstinentiae admodum fame cruciatus nullam posset habere quietem, intelligeretque pius pastor ovi suae imminere periculum, vocavit fratrem, apposuit panem et, ut ruborem ei tolleret, coepit ipse prior comedere cumque ad manducandum duleiter invitare. Depositus frater verecundiam, sumpsit cibum gravissus quamplurimum, quod per circumspectam condescensionem pastoris et corporis evasisset dispendium et non modicum accepisset aedificationis exemplum. Mane facto fratribus convocatis in unum vir Dei referens, quod acciderat nocte, provida commonitione subjunxit: Sit vobis, fratres, non cibus, sed charitas in exemplum. Docuit insuper eos discretionem sequi ut aurigam virtutum, non eam, quam caro suadet, sed quam edocuit Christus, cuius sacratissimam vitam expressum constat esse perfectionis exemplar.

7. Et quoniam agnum sine macula crucifixum non est possibile homini carnis infirmitate circumdato sic perfecte sectari, quin aliquando alias contraha tsordes, ideo documento certo firmabat eos, qui perfectioni vitae vigilanter intendunt, quotidianis debere se lacrymarum emundare fluentis. Liceat enim jam esset adeptus cordis et corporis puritatem mirabilem, non cessabat tamen lacrymarum imbribus jugiter oculos expiare mentales corporeorum lumen non ponderando jacturam. Cum enim ex continuo fletu infirmitatem oculorum incurisset gravissimam, suadente sibi medico, quod abstineret a lacrymis, si corporei visus caecitatem vellet effugere, vir sanctus respondit: Non est, frater medice, ob amorem lumen, quod habemus commune cum muscis, visitatio lucis aeternae repellenda vel modicum, quia non spiritus propter carnem, sed caro propter spiritum beneficium lucis accepit. Malebat siquidem corporalis visis lumen amittere, quam lacrymas, quibus oculus mundatur interior, ut Deum videre valeat, repressa devotione spiritus impedire.

8. Cum autem semel daretur consilium a medicis et nstanter suaderetur a fratribus, ut pateretur sibi per remedium subveniri cocturac, humiliter vir Dei assensit, quia sautiferum hoc simul et asperum esse cernebat. Vocatus itaque venit chirurgus instrumentum ferreum igni submittens ad

faciendam cocturam. At Christi servus corpus jam horrore concussum confortans sicut amicum coepit ignem alloqui dicens: Mi frater ignis, p̄ae ceteris rebus aemulandi decoris, virtuosum, pulchrum et utilem te creavit Altissimus, esto mihi hac hora propitius, esto curialis. Precor magnum Dominum, qui te creavit, ut tuum mihi calorem temperet, quo suaviter urentem valeam sustinere. Oratione finita contra igne candescens ferreum instrumentum signum crucis edidit ac deinceps intrepidus persistebat. Profundatum est crepitans ferrum in tenera carne, et ab aure usque ad supercilium coctura protracta. Quantum irrogaverit ignis ille dolorem, vir ipse sanctus expressit: Laudate, inquit ad fratres, Altissimum, quia vere dico vobis, nec ignis ardorem sensi nec carnis ullum dolorem. Et conversus ad medicum: Si non est, inquit, caro bene decocta, imprime iterum. Expertus medicus in invalida carne virtutem spiritus tam potentem miratus est et divinum hoc miraculum extulit dicens: Dico vobis, fratres, vidi mirabilia hodie. Quia enim ad tantam pervenerat puritatem, ut caro spiritui et spiritus Deo harmonia mirabili concordarent, divina ordinatione siebat, ut creatura Creatori suo deserviens voluntati et imperio ejus mirabiliter subjaceret. Alio enim tempore apud erenum sancti Urbani servo Dei aegritudine gravissima laborante, cum ipse naturae defectum sentiens vini poculum postulasset, nihilque de vino, quod sibi dari posset, responderetur adesse, jussit aquam adserri ei allatam signo crucis edito benedixit, mox vinum efficitur optimum, quod fuerat aqua pura, et quod deserti loci paupertas non potuit, viri sancti puritas impetravit. Ad ejus gustum tanta protinus facilitate convaluit, ut saporis novitas et innovatio sanitatis gustabile ac gustantem supernaturaliter innovantes perfectam in ipso exspoliationem veteris hominis et inductionem novi duplii attestatione firmarent.

9. Non solum creatura servo Dei serviebat ad nutum sed et Creatoris ubique providentia condescendebat ad placitum. Cum enim tempore quodam ex multarum infirmitatum concursu aggravato corpore ad jucunditatem spiritus excitandam alicujus audiendi soni harmoniaci desiderium habuisset, nec id honestatis decentia per ministerium fieri pateretur humanum, adfuit angelorum obsequium ad viri sancti placitum adimplendum. Nocte etenim quadam vigilante ipso et medi-

tante de Domino repente insonuit cythara quaedam harmoniae mirabilis et suavissimae melodiae. Non videbatur aliquis, sed transitum et redditum cytharoedi ipsa hinc inde auditus volubilitas innuebat. Spiritu in Deum directo tanta fuit in illo dulcisono carmine suavitate perfruitus, ut aliud se putaret saeculum commutasse. Hoc et fratres sibi familiares non latuit, qui per certa frequenter conspiciebant indicia eum tam excessivis et crebris consolationibus a Domino visitari, ut nec ipsas omnino occultare valeret.

10. Alio quoque tempore viro Dei praedicationis causa inter Lombardiam et Marchiam Tervisanam iter agente cum fratre socio juxta Padum tenebrosa noctis supervenit obscuritas. Cumque via esset exposita periculis magnis et multis propter tenebras, fluvium et paludes, dixit socius ad virum sanctum: Ora, pater, ut de instantibus periculis liberemur. Cui vir Dei cum fiducia multa respondit: Potens est Deus, si placet suae dulcedini, tenebrarum effugata caligine beneficium nobis impendere lucis. Vix sermonem compleverat, et ecce, tanta lux illico coepit circa eos superna radiare virtute, ut nocte aliis existente obscura ipsi luce clara viderent non solum viam, verum etiam plurima circumquaque. Cujus lucis ducatu corporaliter directi et spiritualiter confortati usque ad locum hospitii per non modicum viae spatium cum divinis et audibus incolumes pervenerunt. Perpende, quantae fuerit virste munditiae quantaeque virtutis, ad cuius nutum suum ignis ardorem contemperat, aqua saporem commutat, angelica praebet melodia solatium et lux divina ducatum, ut sic sanctificatus viri sancti sensibus omnis probetur mundi machina deservire.

CAPUT VI.

De humilitate ejus et obedientia et de condescensionibus divinis sibi factis ad nutum.

1. Omnia virtutum custos et decor humilitas copiosa virum Dei ubertate repleverat. In propria quidem reputatione nihil erat nisi peccator, cum in veritate speculum esset et plendor omnimodae sanctitatis. Super hanc studuit aedificare ipsum ut sapiens architectus fundamentum praejaciens, quod Christo didicerat. Diebat propter hoc Filium Dei de

altitudine sinus paterni ad nostra despicabilia descendisse, ut tam exemplo, quam verbo Dominus et magister humilitatem diceret. Propter quod studebat tamquam Christi discipulus in oculis suis et aliorum vilescere, a summo dictum esse magistro commemorans: ¹⁾ Quod altum est apud homines, abominatio est apud Deum. Sed et verbum hoc dicere solitus erat: Quantum homo est in oculis Dei, tantum est et non plus. Stultum proinde judicans mundanis extolli favoribus gaudebat de opprobriis et de laudibus tristabatur. Malebat quidem de se vituperium audire, quam laudem, sciens, quod hoc ad emendandum induceret, illa impelleret ad cadendum. Et ideo saepe cum populi merita in eo sanctitatis extollerent, praecipiebat alicui fratri, ut in contrarium verba ipsum vilificantia suis auribus inculcando proferret, eumque frater ille licet invitus eum rusticum et mercenarium et inutilem diceret, exhilaratus tam mente, quam facie respondebat: Benedic tibi Dominus, fili carissime, quia tu verissima loqueris, et talia filium Petri Bernardonis decet audire.

2. Ut autem se ceteris despicibilem redderet, non parcebatur rubori, quin in praedicatione coram omni populo proprios manifestaret defectus. Accidit semel, ut infirmitate gravatus rigorem abstinentiae pro recuperanda sanitatem modicum relaxaret. Viribus autem corporis uteumque resumtis verus sui contemptor ad propriae carnis animatus opprobrium: Non est, inquit, conveniens, ut populus abstinentem me credat, et ego e contrario carnaliter reficiar in occulto. Surrexit properea sanctae humilitatis spiritu inflammatuſ et in platea civitatis Assisii populo convocato solemniter cum fratribus multis, quos secum adduxerat, majorem introivit ecclesiam funeque ad collum ligato nudum cum femoralibus solis in oculis omnium se trahi praecepit usque ad lapidem, in quo malefactores puniendi consueverant collocari. Super quem conscendens, licet quartanarius esset et debilis, acerbi frigoris tempore cum multo vigore animi praedicavit audientibusque cunctis asseruit se non tamquam spiritualem honorandum fore; quinimo tamquam carnalem et glutonem ab omnibus contemnendum. Igitur qui convenerant, tam ingenti viso specaculo admirati sunt et, quia ipsius austeritatem jam noverant, devotione compuncti humilitatem hujusmodi magis

1) Luc. XVI, 15.

admirabilem, quam imitabilem proclamabant. Licet autem id magis videatur portentum suis instar prophetalis vaticinii, quam exemplum, tamen vere documentum exstitit humilitatis perfectae, quo Christi sectator instruitur transitoriae laudis paeconium debere contemnere, tumentis quoque jactantiae comprimere fastum et fraudulentae simulationis mendacium confutare. Multa quidem in hunc modum saepius faciebat, ut exterius tamquam vas perditum fieret et sanctificationis spiritum interius possideret.

3. Studebat bona Domini sui arcano pectoris condere, nolens patere gloriae, quod posset occasio esse ruinae. Nam saepe cum beatificaretur a pluribus, verbum hujusmodi proferebat: Filios et filias adhuc habere possem, nolite laudare nondum securum; nemo laudandus, cuius incertus est exitus. Ista quidem laudantibus, ad se autem sic: Latroni si tanta contulisset Altissimus, gratior te foret, Francisce. Dicebat fratribus saepe: De omni eo, quod peccator potest, nemo sibi debet iniquo applausu blandiri. Peccator, ait, jejunare potest, orare, plangere carnemque propriam macerare; hoc solum non potest, Domino scilicet suo esse fidelis. In hoc itaque gloriantur, si suam Domino gloriam reddimus, si fideliter servientes ipsi, quidquid donat, fideliter adscribimus.

4. Ut autem pluribus modis negotiator hic evangelicus lucraretur ac totum praesens tempus conflaret in meritum; non tam praeesse voluit, quam subesse, nec tam praeccipere, quam parere. Idecirco generali cedens officio guardianum pettit, cuius voluntati per omnia subjaceret. Tam enim uberem asserebat sanctae obedientiae fructum, ut eis, qui jugo ipsius colla submitterent, nil temporis sine lucro transiret, unde et fratri, cum quo erat solitus ire, semper obedientiam promittere consueverat et servare. Dixit aliquando sociis: Inter alia, quae dignanter pietas mihi divina concessit, hanc gratiam contulit, quod ita diligenter novitio unius horae obedirem, si mihi guardianus daretur, sicut antiquissimo et discretissimo fratri. Subditus, inquit, praelatum suum non hominem considerare debet, sed illum, pro cuius est amore subjectus; quanto enim contemptibilior praesidet, tanto magis humilitas obedientis placet.

5. Cum vero vice quadam quaereretur ab eo, quis esset verus obediens judicandus, corporis mortui similitudinem

pro exemplo proposuit. Tolle, inquit, corpus exanime et, ubi placuerit, pone; videbis non repugnare motum, non murmurare situm, non reclamare dimissum. Quod si statuatur in cathedra, non alta, sed ima respiciet, si collocetur in purpura, duplo pallescat. Hic, ait, verus obediens est, qui, cur moveatur, non dijudicat, ubi locetur, non curat, ut transmutetur, non instat, evectus ad officium solitam tenet humilitatem, plus honoratus plus reputat se indignum. Dixit aliquando socio suo: Non mihi videor frater minor, nisi fuero in statu, quem tibi descripsero. Ecce, praelatus existens fratrum vado ad capitulum, praedico et commoneo fratres, et in fine dicitur contra me: Non convenis nobis, quia illiteratus es, elinguis idiota et simplex. Tandem ejicior cum opprobrio vilipensus ab omnibus. Dico tibi, nisi eodem vultu, eadem mentis laetitia et eodem sanctitatis proposito haec verba audiero, frater minor nequaquam sum. Et addebat: In praelatione casus, in laude praecipitum, in humilitate subditi animae lucrum est. Cur ego periculis plus, quam lucris attendimus, cum acceperimus tempus ad lucrum?

6. Hac igitur de causa humilitatis forma Franciscus fratres suos voluit vocari minores et praelatos sui ordinis diciminstros, ut et verbis uteretur evangelii, quod observare promiserat, et ex ipso nomine discerent discipuli ejus, quod ad descendam humilitatem ad scholas humilis Christi venissent. Magister siquidem humilitatis Jesus Christus, ut informaret discipulos ad humilitatem perfectam, dixit: ¹⁾ Quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister, et quicumque voluerit inter vos primus esse, erit vester servus. Cum autem requireret ab eo dominus Ostiensis, ordinis minorum protector et promotor praecipius, qui postmodum, juxta quod idem vir sanctus praedixerat, ad summi pontificatus sublimatus honorem Gregorius Nonus est dictus, utrum sibi placeret, quod fratres sui promoverentur ad ecclesiasticas dignitates, respondit: Domine, minores ideo vocati sunt fratres mei, ut majores fieri non praesumant. Si vultis, ait, ut faciant fructum in ecclesia Dei, tenete illos et conservate in statu vocationis eorum et ad praelationes ecclesiasticas nullatenus ascendere permittatis.

7. Et quoniam humilitatem tam in se, quam in subditis cunctis praeferebat honoribus, amator humilium Deus altiori-

1) Matth. XX, 26.

bus ipsum dignum judicabat fastigiis, secundum quod uni fratri, viro virtutis et devotionis praecipuae, visio caelitus ostensa monstravit. Cum enim esset in comitatu viri Dei et una cum ipso in quadam ecclesia deserta ferventi oraret affectu, in ecstasi factus vidi inter multas in caelo sedes unam caeteris digniorem, pretiosis ornatam lapidibus et omni gloria resurgentem. Miratus intra se praeccelsi resurgentiam throni anxia coepit cogitatione perquirere, quis ad illum deberet assumi. Audivit inter haec vocem dicentem sibi: Sedes ista unius de ruentibus fuit et nunc humili servatur Francisco. Reversus demum frater ad se ab orationis excessu virum beatum exterius prodeuntem solito fuit more secutus. Cumque incedentes per viam de Deo invicem loquerentur, frater ille visionis suae non immemor solerter ab eo quaesivit, quid de se ipso sentiret. Ad quem humilis Christi servus: Videor, ait, mihi maximus peccatorum. Cui cum frater diceret ex adverso, quod hoc non posset sana conscientia dicere nec sentire, subjunxit: Si quantumcumque sceleratum hominem tanta fuisse Christus misericordia prosecutus, arbitror sanc, quod multo, quam ego Deo gratior esset. Confirmatus fuit frater ex tam admirabilis humilitatis auditu de veritate visionis ostensae evangelio sacro testante cognoscens, quod ad excellentiam gloriae, de qua superbus ejicitur, vere humili exaltetur.

8. Alio quoque tempore, cum in deserta quadam oraret ecclesia in provincia Massae apud montem Casalem, intellexit per spiritum sacras ibidem remansisse reliquias. Quas cum longo jam tempore defraudatas honorificentia debita non sine nocrore conspiceret, praeceperit fratribus, ut eas cum reverentia deferrent ad locum. Sed cum poscente causa discessisset ab eis, mandati patris immemores filii obedientiae meritum neglexerunt. Die vero quadam, cum sacra vellent celebrare mysteria, superiori altaris operimento submoto ossa pulcherrina et redolentia nimis non sine admiratione reperiunt, intuentes reliquias, quas non hominis manus, sed Dei virtus attu erat. Reversus paulo post vir Deo devotus diligenter coepit exquirere, si, quod de reliquiis mandaverat, esset impletum, rerum neglectae obedientiae culpam fratres confitentes humili cum poena veniam meruerunt. Et ait vir sanctus: Benedictus Dominus Deus meus, qui per seipsum implevit, quod

vos facere debuistis. Considera diligenter divinae providentiae curam circa pulverem nostrum et humilis Francisci excellentem in oculis Dei perpende virtutem. Nam cujus jussis non paruit homo, votis obedivit Deus.

9. Quodam tempore deveniens Imolam civitatis episcopum adiit humiliterque poposcit, ut cum ipsius beneplacito posset populum ad praedicationem vocare. Cui episcopus dure respondens: Sufficit, inquit, frater, quod ego praedicem populo meo. Inclinavit caput vere humilis et foras egressus post modicam horam regreditur intro. A quo cum episcopus quasi turbatus requereret, quid iterato petere vellet, humili tam corde, quam voce respondit: Domine, si pater filium uno repulerit ostio, alio sibi reintrandum est. Humilitate victus episcopus alaci vultu eum amplexatus est dicens: Tu et omnes fratres tui de cetero in episcopatu meo generali mea licentia praedieatis, quia illud humilitas saneta promeruit.

10. Contigit ipsum aliquando Aretium devenire, cum tota civitas intestino bello quassata propinquum sibi minabatur excidium. Hospitatus vero in suburbio vidi supra civitatem exsultantes daemones ac perturbatos cives ad caudem mutuam succendentes. Ut autem seditiosas illas effugaret aëreas potestates, fratrem Silvestrum, columbae simplicitatis virum, quasi praeconem praemisit dicens: Vade ante portam civitatis et ex parte Dei omnipotentis daemonibus in virtute obedientiae praeceipe, ut exeant festinanter. Accelerat verus obediens patris jussa perficere et praeoccupans in laudibus faciem Domini ante portam civitatis coepit clamare valenter: Ex parte omnipotentis Dei et jussu servi ejus Francisci procul hinc discedite daemones universi. Redit ad pacem continuo civitas, et civilitatis in se jura cives omnes cum magna tranquillitate reformat. Expulsa quippe daemonum furiosa superbia, quae civitatem illam velut obsidione vallaverat, superveniens sapientia pauperis, videlicet Francisci humilitas, pacem reddidit urbemque salvavit. Humilis enim obedientiae ardua promerente virtute super spiritus illos rebelles atque protertos tam potestativum fuerat assecutus imperium, ut et ipsorum feroce protervias premeret et importunas violentias propulsaret. Fugiunt quidem superbi daemones excelsas virtutes humilium, nisi cum interdum ad humilitatis custodiam divina eos clementia colaphizari permittit, sicut et Paulus

apostolus de seipso scribit et Franciscus experimento probavit. Rogatus enim a domino Leone, cardinale s. crucis, ut secum aliquantulum moraretur in urbe, acquievit humiliter ob ipsius reverentiam et amorem. Prima igitur nocte cum post orationem vellet quiescere, supervenerunt daemones in Christi militem atrociter insurgentes. Quem cum diu verberassent ac dure, ad ultimum quasi seminecem reliquerunt. Discedentibus illis socius vocatus advenit. Cui cum vir Dei rei narrasset eventum, subjungens ait: Credo, frater, quod daemones, qui nihil possunt, nisi quantum providentia superna disponit, ideo in me nunc tam ferociter irruerunt, quia non bonam spem praefert mansio mea in curia magnatum. Fratres mei, qui in locis pauperculis commorantur, audientes me cum cardinalibus esse suspicabuntur forsitan implicari mundanis, efferri honoribus et deliciis abundare. Ideo melius judico, eum, qui ponitur in exemplum, fugere curias et humiliter inter viros in locis conversari humilibus, ut sustinentes penuriam fortes efficiat similia sustinendo. Veniunt ergo mane et humili excusatione proposita valefaciunt cardinali.

11. Abhorrebat nempe vir sanctus superbiam omnium malorum originem et inobedientiam ipsius pessimam prolem, sed non minus humilitatem poenitentiae acceptabat. Accidit semel, ut eidem praesentaretur quidam frater, qui contra legem obedientiae aliquid fecerat, disciplina justitiae corrigendus. Videns autem vir Dei fratrem illum per signa evidenter veraciter esse compunctum, ad indulgendum ei amore fuit humilitatis inductus. Ne tamen facilitas veniae incentivum esset aliis delinquendi, jussit ablatum fratri caputum in medio flamarum projici, ut omnes adverterent, quanta qualique vindicta offensa sit inobedientiae percellenda. Cumque per moram caputum fuisse in medio ignis, praecepit ipsum flammis detrahi reddique fratri humiliter poenitenti. Mirabile dictu! Extrahitur caputum de medio flamarum nullum habens adustionis vestigium, sive factum est, ut hoc uno Deus miraculo et sancti viri virtutem et humilitatem poenitentiae commendaret. Digne itaque sectanda est Francisci humilitas, quae tam miram in terris etiam dignitatem obtinuit, ut Deum inclinaret ad votum et hominis immutaret affectum, daemonum protervitatem suo jussu propelleret et flamarum voracitatem solo nutu refraenaret. Revera haec est, quae possessores suos

exaltans, dum omnibus reverentiam exhibet, ab omnibus promeretur honorem.

CAPUT VII.

De amore paupertatis et mira suppletione defectuum.

1. Inter cetera charismatum dona, quae a largo datore Franciscus obtinuit, praerogativa quadam speciali promeruit in divitias simplicitatis excrescere per altissimae paupertatis amorem. Hanc Filio Dei vir sanctus familiarem attendens et jam quasi toto orbe repulsam charitate sic studuit desponsare perpetua, quod non solum pro ea patrem matremque reliquit, verum etiam, quae habere potuit, universa dispersit. Nemo tam auri, quam ipse cupidus paupertatis, nec thesauri custodiendi solicitior ullus, quam iste hujus evangelicae margaritae. In hoc praecipue suus offendebatur aspectus, si quidquam videret in fratribus, quod paupertati non per omnia consonaret. Re vera ipse a principio religionis usque ad mortem, tunica, chordula et femoralibus dives, iis contentus fuit. Christi Jesu paupertatem et matris frequenter cum lacrymis revocabat ad mentem, inde hanc virtutum asserens esse reginam, quia in rege regum et in regina matre ipsius tam praestanter effulsa. Nam et fratribus in conclavi quae- rentibus, quae virtus magis amicum redderet Christo, quasi secretum sui cordis aperiens respondebat: Paupertatem no- veritis, fratres, specialem esse viam salutis, tamquam humili- tatis fomentum perfectionisque radicem, cuius est fructus mul- tiplex, sed occultus. Haec enim est evangelici agri thesaurus absconditus, pro quo emendo vendenda sunt omnia, et quae vendi non possunt, illius comparatione spernenda. Ad cuius, inquit, culmen qui cupit attingere, non solum mundanae pru- dentiae, verum etiam literarum peritiac renuntiare quodammodo debet, ut tali expropriatus possessione introeat in po- tentias Domini et nudum se offerat brachiis Crucifixi; nequa- quam enim sacculo perfecte renuntiat, qui proprii sensus lo- culos intra cordis arcana reservat.

2. Saepe vero de paupertate sermonem faciens ingerebat fratribus evangelicum illud: Vulpes foveas habent et volu- cres coeli nidos, Filius autem hominis non habet, ubi caput

suum reclinet¹⁾). Propter quod docebat fratres, ut pauperum more pauperculas casulas erigerent, quas non inhabitarent ut proprias, sed sicut peregrini et advenae alienas. Leges namque peregrinorum esse dicebat, sub alieno colligi tecto, sitire ad patriam, pacifice pertransire. Mandabat dirui aliquando domos erectas aut fratres exinde amoveri, si aliquid in eis perciperet, quod ratione appropriationis vel sumtuositatis contrarium esset evangelicae paupertati. Hanc sui dicebat ordinis fundamentum, cui substrato primarie sic omnis structura religionis innititur, ut ipsius firmitate firmetur et eversione funditus revertatur.

3. Docebat proinde, sicut revelatione didicerat, sacrae religionis ingressum ab illo fore inchoandum evangelico verbo²⁾: Si vis perfectus esse, vade et vende omnia, quae habes, et da pauperibus. Ideoque non nisi expropriatos et nihil penitus retinentes admittebat ad ordinem tum propter verbum sancti evangelii, tum etiam, ne forent in scandalum loculi reservati. Unde in Marchia Anconitana euidam petenti ad ordinem recipi verus pauperum patriarcha respondit: Si vis Christi pauperibus jungi, pauperibus tua distribue. Quo auditio perrexit homo et ductus amore carnali sua suis reliquit nique pauperibus. Verum cum haec illo referente vir sanctus audisset, dura eum increpatione feriens dixit: Vade viam tuam, frater musea, quoniam nondum existi de domo et cogitatione tua; consanguineis tuis tua dedisti et defraudasti pauperes; dignus non es pauperibus sanctis sociari. Incepisti a carne, ruinosum fundamentum spirituali fabrieae collocasti. Rediit animalis homo ad suos et repetit sua, quae pauperibus relinquere nolens virtutis propositum citius dereliquit.

4. Alio quoque tempore, cum in loco s. Mariae de Portiuncula tanta esset inopia, quod non posset hospitibus atribus supervenientibus secundum necessitatis exigentiam provideri, adiit virum Dei vicarius suus allegans penuriam atrum et petens, ut intrantium novitiorum res aliquas reservare liceret, ad quas expendendas recurrere possent fratres tempore opportuno. Ad quem vir superni consilione ignarus: Absit, inquit, a nobis, frater carissime, ut prouois homine impie agamus in regulam. Malo te altare Virginis gloriosae nudare, cum necessitas id requirit, quam contra

1) Matth. VIII, 20. — 2) Matth. XIX, 21.

paupertatis votum et observantiam evangelii aliquid vel modicum attentare. Gratius enim habebit b. Virgo sancti evangelii perfecti servato consilio suum altare detegi, quam altari suo ornato Filio suo promissum consilium practermitti.

5. Transiens autem quodam tempore vir Dei cum suo socio per Apuliam juxta Barum invenit in via bursam magnam, quasi plena esset denariis, tumescentem, quem usitato vocabulo fundam appellant. Monetur a socio pauper Christi et instanter inducitur, ut bursa tollatur e terra et pecunia pauperibus erogetur. Renuit homo Dei commentum affirmans fore diaboli in bursa inventa et fratrem non suadere rem meriti, sed peccati, aliena scilicet surripere ac donare. Recedunt de loco, festinant iter perficere ceptum. Sed nondum quiescit frater vacua pietate delusus, virum Dei molestans, quasi qui de relevanda pauperum penuria non curaret. Acquieavit tandem vir mitis redire ad locum, non ut fratris voluntatem perficeret, sed ut detegeret diabolicam fraudem. Reversus est ergo ad fundam cum fratre et juvene quodam, qui erat in via; oratione praemissa jubet socio illam levare. Tremefactus frater obstupuit diabolicum jam praesentiens monstrum, propter obedientiae tamen sanctae mandatum dubietatem abigens cordis manum extendit ad bursam. Et ecce, serpens non modicus de bursa exsiliens simulque cum ipsa subito evanescens diabolicam deceptionem fratri monstravit. Hostilis itaque versutiae deprehensa fallacia dixit vir sanctus ad socium: Pecunia servis Dei, o frater, nihil aliud est, quam diabolus et coluber venenosus.

6. Accidit post haec quoddam mirabile viro sancto, dum se ad civitatem Senensem causa exigente transferret. Tres quidem mulieres pauperculae statura, aetate ac facie per omnia similes, in quadam ei magna planicie inter Campilium et s. Quiricum occurserunt, novum salutationis munuscum ei offerentes: Bene veniat, inquiunt, Domina paupertas. Quo auditu verus paupertatis amator indicibili repletus est gaudio, utpote qui nihil in se salutandum ab hominibus tam libenter haberet, quam quod illae decreverant. Subito disparentibus illis considerantes fratres socii tam admirabilem in eis similitudinem, salutationis, occursus ac disparentiae novitatem mysticum aliquid designari circa virum sanctum non irrationabiliter perpenderunt. Sane per illas tres, ut videba-

tur, mulieres pauperculas sic uniformi facie occurrentes, sic salutantes insolite, sic subito disparentes evangelicae perfectionis formositas, quantum ad castitatem scilicet, obedientiam et paupertatem, satis convenienter ostenditur in viro Dei pari forma perfecte fulsisse, licet gloriari praecelegere in privilegio paupertatis, quam modo matrem, modo sponsam, modo dominam nominare solebat. In hac ceteros cupiebat excedere, qui ex ipsa didicerat inferiorem se omnibus reputare. Si quando pauperiorem se quempiam secundum exteriorem habitum cerneret, semetipsum protinus arguens excitabat ad simile, tamquam si aemula paupertate concertans vinci se timeret in illo. Accidit enim, ut pauperculum quemdam obvium haberet in via, cuius cum nuditatem aspiceret, compunctus corde lamentabili voce dixit ad socium: Magnam verecundiam intulit nobis hujus inopia, quia nos pro magnis divitiis paupertatem elegimus, et ecce, magis relucet in isto.

7. Propter sanctae paupertatis amorem omnipotentis Dei famulus eleemosynis ostiatim quaesitis utebatur multo libentius, quam oblatis. Si quando enim invitatus a magnis personis mensis esset profusionibus honorandus, prius per propinquas vicinorum domos panum fragmenta petebat ac deinde sic ditatus inopia discumbebat. Et cum aliquando id fecisset invitatus a domino Ostiensi, qui pauperem Christi praecepit complexabatur affectu, conquerenti episcopo, quod suo derrogasset honori, utpote qui in ejus comedetur domo pro eleemosynis isset, servus Dei respondit: Magnum, mi domine, vobis honorem exhibui, dum majorem Dominum honoravi; siquidem beneplacitum est Domino in paupertate et ea maxime, quae voluntaria pro Christo mendicitas est. Hanc dignitatem regalem, quam pro nobis Dominus Jesus egenus factus assumpsit, ut sua nos ditaret inopia ac vere pauperes spiritu regni celorum reges institueret et heredes, nolo relinquere pro feudo divitiarum falsarum nobis ad horam concessso.

8. Nonnumquam fratres ad petendum eleemosynam hortans verbis utebatur hujusmodi: Ite, inquit, quoniam hac novissima hora fratres minores commodati sunt mundo, ut electi in eis impleant, unde a judice commendentur illud audientes suavissimum verbum: Quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis.¹⁾ Jucundum proinde

1) Matth. XXV, 40.

dicebat sub fratum minorum titulo mendicare, quem in retributione justorum evangelicae veritatis magister ore suo tam dignanter expressit. In festis quoque praecipuis, ubi opportunitas aderat, mendicare solitus erat dicens in sanctis pauperibus propheticum illud impleri: Panem angelorum manducavit homo.¹⁾ Illum sane panem angelicum esse dicebat, quem pro Dei petitum amore et beatis suggesterentibus angelis pro ipsis charitate largitum sancta paupertas colligit ostia tim. Unde cum semel die sancto Paschae moram ficeret in eremitorio quodam adeo ab hominum habitatione remoto, quod commode mendicare non posset, memor illius, qui discipulis euntibus in Emmaus ipso die in specie peregrini apparuit, ab ipsis fratribus eleemosynam petiti ut peregrinus et pauper. Quam cum accepisset humiliter, sacris eos informavit eloquiis, quod transeuntes per mundi desertum tamquam peregrini et advenae verique Hebraei Pascha Domini, hoc est, transitum ex hoc mundo ad patrem in paupertate spiritus continue celebrarent. Et quoniam in p̄tendis eleemosynis non quaestus agebatur cupidine, sed spiritus libertate, pater pauperum Deus specialem de ipso curam gerere videbatur.

9. Accidit enim semel, ut infirmitate gravatus Domini servus in loco Noceriae reduceretur Assisium per solennes nuntios ad hoc Assisinatis populi devotione transmissos. Qui Christi famulum deducentes ad villam quamdam devenerunt paupereulam, nomine Sarthianum, ubi cum famis et hora cibum expeterent, eentes et nihil invenientes venale vacui redierunt. Ad quos vir sanctus: Ideo nihil invenistis, quia plus in muscis vestris, quam in Domino confiditis. Muscas nempe denarios vocavit. Sed revertimini, ait, per domos, quas circuistis, et amorem Dei offerentes pro pretio humiliter eleemosynam postulate. Nec falsa id aestimatione verecundum putetis aut vile, quoniam universa in eleemosyna post peccatum dignis et indignis eleemosynarius ille magnus largiflua pietate concessit. Deponunt erubescitiam milites et eleemosynam sponte petentes plura pro Dei amore, quam denariis emunt; siquidem divino nutu corde compuncti pauperes incolae non solum sua, sed et seipso liberaliter obtulerunt. Sicque factum est, ut inopiam, quam pecunia relevare non poterant, Francisci pauperies opulenta suppleret.

1) Ps. LXXVII, 25.

10. Tempore, quo infirmus jacebat in eremitorio prope Reate, medicus quidam opportuno eum frequentabat officio. Cum autem Christi pauper impotens esset ad rependendam mercedem labori condignam, liberalissimus Deus, ne ipsum sine praesenti remuneracione dimitteret, pium ejus obsequium hoc novo beneficio vice pauperis compensavit. Hujus enim medici domus, quam tunc temporis ex omni lucro suo de novo construxerat, parietum patula scissione a summo usque deorsum adeo de proximo minabatur ruinam, quod non videbatur per humanae artis industriam possibile ipsius casui obviare. Ipse vero de sancti viri meritis plene confidens cum magnae fidei devotione petiit a sociis ejus aliquid sibi concedi, quod idem vir Dei manibus contrectasset. Cum igitur modicum de capillis ipsius multa precum obtentum instantia posuisset de sero intra muri scissuram, mane consurgens tanta invenit aperturam illam soliditate conclusam, ut nec reliquias ibi positas posset extrahere nec scissurae prioris vestigium aliquod invenire. Factum est, ut, qui ruinoso corpuseculo servi Dei sedulo ministrarat, ruiturae domus propriae periculo praeceaveret.

11. Alio quoque tempore vir Dei ad quandam eremum transferre se volens, ut ibi liberius contemplationi vacaret, quia debilis erat, cuiusdam viri pauperis vectabatur asello. Cumque diebus aestivis fainulum Christi sequendo vir ille montana condescenderet, asperiori et longiori itinere fatigatus nimioque sitis ardore deficiens instanter coepit clamare post sanctum: En morior, inquit, siti, nisi poculi alicujus beneficio continuo resociller. Absque mora vir Dei prosilivit de asino et fixis in terra genibus palmas tetendit in coelum orare non cessans, donec se intellexit auditum. Oratione tandem finita: Festina, inquit viro, ad petram et illie aquam vivam invenies, quam tibi hac hora misericorditer Christus de lapide bibendum produxit. Stupenda Dei dignatio, quae servis suis tam facile se inclinat! Bibit sitiens homo aquam de petra orantis virtute productam et poculum hausit de saxo durissimo. Aquae decursus ibidem ante non fuit, nec, ut est diligenter quaesitum, deinceps potuit inveniri.

12. Qualiter autem per merita sui pauperis Christus multiplicaverit cibos in mari, cum suo sit loco inferius adnotandum, hoc tantum commemorare sufficiat, quod de eleemosyna

modica sibi collata nautas a famis et mortis periculo per dies plurimos liberavit, ut ex hoc liquido possit adverte, quod omnipotentis Dei famulus, sicut in eductione aquae de petra conformis exstitit Moysi, sic in multiplicatione victualium Eli-saeo. Procul igitur a pauperibus Christi dissidentia omnis abseedat. Si enim paupertas Christi adeo copiosae sufficieniae fuit, ut subvenientium sibi defectus tam mira virtute suppleret, quod nec eibus nec potus nec domus deesset, cum pecuniae et artis et naturae facultas defecerat, multo magis illa merebitur, quae usitato divinae providentiae ordine communiter conceduntur. Si, inquam, petrae siccitas ad pauperis vocem abundans poculum sitienti propinavit pauperculo, nil jam inter omnia suum denegabit obsequium his, qui pro auctore omnium omnia reliquerunt.

CAPUT VIII.

De pietatis affectu et quomodo ratione carentia videbantur ad ipsum affici.

1. Pietas vera, quae secundum Apostolum ad omnia valet, adeo cor Francisci repleverat ac penetraverat, ut totum videretur servum Dei in suum dominium vendicasse. Haec est, quae ipsum per devotionem sursum agebat in Deum, per compassionem transformabat in Christum, per condescensionem inclinabat ad proximum et per universalem conciliationem ad singula refigurabat ad innocentiae statum. Cumque per hanc pie moveretur ad omnia, specia-liter tamen animas Christi Jesu sanguine pretioso redemptas cum cerneret inquinari aliqua sorde peccati, tanta miserationis teneritudine deplorabat, ut eas tamquam mater in Christo quotidie parturiret. Et haec penes ipsum causa praeceipua venerandi verbi Dei ministros, quod semen fratri suo defuncto, Christo videlicet pro pecatoribus crucifixo, per ipsorum conversionem et pia sollicitudine suscitent et solicita pietate gubernent. Istiusmodi miserationis officium patri misericordiarum omni sacrificio affirmabat acceptius, maxime si studio fuerit perfectae charitatis impensum, ut ad id laboretur magis exemplo, quam verbo, magis lacrymosa prece, quam loquaci sermone. Plangendum proinde dicebat praedicatorem tamquam vera pietate privatum, sive qui in praedicatione non animarum quaerit salutem, sed propriam laudem, sive qui pravitate

destruit vitae, quod aedificat veritate doctrinae. Praeferendum huic dicebat fratrem simplicem et elinguem, qui bono exemplo alios provocat ad bonum. Illud quoque verbum: Donec sterilis peperit plurimos,¹⁾ taliter exponebat: Sterilis, inquit, est frater pauperculus, qui generandi in ecclesia filios non habet officium; hic pariet in judicio plurimos, quia, quos nunc privatis orationibus convertit ad Christum, suae gloriae tunc judex adscribet. Quae multos habet filios, infirmabitur, quia praedicator vanus et loquax, qui multis nunc quasi sua virtute genitis gaudet, cognoscet tunc se nil proprii habere in eis.

2. Cum igitur animarum salutem viscerosa pietate appeteret et fervida aemulatione zelaret, suavissimis se dicebat repleri odoribus et quasi unguento praetioso liniri, cum sanctorum fratrum per orbem distantium odorifera fama multos audiret ad viam veritatis induci. Ex talium auditu exultabat in spiritu, benedictionibus omni acceptione dignissimis fratres illos accumulans, qui verbo vel opere ad Christi amorem inducerent peccatores. Sic etiam, qui religionem sacram iniquis violarent operibus, maledictionis ejus gravissimam incurabant sententiam: A te, Domine, inquit, sanctissime, et a tota coelesti curia et a me parvulo tuo sint maledicti, qui suo malo exemplo confundunt et destruunt, quod per sanctos fratres ordinis hujus aedificasti et aedificare non cessas. Tanta frequenter afficiebatur moestitia super scandalo pusillorum, ut deficere se putaret, nisi divinae fuissest clementiae consolatione suffultus. Cum autem semel malis turbatus esset exemplis et anxio spiritu misericordem patrem precaretur pro filiis, responsum hujusmodi reportavit a Domino: Cur tu, pauper humuncio, conturbaris? An ego te super religionem meam sic pastorem institui, ut me principalem nescias esse patronum? Hominem simplicem ad hoc te constitui, ut, quae in te fecero, non humanae industriae, sed supernae gratiae adscribantur. Ego vocavi, servabo et paseam et aliis excidentibus alios subrogabo, ita ut si nati non fuerint, faciam illos nasci, et quantiscumque fuerit impulsibus paupercula haec coneuissa religio, salva semper meo munere permanebit.

3. Detractionis quoque vitium inimicum fonti pietatis et gratiae, tamquam serpentinum abhorrebat morsum et

1) 1 Reg. II, 5.

atrocissimam pestem et piissimo Deo abominabile fore affirmabat pro eo, quod detractor animarum sanguine pascitur, quos gladio linguae necat. Audiens semel fratrem quemdam denigrare famam alterius, conversus ad vicarium suum dixit: Surge, surge, discute diligenter, et si accusatum fratrem innocentem reperis, accusantem dura correptione cunctis reddere notabilem. Nonnumquam vero eum, qui fratrem suum famae gloria spoliaret, judicabat habitu spoliandum, nec ad Dominum oculos posse levare, nisi prius, quod abstulerat, reddere pro posse curaret. Tanto major est, ajebat, detractorum impetas, quam latronum, quanto lex Christi, quae in observantia pietatis impletur, magis animarum, quam corporum nos adstringit optare salutem.

4. Afflietis quoque qualicumque corporali molestia mira compassionis teneritudine condescendens, si quid penuriae, si quid defectus in aliquo cerneret, pii cordis dulcedine regeret in Christum. Sane clementiam habebat ingenitam, quam superinfusa Christi pietas duplicabat. Itaque liquecebat animus ejus ad pauperes et infirmos, et quibus non poterat manum, exhibebat affectum. Contigit semel, ut pauperi cui-dam eleemosynam importune petenti unus e fratribus durius responderet. Quod audiens pauperum pius amator fratri praecepit, ut ad illius pauperis pedes se nudatum prosterneret, proclamaret culpabilem, orationis suffragium postularet et veniam. Quod cum ille fecisset humiliter, dulciter pater adjevit: Dum pauperem vides, o frater, speculum tibi proponitur Domini et pauperis matris ejus; in infirmis similiter infirmitates, quas assunpsit, considera. Cumque in pauperibus cunctis et ipse Christianissimus pauper effigiem Christi prospicceret, si qua etiam necessaria vitae sibi collata fuissent, eis occurrentibus non solum liberaliter conferebat, verum etiam, ac si illorum propria essent, judicabat esse reddenda. Accedit semel, ut eidem redeanti de Senis panper quidam occurseret, cum occasione infirmitatis super habitum palliolo quodam esset amictus. Cujus miseria oculo clementi conspecta: Oportet, inquit ad socium, ut reddamus mantellum pauperculo isti, nam ipsius est; mutuo enim ipsum accepimus, donec pauperiorem invenire contingeret. Socius autem pii patris necessitatem considerans pertinaciter obsistebat, ne provideret alii se neglecto. At ille: Pro furto, ait, mihi reputo a magno

eleemosynario imputandum, si hoc, quod fero, non dedero magis egenti. Propterea de omnibus, quae sibi dabantur ad necessitatem corporis relevandam, solitus erat a dantibus licentiam petere, ut licite posset, si magis egenus occurreret. erogare. Nulli prorsus rei parcerbat, nec mantellis nec tunicis nec libris nec etiam paramentis altaris, quin omnia haec, dum posset, ut pietatis impleret officium, indigentibus largiretur. Pluries cum oneratis obviaret in via pauperibus, imbecilles numeros illorum oneribus supponebat.

5. Consideratione quoque primae originis omnium abundantiori pietate repletus creaturas quantumlibet parvas fratris vel sororis appellabat nominibus pro eo, quod sciebat eas unum secum habere principium. Illas tamen viscerosius complexabatur et dulcissimus, quae Christi mansuetudinem piam similitudine naturali praetendunt et scripturae significatione figurant. Redemit frequenter agnos, qui ducebantur ad mortem. Ilius memor Agni mitissimi, qui ad occisionem duci voluit pro peccatoribus redimendis. Hospitato quadam vice servo Dei apud monasterium s. Verecundi de episcopatu Eugubii. vicula quaedam agniculum peperit illa nocte. Aderat sus cœcissima, quae vitae innocentis non parcens rapaci eam nōsru necavit. Hoc auditio pius pater mira compassione commotus et Agni sine macula recordatus lamentabatur proximante agnici coram omnibus dicens: Heu me, frater agnus, animal innocens, Christum hominibus repraesentans! maledicta sit impia, quae te interfecit nullusque de ea comedat homo vel bestia. Mirabile dictu! statim infirmari coepit porca malefica et tribus diebus corpoream poenam exsolvens tricem tandem pertulit necem. Projecta autem in vallem monasterii ibique longo tempore jacens in modum tabulae esiccata nulli fuit esca famelico. Advertat igitur humana mpietas, quali poena sit ferienda finaliter. si tam horrenda morte percussa est ferocitas bestialis. Perpendat et fidelis evotio, quam in servo Dei pietas fuerit admirandæ virtutis et copiosæ dulcedinis, ut ei applauderet suo modo etiam natura brutorum. Iter enim faciens juxta civitatem Senensem avenit in pascuis magnum ovium gregem. Quas cum benigne. t erat solitus, salutasset, relieto pastu eucurrerunt omnes ad eum levantesque capita sua erectis in eum luminibus inten-ebant. Tantum quidem ei fecerunt applausum, ut et pastores

mirarentur et fratres cernentes circa ipsum tam ovium agnos, quam ipsos arietes sic mirabiliter exsultantes.

6. Alio quoque tempore apud s. Mariam de Portiuncula quaedam viro Dei fuit ovis oblata, quam propter innocentiae et simplicitatis amorem, quas ovis natura praetendit, grataanter suscepit. Monebat pius vir oviculam, ut et laudibus divinis intenderet et ab omni fratrum offensa caveret. Ovis autem, quasi viri Dei pietatem adverteret, informationem ipsius solicite observabat. Nam audiens fratres in choro cantare et ipsa ecclesiam ingrediens sine alicujus informatione flectebat genua, vocem balatus emittens ante altare virginis matris Agni, ac si eam salutare gestiret. Insuper et cum elevaretur sacratissimum Christi corpus inter Missarum solemnia, flexis curvabatur poplitibus, tamquam si reverens pecus de irreverentia inde votos argueret Christoque devotos ad Sacramenti reverentiam invitaret. Tempore quodam agniculum in urbe secum habuerat ob reverentiam illius mitissimi Agni, quem nobili matronae dominae, scilicet Jacobae de Septemsoliis in suo recessu conservandum commisit. Agnus vero quasi in spiritualibus eruditus a sancto, dominae ad ecclesiam eunti, stanti et revertenti societate inseparabili cohaerebat. Si matutinali hora domina tardaret exsurgere, agnus consurgens impellebat eam corniculis et balatibus excitabat, gestibus exhortans et nudibus, ut ad ecclesiam properaret. Propter quod agnus, Francisci discipulus, devotionis jam magister effectus, ut mirabilis et amabilis a domina servabatur.

7. Alio quoque tempore apud Grecium vivus viro Dei oblatus fuit lebusculus, qui liber in terra positus cum posset quo vellet, effugere, vocante se patre benigno in sinum illius propero cursu saltavit. Quem ipse pio cordis affectu circumfovens videbatur eidem compati quasi mater, dulcique allocutione commonitum, ne se iterum capi permetteret, liberum abire permisit, cumque pluries in terra positus, ut abscederet semper in sinum patris rediret, tamquam si sensu quodam occulto cordis ipsius perciperet pietatem, tandem jussu patris a fratribus delatus est ad loca solitudinis tutiora. Modo quoque consimili in insula lacus Perusini cuniculus quidam captus et viro Dei oblatus cum ceteros fugeret, manibus ejus ei sinui se domestica securitate commisit. Per lacum Reatinum eidem ad erenum de Grecio properanti piscatori unam ei

devotione fluvialem obtulit avem, quam cum libenter suscep-
tam apertis invitaret manibus ad recessum, nec illa vellet
abire, erectis in caelum oculis diu in oratione permansit et
quasi aliunde post longam horam ad se reversus dulciter
iterato mandavit aviculae, ut Dominum laudatura recederet.
Suscepta itaque cum benedictione licentia gestu corporis quod-
dam praetendens gaudium avolavit. In eodem lacu similiter
oblatus fuit ei piscis magnus et vivus, quem more solito fra-
ternio nomine vocans in aquam reposuit juxta navem. Piscis
vero coram viro Dei ludebat in aqua et quasi amore illius
allactus nullatenus recessit a navi, nisi prius ab eodem cum
benedictione licentia sibi data.

8. Alio quoque tempore ambulans cum quodam fratre
per paludes Venetiarum invenit maximam avium multitudinem
residentium et cantantium in virgultis. Quibus visis dixit ad
socium: Sorores aves laudant Creatorem suum, nos itaque in
medium ipsarum eentes laudes et horas canonicas Domino
lecantemus. Cumque in medium ipsarum intrassent, non sunt
aves motae de loco, et quia propter garritum ipsarum in
licendis horis se mutuo audire non poterant, conversus vir
sanctus dixit ad aves: Sorores aves, a cantu cessate, donec
audes Deo debitas persolvamus. At illae continuo tacuerunt
am diu in silentio persistentes, quandiu dictis horis spatiose
et laudibus persolutis a sancto Dei cantandi licentiam rece-
perunt. Dante autem eis viro Dei licentiam statim more
solito cantum suum resumpserunt.

9. Apud s. Mariam de Portiuncula juxta cellam viri
Dei super sicum cicada residens et dicantans cum servum
Domini, qui etiam in parvis rebus magnificentiam Creatoris
admirari didicerat, ad divinas laudes cantu suo frequentius
excitaret, ab eodem quadam die vocata velut edoeta caelitus
super manum volavit ipsius. Cui cum dixisset: Canta, soror
ne a cicada, et Dominum Creatorem tuo jubilo lauda, sine
hora canere coepit nec destitit, donec jussu patris ad locum
proprium revolavit. Mansit autem per octo dies ibidem, quo-
libet die veniendo, cantando et recedendo ejus jussa perficiens.
Tandem vir Dei ait ad socios: Demus jam sorori nostrae
cicadae licentiam; satis enim nos suo cantu laetificans ad
audes Dei octo dierum spatio excitavit. Et statim ab eo

licentiata recessit nec ultra ibidem apparuit, ac si mandatum ipsius non auderet aliquatenus praeterire.

10. Eidem Senis infirmo phasianus quidam de novo captus a nobili quodam transmissus est vivus qui continuo ut virum sanctum audivit et vidit, tanta ei amicabilitate cohaesit, ut nullo modo pateretur ab ipso se Jungi. Nam pluribus vicibus extra locellum fratrum in vinea positus, ut abiret, si vellet, rapido semper cursu redibat ad patrem, tamquam si ab eodem omni fuisse tempore educatus. Deinde cuidam collatus viro, qui ex devotione virum Dei visitare solebat, velut sibi molestum foret a pii patris absentari conspectu, escam recusavit omnino. Reportatus tandem ad famulum Dei, statim ut conspexit eundem, quibusdam hilaritatis praetensis gestibus avide manducavit.

11. Cum ad eremum pervenisset Alvernae propter quadragesimam celebrandam in honorem archangeli Michaelis, diversi generis aves circa ipsius cellulam volitantes concentu sonoro et laetitiae gestibus, quasi de ejus adventu gaudentes, patrem pium invitare ac allicere videbantur ad moram. Quo viso dixit ad socium: Cerno, frater, voluntatis esse divinae, quod hic aliquamdiu commoremur, tantum sorores aviculae de nostra videntur praesentia consolari. Cum igitur contraheret ibi moram, falco ibidem nidificans magno se illi amicitiae foedere copulavit; nam semper horam nocturno tempore, in qua vir sanctus ad divina officia surgere solitus erat, cantu suo praeveniebat et sono, quod famulo Dei gratissimum erat, eo quod tanta solicitude, quam circa eum gerebat, omnem ab ipso torporem desidiae excuteret. Cum vero servus Christi infirmitate plus solito gravaretur, parcebat falco nec tam tempestivas indicebat vigilias siquidem velut instructus a Deo circa diluculum suae vocis campanam levi tactu pulsabat. Divinum certe videtur fuisse praesagium tam in exultatione multimodi generis avium, quam in cantu falconis, cum Dei laudator et cultor pennis contemplationis subvectus tunc foret illic apparitione seraphica sublimandus.

12. Moram eo faciente tempore quodam in eremitorio Grecii loci illius indigenae malis multiplicibus vexabantur. Nam et luporum rapacium multitudo non solum bruta, sed et homines consumebat, et grando annua tempestate blada

et vineas devastabat. Dum igitur sic afflictiis praeco sacri evangelii praedicaret, dixit ad eos: Ad honorem et laudem Dei omnipotentis fidere jubeo vobis, quod pestilentia haec omnis abscedet, et respiens vos Dominus multiplicabit in temporalibus bonis, si mihi credentes miseremini vestri, ut vera confessione praemissa dignos faciatis poenitentiae fructus. Iterum hoc annuntio vobis, quod si beneficiis ingrati ad vomitum conversi fueritis, innovabitur plaga, duplicabitur poena, et major in vos ira desaeviet. Ab illa utique hora poenitentiam ad exhortationem ipsius agentibus illis cessaverunt clades, periire pericula, nec molestiae quidquam lupi intulere vel grandines. Imo quod majus est, si quando vicinorum arva grando pervaderet, istorum terminis appropinquans terminabatur ibidem, aut in partem aliam divertebat. Cessavit grando, servaverunt et lupi pactionem servi Dei nec contra pietatis legem in homines ad pietatem conversos attentaverunt amplius desaevire, quamdiu juxta condictum contra piissimas Dei leges impie non egerunt. Pie igitur sentiendum est de pietate viri beati, quae tam mirae dulcedinis et virtutis fuit, ut domaret ferocia, domesticaret silvestria, mansueta doceret et brutorum naturam homini jam lapso rebellem ad sui obedientiam nelinaret. Vere haec est, quae cunetas sibi creaturas conoederans valet ad omnia, promissionem habens vitae, quae nunc est, et futurae.

CAPUT IX.

De fervore charitatis ejus et desiderio martyrii.

1. Charitatem serventem, qua sponsi amicus Franciseus urdebat, quis enarrare sufficiat? Totus namque quasi quialam carbo ignitus divini amoris flamma videbatur absorptus. Subito enim ad auditum amoris Domini excitabatur, afficiebatur, inflammabatur, quasi plectro vocis extrinsecæ chorda cordis anterior tangeretur. Talem pro eleemosynis censum offerre nobis prodigalitatem dicebat et eos, qui minus ipsum, quam lenarios reputarent, esse stultissimos, pro eo quod solius divini amoris impreiabile pretium ad regnum caelorum sufficiat comparandum, et ejus, qui nos multum amavit, multum sit amor amandus. Ut autem ex omnibus excitaretur ad amorem divinum, exultabat in cunctis operibus manuum Domini

et perjucunditatis specula in vivificam consurgebat rationem et causam. Contuebatur in pulchris pulcherrimum et per impressa rebus vestigia prosequebatur ubique dilectum, de omnibus sibi scalam faciens, per quam condescenderet ad apprehendendum eum, qui est desiderabilis totus. Inauditae namque devotionis affectu fontalem illam bonitatem in creaturis singulis tamquam in rivulis degustabat et, quasi caelestem concentum perciperet in consonantia virtutum et actuum eis datorum a Deo, ipsas ad laudem Domini more prophetae David dulciter hortabatur.

2. Christus Jesus crucifixus intra suac mentis ubera ut myrrhae fasciculus jugiter morabatur, in quem optabat per excessivi amoris incendium totaliter transformari. Praerogativa quoque peculiaris devotionis ad ipsum ab Epiphaniae festo usque ad continuos quadraginta dies, eo scilicet tempore, quo Christus latuit in deserto, ad solitudinis loca declinans cellaque reclusus, quanta poterat arctitudine cibi et potus jejuniis et orationibus et laudibus Dei sine intermissione vacabat. Tam fervido quidem in Christum ferebatur affectu, sed et dilectus illi tam familiarem rependebat amorem, ut videretur ipsi famulo Dei quasi jugem prae oculis ipsius Salvatoris sentire praesentiam, sicut aliquando sociis familiariter revelavit. Flagrabat erga Sacramentum Dominici corporis fervore omnium medullarum, stupore admirans per maximo illam carissimam dignationem et dignissimam caritatem. Saepe communicabat et tam devote, ut alios devotos efficeret, dum ad immaculati Agni degustationem suavem quasi spiritu ebrios in mentis ut plurimum rapiebatur excessum. Matrem Domini nostri Jesu Christi indicibili complectebatur amore, eo quod Dominum majestatis fratrem nobis effecerit, et per eam sinus misericordiam consecuti. In ipsa post Christum praecipue fidens eam sui ac suorum advocatam constituit et ad honorem ipsius a festo apostolorum Petri et Pauli usque ad festum Assumptionis devotissime jejunabat. Angelicis spiritibus ardenter igne mirifice ac excedendum in Deum et electorum animas inflamandas inseparabilis erat amoris vinculo copulatus et ob devotionem ipsorum ab Assumptione Virginis gloriosae quadraginta diebus jejunans orationi jugiter insistebat. Beato autem Michaëli archangelo, eo quod animarum repraesentandarum haberet officium, specialiter erat amore devotior propter servidum, quem habebat, zelum

ad salutem omnium salvandorum. Ex recordatione sanctorum omnium tamquam lapidum ignitorum in deificum recalescebat incendium, apostolos omnes et praecipue Petrum et Paulum propter fervidam charitatem, quam habuerunt ad Christum, summa devotione complexans, ob quorum reverentiam et amorem quadragesimae specialis jejunium Domino dedicabat.

3. Non habebat aliud Christi pauper, nisi duo minuta, corpus scilicet et animam, quod posset liberali charitate largiri. Sed haec per amorem Christi sic offerebat continue, ut quasi omni tempore per rigorem jejunii corpus et per ardorem desiderii spiritum immolaret, exterius in atrio sacrificans holocaustum et in templo interius concremantis thymiana. Sic autem eum charitatis excessiva devotio sursum in divina ferebat, ut ejusdem affectuosa benignitas ad naturae consortes et gratiae dilataret. Quem enim creaturis ceteris germanum pietas cordis efficerat, mirum non est, si Creatoris insignitis imagine et sanguine redemptis auctoris germaniorum Christi charitas faciebat. Non se Christi reputabat amicum, nisi animas soveret, quas ille redemit. Saluti animarum nihil proferendum esse dicebat, eo maxime probans, quod Unigenitus Dei pro animabus dignatus fuerit in cruce pendere. Hinc sibi in oratione luctamen, in praedicatione discursus et in exemplis dandis excessus. Unde quoties austeritas nimia reprehenderetur in ipso, respondebat se datum aliis in exemplum. Licet enim innocens ejus caro, quae jam se sponte subdebat spiritui, nullo egeret flagello propter offensas, tamen exempli caussa renovabat illi poenas et onera custodiens propter alios vias duras. Dicebat enim: Si linguis hominum loquar et angelorum, charitatem autem in me ipso non habeam et proximis virtutum exempla non monstrem, parum prosunaliis, mihi nihil.¹⁾

4. Ferventi quoque charitatis incendio gloriosum sanctorum martyrum aemulabatur triumphum, in quibus nec amoris flamma extingui nec fortitudo potuit infirmari. Desiderabat propterea et ipse illa perfecta charitate succensus, quae foras mittit timorem, per martyrii flammatum hostiam Domino se offerre viventem, ut et vicem Christo pro nobis morienti rependeret et ad divinum amorem ceteros provocaret. Sexto namque conversionis suae anno desiderio martyrii

1) I. Cor. 13. 1.

flagrans ad praedicandam fidem Christianam et poenitentiam Saracenis et aliis infidelibus ad partes Syriae transfretare dispositus. Cumque navem quamdam, ut illuc tenderet, consenserisset, ventis contrariis flantibus compulsa est in Sclavoniae partibus applicare. Cum igitur moram aliquamdiu contraxisset ibidem nec invenire posset navem tunc temporis transfretantem, fraudatum a suo desiderio se sentiens nautas quosdam Anconam tendentes, ut amore Dei eum secum ducerent, exoravit. Verum illis propter expensarum defectum pertinaciter recusantibus vir Dei plurimum de Domini bonitate confisus navem cum socio latenter condescendit. Adfuit quidam a Deo, ut creditur, pro paupere suo missus, qui secum ferens necessaria victus quendam timentem Deum de navi ad se vocatum sic allocutus est: Haec pro pauperibus fratribus in navi latitantibus conserva fideliter ac necessisatis tempore amicabiliter subministra. Sieque factum est, ut nautis propter vim ventorum per dies plurimos nusquam applicare valentibus omnia consumerentur ipsorum cibaria et sola pauperi Francisco collata desuper eleemosyna superesset. Quae cum esset modica, tantum divina virtute suscepit augmentum, ut diebus plurimis in mari propter tempestatem continuam contrahentibus moram usque ad portum Anconae omnium necessitatibus plenarie subveniret. Videntes itaque nautae per servum Dei multa se mortis evasisse discrimina, tamquam qui maris horrenda pericula senserant et miranda opera Domini viderant in profundo, gratias egerunt omnipotenti Deo, qui semper in suis amicis et servis mirabilem et amabilem se ostendit. Cum autem relicto mari terram perambulare coepisset, jactato in eam salutis semine reportabat manipulos fructuosos.

5. Verum quia martyrii fructus adeo cor ejus allegerat, ut pretiosam pro Christo mortem super omnia virtutum merita peroptaret, versus Marrochium iter arripuit, ut Miramolino et genti ejus Christi evangelium praedicaret, si quo modo ad concupitam palmam valeret attingere. Tanto namque desiderio ferebatur, ut, quamvis esset imbecillis corpore, peregrinationis suae praecurreret comitem et ad exequendum propositum festinus et tamquam spiritu ebriosus advolaret. Sed cum jam usque in Hispaniam perexisset, divina dispositione, quae ipsum reservabat ad alia, gravissima ei supervenit infirmitas, qua praepeditus, quod cupiebat, adimplere nequivit. Sentiens igitur vir Dei, quod necessaria erat adhuc proli-

quam generat, ipsius vita in carne, quamvis mortem sibi lucrum putaret esse, rediit ad pascendum oves suae sollicitudini commendatas.

6. Verum charitatis ardore spiritum ipsius ad martyrium perurgente tertia adhuc vice pro fide Trinitatis effusione sui sanguinis dilatanda versus infideles proficisci tentavit. Tertiodecimo namque conversionis suae anno ad partes Syriae pergens multis se periculis constanter exposuit, ut Soldani Babyloniae posset adire praesentiam. Inter Christianos enim ac Saracenos tunc bellum tam implacabile erat exercituum castris hinc inde in campo minus ex adverso locatis, ut via mutui transitus sine mortis discrimine non pateret. Exierat siquidem a Saldano edictum crudele, ut, quicumque caput alicujus Christiani afferet, bizantium aureum pro mercede reciperet. At intrepidus Christi miles Franciscus sperans in proximo suum adipisci posse propositum definivit iter arripere, mortis pavore non territus, sed desiderio provocatus. Oratione namque praemissa confortatus a Domino confidenter illud propheticum decantabat: Nam etsi ambulavero in medio umbrae mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.¹⁾ Assumto igitur socio fratre, Illuminato nomine, viro utique luminis et virtutis, cum iter coepisset, obvias habuit oviculas duas, quibus visis exhilaratus vir sanctus dixit ad socium: Confide, frater, in Domino; nam in nobis evangelium illud impletur: Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum.²⁾ Cum autem processissent ulterius, occurserunt ei satellites Saraceni, qui tamquam lupi celerius accurrentes ad oves servos Dei feraliter comprehensos crudeliter et contemptibiliter pertractarunt, afficientes conviciis, affligentes verberibus et vineulis alligantes. Tandem afflictos multipliciter et attritos ad Soldanum divina disponente providentia juxta viri Dei desiderium perduxerunt. Cum igitur princeps ille perquireret, a quibus et ad quid et qualiter missi essent et quomodo advenisset, intrepido corde respondit Christi servus Franciscus non ab homine, sed a Deo altissimo se fuisse transmissum, ut ei et populo suo viam salutis ostenderet et annuntiaret evangelium veritatis.

7. Tanta vero mentis constantia, tanta virtute animi tantoque fervore spiritus praedicto Soldano praedicavit Deum

1) Ps. 22, 4. — 2) Matth. 10, 16.

trinum et unum et Salvatorem omnium Jesum Christum, ut evangelicum illud in ipso claresceret veraciter esse completum: Ego dabo vobis os et sapientiam, cui non poterunt resistere et contradicere omnes adversarii vestri.¹⁾ Nam et Soldanus admirandum in viro Dei fervorem spiritus conspiciens et virtutem libenter ipsum audiebat et ad moram contrahiendam cum eo instantius invitabat. Christi vero servus superno illustratus oraculo: Si vis, inquit, converti tu eum populo tuo ad Christum, ob illius amorem libenter vobiscum commorabor. Quod si haesitas propter fidem Christi legem Mahometi dimittere, jube ignem accendi permaximum, et ego cum sacerdotibus tuis ignem ingrediar, ut vel sic cognoscas, quae fides certior et sanctior non immerito tenenda sit. Ad quem Soldanus: Non credo, quod aliquis de sacerdotibus meis se vellet igni propter fidem suam defensandam exponere vel genus aliquod subire tormenti; viderat enim statim quemdam de presbyteris suis, virum authenticum et longaevum, hoc auditio verbo de suis conspectibus aufugisse. Ad quem vir sanctus: Si mihi velis promittere pro te et populo tuo, quod ad Christi cultum, si ignem illaesus exiero, veniatis, ignem solus introibo, et si combustus fuero, imputetur peccatis meis, si autem divina me protexerit virtus, Christum, Dei virtutem et sapientiam, verum Deum et Salvatorem omnium agnoscatis. Soldanus autem optionem hanc accipere se non audere respondit, quia seditionem populi formidabat. Obtulit tamen ei multa munera pretiosa, quae vir Dei, non mundanarum rerum, sed salutis animarum avidus sprevit omnia quasi lutum. Soldanus autem videns virum sanctum tam perfectum rerum mundialium contemptorem admiratione permotus majorem erga ipsum devotionem concepit et, quamvis ad fidem Christianam transire nollet vel forsan non auderet, rogavit tamen devote famulum Christi, ut praedicta reciperet pro salute ipsius Christianis pauperibus vel ecclesiis eroganda. Ipse vero, quia pondus fugiebat pecuniae et in animo Soldani verae pietatis non videbat radicem, nullatenus acquievit. Videns etiam se non proficere in conversione gentis illius nec suum assequi posse propositum, ad partes fidelium divina revelatione praemonitus remeavit. Sic itaque Dei ordinante clementia et sancti viri promerente virtute misericorditer et

1) Luc. 22, 15.

mirabiliter factum est, quod Christi amicus mortem pro ipso viribus totis exquireret et tamen nullatenus inveniret, ut et merito non careret optati martyrii et insigniendus servaretur in posterum privilegio singulari. Sic utique factum est, ut ignis ille divinus adhuc perfectius ipsius aestuaret in corde, ut post potentius evaporaret in carne. O vere beatum virum, cuius caro, etsi tyrannico ferro non caeditur, occisi tamen Agni similitudine non privatur! O, inquam, vere ac plene beatum, cuius animam, etsi gladius persecutoris non abstulit, palmam tamen martyrii non amisit!

CAPUT X.

De studio et virtute orationis.

1. Sentiens Christi servus Franciscus corpore se peregrinum a Domino, cum jam ad terrena foris desideria per Christi charitatem totus esset insensibilis factus, ne foret absque consolatione dilecti, sine intermissione orans spiritum Deo contendebat exhibere praesentem. Erat quidem oratio contemplanti solatum, dum supernarum circuitu mansionum angelorum concivis jam factus ferventi desiderio quaerebat dilectum, a quo solus eum earnis paries disjungebat. Erat et operanti praesidium, dum in omnibus, quae agebat, de sua diffidens industria et superna pietate confidens per ipsius instantiam totum in Domino cogitatum jactabat. Orationis gratiam viro religioso desiderandam super omnia firmiter asserbat nullumque credens sine ipsa in Dei prosperari servitio, modis quibus poterat, fratres suos ad ejus studium excitabat. Nam ambulans et sedens, intus et foris, laborans et vacans orationi adeo erat intentus, ut illi videretur non solum, quidquid erat in eo cordis et corporis, verum etiam operis et temporis dedicasse. Solitus erat nullam visitationem spiritus cum negligentia praeterire, siquidem, cum offerebatur, sequebatur eam et, quamdiu Dominus concedebat, dulcedine perfruebatur oblata. Cum autem intentus itineri divini spiritus aliquos sentiret afflatus, sociis praecedentibus gradum ficebat novamque inspirationem ad fruitionem convertens gratiam non recipiebat in vacuum.

2. Suspendebatur multoties tanto contemplationis excessu, ut supra semetipsum raptus et ultra humanum sensum

aliquid sentiens, quid ageretur circa se exterius, ignoraret. Transiens namque semel per Burgum s. Sepulchri, castrum utique populosum, pro debilitate corporis subvectus asello obvias habuit turbas in eum pro devotione ruentes. Tractus autem et detentus ab eis, compressus quoque ac multipliciter attrectatus, insensibilis videbatur ad omnia et velut inanime corpus de iis, quae fiebant circa ipsum, nihil penitus advertebat. Unde cum jam diu transito castro turbisque relictis pervenisset ad quoddam domicilium leprosorum, quasi aliunde rediens caelestium contemplator solcite requisivit, quando propinquarent ad Burgum. Mens quidem ipsius in caelestibus fixa splendoribus varietates non senserat locorum nec temporum nec occurrentium personarum. Quod ipsi accidisse frequentius sociorum ejus experientia multiplex comprobavit. Et quia in oratione perceperat sancti Spiritus desideratam praesentiam tanto familiarius se offerre precantibus, quanto plus invenit elongatos a strepitu mundanorum, ideo loca solitaria quaerens ad solitudines et ecclesias derelictas oratus nocte pergebat. Ubi daemonum pugnas horribiles frequenter sustinuit, qui secum sensibiliter confligentes nitebantur ipsum ab orationis studio perturbare. Ipse vero armis munitus caelestibus, quanto vehementius impetebatur ab hostibus, tanto fortior in virtute et ferventior reddebat in prece, fidenter dicens ad Christum: Sub umbra alarum tuarum protege me a facie impiorum, qui me afflixerunt.¹⁾ Ad daemones autem: Facite, quidquid in me valetis, maligni spiritus et fallaces; non enim potestis, nisi quantum vos manus superna relaxat, et ego ad perferendum omnia, quae illa infligenda deereverit, cum omni jucunditate paratus assisto. Quam mentis constantiam superbi daemones non ferentes abscedebant confusi.

3. Vir autem Dei solitarius remanens et pacatus nemora replebat gemitibus, loca spargebat lacrymis, peitora manu tundebat et quasi occultius secretarium nactus confabulabatur cum Domino suo. Ibi respondebat judici, ibi supplocabat patri, ibi colloquebatur amico, ibi quoque a fratribus ipsum pie observantibus aliquoties auditus est clamoris gemitibus apud divinam pro peccatoribus interpellare clementiam, deplorare etiam alta voce quasi coram se positam Dominicam passionem, ibi visus est nocte orans manibus ad modum

1) Ps. 16, 8.

crucis protensis, toto corpore sublevatus a terra et nubecula quadam fulgente circumdatus, ut illustrationis mirabilis intra mentem mira circa corpus perlustratio testis esset, ibi etiam, sicut certis est comprobatum indiciis, incerta sibi et occulta divinac sapientiae pandebantur, quamvis illa non vulgaret exterius, nisi quantum Christi urgebat charitas et proximorum utilitas exigebat. Dicebat enim levi mercede rem impretiabilem contingit amitti, et illum, qui dedit, ad non dandum iterum facile provocari.

4. Quando a privatis redibat orationibus, quibus pene in virum alterum mutabatur, summopere studebat conformare se ceteris, ne forte, quod foris ostenderet, aura favoris intus a mercede evacuaret. Cum in publico subito afficeretur visitatus a Domino, semper aliquid objiciebat adstantibus, ne sponsi familiares attractus forinsecus vulgarentur. Exsecerationes, gemitus, duros anhelitus, extrinsecos nutus orans inter fratres devitabat omnino sive, quia diligebat secretum, sive quia ad interiora reintrans totus ferebatur in Deum. Saepe talia familiaribus dixit: Quando servus Dei orans visitatur divinitus, dicere debet: Istam consolationem mihi peccatori et indigno de coelo misistis, Domine, et ego illam tuae committo custodiae, quia thesauri tui me sentio esse latronem. Cum autem ab oratione revertitur, sic debet se pauperculum et peccatorem ostendere, ac si nullam sit novam gratiam consecutus.

5. Orante autem viro Dei in loco de Portiuncula, contigit Assisiatem episcopum venire ad eum, ut erat solitus, visitandum. Qui mox ut locum fuit ingressus, ad cellam, in qua Christi servus orabat, plus debito fidenter accessit pulsatoque ostiolo intraturum se ingerens, dum caput immisit sanctumque orantem conspexit, repentino timore concussus obrigescientibus membris etiam loquela amisit subitoque voluntate divina per vim foras propulsus retrogrado pede procul abductus est. Stupefactus episcopus ad fratres festinavit, ut potuit, Deoque sibi restituente linguam primo verbo confessus est culpam.

6. Contigit tempore quodam abbatem monasterii s. Justini de episcopatu Perusii obviare famulo Christi. Quo viso abbas devotus celeriter de equo descendit, ut et viro Dei reverentiam faceret et de salute animae aliqua cum ipso conferret. Tandem habita collatione suavi abbas abseedens orari pro se

humiliter petiit. Cui vir Deo carus respondit: Orabo libenter. Parum itaque discedente abbatे dixit fidelis Franciscus ad socium: Exspecta, frater, modicum, quia debitum volo solvere. quod promisi. Orante autem illo subito abbas insolitus calorem et dulcedinem hactenus inexpertam sensit in spiritu, ita quod in excessu mentis effectus totus a se ipso in Deum defecit. Parva morula substitit et in se reversus virtutem orationis sancti Francisci cognovit. Majore proinde circa ordinem semper amore flagravit multisque factum pro miraculo retulit.

7. Solitus erat vir sanctus horas canonicas non minus timorate Deo persolvere, quam devote. Nam licet oculorum, stomachi, splenis et hepatis aegritudine laboraret, nolebat tamen muro vel parieti inhaerere, dum psalleret, sed horas semper erectus et sine caputio, non gyrovagis oculis nec cum aliqua syncopa persolvebat. Si quando esset in itinere constitutus, figebat tunc temporis gressum, hujusmodi consuetudinem reverentem et sacram propter pluviarum inundantiam non omittens. Dicebat enim: Si quiete comedit corpus cibum suum, futurum cum ipso vermium esca, cum quanta pace et tranquillitate accipere debet anima cibum vitae! Graviter etiam se putabat offendere, si quando orationi deditus vanis phantasmatibus interius vagaretur. Cum aliquid tale accideret, non parcebat confessioni, quin illud protinus expiaret. Hoc studium sic in usum converterat, ut rarissime muscas hujusmodi pateretur.

8. Fecerat in quadragesima quadam vasculum unum, ut minutias temporis, ne omnino exciderent, occuparet. Quod cum dicenti Tertiam in memoriam veniens paululum ipsius animum distraxisset, motus fervore spiritus vasculum igne consumpsit dicens: Sacrificabo illud Domino, cuius sacrificium impedivit. Psalmos cum tanta mentis et spiritus attentione dicebat, quasi Deum praesentem haberet, et cum nomen Domini in eis occurreret, prae suavitatis dulcedine labia sua lingere videbatur. Ipsum quoque Domini nomen non solum cogitatum, verum etiam prolatum et scriptum reverentia volens honorare praecipua fratribus persuasit aliquando, ut omnes schedulas scriptas ubicunque repertas colligerent mundoque loco reponerent, ne forte sacrum illud nomen contingeret conculari. Nomen autem Jesu cum exprimeret vel audiret, jubilo quodam repletus interius totus videbatur exterius alte-

rari, ac si mellifluus sapor gustum vel harmonicus sonus ipsius immutasset auditum.

9. Contigit autem anno tertio ante obitum suum, ut memoriam Nativitatis pueri Jesu ad devotionem excitandam apud castrum Grecii disponeret agere, cum quanta majori solennitate valeret. Ne vero hoc levitati posset adscribi, a Summo Pontifice petita et obtenta licentia fecit praeparari praesepium, apportari foenum, bovem et asinum ad locum adduci. Advocantur fratres, adveniunt populi, personat silva voces, et venerabilis illa nox luminibus copiosis et claris laudibusque sonoris et consonis et splendens efficitur et solennis. Stabat vir Dei coram praesepio pietate repletus, respersus laerymis et gaudio superflusus. Celebrantur Missarum solennia super praesepe, levita Christi Francisco sacrum evangelium decantante. Praedicat deinde populo circumstanti de Nativitate regis pauperis, quem cum nominare vellet, puerum de Bethlehem prae amoris teneritudine nuncupabat. Miles autem quidam virtuosus et verax, qui propter Christi amorem saeculari relieta militia viro Dei magna fuit familiaritate conjunctus, dominus Joannes de Grecio, se vidisse asseruit puerulum quemdam valde formosum in illo praesepio dormientem, quem b. pater Franciscus ambobus complexans brachiis excitare videbatur a somno. Hanc siquidem devoti militis visionem non solum videntis sanctitas credibilem facit, sed et designata veritas comprobat et miracula subsecuta confirmant. Nam exemplum Francisci consideratum a mundo excitativum est cordium in fide Christi torpentium, et foenum praesepii reservatum a populo mirabiliter sanativum fuit brutorum languantium et aliarum repulsivum pestium diversarum, glorificante Deo per omnia servum suum sanctaeque orationis efficaciam evidentibus miraculorum prodigiis demonstrante.

CAPUT XI.

De intelligentia scripturarum et spiritu prophetiae.

1. Ad tantam autem mentis serenitatem indefessum orationis studium cum continua exercitatione virtutum virum Dei perduxerat, ut, quamvis non habuerit sacrarum literarum eritiam per doctrinam, aeternae tamen lucis irradiatus fulgoribus scripturarum profunda miro intellectus scrutaretur

acumine. Penetrabat enim ab omni labe purum ingenium mysteriorum abscondita; et, ubi magistralis scientia foris stat, affectus introibat amantis. Legebat quandoque in libris sacris et, quod animo semel injecerat, tenaciter imprimebat memoriae, quia non frustra mentalis attentionis percipiebat auditu, quod continuae devotionis ruminabat affectu. Quaerentibus aliquando fratribus, utrum sibi placeret, quod literati jam recepti ad ordinem intenderent studio sacrae scripturae, respondit: Mihi quidem placet, dum tamen exemplo Christi, qui magis orasse legitur, quam legisse, orationis studium non omittant nec tantum studeant, ut sciant, qualiter debeant loqui, sed ut audita faciant, et cum fecerint, aliis facienda proponant. Volo, inquit, fratres meos discipulos evangelicos esse sieque in notitia veritatis proficere, quod in simplicitatis puritate concrescant, ut simplicitatem columbinam a prudentia serpentina non separent, quas Magister eximius ore suo benedicto conjunxit.

2. Interrogatus Senis a quodam religioso viro, theologiae sacrae doctore, de quibusdam quaestionibus difficilibus intellectu, tanta claritate doctrinae divinae sapientiae patefaciebat arcana, ut vehementer stuperet vir ille peritus et cum admiratione referret: Vere theologia sancti patris istius puritate ac contemplatione tamquam alis in altum subvecta est aquila volans; nostra vero scientia ventre graditur super terram. Licet enim esset imperitus sermone, scientia tamen plenus enodabat dubia quaestionum et abscondita producebat in lucem. Nec absonum, si vir sanctus scripturarum a Deo intellectum acceperat, cum per imitationem Christi perfectam veritatem ipsarum descriptam gestaret in opere et per sancti Spiritus unctionem plenariam doctorem earum apud se haberet in corde.

3. Adeo etiam in ipso claruit spiritus prophetiae, ut et praevideret futura et cordium contueretur occulta, absentia quoque velut praesentia cerneret et se praesentem absentibus mirabiliter exhiberet. Tempore namque, quo Damiatam Christianorum obsidebat exercitus, aderat vir Dei non armis, sed fide munitus. Cum igitur die belli Christiani pararentur ad pugnam, hoc auditio Christi servus vehementer ingemuit dixitque socio suo: Si belli fuerit attentatus ingressus, ostendit mihi Dominus non prospere cedere Christianis, verum si hoc

dixer, fatuus reputabor; si tacuero, conscientiam non evadam. Quid igitur tibi videtur? Respondit socius ejus dicens: Frater, pro minino tibi sit, ut ab hominibus judiceris, quia non modo incipis fatuus reputari, exonerata conscientiam tuam et Deum magis time, quam homines. Quo auditio exsiliens Christi praeceps salutaribus monitis Christianos aggreditur, prohibet bellum, denuntiat casum. Fit veritas in fabulam, indu-raverunt cor suum et noluerunt reverti. Itur, committitur et bellatur totaque in fugam convertitur militia Christiana, finem belli opprobrium regerens, non triumphum. Tanta vero strage Christianorum imminutus est numerus, ut circa sex millia fuerint inter mortuos et captivos. In quo evidenter innotuit, quod spernenda non erat sapientia pauperis, cum anima viri justi emuntiet aliquando magis vera, quam septem circumspec-tores sedentes in excelso ad speculandum.¹⁾

4. Alio quoque tempore, cum post reversionem ipsius de ultra mare Celanum praedicaturus accederet, miles quidam supplici eum devotione cum instantia magna invitavit ad prandium. Venit itaque ad militis domum, omnisque familia pauperum hospitum exsultavit in ingressu. Ante vero quain cibum sumerent, juxta solitum morem vir mente devotus offe-rens Deo preces et laudes oculis stabat elevatis in caelum. Oratione completa benignum hospitem familiariter advocatus in partem sic allocutus est: Ecce, frater hospes, tuis victus precibus, ut manducarem, domum tuam intravi, meis nunc eito monitis acquiesce, quoniam non hic, sed alibi manduca-bis. Confitere nunc peccata tua verae poenitentiae dolore contritus, nec in te remaneat quicquam, quod veridica con-cessione non pandas. Reddet tibi Dominus hodie vicem, quo-niam tanta devotione suos pauperes suscepisti. Acquievit continuo vir ille sermonibus sancti socioque ipsius universa peccata in confessione detegens disposuit domum suam et ad noctem suscipiendam se, quantum valuit, praeparavit. Intraverunt tandem ad mensam, et incipientibus aliis manducare, ospes subito spiritum exhalavit juxta verbum hominis Dei epentina morte sublatus. Sieque factum est hospitalitatis ratia promerente, ut juxta verbum veritatis prophetam reci-siens mercedem prophetae acciperet,²⁾ dum per sancti viri conruntiationem propheticam miles ille devotus sibi contra

1) Eccli. 37, 18. — 2) Matth. 10, 48.

mortis subitationem providit, quatenus armis poenitentiae praemunitus perpetuam damnationem evaderet et in aeterna tabernacula introiret.

5. Tempore, quo vir sanctus Reate jacebat infirmus, praebendarius quidam, nomine Gedeon, lubricus et mundanus, infirmitate gravi correptus, lectulo decubans, cum ad eum fuisset delatus, lacrymose rogabat cum simul adstantibus, ut ab ipso crucis signaculo signaretur. Ad quem ille: Cum visceris olim secundum desideria carnis non veritus judicia Dei, quomodo te cruce signabo? Verum propter devotas intercedentium preces signo te crucis signabo in nomine Domini. Tu tamen scito te graviora passurum, si ad vomitum redieris liberatus; propter peccatum enim ingratitudinis semper pejora prioribus inferuntur. Signo itaque crucis super eum factum statim, qui contractus jacuerat, surrexit sanus et in laudem Dei prorumpens: Ego, inquit, sum liberatus. Insonuerunt autem ossa renum ejus audientibus cunctis, veluti cum manu ligna siccata fraguntur. Paucis autem interlapsis temporibus Dei oblitus corpus impudicitiae reddidit, cumque sero quodam coenasset in domo cuiusdam canonici nocteque illa dormiret ibidem, subito super omnes corruit tectum domus. Ceteris autem evadentibus mortem solus ille miser interceptus atque interemptus est. Justo igitur Dei judicio facta sunt novissima hominis illius pejora prioribus propter ingratitudinis vitium Deique contemptum, cum de accepta venia gratum esse oporteat, et duplo displiceat vitium iteratum.

6. Alio quoque tempore mulier quaedam nobilis Deo devota venit ad sanctum, ut suum ei explicaret dolorem ac remedium postularet. Habebat quidem virum valde crudelem, quem adversarium patiebatur in servitio Christi, et ideo petebat a sancto, quatenus oraret pro illo, ut sua Deus cor ipsius dignaret emollire clementia. Ipse vero hoc audiens ait illi: Vade cum pace indubitanter exspectans de viro tuo consolationem tibi de proximo adfuturam. Et adjecit: Dices ei ex parte Dei et mea, quod nunc est tempus clementiae, postmodum aequitatis. Benedictione accepta revertitur mulier, invenit virum, denuntiat verbum. Cecidit super eum Spiritus sanctus et novum factum de veteri sic facit cum mansuetudine respondere: Domina, serviamus Domino et salvemus animas nostras. Suadente igitur sancta uxore pluribus annis caelibem vitam

agentes eodem die ambo ad Dominum migraverunt. Miranda certe in viro Dei spiritus prophetici virtus, qua et membris jam arentibus restituebat vigorem et duris imprimebat cordibus pietatem, quamquam non minus ejusdem spiritus sit stupa-
pensa limpeditas, qua sic futurorum praecognoscerebat eventum, ut etiam conscientiarum scrutaretur arecanum, quasi alter Eli-
saeus duplcem Eliae spiritum assecutus.

7. Nam cum Senis viro cuidam sibi familiari quaedam superventura finaliter praedixisset, et vir ille peritus, de quo supra mentio facta est, quod de scripturis cum eo conferebat aliquando, his auditis ab eodem sancto patre dubitando perquireret, an haec ipse dixisset, quae illius viri relatione cognoverat, non solum se illa dixisse asseruit, verum etiam quae-
renti alienum eventum proprium exitum prophetando praedixit. Quod ut certius cordi ejus imprimiceret, quemdam secretum conscientiae illius scrupulum, quem nulli viventi vir praefatus expresserat, et salubriter consulendo reseravit. Ad quorum omnium firmitatem accidit, quod vir ille religiosus, sicut Christi famulus ei praedixit, sic finaliter consummavit.

8. Eo quoque tempore, quo revertebatur de ultra mare socium habens fratrem Leonardum de Assisio, contigit eum fatigatum et lassum parumper asellum condescendere. Subsequens autem socius, et ipse non modicum fessus, coepit dicere intra se humanum aliquid passus: Non de pari ludebant pa-
rentes ejus et mei; en! ipse equitat et ego pedester asinum ejus duco. Haec illo cogitante protinus descendit de asino vir sanctus et ait: Non, frater, convenit, ut ejo equitem, tu venias pedes, quia nobilior et potentior in saeculo tu me fuisti. Obstupuit illico frater et rubore suffusus deprehensum se recognoscens procidit ad pedes ipsius et lacrymis irrigatus nudum exposuit cogitatum veniamque poposcit.

9. Frater quidam Deo devotus et famulo Christi fre-
quenti cogitatione versabat in pectore superna fore gratia dignum, quem vir sanctus familiari complecteretur affectu, quem vero tamquam extraneum reputaret, extra numerum electorum reputandum a Deo. Cum igitur cogitationis hujus erebrius vexatus impulsu viri Dei familiaritatem vehementer optaret nec tamen cordis sui secretum revelaret alicui, advo-
cans eum ad se duleiter pater pius sic allocutus est: Nulla te turbet cogitatio, fili, quoniam te charissimum habens inter

praecepit mihi caros libenter tibi munus meae familiaritatis et dilectionis impendo. Miratus exinde frater factusque deceptor ex devoto non solum in amore crevit hominis sancti, verum etiam per Spiritus sancti gratiae munus donis est majoribus cumulatus.

10. Cum autem in monte maneret Alvernae cella reclusus, unus e sociis magno desiderio cupiebat habere de verbis Domini aliquod scriptum manu ipsius breviter annotatum. Gravem enim, qua vexabatur, temptationem non carnis sed spiritus ex hoc credebat evadere vel certe levius ferre. Tali desiderio languens anxiabatur interius, quia verecundia victus reverendo patri rem pandere non audebat. Sed cui homo non dixit, Spiritus revelavit. Portare namque sibi jussit a fratre praedicto atramentum et chartam laudesque Domini juxta fratris desiderium propria manu scripsit et ultimo benedictionem ipsius dicens: Accipe tibi chartulam istam et usque ad diem mortis tuae custodias diligenter. Accipit frater dominum illud optatum, et statim omnis illa tentatio effugatur. Servatur litera, et cum in posterum miranda effecerit, virtutum Francisci testimonium fuit.

11. Frater quidam erat, quantum a foris videbatur, sanctitate praeclarus, conversatione insignis, tamen admodum singularis. Omni tempore orationi vacans tanta districione silentium observabat, quod consueverat non verbis, sed nutibus confiteri. Accidit autem sanctum patrem venire ad locum, videre fratrem et de ipso cum aliis fratribus habere sermonem. Commendantibus autem omnibus et magnificantibus illum respondit vir Dei: Sinite, fratres, ne mihi in eo diabolica figura laudetis; in veritate sciatis, quod diabolica tentatio est et deceptio fraudulenta. Dure acceperunt hoc fratres, tamquam impossibile judicantes, quod tot perfectionis indicis fraudis se comimenta fucarent. Verum non post multos dies eo religionem egresso evidenter apparuit, quanta inculentia interioris contuitus vir Dei cordis ejus secreta perspexit. Multorum quoque per hunc modum, qui stare videbantur, ruinam, sed et plurium perversorum conversionem ad Christum imobili veritate praenuntians appropinquasse videbatur ad aeternae lucis speculum contemplandum, cuius fulgore mirabili absentia corporaliter, tamquam si essent praesentia, mentis ejus cernebat obtutus.

12. Quodam nempe tempore vicarius suus tenebat capitulum, ipse vero in cella orans sequester erat et medius inter fratres et Deum. Cum igitur unus ex ipsis defensionis quodam contextus palliolo non se subderet disciplina, videns hoc vir sanctus in spiritu vocavit quemdam de fratribus et dixit ad eum: Vidi, frater, diabolum super illius fratris inobedientis dorsum collum ejus tenentem adstrictum, qui tali sessore subactus, obedientiae fraeno spreto, instinctus ejus sequebatur habenas. Et cum rogarem Deum pro fratre, subito daemon confusus abscessit. Vade igitur et dic fratri, ut obedientiae sanctae jugo collum sine mora submittat. Monitus per internum frater statimque conversus ad Deum ad pedes vicarii humiliter se projecit.

13. Alio quoque tempore contigit duos fratres ad eremitorium Grecii de remotis venire, ut virum Dei cernerent et benedictionem multo desideratam jam tempore reportarent. Venientes autem et non invenientes, quia de publico jam ad cellam redierat, desolati abibant. Et ecce, recendentibus illis, cum de ipsorum adventu vel recessu nihil secundum humanum sensum percipere potuisset, praeter solitum morem egressus e cella clamavit post eos et ipsos, juxta quod optaverant, signo crucis facto in Christi nomine benedixit.

14. Duo fratres venerunt aliquando de Terra laboris, quorum antiquior nonnulla intulit scandala juniori. Cum autem pervenissent ad patrem, quae sivit ille a juniore, qualiter erga ipsum se frater socius habuisset in via. Quo respondentie, utique satis bene, subjunxit: Cave, frater, ne sub humilitatis specie mentiaris; scio enim, scio; sed exspecta modicum et videbis. Miratus est perplurimum frater, quomodo tam absentia per spiritum cognovisset. Igitur non post multis dies contemta religione foras egreditur, qui scandalum fecerat fratri et a patre non petierat veniam nec correctionis debitam repperat disciplinam. Simulque duo in una illius claruere ruina, acquitas scilicet divinae justitiae et perspicacitas spiritus prophetiae. Qualiter autem absentibus se praesentem exhibuit divina faciente virtute, evidenter ex superioribus innotescit, si revocetur ad mentem, qualiter absens in curru igneo fratribus transfiguratus apparuit et quomodo se Arelatensi capitulo in crucis effigie praesentavit. Quod factum esse divina dispositione credendum est, ut ex praesentiae

corporalis apparitione mirabili patenter claresceret, quam praesens et pervius spiritus ejus luci sapientiae foret aeternae quae omnibus mobilibus mobilior est et ubique attingens propter sui munditiam per nationes in animas sanctas se transfert et Dei amicos et prophetas constituit.¹⁾ Simplicibus et parvulis sua solet pandere mysteria doctor excelsus, sicut prius apparuit in David prophetarum eximio et post in apostolorum principe Petro et tandem in pauperculo Christi Francisco. Hi enim cum essent literarum imperitia simplices, fact sunt sancti Spiritus eruditione illustres: is quidem pastor, umerum pasceret synagogae de Aegypto eductum; iste pescator, ut sagenam repleret ecclesiae multiformitate credentium hic autem negotiator, ut margaritam emeret evangelicae vita venditis et dispersis omnibus propter Christum.

CAPUT XII.

De efficacia praedicandi et gratia sanitatum.

1. Fidelis revera famulus et minister Christi Franciscus, ut cuncta fideliter et perfecte perageret, illis potissimum virtutum exercitiis intendebat, quae sacro dictante Spiritu Deo suo magis placere cognoverat. Qua de re contigit illum in magnam dubitationis cuiusdam agoniam incidere, quam multi diebus ab oratione rediens terminandam fratribus sibi familia ribus proponebat. Quid, inquit, fratres, consulitis? Quid laudatis? An quod orationi vacem, an quod praedicando discurram, siquidem ego parvulus simplex et imperitus sermonem maiorem orandi accepi gratiam, quam loquendi? Videtur etiam in oratione lucrum et cumulatio gratiarum, in praedicatione distributio quaedam donorum caelitus acceptorum, in oratione etiam purificatio interiorum affectuum et unitio ad unum verum et sumnum bonum cum vigoratione virtutis, in praedicatione spiritualium pulverisatio pedum, distractio circa multa et relaxatio disciplinae, tandem in oratione Deum alloquimur et audimus et quasi angelicam vitam agentes inter angelos conversamur, in praedicatione multa oportet condescensione uti ad homines et humane inter eos vivende humana cogitare, videre, dicere et audire. Sed unum est in contrarium, quod videtur praeponderare his omnibus ante-

1) Sap. 7, 24. 27.

Deum, quod videlicet unigenitus Dei Filius, qui est Sapientia summa, propter animarum salutem de sinu Patris descendit, ut suo mundum informans exemplo verbum salutis hominibus loqueretur, quos sacri Sanguinis et pretio redimeret et emundaret lavaero et poculo sustentaret, nihil sibi omnino reservans, quod non in salutem nostram liberaliter erogaret. Et quia debemus omnia facere secundum exemplar eorum, quae videmus in ipso tamquam in monte sublimi, videtur Deo magis placitum, quod intermissa quiete foras egrediar ad laborem. Cumque per multos dies verba hujusmodi ruminaret cum fratribus, certitudinaliter nequibat percipere, quid horum sibi foret ut Christo vere acceptius eligendum. Cum enim miranda nosset per spiritum prophetiae, hanc per seipsum quaestionem dissolvere non valebat ad liquidum, Deo melius providente, ut praedicationis meritum per supremum manifestaretur oraculum et servi Christi humilitas servaretur. Non erubescet a minoribus parva quaerere verus Minor, qui magna didicerat a Magistro supremo. Studio namque praecipuo solitus erat exquirere, quali via qualique modo Deo posset secundum ipsius beneplacitum perfectius deservire. Haec summa ejus philosophia, hoc summum ejus desiderium exstitit, quoad vixit, ut quaereret a sapientibus et simplicibus, perfectis et imperfectis, parvulis et grandaevis, qualiter ad perfectionis culmen virtuosius pervenire valeret.

2. Assumens itaque duos ex fratribus misit ad fratrem Silvestrum, qui crucem egredientem viderat de ore ipsius et tunc in monte supra Assisium jugiter orationi vacabat, ut divinum super dubitatione hujusmodi responsum perquireret, quod sibi ex parte Domini demandaret. Hoc ipsum demandavit sacrae virginis Clarae, ut per aliquam puriore et simpliciorem de virginibus sub ipsius disciplina degentibus et ipsa cum sororibus aliis orans super hoc exquireret Domini voluntatem. Concordaverunt autem mirabiliter in id ipsum superno eis revelante Spiritu venerabilis sacerdos et virgo Deo dicata, beneplaciti scilicet esse divini, quod Christi praeco ad praedicandum exiret. Revertentibus itaque fratribus et Dei, juxta quod acceperant, indieantibus voluntatem exsurgens continuo succinxit se et nulla prorsus contracta mora iter aggressus est. Ibat autem cum tanto fervore, ut divinum exsequeretur imperium, tamque celeriter pereurrebat, ac

si facta manu Dei super eum novam induisset e caelo virtutem.

3. Cum igitur appropinquaret Bevanio, ad quemdam locum devenit, in quo diversi generis avium maxima multitudo convenerat. Quas cum sanctus Dei vidisset, alacriter cucurrit ad locum et eas velut rationis participes salutavit. Omnibus vero exspectantibus et convertentibus se ad eum, ita ut, quae in arbustis erant, inclinati capitibus, cum appropinquaret ad eas, insolito modo in ipsum intenderent, usque ad eas accesit et omnes, ut verbum Dei audirent, solicite admonuit dicens: Fratres mei volucres, multum debetis laudare Creatorem vestrum, qui plumis vos induit et pennis tribuit ad volandum, puritatem concessit aëris et sine vestra solitudine vos gubernat. Cum autem eis haec et his similia loqueretur, aviculae modo mirabili gestientes cooperunt extendere colla, pretendere alias, aperire rostra et in illum attente respicere. Ipse vero cum spiritus fervore mirando per medium ipsorum transiens tunica contingebat easdem, nec tamen de loco aliqua mota est, donec signo crucis facto et licentia data cum benedictione viri Dei omnes simul avolarunt. Haec omnia contuebantur socii exspectantes in via. Ad quos reversus vir simplex et purus pro eo, quod hactenus avibus non praedicaverat, coepit se de negligentia inculpare.

4. Exinde praedicando per loca vicina procedens venit ad castrum quoddam, nomine Alvianum, ubi congregato populo et indicto silentio propter hirundines nidificantes in eodem loco magnisque garritibus perstrepentes audiri vix poterat. Quas vir Dei omnibus audientibus allocutus est dicens: Sorores meae hirundines, jam tempus est, ut loquar et ego, quia vos usque modo satis dixistis. Audite verbum Dei tenentes silentium, donec sermo Dei compleatur. At illae tamquam intellectus capaces subito tacuerunt nec fuerunt motae de loco, donec fuit omnis praedicatio consummata. Omnes igitur, qui viderunt, stupore repleti glorificaverunt Deum. Illius miraculi fama circumquaque diffusa multos ad sancti reverentiam et fidei devotionem accendit.

5. In civitate namque Parisiensi scholaris quidam indolis bonae cum sociis aliis studio diligenter intentus, dum importuna garrulitate eujusdam infestaretur hirundinis, dicere coepit ad socios: Haec hirundo una de illis est, quae virum

Dei Franciscum praedicantem aliquando, donec silentium eis imponeret, molestabant, et conversus ad hirundinem fiducialiter ait: In nomine servi Dei Francisci praecipio tibi, ut ad me veniens continuo conticescas. At illa Francisci auditio nomine, quasi viri Dei disciplinis edocta, et statim conticuit et ipsius manibus tamquam tutae custodiae se commisit. Stupesfactus scholaris statim eam libertati restituit et ejus гардитум amplius non audivit.

6. Alio quoque tempore, cum famulus Dei Cajetae praedicaret in littore maris, turbis prae devotione ruentibus, ut eum contingerent, horrens Christi servus tantum populorum applausum in unam haerentem littori naviculam prosilivit solus. Illa vero, tamquam si rationis particeps motore moveretur intrinseco, sine aliquo remige clementibus et mirantibus eumetis se longius a terra protraxit. Cum autem aliquanto spatio in maris altitudinem secessisset, stetit inter fluctus immobilis, quamdiu vir sanctus turbis exspectantibus in littore praedicavit, cumque audito sermone et viso miraculo ac benedictione accepta multitudo recederet, ne ipsum amplius molestaret, navicula proprio ductu ad terram reversa est. Quis igitur tam obstinatae mentis esset et impiae, qui praedicationem Francisci contemneret, cuius miranda fiebat virtute, ut non solum parentia ratione disciplinam susciperent, verum etiam inanimata corpora tamquam animata praedicanti servirent?

7. Aderat equidem servo suo Franciseo, ad quaecumque pergeret, is, qui eum unixerat et miserat, Spiritus Domini et ipse Dei virtus et sapientia Christus, ut sanae doctrinae verbis afflueret et magnae potentiae miraculis coruscaret. Erat enim verbum ejus velut ignis ardens, penetrans intima cordis, omniumque mentes admiratione replebat, eum non humanae inventionis ornatum praetenderet, sed divinae revelationis afflatum redoleret. Nam cum semel praedicaturus coram papa et cardinalibus ad suggestionem domini Hostiensis sermonem quemdam studiose compositum commendasset memoriae stessissetque in medio, ut aedificatiensis verba proponeret, sic oblizioni tradidit omnia, ut effari aliquid omnino nesciret. Verum cum haec veridica humilitate narrasset, conferens se ad Spiritus sancti gratiam invocandam tam efficacibus subito coepit verbis affluere tamque potenti virtute illorum mentes virorum sublimium ad compunctionem inflectere, ut aperte clareret,

quod non ipse, sed Spiritus Domini loquebatur. Et quoniam primo sibi suaserat opere, quod aliis suadebat sermone, reprehensorem non timens veritatem fidentissime praedicabat. Nesciebat aliquorum culpas palpare, sed pungere, nec vitam fovere peccantium, sed aspera inerepatione ferire. Eadem mentis constantia magnis loquebatur et parvis eademque spiritus jucunditate paucis loquebatur et multis. Omnis aetas omnisque sexus properabat virum novum mundo caelitus datum et cernere et audire. Ipse vero per diversas regiones progrediens evangelizabat ardenter Domino cooperante et sermonem confirmante sequentibus signis.¹⁾ In virtute namque nominis ejus veritatis praeco Franciscus ejiciebat daemonia, sanabat infirmos et, quod majus est, sui sermonis efficacia obstinatorum mentes ad poenitentiam molliebat simulque sanitatem corporibus reddebat et cordibus, sicut aliqua comprobant operum ejus exempli gratia inferius adnotanda.

8. In civitate Tuscanella a milite quodam hospitio devote susceptus filium ejus unicum a nativitate contractum ad multam ipsius instantiam manu allevans sic subito incolument redidit, ut videntibus cunctis protinus consolidarentur omnia corporis membra, et puer sanus et fortis effectus confestim exsurgeret ambulans et exsiliens et laudans Deum.

9. In civitate Narniensi eum paralyticum quemdam membrorum omnium destitutum officio signo crucis a capite usque ad pedes ad instantiam signasset Episcopi, perfectae restituit sanitati.

10. In episcopatu Reatino puer quidam sic turgidus a quatuor annis, ut nullo modo propria erura cernere posset, a matre cum lacrymis praesentatus eidem statim, ut vir sanctus tetigit eum manibus saeris, incolumis est effectus.

11. Apud civitatem Ortensem puer unus ita conglomeratus, ut caput pedibus portaret applicitum et haberet ossa nonnulla confracta, signo crucis ad parentum lacrymabiles preces ab eodem suscepto subito extensus exstitit et illicio liberatus.

12. Mulier quaedam civitatis Eugubii ambas contractas et aridas habens manus, adeo ut nihil per illas operari valeret, signo crucis ab eodem in nomine Domini sibi facto tam perfectam obtinuit sospitatem, quod statim rediens domum

1) Marc. 16. 20.

cibos in ministerium ejus et pauperum quasi altera socrus Simonis propriis manibus praepararet.

13. Puellae cuidam in castro Bevanii oculorum privatae luminibus, cum in s. Trinitatis nomine sputo suo ter ipsius oculos linivisset, lumen concupitum restituit.

14. Mulier quaedam civitatis Narnii oculorum caecitate percussa signum crucis ab eodem suscipiens lucem recuperavit optatam.

15. Bononiae puer quidam unum oculorum macula adeo habens obtectum, ut nihil prorsus videre posset nec aliquo juvari remedio, post signum crucis a capite usque ad pedes per servum Domini sibi factum visum recuperavit tam limpidum, ut postmodum fratrum minorum ordinem ingressus se longe clarius videre assereret de oculo prius infirmo, quam de oculo semper sano.

16. In castro s. Geminiani servus Dei a quodam devoto viro susceptus hospitio, cuius uxor a daemonio vexabatur, post orationem factam in virtute obedientiae imperavit daemoni, ut exiret, eumque potestate divina tam subito effugavit, ut vere claresceret, quod obedientiae sanctae virtuti pervicacia daemonum non obsistat.

17. In civitate de Castello quidam furibundus et nequam spiritus quandam obsidens mulierem a viro sancto obedientiae accepto mandato indignabundus discessit, mente simul et corpore liberam obsessam prius semen derelinquens.

18. Frater quidam infirmitate tam horribili gravabatur, ut magis esse vexatio daemonis, quam naturalis infirmitas a pluribus putaretur. Nam totus saepe allidebatur et volutabatur spumans, membris corporis nunc contractis, nunc extensis, nunc plicatis, nunc tortis, nunc rigidis effectis et duris, quandoque totus extensus et rigidus pedibus aquatis capiti levabatur in altum, horribiliter illico relapsurus. Hunc sic miserabiliter et irremediabiliter aegrotantem plenus misericordia Christi servus commiserans bucellam sibi panis, de quo edebat, transmisit. Tantam vero gustatus panis contulit aegro virtutem, ut deinceps hujus infirmitatis molestiam non sentiret.

19. In comitatu Aretii cum diebus pluribus mulier quaedam laborasset in partu essetque jam proxima morti, nullum omnino desperanti de vita supererat remedium nisi Dei. Cum autem equo vectus propter corporis infirmitatem

Christi famulus per partes illas transitum habuisset, contigit reduci animal per villam, in qua mulier torquebatur. Homines vero loci viso equo, cui vir sanctus insederat, extraxerunt fraenum, ut superponerent mulieri. Ad ejus contactum mirificum omni remoto periculo mulier illico peperit cum salute.

20. Vir quidam de Castro plebis religiosus ac timens Deum chordam apud se, qua cinctus fuerat s. pater, habebat. Cumque multitudo virorum ac mulierum in castro illo variis infirmitatibus laboraret, ibat per infirmantium domos et intincta chorda in aqua dabat bibere patientibus, siveque per hunc modum plurimi sanabantur. Sed et de panibus a viro Dei contactis gustantes aegroti divina operante virtute consequerantur celeriter remedia sanitatum. Cum his et aliis multis miraculorum prodigiis praecho Christi praedicans coruscaret attendebatur his, quae dicebantur ab eo, ac si angelus Domini loqueretur. Excellens namque in ipso praerogativa virtutum, prophetiae spiritus, efficacia miraculorum, oraculum de praedicando caelitus datum, obedientia creaturarum ratione parentium, vehemens immutatio cordium ad verborum ipsius auditum, eruditio ejus a Spiritu sancto praeter humanam doctrinam, praedicandi auctoritas a Summo Pontifice non sine revelatione concessa, insuper et regula, in qua praedicandae forma exprimitur, ab eodem Christi vicario confirmata, summ quoque regis signacula per modum sigilli corpori ejus impressa tamquam testimonia decem toti saeculo indubitate affirmant Christi praeconem Franciscum et venerandum officie et doctrina authenticum et admirabilem sanctitate ac per hoc tamquam vere Dei nuntium Christi evangelium praedicasse.

CAPUT XIII.

De stigmatibus sacris.

1. Mos erat angelico viro Francisco numquam otiani bono, quin potius instar supernorum spirituum in scala Jacob aut ascendebat in Deum aut descendebat ad proximum. Nam tempus sibi concessum ad meritum dividere sic prudente didicerat, ut aliud proximorum lucris laboriosis impenderet aliud contemplationis tranquillis excessibus dedicaret. Und cum secundum exigentiam locorum et temporum alienae descendisset procuranda saluti, inquietationibus derelictis tur

barum solitudinis secreta petebat locumque quietis, quo liberius Deo vacans extergeret, si quid pulveris sibi ex conversatione hominum adhaesisset. Biennio itaque, antequam spiritum redderet caelo, divina providentia duce post labores multimodos perductus est in locum excelsum seorsum, qui dicitur mons Alvernae. Cum igitur juxta solitum morem Quadragesimam ibidem ad honorem s. archangeli Michaelis jejunare coepisset, supernae contemplationis dulcedine abundantius solito superflusus ac coelestium desideriorum ardenter flamma succensus supernarum coepit immissionum cumulatius dona sentire. Ferebatur quidem in altum, non ut curiosus majestatis perscrutator opprimendus a gloria, sed tanquam servus fidelis et prudens investigans beneplacitum Dei, cui se conformare omnimode summo peroptabat ardore. Immissum est igitur menti ejus per divinum oraculum, quod in apertione libri evangelici revelaretur ei a Christo, quid Deo in ipso et de ipso maxime foret acceptum. Oratione itaque cum multa devotione praemissa sacrum evangeliorum librum de altari sumptum in s. trinitatis nomine aperiri fecit per socium, virum utique Deo devotum et sanctum. Sane cum in tria libri apertione semper Domini passio occurreret, intellexit vir Deo plenus, quod, sicut Christum fuerat imitatus in actibus vitae, sic conformis ei esse deberet in affectionibus et doloribus passionis, antequam ex hoc mundo transiret. Et licet propter multam austерitatem vitae praeteritiae erueisque Dominicæ bajulationem continuam imbecillis jam esset corpore, nequam est territus, sed ad martyrii sustinentiam vigorosius animatus. Exeverat quidem in eo insuperabile amoris incendium boni Jesu in lampades ignis atque flamarum, ut aquae multae charitatem ejus tam validam extinguere non valerent.

2. Cum igitur Seraphicis desideriorum ardoribus sursum ageretur in Deum et compassiva dulcedine in eum transformaretur, qui ex charitate nimia voluit eruefigi, quadam mane circa festum Exaltationis s. crucis, dum oraret in latere montis, vidi Seraph unum sex alas habentem tam ignitas, quam splendidas de caelorum sublimitate descendere, cumque volatu celerrimo pervenisset ad aëris locum viro Dei propinquum, apparuit inter alas effigies hominis eruefixi in modum crucis manus et pedes extensos habentis et cruci affixos, duas alac super caput ipsius elevabantur, duas

ad volandum extendebantur, duae vero totum velabant corpus. Hoc videns vehementer obstupuit, mixtumque moerore gaudium cor ejus incurrit. Laetabatur quidem in gratioso aspectu, quo a Christo sub specie Seraph cernebat se conspicere, sed crucis affixio compassivi doloris gladio ipsius animam pertransibat. Admirabatur quamplurimum in tam inscrutabilis visionis aspectu sciens, quod passionis infirmitas cum immortalitate spiritus Seraphici nullatenus conveniret. Intellexit tandem ex hoc Domino revelante, quod ideo hujusmodi visio sic divina providentia suis fuerat praesentata conspectibus, ut amicus Christi prae nosceret se non per martyrium carnis, sed per incendium mentis totum in Christi crucifixi similitudinem transformandum.

3. Disparens igitur visio mirabilem in corde ipsius reliquit ardorem, sed et in carne non minus mirabilem signorum impressit effigiem. Statim namque in manibus ejus et pedibus apparere coeperunt signa clavorum, quemadmodum paulo ante in effigie illa viri crucifixi conspexerat. Manus enim et pedes in ipso medio clavis confixa videbantur, clavorum capitibus in interiori parte manuum et superiori pedum apparentibus et eorum acuminibus existentibus ex adverso. Erantque clavorum capita in manibus et pedibus rotunda et nigra ipsa vero acumina oblonga, retorta et quasi repercussa, quae de ipsa carne surgentia carnem reliquam excedebat. Dexterum quoque latus quasi lancea transfixum rubra cicatrice obductum erat, quod saepe sanguinem sacrum effundens tunicam et femoralia respergebat.

4. Cernens autem Christi servus, quod stigmata carnem luculenter impressa socios familiares latere non possent timens nihilominus publicare Domini sacramentum in magnis positus fuit dubitationis agone, utrum videlicet, quod viderat diceret vel taceret. Vocavit proinde aliquos ex fratribus et generalibus verbis loquens dubium coram eis proposuit et consilium requisivit. Quidam vero ex fratribus, gratia Illuminatus et nomine, intelligens, quod aliqua miranda vidisset, prece, quod videbatur admodum stupefactus, dixit ad virum sanctum: Frater, non propter te, sed etiam propter alios scienti ostendi aliquando sacramenta divina. Timendum propterea jure videtur, ne, si quod pluribus profuturum accepisti celaveris, pro talento abscondito reprehensibilis judiceris. Ad-

cujuſ verbum motus vir sanctus, licet alias dicere solitus esſet: Secretum meum mihi, tunc tamen cum multo timore ſeriem retulit visionis praefatae addens, quod is, qui ſibi apparuerat, aliqua dixerit, quae numquam, dum viveret, alicui hominum aperiret. Credendum ſane tam arcana illa fuſſe ſacri illius Seraph in cruce mirabiliter apparentis eloquia, quod forte non licet hominibus ea loqui.

5. Postquam igitur verus Christi amor in eamdem imaginem transformavit amantem, quadraginta dierum numero, juxta quod decreverat, in ſolitudine consummato, ſuperveniente quoque ſolennitate archangeli Michaëlis, descendit angelicus vir Franciscus de monte, ſecum ferens crucifixi effigiem, non in tabulis lapideis vel ligneis manu figuratam artificis, ſed in carneis membris deſcriptam digito Dei vivi. Et quoniam sacramentum regis abſcondere bonum eſt,¹⁾ ideo ſecreti regalis vir conſcius signacula illa ſacra pro viribus occultabat. Verum, quia Dei eſt ad gloriam ſuam magna revelare, quae facit, Dominus ipſe, qui signacula illa ſecrete imprefſerat, miracula quaedam aperte per ipsa monſtravit, ut illorum occulta et mira viſ ſtigmatum maniſta pateret claritate ſignorum.

6. In Provincia namque Reatina pestis invaluerat valde gravis, quae oves et boves omnes ſic conuuebat crudeliter, quod nullum poterat remedium adhiberi. Vir autem quidam timens Deum nocte fuit per visionem commonitus, ut ad cremitorium fratrum festinanter accederet et loturam manuum ac pedum famuli Dei Francisci, qui tunc temporis morabatur ibidem, acceptam ſuper animalia cuncta respergeret. Mane itaque Surgens venit ad locum loturaque hujusmodi per ſocios sancti viri latenter obtenta oves et boves languentes ex ea respersit. Mirabile dictu! Statim ut aspersio animalia languida et in terra jacentia quantumcumque paululum attingebat, priftino recuperato vigore ſurgebant continuo et, tamquam nihil mali ſenſiſſent, ad pafeua festinabant. Sieque factum eſt, ut per virtutem mirandam aquae illius, quae ſacras plagaſ contigerat, omnis prorsus plaga ceſſaret pestilensque morbus a gregibus fugaretur.

7. Circa praefatum montem Alvernae, antequam vir sanctus ibi contraheret moram, nube ex ipſo monte ſurgente

1) Tob. 12, 7.

grandinis violenta tempestas fructus terrae consuetudinarie devastabat, sed post illam apparitionem felicem non sine incolarum admiratione grando cessavit, ut caelestis illius visionis excellentiam et stigmatum ibidem impressorum virtutem sernati praeter morem ipsa coeli facies declararet.

8. Contigit quoque cum tempore hiemali propter debilitatem corporis et asperitatem viarum hominis unius pauperis subvectum asello sub rupis ejusdam prominentis pernoctare crepidine, ut nivis et noctis supervenientium quoquo modo declinaret incommoda, quibus praepeditus ad hospitii locum non valuerat pervenire. Cum autem vir sanctus hominem illum querulosis submurmurantem gemitibus hinc inde se ipsum jactare sensisset, tamquam qui tenui operimento contectus quiescere prae frigoris acerbitate nequibat, divini amoris fervore succensus manu illum protensa palpavit. Mirabile certe! Repente ad illius sacrae manus contactum, quae Seraphici calculi gerebat incendium, omni fugato frigore tantus in virum intus et extra calor advenit, ac si quaedam in eum vis flammea ex fornaci spiraculo processisset. Nam illico et mente et corpore confortatus suavius inter saxa et nives usque mane dormivit, quam umquam in proprio lecto pausaverat, sicut ipse postmodum asserbat. Certis itaque constat indiciis sacra illa signacula illius impressa fuisse virtute, qui operatione Seraphica purgat, illuminat et inflamat, cum ipsa forinsecus expurgando a peste salutem, serenitatem et calorem corporibus efficacia mira conferrent, sicut et post mortem evidenteribus est demonstratum prodigiis suo loco posterius adnotandis.

9. Ipse vero, licet thesaurum inventum in agro multa diligentia studeret abscondere, latere tamen non potuit, quin aliqui stigmata manuum viderent et pedum, quamquam manus quasi semper portaret contectas et pedibus ex tunc incederet calceatis. Viderunt enim, dum viveret, fratres plurimi, qui licet essent propter sanctitatem praecipuam viri per omnia fide digni, tamen ad omne dubium amovendum sic esse ac se vidisse tactis sacrosanctis juramento firmarunt. Viderunt etiam ex familiaritate, quam cum viro sancto habebant, aliqui cardinales, laudes sacrorum stigmatum prosis et hymnis et antiphonis, quas ad ipsius ediderunt honorem, veraciter inse- rentes, qui tam verbo, quam scripto perhibuerunt testimonium

veritati. Summus etiam Pontifex dominus Alexander, cum populo praedicaret eoram multis fratribus et me ipso, affirmavit se, dum sanctus viveret, stigmata illa sacra suis oculis conspexisse. Viderunt in morte plusquam quinquaginta fratres virgoque Deo devotissima Clara cum ceteris sororibus suis et sacerdtales innumeri, ex quibus, quemadmodum suo loco dicetur, quamplurimi et osculati sunt ex devotionis affectu et contrectaverunt manibus ad testimonii firmitatem.

10. Vulnus autem lateris tam solcite occultavit, ut illud nemo posset nisi furtim contueri, dum viveret. Unus etenim frater, qui eo sedulo ministrare solitus erat, cum pia eum cautela, ut ad executiendum extraheret tunicam, induxisset, attente respiciens vidit plagam, cui etiam tres veloci contactu digitos applicans tam visu, quam tactu vulneris quantitatatem agnovit. Cum simili cautela vidiit etiam frater ille, qui tunc temporis erat vicarius ejus. Frater vero socius mirandae simplicitatis, dum infirmitatis caussa languentes scapulas contrectaret, manu per caput missa et casualiter vulneri sacro illapsa magnum ei dolorem inflxit. Proinde portabat ex tunc femoralia ita facta, ut usque ad axillas pertingerent ad vulnus lateris contegendum. Fratres quoque, qui illa lavabant vel tunicam executiebant pro tempore, quia inveniebant ea sanguine rubricata, indubitanter per evidens signum in cognitionem sacri vulneris pervenerunt, quod postmodum in morte revelata facie ipsi eum aliis plurimis contemplati simul et venerati sunt.

11. Eja nunc strenuissime miles Christi, ipsius fer arma invictissimi ducis, quibus munitus et insignitus omnes adversarios superabis, fer vexillum regis altissimi, ad cuius intuitum omnes pugnatores divini exercitus animentur, fer nihilominus sigillum summi pontificis Christi, quo verba et facta tua tamquam irreprehensibilia et authentica merito ab omnibus acceptentur. Jam enim propter stigmata Domini Jesu, quae in corpore tuo portas, nemo debet tibi esse molestus, quin potius quilibet Christi servus omni esse tenetur affectione de votus. Jam per haec signa certissima, non duobus aut tribus testibus ad sufficientiam, sed quam plurimis ad superabundantiam comprobata testimonia Dei in te et per te credibilia facta nimis, omne tollunt infidelibus velamen excusationis, dum credentes in fide stabiliunt, spei fiducia sursum agunt

et igne charitatis accendunt. Jam vere impleta est prima visio, quam vidisti, videlicet quod dux in militia Christi futurus armis deberes caelestibus signoque crucis insignibus decorari. Jam in principio tuae conversionis Crucifixi visio compassivi doloris gladio mentaliter te transfigens, sed et auditus vocis de cruce tamquam de throno Christi sublimi et secreto propitiatorio procedentis, juxta quod tuo sacro firmasti eloquio, vera indubitanter fuisse creduntur. Jam in tuae conversionis progressu et crucem, quam vidi frater Silvester ex ore tuo mirabiliter procedentem et gladios in crucis modum tua viscera transfigentes, quos sacer vidi Pacificus, teque secundum crucis figuram in aëre sublevatum, cum de crucis titulo sanctus praedicabat Antonius, juxta quod prospexit angelicus vir Monaldus, non phantastica visione, sed revelatione fuisse caelica conspecta vere creditur et firmatur. Jam denique circa finem, quod simul tibi ostenditur, et sublimis similitudo Seraph et humilis effigies Crucifixi interius te incendens et exterius te consignans tamquam alterum angelum ascendentem ab ortu solis, qui signum in te habeas Dei vivi, et praedictis dat firmitatem fidei et ab eis accipit testimonium veritatis. Ecce jam septem apparitionibus crucis Christi in te et circa te secundum ordinem temporum mirabiliter exhibitis et monstratis, quasi sex gradibus ad istam septimam, in qua finaliter requiescis, pervenisti. Christi namque crux in tuae conversionis primordio tam proposita, quam assumta et dehinc in conversationis progressu per vitam probatissimam bajulata, in te ipso continue et in exemplum aliis demonstrata, tanta certitudinis claritate ostendit evangelicae perfectionis apicem te finaliter conclusisse, ut demonstrationem hanc Christianae sapientiae in tuae carnis pulvere exaratam nullus vere devotus abjiciat, nullus vere fidelis impugnet, nullus vere humilis parvipendat, cum sit vere divinitus expressa et omni acceptance condigna.

CAPUT XIV.

De patientia ipsius et transitu mortis.

1. Christo jam igitur cruci confixus Franciscus tam carne, quam spiritu, non solum Seraphico amore ardebat in Deum, verum etiam sitiebat cum Christo Crucifixo multitudi-

nem salvandorum. Faciebat proinde, quoniam propter excrescentes in pedibus clavos ambulare non poterat, corpus emortuum per civitates et castra circumvehi, ut ad crucem Christi ferendam ceteros animaret. Fratribus quoque dicebat: Incipiamus, fratres, servire Domino Deo nostro, quia usque nunc parum profecimus. Flagrabat etiam desiderio magno ad humilitatis redire primordia, ut leprosis sicut a principio ministret corpusque jam prae labore collapsum revocaret ad pristinam servitutem. Proponebat Christo duce se facturum ingentia et fatiscentibus membris spiritu fortis et servidus novo sperabat certamine de hoste triumphum. Neque enim languor vel desidia locum habet, ubi amoris stimulus semper ad maijora perurget. Tanta autem in eo carnis ad spiritum erat concordia, tanta obedientiae promptitudo, quod cum ille ad omnem niteretur sanctitatem pertingere, ipsa non solum non repugnaret, sed praeccurrere niteretur.

2. Ut autem viro Dei cumulus meritorum accresceret, quae omnia vere in patientia consummantur, coepit infirmitibus multimodis laborare tam graviter, ut vix in eo membris aliquod remaneret absque ingenti passionis dolore. Ad hoc tandem per varias et diuturnas ac continuas aegritudines deductus est, ut consumtis jam carnis quasi sola cutis ossibus cohaereret. Cumque duris corporis angeretur doloribus, illas suas angustias non poenarum censebat nomine, sed sororum. Cum autem semel gravius solito dolorum urgeretur aculeis, quidem frater simplex dixit ad eum: Frater, ora Dominum, ut mitius tecum agat; manum enim suam plus debito super te gravare videtur. Quo audito vir sanctus eum ejulatu exclamans ait: Nisi noscerem in te simplicem puritatem, tuum ex nunc abhorrem consortium, qui ausus fueris circa me divina judicia reprehensibilia judicare. Et licet totus esset attritus gravis prolixitate languoris, projiciens se in terram ossa debilia duro casu collisit, et deosculans humum: Gratias, inquit, tibi ago, Domine Deus, de omnibus his doloribus meis teque, mi Domine, rogo, ut centuplum, si tibi placuerit, addas, quia hoc erit mihi acceptissimum, ut affligens me dolore non parcas, cum tuae sanctae voluntatis adimpletio sit mihi consolatio superplena. Videbatur propterea fratibus, quod quasi alterum Job viderent, cui cum languor creceret carnis, crescebat simul et vigor mentis.

3. Ipse autem obitum suum longe ante praescivit dieque transitus imminente dixit fratribus sui corporis tabernaculum deponendum in proximo, quem admodum sibi fuerat revelatum a Christo. Cum itaque per biennium ab impressione sacrorum stigmatum, anno videlicet a sua conversione vigesimo, multis fuissest angustantium infirmitatum probativis tensionibus conquadratus, tamquam lapis in supernae Hierusalem aedificio collocandus et tamquam ductile opus sub multiplicis tribulationis malleo ad perfectionem adductus, ad s. Mariam de Portiuncula se portari poposcit, quatenus, ubi acceperat spiritum gratiae, ibi redderet spiritum vitae. Quo cum fuissest perductus, ut veritatis exemplo monstraret, quod nihil erat illi commune cum mundo, in illa infirmitate tam gravi, quac omnem languorem conclusit, super nudam humum se totum nudatum in spiritus fervore prostravit, quatenus hora illa extrema, in qua poterat adhuc hostis irasci, nudus luctaretur cum nudo. Decubans sic in terra saccinâ veste deposita faciem solito more levavit in caelum et intendens illi gloriae totus manu finistra dextri lateris vulnus, ne videretur, obtexit et ait ad fratres: Ego, quod meum est, feci; quod vestrum est, Christus edoceat.

4. Illaerymantibus autem sociis sancti, qui miro fuerant compassionis telo percussi, unus ex eis, quem vir Dei guardianum suum esse dicebat, votum ipsius divina inspiratione cognoscens festinus surrexit et acceptam cum chorda et femoralibus tunicam pauperculo Christi obtulit dicens: Haec tibi tamquam pauperi commodo, et tu illa suscias obedientiae sanctae mandato. Gaudet ex hoc vir sanctus et jubilat praelatio cordis, quoniam fidem tenuisse dominae paupertatis usque in finem se vidit, palmasque levans ad caelum Christum suum magnificat pro eo, quod exoneratus ab omnibus liber vadit ad ipsum. Fecerat enim haec omnia paupertatis zelo, ut nec habitum quidem vellet habere nisi ab alio commodatum. Voluit certe per omnia Christo crucifixo esse conformis, qui pauper et dolens et nudus in cruce peperdit. Propter quod et in principio conversionis suae nudus remansit coram antistite et in consummatione vitae nudus voluit de mundo exire, fratribusque sibi assistentibus in obedientia charitatis injunxit, ut, cum viderent eum jam esse defunctum, per tam longum spatium nudum super humum jacere permit-

terent, quo unius milliarii tractum suaviter quis perficere posset. O vere christianissimum virum, qui et vivens Christo viventi et moriens morienti et mortuus mortuo perfecta esse studuit imitatione conformis et expressa promeruit similitudine decorari!

5. Hora denique sui transitus propinquante fecit fratres omnes existentes in loco ad se vocari et eos consolatoriis verbis pro sua morte demuleens paterno affectu ad divinum est hortatus amorem. De patientia et paupertate et sanctae Romanae ecclesiae fide servandis sermone protraxit, ceteris institutis sanctum evangelium anteponens. Circumsedentibus vero omnibus fratribus extendit super eos manus in modum crucis brachiis cancellatis pro eo, quod hoc signum semper amabat, et omnibus fratribus tam praesentibus, quam absentibus in Crucifixi virtute ac nomine benedixit. Insuper et adjecit: Valete, filii omnes, in timore Domini et permanete in eo semper, et quoniam futura tentatio et tribulatio approxinuat, felices, qui perseverabunt in his, quae coeperunt. Ego vero ad Deum propero, cuius gratiae vos omnes commendabo. Suavi hujusmodi admonitione completa jussit Deo vir charissimus evangeliorum sibi codicem apportari et evangelium secundum Joannem, quod incipit ab eo loco: Ante diem festum Paschae etc. sibi legi poposcit. Ipse vero, prout potuit, in hujus psalmi vocem erupit: Voce mea ad Dominum clamavi, voce mea ad Dominum deprecatus sum, et ad finem usque complevit. Me, inquit, exspectant justi, donec retribuas mihi. Tandem cunctis in eum completis mysteriis, anima illa sanctissima carne soluta et in abyssum divinae claritatis absorpta beatus vir obdormivit in Domino.

6. Unus autem ex fratribus et discipulis ejus vidit animam illam beatam sub specie stellae praefulgidae a candida subiectam nubecula super aquas multas in caelum recto tramite sursum ferri, tamquam sublimis sanctitatis candore praenitidam et caelestis sapientiae simul et gratiae ubertate repletam, quibus vir sanctus promeruit locum introire lucis et pacis, ubi cum Christo sine fine quievit. Minister quoque fratrum in Terra laboris tunc erat frater Augustinus, vir utique sanctus et justus, qui in hora ultima positus, eum jam diu perdidisset loquela, audientibus, qui adstabant, subito clamavit et dixit: Exspecta me, pater, exspecta, ecce jam venio tecum.

Quaerentibus fratribus et admirantibus multum, cui sic loqueretur, audacter respondit: Nonne videtis patrem nostrum Franciscum, qui vadit ad caelum? Et statim sancta ipsius anima migrans a carne patrem est secuta sanctissimum.

7. Episcopus Assisinas ad oratorium s. Michaëlis in monte Gargano tunc temporis peregrinationis caussa perrexerat, cui b. pater Franciscus apparet nocte transitus sui dixit: Ecce, relinquo mundum et vado ad caelum. Mane igitur surgens episcopus sociis narravit, quae vidit, et Assisium rediens, cum solcite perquisisset, certitudinaliter comperit, quod ea hora, qua sibi per visionem innotuit, beatus pater ex hoc mundo migravit. Alaudae aves lucis amicae et crepusculorum tenebras horrescentes hora transitus sancti viri, cum jam esset noctis secuturae crepusculum, venerunt in multitudine magna super tectum domus et diu cum insolita quadam jubilatione rotantes gloriae sancti, qui eas ad divinas laudes invitare solitus erat, tam jucundum, quam evidens testimonium prohibebant.

CAPUT XV.

De canonizatione et translatione corporis sacri.

1. Franciscus igitur servus et amicus Altissimi, ordinis minorum fratrum institutor et dux, paupertatis professor, poenitentiae forma, veritatis praeco, sanctitatis speculum et totius evangelicae perfectionis exemplar, superna praeventus gratia ordinato progressu ab infimis pervenit ad summa. Hunc virum mirabilem, utpote paupertate praedivitem, humilitate sublimem, mortificatione vividum, simplicitate prudentem omnique morum honestate conspicuum, quem in vita Dominus mirabiliter effecerat clarum, in morte fecit incomparabiliter clariorem. Beato namque viro migrante a saeculo spiritus ille sacer domum aeternitatis ingrediens fontisque vitae haustu plenario gloriosus effectus expressa quaedam in corpore futurae gloriae signa reliquit, ut caro illa sanctissima, quae crucifixa cum vitiis in novam jam creaturam transierat, et passionis Christi effigiem privilegii singularitate praferret et novitate miraculi resurrectionis speciem praemonstraret.

2. Cernebantur quidem in membris illis felicibus clavi, ex ejus carne virtute divina mirifice fabrefacti sicque carni

eidem innati, quod, dum a parte qualibet premerentur, protinus quasi nervi continui et duri ad partem oppositam resul- tabant. Inventa quoque fuit patentius in ipsius corpore non inficta humanitus neque facta plaga vulneris lateralis, instar vulnerati lateris Salvatoris, quod redēptionis et generationis humanae in ipso Redēptore nostro protulit sacramentum. Erat autem similitudo clavorum nigra quasi ferrum, vulnus autem lateris rubeum et ad orbicularitatem quamdam carnis contractione reductum rosa quaedam pulcherrima videbatur. Caro vero ipsius reliqua, quae prius tam ex infirmitate, quam ex natura ad nigredinem declinabat, candore nimio renites- cens illius secundae stolae pulchritudinem praeſtendebat. Membra ipsius adeo mollia et tractabilia se praeſebant palpantibus, ut conversa viderentur in teneritudinem puerilis aetatis et quibusdam cernerentur evidētibus signis innocentiae decorata. Cum igitur in candidissima carne clavi nigrescerent, plaga vero lateralis ut vernans roseus flos ruberet, mirandum non est, si tam formosa et miraculosa varietas jucunditatem et admiratiōnem contuentibus ingerebat.

3. Laerymabantur filii pro subtractione tam amabilis patris, sed et non modica perfundebantur lactitia, dum deosculabantur in eo signacula summi regis. Miraculi novitas planetum vertebat in jubilum et intellectus rapiebat indagi- nem in stuporem. Erat quippe tam insolitum tamque insigne spectaculum contuentibus omnibus et firmamentum fidei et incitamentum amoris, audientibus vero admirationis materia et excitatio desiderii ad videndum. Audito siquidem transitu patris et fama diffusa miraculi accelerans populus confluebat ad locum, ut id cernerent oculis, quod a ratione dubium omne repelleret et affectioni gaudium cūmulareret.

4. Admissi sunt igitur Assisinate cives quam plurimi ad stigmata illa sacra contemplanda oculis et labiis osculanda. Unus autem ex eis miles literatus quidam et prudens, Hieronymus nomine, vir utique famosus et celeber, cum de hujusmodi sacrī signis dubitasset essetque incredulus quasi Thomas, ferventius et audacius coram fratribus et aliis civibus movebat clavos sanctique manus, pedes et latus manibus propriis contrectabat, ut, dum vulnerum Christi veracia illa signa palpando contingaret, de sui et omnium cordibus omne du- bietatis vulnus amputaret. Propter quod et ipse inter alios

hujus veritatis tam certitudinaliter agnitac testis constans postmodum effectus est et tactis sacrosanctis juramento firmavit. Fratres autem et filii, qui vocati fuerant ad transitum patris, cum omni multitudine populorum noctem illam, in qua almus Christi confessor decessit, sic divinis laudibus dedicarunt, ut non defunctorum exequiae, sed angelorum excubiae viderentur.

5. Mane autem facto turbae, quae convenerant, accep-
tis arborum ramis et cereorum multiplicatis luminibus cum
hymnis et canticis sacrum corpus ad civitatem Assisi detulerunt. Transeuntes vero per ecclesiam s. Damiani, in qua
virgo illa nobilis Clara nunc gloriosa in caelis, tunc inclusa
cum virginibus morabatur, ibique aliquantulum subsistentes
sacrum corpus margaritis caelestibus insignitum videndum et
osculandum sacris illis virginibus obtulerunt. Pervenientes
denique ad civitatem cum jubilo pretiosum thesaurum, quem
portabant, in ecclesia s. Georgii cum omni reverentia condi-
derunt. In eo siquidem loco puerulus literas didicit ibique
postmodum praedicavit, postremo ibidem locum primum quie-
tis accepit. Transiit autem venerabilis pater ex hujus mundi
naufragio anno Dominicae Incarnationis millesimo ducentesimo
vigesimo sexto, quarto nonas Octobris, die sabbati in sero,
sepultus in die Dominic.

6. Coepit autem vir beatus continuo divinae faciei su-
perirradiante respectu magnis et multis coruscare miraculis,
ut sublimitas sanctitatis ejus, quae ipso vivente in carne ad
morum directionem per exempla perfectae justitiae innotuerat
mundo, illo jam regnante cum Christo ad omnem fidei firmi-
tatem per miracula divinae potentiae comprobaretur e caelo.
Cumque in diversis orbis partibus gloriosa ejus miracula lar-
gaque per ipsum impetrata beneficia plurimos ad Christi de-
votionem accenderent, acclamantibus tam linguis sermonum,
quam operum, ad aures Summi Pontificis domini Gregorii
Noni, quae per servum suum Franciscum Deus operabatur,
magnalia pervenerunt. Sane cum idem pastor ecclesiae non
solum ex miraculis auditis post mortem, verum etiam experi-
mentis in vita ipsius oculis visis et manibus contrectatis san-
ctitatem ejus mirabilem plena fide certificatus agnosceret ac
per hoc in caelis glorificatum a Domino nullatenus dubitaret,
ut Christo, cuius erat vicarius, concorditer ageret, hunc in
terris reddere celebrem tamquam omni veneratione dignissi-

mum pia consideratione disposuit. Ad omnem quoque certitudinem faciendam orbi terrarum de glorificatione viri sanctissimi inventa miracula et conscripta et testibus idoneis approbata examinari fecit per illos, qui minus inter cardinales favorabiles negotio videbantur. Quibus diligenter discussis et ab omnibus approbatis de fratum suorum et omnium praetlatorum, qui tunc erat in Curia, concordi consilio et assensu canonizandum decrevit veniensque personaliter ad civitatem Assisii anno Dominicac Incarnationis millesimo ducentesimo vigesimo octavo, decimo septimo Calendas Augusti, die Dominico, cum maximis, quae longum foret enarrare, solemniis beatum patrem catalogo sanctorum adscripsit.

7. Anno vero Domini millesimo ducentesimo trigesimo convenientibus fratribus ad capitulum generale Assisii celebratum ad basilicam in honorem ipsius constructam corpus illud Domino dedicatum octavo Calendas Junii translatum est. Dum autem ille sacer transportaret thesaurus bulla regis altissimi consignatus miracula plurima ille, cuius effigiem praeferebat, operari dignatus est, ut per odorem ipsius salvificum affectus traheretur fidelium ad currendum post Christum. Erat revera condignum, ut, quem Deus in vita sibi placentem et dilectum effectum in paradisum per contemplationis gratiam transtulerat ut Enoch et ad caelum in curru igneo per charitatis zelum rapuerat ut Eliam, ejus jam vernantis inter flores illos caelicos plantationis aeternae ossa illa felicia de loco suo pullulatione mirifica redolerent. Porro sicut vir iste beatus mirandus virtutum signis in vita claruerat, sic a die transitus sui usque in praesens per diversas mundi partes praeclaris miraculorum prodigiis divina se potentia glorificante coruseat. Nam caccis et surdis, mutis et claudis, hydropicis et paralyticis, daemonicis et leprosis, naufragis et captivis ipsius meritis remedia conferuntur, omnibusque morbis, necessitatibus et periculis subvenitur. Sed et multis mortuis inirifice per ipsum suscitatissimis innotescit fidelibus mirificans sanctum suum magnificentia virtutis Altissimi, cui est honor et gloria per infinita saecula saeculorum, amen.

Incipiunt quaedam de miraculis ipsius post mortem ostensis.

I. De virtute sacrorum stigmatum.

1. Ad omnipotentis Dei honorem et gloriam b. patris Francisci post glorificationem ipsius in caelis aliqua ex approbatis scripturis miracula ab illo praecipue censui sumendum fore initium, in quo crucis Jesu virtus ostenditur et gloria innovatur. Novus igitur homo Franciscus novo et stupendo miraculo claruit, cum singulari privilegio retroactis saeculis non concesso insignitus apparuit, sacris videlicet stigmatibus decoratus et configuratus in corpore mortis hujus corpori Crucifixi. De quo quidquid humana lingua dicatur, minus erit laude condigna. Totum quidem viri Dei studium tam publicum, quam privatum circa crucem Domini versabatur, et ut crucis signaculo cordi ejus a principio suae conversionis impresso corpus consignaret exterius, in ipsa se cruce recludens habitum poenitentiae sumpsit crucis imaginem preeferentem, quatenus sicut mens ejus intus Dominum crucifixum induerat, sic et corpus ejus induerat arma crucis, et in quo signo Deus potestates aeras debellarat, in eodem suus exercitus Domino militaret. Sed et a principio temporis, quo Crucifixo militare cooperat, diversa circa eum crucis preefulsere mysteria, sicut vitae ipsius consideranti decursum clarius innotescit, qualiter apparitione crucis Dominicæ septiformi tam cogitatu, quam affectu totus fuit in Crucifixi effigiem per ipsius exstaticum transformatus amorem. Digne igitur summi regis clementia suis amatoribus ultra omnem aestimationem hominum condescendens suae crucis vexillum ipsius corpori defendum impressit, ut, qui mirando fuerat crucis amore preeventus, mirando etiam fieret crucis honore mirificus. Ad hujus stupendi miraculi irrefragabilem firmitatem non solum videntium et palpantium testimonia per omnem modum credibilia, verum etiam apparitiones mirabiles et virtutes post ipsius obitum coruscantes ad omne mentis effugandum nubilum suffragantur.

2. Felicis namque recordationis dominus Gregorius Papa Nonus, de quo vir sanctus prophetando praedixerat, quod ad dignitatem foret apostolicam sublimandus, antequam crucis signiferum catalogo sanctorum adscriberet, scrupulum quem-

dam dubitationis in corde gerebat de vulnere lateral. Nocte vero quadam, sicut ipse felix antistes referebat cum lacrymis, beatus ei Franciscus quadam faciei practensa duritia in somnis apparuit et haesitationem cordis ipsius redarguens elevavit brachium dextrum, detexit vulnus phiolamque poposcit ab ipso, ut scaturientem reciperet sanguinem, qui ex latere defluebat. Obtulit in visione Summus Pontifex phialam postulatam, quae usque ad summum sanguine profluente de latere videbatur impleri. Ex tunc ad illud sacrum miraculum tanta coepit devotione affici et aemulatione fervore, ut nullo modo pati posset, quod aliquis praefulgentia illa sacra signa superba praesumeret impugnatione fuseare, quin eum severa increpatione feriret.

3. Frater quidam ordine minor, officio praedicator, virtutis et famae praerogativa praepollens, cui firmiter erat de sancti stigmatibus persuasum, dum humano sensu miraculi hujus apud se rationem perquireret, dubitationis coepit eujusdam scrupulo titillari. Cum igitur per dies plurimos sensuallitate sumente vigorem luctamen hujusmodi pateretur, nocte dormienti s. Franciscus pedibus lutulentis apparuit humiliter durus et patienter iratus. Et quae sunt, ait, ista in te confictionum certamina? Quae dubitationum sordes? Vide manus meas et pedes meos. Cumque ille videret manus confixas, lutulentorum pedum stigmata non videbat. Remove, inquit, lutum a pedibus meis et cognosce loca clavorum. Quos cum ille apprehendisset devote, lutum sibi videbatur abstergere locaque clavorum manibus contrectare. Continuo, ut evigilat, lacrymis irrigatur et priores affectus quodammodo lutulentos tam lacrymarum profluvio, quam publica confessione detersit.

4. In urbe Roma matrona quaedam, morum claritate ac parentum gloria nobilis, s. Franciscum in suum elegerat advocationem, ipsius habens depictam imaginem in secreto cubiculo, ubi patrem in abscondito exorabat. Die vero quadam, dum orationi vacaret, considerans imaginem sancti sacra illa signa stigmatum non habentem, dolere coepit non modicum et mirari, sed non mirum, si in pictura non erat, quod pictor omiserat. Cumque per plures dies, quid caussae foret defectus hujusmodi, mente sollicita pertractaret, ecce subito die quadam apparuerunt signa illa mirifica in pictura, sicut in aliis ipsis

sancti imaginibus pingi solent. Tremefacta illa filiam suam Deo devotam advocavit protinus requirens, si absque stigmatibus usque tunc imago fuisset. Affirmat illa et iurat olim sine illis sacris stigmatibus extitisse et nunc vere cum stigmatibus apparere. Verum quia mens humana semetipsam frequenter impellit, ut cadat et in dubium revocet veritatem, subintrat internum cor mulieris dubitatio noxia, ne forte sic fuisset imago a principio consignata. At Dei virtus, ne primum contemneret miraculum, addidit et secundum. Continuo namque disparentibus signis illis nudata privilegiis imago remansit, ut persequens signum fieret probatio praecedentis.

5. In Catalonia quoque apud Illerdam accidit virum quendam, nomine Joannem, b. Franciseo devotum quodam sero per quandam incedere viam, in qua pro inferenda morte latitabant insidiae, non quidem ipsi, qui inimicitias non habebat, sed alteri cuidam, qui videbatur similis ejus et tunc erat in comitatu ipsius. Exsurgens autem quidam de insidiis, cum hostem suum hunc esse putaret, tam lactaliter eum plagis plurimis gladiavit, ut nulla prorsus superesset spes recuperandae salutis, siquidem primo inficta percussio humerum cum brachio pene totum absciderat, et ictus alias sub mammilla tantam reliquerat aperturam, ut flatus inde procedens circa sex candelas simul junctas extingueret. Cum igitur consilio medicorum ipsius impossibilis esset curatio pro eo, quod putrescentibus plagis ex eis foctor tam intolerabilis exhalaret, ut etiam ipsa ejus uxor vehementer horreret, nullisque jam humanis juvari posset remediis, convertit se ad b. patris Francisci patrocinium, quanta poterat, devotione poscendum, quem inter ipsos ictus una cum beata Virgine fidentissime invocarat. Et ecce, misero in lectulo calamitatis solitario decubanti, cum Francisci nomen vigilans et ejulans frequenter replicaret, astitit quidam in habitu fratris minoris per fenestram, ut ei videbatur, ingressus, qui vocans eum ex nomine dixit: Quia fiduciam habuisti in me, ecce, Dominus liberabit te. A quo cum aeger, quis esset, requereret, Franciscum ille se esse repondit. Et statim appropinquans vulnerum illius ligaturas resolvit et eum unguento per omnes plagas, ut videbatur, perunxit. Statim autem, ut sensit illarum sacrarum manuum stigmatum Salvatoris virtute sanare valentium

suavem contactum, expulsa putredine, restituta carne et vulneribus solidatis, restitutus est integre pristinae sospitati, quo facto beatus pater abscessit. Et ipse sentiens se sanatum et in vocem divinae laudis et b. Francisci lactanter erumpens vocavit uxorem. At illa celerius currens et stare jam videns, quem sepeliendum credebat in crastino, cum esset stupore vehementi perterrita, viciniam totam clamore complevit. Accurrentes autem sui, cum illum niterentur tanquam phreneticum in lecto reponere, et ille e contra renitens assereret et ostenderet se sanatum, tanto sunt stupore attoniti, ut quasi sine mente omnes effecti phantasticum esse crederent, quod videbant, quia, quem paulo ante conspexerant plagis atrocissimis laniatum et totum jam marcidum, plena cernebant incolumitate jucundum. Ad quos ille, qui factus fuerat sanus: Nolite timere, inquit, nolite credere inane, quod cernitis, quia s. Franciscus modo a loco recessit et illarum sacrarum manuum tactu me integre ab omni plaga curavit. Crebrescente tandem hujus fama miraculi accelerat populus omnis, et videntes in tam aperto prodigo stigmatum beati Francisci virtutem admiratione simul et gaudio replebantur Christique signiferum magnis laudum praecognitis extollebant. Digne quidem beatus pater carne jam mortuus et vivens cum Christo praesentiae suae ostensione mirabili et manuum sacrarum palpatione suavi vulnerato letaliter viro sanitatem concessit, cum illius etiam in se stigmata tulerit, qui misericorditer moriens et mirabiliter surgens vulneratum genus humanum et semivivum relictum plagarum suarum virtute sanavit.

6. Apud Potentiam Apuliae civitatem erat quidam clericus, Rogerus nomine, vir honorabilis et ecclesiae majoris canonicus. Hie cum infirmitate quassatus die quadam ecclesiam oraturus intrasset, in qua erat imago beati Francisci depicta gloriosa stigmata repraesentans, coepit de illius sublimitate miraculi tanquam de re omnino insolita et impossibili dubitare. Subito igitur, dum mente plagatus interius cogitaret inania, in palma sinistrae manus sub chirotheea graviter se sensit esse percussum, sonitum audiens percussurae, velut cum spiculum prosilit de balista, moxque tam vulnere sauciatus, quam sonitu stupefactus, chirothecam de manu traxit, ut visu dignosceret, quod tactu perceperat et auditu. Cumque nulla fuisse prius in palma percussio, conspexit in medio manus

plagam, quasi sagittae percussione infictam, ex qua tanta vis procedebat ardoris, ut videretur ex illo deficere. Mirabile dictu! Nullum in chirotheca vestigium apparebat, ut latenti plague cordis latenter inficti poena vulneris responderet. Clamat exinde per duos dies et rugit dolore gravissimo stimulatus et increduli cordis velamen explicat universis. Credere se veraciter sacra stigmata in sancto fuisse Francisco fatetur et jurat, contestans omnis dubitationis abscessisse phantasma. Orat suppliciter sanctum Dei per sacra sibi stigmata subvenire et multas cordis preces multo impinguat profluvio lacrymarum. Mirum certe! Incredulitate projecta sanationem mentis sanatio sequitur corporalis. Omnis quiescit dolor, frigescit ardor, nullum remanet vestigium percussurae, sicque factum est, ut latens mentis infirmitas per patens carnis canterium superna providente clementia curaretur, menteque sanata et ipsa caro pariter sanaretur. Fit homo humilis Deo devotus sancto et fratrum ordini perpetua familiaritate subiectus. Hujus rei tam sollemne miraculum juramentis firmatum fuit, et literis sigilli episcopi munimine roboratis ipsius ad nos notitia delata pervenit. De sacris ergo stigmatibus nullus sit ambiguitati locus, nullius in hoc, quia Deus bonus est, nequam sit oculus, quasi hujusmodi doni largitio sempiternae bonitati non congruat. Si enim illo amore seraphico multa membra capiti cohaerent Christo, ut et in bello simili armatura inventirentur condigna, et in regno ad similem forent gloriam subvehenda, nullus hoc sanac mentis, nisi ad Christi gloriam diceret pertinere.

II. De mortuis suscitatibus.

1. In castro montis Marani prope Beneventum mulier quaedam s. Francisco peculiari devotione cohaerens viam universae carnis intravit. Convenientibus autem clericis nocte ad exsequias et vigilias cum psalteriis decantandas subito cunctis cernentibus erexit se mulier super lectum et unum de astantibus sacerdotem, patrinum videlicet suum, advocavit dicens: Volo confiteri, pater. Ego enim mortua duro eram carceri mancipanda, quoniam peccatum, quod tibi pandam, needum confessa fueram. Sed orante, inquit, pro me s. Francisco, cui, dum viverem, devota mente servivi, redire nunc ad corpus indultum est mihi, ut illo revelato peccato sempiternam

promerear vitam. Et ecce vobis videntibus, postquam illud detexero, ad promissam requiem properabo. Trementer ergo sacerdoti trementi confessa post absolutionem receptam quiete se in lecto collegit et in Domino feliciter obdormivit.

2. In castro Pamarco in montanis Apuliae posito patri et matri unica erat filia, in tenera aetate tenere praedilecta. Qua infirmitate gravi ad mortem perducta parentes ejus successionem aliam non sperantes se in illa quasi mortuos reputabant. Convenientibus ergo consanguineis et amicis ad flesibile nimis funus, jacebat mater infelix ineffabilibus completa doloribus et absorpta suprema tristitia de his, quae fiebant, nihil penitus advertebat. Interim s. Franciscus, uno tantum socio comitatus apparens, desolatam visitare dignatus est feminam, quam sibi senserat esse devotam et piis eam affatus alloquiis: Noli flere, inquit, nam lucernae tuae lumen, quod deploras extinctum, mea tibi est intercessione reddendum. Surrexit continuo mulier et, quae sibi dixerat sanctus, omnibus manifestans non permisit extinctum corpus effterri, sed cum magna fide s. Francisci nomen invocans et mortuam filiam apprehendens vivam et incolumem cunetis videntibus et mirantibus allevavit.

3. Cum fratres de Noceria peterent quoddam plaustrum a quodam viro, Petro nomine, quo aliquantulum indigebant, stulte respondit eis pro petito subsidio irrogando convitium et pro eleemosyna ad honorem sancti postulata Francisci in nomen ipsius blasphemiam jaculando. Poenituit hominem statim insipientiae suae divino super eum irruente pavore, ne forte ultio Domini sequeretur, sicut et fuit protinus subsecuta. Nam infirmatus continuo primogenitus ejus parvo elapso spatio spiritum exhalavit. Volutabatur per humum pater infelix et sanctum Dei Franciscum invocare non cessans cum lacrymis exclamabat: Ego sum, qui peccavi, ego, qui inique locutus sum, me in persona propria flagellare debuisti. Redde sancte jam poenitenti, quod abstulisti impie blasphemanti. Tibi me reddo, tuis me obsequiis semper expono; nam et devotum sacrificium laudis pro tui honore nominis semper offeram Christo. Mira res! Ad haec verba surrexit puer et planctum prohibens se morientem eductum de corpore per b. Franciscum deductum asseruit et reductum.

4. Cujusdam urbis Romae notarii puerulus vix septennis

matrem ad ecclesiam s. Marci euntem puerili more sequi desiderans, dum remanere domi compelleretur a matre, per fenestram palatii se projecit et ultima quassatione collisus continuo exspiravit. Mater vero, quae nondum longe discesserat, ad sonitum correntis praecipitum pignoris suspicata celeriter rediit filiumque reperiens tam miserabili casu repente subtractum protinus sibi ipsi manus injecit ultrices ac dolerosis clamoribus totam excitavit viciniam ad lamentum. Frater vero quidam, nomine Raho, de ordine minorum, illuc se ad praedicandum conferens propinquavit ad puerum et fide plenus ait ad patrem: Credisne sanctum Dei Franciscum posse filium tuum a mortuis suscitare propter amorem, quem semper ad Christum habuit pro reddenda vita hominibus crucifixum? Quo respondente se firmiter credere et fideliter confiteri servumque sancti in perpetuum se esse futurum, si tantum a Deo munus per ipsius merita recipere mereretur, prostravit se frater ille cum fratre socio in oratione ceteros, qui aderant, excitans ad orandum. Quo facto coepit puer aliquantulum oscitare et apertis oculis brachiisque elevatis seipsum erexit et statim coram omnibus ambulavit incolumis, per mirandam sancti virtutem vitae simul redditus et saluti.

5. In civitate Capuae, dum puer quidam super ripam Vulturni fluminis cum pluribus jocaretur, incautus cecidit in profundum, quem fluminis impetus celeriter vorans sub sabulo mortuum sepelivit. Proclamatibus autem pueris, qui cum eo luserant circa flumen, populosa illuc multitudo convenit. Cumque universus populus suppliciter et devote beati Francisci merita invocaret, ut devotorum sibi parentum fidem aspiciens prolem a mortis periculo dignaretur eripere, natator quidam procul astans clamoribus auditis accessit et post diutinam inquisitionem invocato tandem beati Francisci subsidio locum invenit, in quo limus in modum sepulchri pueri cadaver obtexerat, quem effodiens et extra deportans dolens defunctum inspexit. Licet autem populus, qui astabat, videret juvenem mortuum, nihilominus tamen flens et ejulans proclamabat: Sancte Francise, redde puerum patri suo. Sed et Judaei, qui venerant, naturali pietate commoti dicebant: Sancte Francise, redde puerum patri suo. Subito puer laetantibus et mirantibus cunctis exsurgens incolumis duci se ad ecclesiam b. Francisci suppliciter postulavit, ut gratias illi devotus exsolveret, cuius se noverat virtute mirabiliter suscitatum.

6. In civitate Suessa in vico, qui ad Columnas dicitur, repente quaedam corruens domus unum absorbuit juvenem et subito interemit. Viri autem et mulieres ruinae sonitu excitati undique accurrentes elevaverunt hinc inde ligna et lapides et miserae matri mortuum filium reddiderunt. Illa vero amarissimis repleta singultibus, sicut poterat, dolorosis vocibus exclamabat: Sancte Francisee, sancte Francisce, redde mihi filium meum. Non solum autem illa, sed et omnes, qui aderant, b. patris praesidium flagitabant. Sed cum non esset neque vox neque sensus, cadaver posuerunt in lectulo et ad sepeliendum ipsum diem crastinum expectabant. Mater vero fiduciam habens in Domino per merita sancti ejus votum emisit nova se sindone b. Francisci operaturam altare, si filium suum rovocaret ad vitam. Et ecce, circa horam noctis mediam coepit juvenis oscitare et calescentibus membris vivus exsurgens et sanus in laudis verba prorumpit. Sed et clerum, qui convenerat, et populum universum excitavit ad laudes et gratias Deo et b. Franciso cum mentis laetitia persolvendas.

7. Juvenis quidam, Gerlandinus nomine, de Ragusa oriundus, vindemiarum tempore ad vineas exiens, cum in vase vinario, ut utres impleret, sub torculari se mitteret, repente praegrandes lapides motis in se lignorum struibus caput ipsius letali percussione quassarunt. Festinavit continuo pater ad filium et desperans obrutum non adjuvit, sed eum sub onere, sicut corruit, sic reliquit. Accurrerunt expeditius vinitores, magni clamoris vocem lugubrem audientes multoque cum patre pueri dolore completi extraxerunt juvenem jam mortuum a ruina. Pater vero ipsius Jesu pedibus provolutus humiliiter precabatur, ut filium suum unicum per s. Francisci merita, cuius tunc imminebat sollennitas, sibi reddere dignaretur. Ingeminabat preces, vovebat officia pietatis et sancti viri corpus se visitaturum cum filio, si suscitaretur a mortuis, repromisit. Mirum certe! Continuo puer, qui toto fuerat corpore conquassatus, restitutus vitae et integræ sospitati gaudens eoram omnibus exsurrexit plangentes objurgans et s. Francisci suffragiis vitae se redditum asseverans.

8. Quendam alium mortuum in Alemania suscitavit, de quo dominus Papa Gregorius tempore translationis ipsius sancti fratres omnes, qui ad translationem et capitulum

convenerant, per apostolicas literas certos reddidit et gaudentes. Miraculi hujus seriem, quia ignoravi, non scripsi, credens Pa-pale testimonium omnis assertionis excellere instrumentum.

III. De his, quos a mortis periculo liberavit.

1. In confinibus Urbis vir quidam nobilis, Rodulphus nomine, cum Deo devota uxore fratres minores suo recepit hospitio tam hospitalitatis gratia, quam b. Francisci reverentia et amore. Nocte vero illa in summitate turris dormiens custos castri, cum jam jaceret super struem lignorum ipsa muri positionum crepidine, ipsorum soluta compage in tectum palatii corruit et exinde super terram. Excitata ad sonitum casus tota familia et custodis intellecta ruina dominus castri et domina cum fratribus accurrerunt. Is vero, qui ab alto corruerat, absorptus fuerat tam profundo sopore, ut nec ad casum evigilaret iteratae ruinae nec ad strepitum accurrentis familiae cum clamore. Trahentium tandem et impellantium manibus excitatus conqueri coepit, quod dulei fuisse quiete privatus inter beati Francisci brachia suaviter asserens se dormisse. Cum vero de casu proprio doceretur ab aliis et in imo se videret, qui in alto jacuerat, stupens esse factum, quod fieri non perceperat, poenitentiam se facturum ob reverentiam Dei et beati Francisci coram omnibus repromisit.

2. In castro Pophis, quod in Campania positum est, sacerdos quidam, Thomas nomine, accessit ad reparandum Ecclesiae molendinum. Deambulans autem incaute circa extrema eanalis, quo gurges profundus copioso defluebat influxu, subito casu cavilloso ligno intrusus est, cuius impulsu volvitur molendinum. Cum igitur consertus jaceret in ligno, et super os ipsius, quia supinus erat, aquarum impetus inundaret, corde tamen, qui lingua non poterat, s. Franciscum flebiliter invocabat. Per magnum vero spatium sic illo jacente ac de vita ipsius jam penitus sociis desperatis in contrariam partem molam cum violentia revolverunt, et sic ejectus sacerdos palpitanus voluntabatur in aquae meatu. Et ecce, quidam frater minor indutus tunica candida et fune succinetus cum magna suavitate arreptum per brachium extra flumen eduxit dicens: Egum sum Franciscus, quem invocasti. Ille vero sic liberatus nimis abstupuit volensque pedum ipsius osculari vestigia, huic atque illuc anxius discurrebat quaerens a sociis: Ubi est

ille? Quo abiit sanctus? Qua via discessit? Viri autem illi tremefacti proni ceciderunt in terram sublimis Dei gloria extollentes magnalia et virtuosa merita humilis servi ejus.

3. Juvenes quidam de Burgo Celani pro metendis herbis exierant ad campestria quaedam, in quibus vetus latebat puteus, herbis in summo ore virentibus obumbratus, qui quasi per passus quatuor aquarium altitudinem continebat. Segregatim igitur per campum discurrentibus pueris unus ex improviso decurrit in puteum. Absorbente autem profunda fovea corpus spiritus mentis sursum recurrebat ad beati Francisci suffragium clamans in ipso lapsu fideliter et fidenter: Sancte Francisci, adjuva me. Ceteri hue atque illuc se vertentes, dum puer alias non compareret, clamore, circuitu et lacrymis requirebant eundem. Comperto tandem, quod in puteum cecidisset, festinanter cum gemitibus redierunt ad Burgum indicantes eventum, exposcentes auxilium. Reduentibus autem illis cum multa hominum turba demissus unus per funem in puteum puerum respexit in aquarium superficie residentem, nihil passum penitus laesionis. Extractus vero de puto puer dixit omnibus, qui astabant: Quando subito cecidi, b. Francisci patrocinium invocavi, qui corruenti mihi statim praesentialiter affuit et manum porrigens leviter aprehendit nec unquam deseruit, donec una vobisecum puto me eduxit.

4. In ecclesia beati Francisci apud Assisium, dum praesente Romana Curia praedicaret dominus episcopus Hostiensis, qui postmodum Summus Pontifex exstitit Alexander, quidam lapis ponderosus et magnus, incaute super pulpitum excelsum et lapideum derelictus, praenimietate pressurae impulsus super caput cujusdam cecidit mulieris. Existimantes igitur circumstantes perfecte ipsam jam mortuam et caput ejus totaliter conquassatum cooperuerunt eam pallio, quo erat amicta, ut sermone finito educeretur extra ecclesiam lugubre funus. Ipsa vero se beato Francisco, ante ejus jacebat altare, fideliter commendavit. Et ecce praedicatione finita mulier coram omnibus adeo surrexit incolumis, ut nullius in ea laesionis vestigium appareret. Sed et, quod est amplius admirandum, cum per longa tempora usque ad horam illam dolorem capitatis quasi continuum habuisset, plene fuit ex tunc ab omni morbi molestia liberata, sicut ipsa postmodum testabatur.

5. Apud Cornetum cum in loco fratrum ad fusionem campanae viri quidam convenissent devoti, puerulus quidam octennis, Bartholomaeus nomine, xenium quoddam fratribus laborantibus apportavit. Et ecce, subito ventus vehemens concussa domo ostium portae grave quidem et magnum super ipsum puerulum ita valido projecit impulsu, ut, quem tam ingens pondus oppresserat, lethali crederetur collisione quassatus. Sic enim totaliter jacebat tumulatus sub pondere, ut nihil exterius appareret. Accurerunt omnes, qui aderant, beati Francisci virtuosam dexteram invocantes. Sed et pater ipsius, qui rigescientibus membris se mouere non poterat prae dolore, votis et voce sancto Francisco filium offerebat. Lavatum est denique funestum pondus desuper puerum. Et ecce, quem credebant mortuum, quasi suscitatus a somno laetus apparuit nullum in se prorsus praferens laesionem. Igitur cum quatuordecim esset annorum, factus est frater minor, vir postea litteratus et famosus in ordine praedicator.

6. Homines de Lentino lapidem praegrandem absciderunt de monte, qui superponendus erat altari cuiusdam ecclesiae b. Francisci in proximo consecrandae. Cum autem fere quadraginta homines lapidem illum superponere vehiculo niterentur repetitis saepius viribus, super quendam hominem lapis ille cecidit et in modum sepulcri obtexit. Sed cum mente confusi, quid facerent, ignorarent, major pars hominum desperata discessit. Porro viri decem, qui remanserant, lugubri voce sanctum invocantes Franciscum, ne in suo servitio sic horrende mori hominem pateretur, resumpto tandem corde tanta facilitate lapidem amoverunt, ut nullus dubitaret virtutem adfuisse Francisci. Surrexit homo incolumis in omnibus membris, insuper et lumen recuperavit limpidum oculorum, quod habuerat obscuratum, ut omnibus daretur intelligi, quam in rebus desperatis b. Francisci merita validae sint virtutis.

7. Simile quiddam accidit apud sanctum Severinum in Marchia de Ancona. Dum enim lapis praegrandis de Constantinopoli adportatus ad basilicam beati Francisci multorum viribus traheretur, rapido lapsu est super quendam trahentium devolutus. Cumque ille non solum crederetur defunctus, sed etiam totaliter comminutus, assistente sibi beato Francisco et lapidem sublevante absque omni laesione sanus et incolumis lapidis projecto pondere prosilivit.

8. Bartholomaeus Caietanus civis, cum ad constructio-
nem cujusdam ecclesiae b. Francisci non modicum desudaret,
ruente trabe quadam infirmiter posita ejusque opprimente cer-
vicem fuit graviter conquassatus. Ipse vero mortem sibi sen-
tiens imminentem, uti erat vir fidelis et pius, a quodam fratre
viaticum postulavit. Quod frater ille tam celeriter afferre non
valens, quia mori subito credebatur, b. Augustini verbum pro-
tulit dicens ei: Crede et manducasti. Sequenti vero nocte
beatus Franciscus cum undecim fratribus illi apparuit et inter
ubera portans agniculum ad lectum ejus accessit vocavitque
illum ex nomine dicens: Bartholomee, noli timere, quia non
praevalebit adversus te inimicus, qui te in meo servitio voluit
impedire. Hic est agnus, quem tibi dari petebas, quem et
propter bonum desiderium suscepisti, cuius etiam virtute con-
sequeris utriusque hominis sospitatem. Et sic per vulnera
manum ducens ad opus, quod cooperat, eum redire praecepit.
Qui valde mane consurgens et iis, qui eum seminecem reli-
querant, incolumis et laetus apparens admirationem intulit et
stuporem, sed et ipsorum mentes ad b. patris reverentiam et
amorem tam exemplo sui, quam sancti miraculo excitavit.

9. Quidam de Castro Ceperani, nomine Nicolaus, in manus
inimicorum crudelium incidit die quadam, qui crudelitate ferali
vulneribus eum super vulnera concidentes usque adeo super
miserum saevierunt, donec vel extinctum crederent vel proti-
nus extingendum. Clamaverat autem Nicolaus praedictus,
cum primos ictus exciperet, alta voce: Sancte Francisee,
succurre mihi, sancte Francisee, adjuva me. Hanc vocem a
remotis audierunt quam plurimi, licet auxilium ferre non pos-
sent. Deportatus tandem domum totus suo sanguine volutatus
fiducialiter asserebat se mortem ex illis vulneribus non visu-
rum nec etiam se tunc sentire dolores, quoniam sanctus Fran-
ciscus sibi succurrerat et, ut poenitentiam ageret, a Domino
impetravit, quod et sequens confirmavit eventus. Nam lotus
a sanguine continuo contra humanam spem extitit liberatus.

10. Filius ejusdam nobilis in Castro sancti Geminiani
valido languore detentus omniisque ulterius desperatus salute
ad extremum usque perductus est. Ritus etenim sanguinis
ab oculis ejus emanabat, sicut ex vena brachii assolet ebulli-
re, ceterisque propinquae mortis veris indicis in reliquo
corpo apparentibus judicabatur pro mortuo. sed et pae-

debilitate spiritus et virtutis sensus et mentis usu privatus visus est penitus emigrasse. Congregatis autem ex more ad planetum parentibus et amicis ac de sola agentibus sepultura pater ipsius fiduciam habens in Domino concito gressu ad ecclesiam cucurrit b. Francisci, quae in eodem erat castro constructa, et eingulo suspenso ad guttur cum omni humilitate se prostravit in terram sieque vota vovens et multiplicans preces suspiriis et gemitibus meruit apud Christum sanctum Franciscum habere patronum. Reversus itaque statim pater ad filium et sanitati restitutum inveniens luctum in gaudium commutavit.

11. Simile quiddam meritis sancti operatus est Dominus circa puellam quandam in Cathalonia de villa nomine Thamarit et circa aliam de Ancona, quae cum essent prae nimietate aegritudinis in ultimo spiritu constitutae, beatus Franciscus fideliter a parentibus invocatus perfectae continuo restituit sanitati.

12. Clericus quidam de vico Albo, nomine Matthaeus, veneno mortifero bibito in tantum fuit gravatus, quod loqui aliquomodo non valens solum finalem exitum exspectabat. Sacerdos quidam, ut sibi confiteretur, admonuit et verbum unum ab eo extorquere non valuit. Ipse vero in corde suo humiliter Christum orabat, ut per beati Francisci merita a mortis eum faucibus eripere dignaretur, moxque ut confortatus a Domino beati Francisci nomen fideli devotione depromsit, testibus, qui aderant, veneno evomito liberatori suo gratias egit.

IV. De liberatis a naufragio.

1. In magno maris periculo positi quidam nautae, cum milliaria decem a portu Barulitano distarent, ingraveseente nimium tempestate jam de vita dubii anchoras submiserunt. Verum spiritu procellarum mari ferventius tumescente, fractis funibus et relictis anchoris, inserto et inaequali cursu per aequora vagabantur. Tandem nutu divino mari placato ad resumendas anchoras, quarum funes superius enatabant, toto se conamine paraverunt, cumque id perficere propriis viribus non valerent, plurimorum sanctorum invocato subsidio multis que jam sudoribus liquescentes nec unam per totam diem resumere potuerunt. Aderat autem nauta quidam, Perfectus

nomine, sed moribus imperfectus, qui cum irrisione quadam dixit ad socios: Ecce, sanctorum omnium invocatis auxilium, et, ut videtis, nullus est, qui succurrat. Invocemus istum Franciscum, qui novellus est sanctus, si quo modo in mare se mergat et anchoras perditas reddat. Consenserunt ceteri non irrigorie, sed veraciter suasioni Perfecti et ipsius objurgantes irrigorium verbum firmaverunt cum sancto spontaneum votum statimque in momento sine aliquo adminiculo nataverunt anchorae super aquas, quasi ferri natura versa foret in ligneam levitatem.

2. Peregrinus quidam invalidus corpore propter febris peracutae symptomata, quam fuerat ante perpessus, navi quadam subiectus de ultramarinis partibus veniebat. Ferebatur autem et ipse ad beatum Franciscum praecipuo devotionis affectu et eum sibi apud caelestem regem elegerat advocationem. Cum igitur needum perfecte liber a morbo sitis angustiaretur ardoribus, deficiente jam aqua coepit alta voce clamare: Ite fidenter, haurite poculum mihi, quia b. Francisus vasculum meum aqua replevit. Mirum certe. Invenerunt vas aqua repletum, quod fuerat ante vacuum derelictum. Alio vero die, cum tempestate suborta operiretur navis fluctibus et procellis quateretur pervalidis, ita ut jam naufragium timerent, coepit idem infirmus subito clamore vociferari per navem: Surgite omnes, inquit, et b. Francisco venienti occurrite, ecce, ad salvandum nos adest. Sieque cum voce magna et lacrymis in faciem procidens adoravit. Statim ad sancti visionem omnem sospitatem resumpsit infirmus, et maris fuit tranquillitas subsecuta.

3. Frater Jacobus Reatinus, cum in navicula parva fluvium quendam cum aliis fratribus pertransiret, sociis primo super ripam positis postremo se ad exitum praeparabat. Sed modico illo ligno per infortinium revoluto, rectore natante frater mersus est in profundum. Invocabant fratres extrapositi affectuosis precibus beatum Franciscum et, ut filio succurreret, lacrymosis gemitibus supplicabant. Submersus autem frater de ventre gurgitis nimis immensi, cum ore non posset, corde clamabat, ut poterat, implorans pii patris subsidium. Et ecce, auxiliante sibi beati patris praesentia per profundum sicut per aridam ambulabat et demersam naviculam capiens cum ea pervenit ad litus. Mirabile dictu. Vestimenta ejus madidata non sunt, nec aquae gutta proximavit ad tunicam.

4. Frater, Bonaventura nomine, cum duobus viris per lacum quendam navigans confracta ex parte navicula propter aquae influentis impetum demersus est cum navi et sociis in profundum. Cum autem de lacu miseriae misericordem patrem Franciscum invocarent cum multa fiducia, supernatavit subito aqua plena navicula et cum eis sancto praebente ducatum salubriter pervenit ad portum. Sic et quidam frater de Esculo submersus in flumine s. Francisci meritis extit liberatus. Sed et in lacu Reatino, cum quidam viri et mulieres in consimili essent perieculo constituti, ad invocationem nominis s. Francisci de aquarum multarum periculo naufragio salubriter evaserunt.

5. Quidam nautae Anconitani periculosa tempestate jactati submersionis periculum jam videbant. Cumque sic desperati de vita s. Franciscum suppliciter invocarent, lumen in mari magnum apparuit et cum ipso lumine tranquillitas concessa divinitus, ac si beatus vir sua miranda virtute et ventis imperare posset et mari. Quantis autem miraculorum prodigiis beatus hic pater in mari claruerit et clarescat, quoties ibidem opem tulerit desperatis, nullatenus credo possibile per singula enarrare. Nec mirum, si jam regnanti in caelis collatum est imperium super aquas, cui et in hac mortalitate degenti omnis corporea creatura ad suam refigurata originem mirabiliter serviebat.

V. De liberatis a vinculis et carceribus.

1. In Romania Graecum quendam cujusdam domini servientem contigit de furto fallaciter accusari, quem dominus terrae in arto carcere mandavit includi et graviter vinculari. Domina vero domus miserta servi, quem indubitanter credebat a culpa sibi imposta innocentem, pro liberatione ipsius apud virum precibus insistebat devotis. Verum non acquiescente viri sui duritia obstinata recurrit domina supplex ad s. Franciscum et ejus pietati voto commendavit insontem. Protinus adfuit miserorum adjutor et virum in carcere positum misericorditer visitavit, solvit vincula, carcerem fregit, innocentem manibus apprehensum foras eduxit et ait: Ego sum ille, cui domina tua te. devote commisit. Cumque ille timore magno corriperetur et pro descensu altissimae rupis voragine circuiret, subito liberatoris sui virtute inveniens se in

plano rediit ad dominam suam relataque per ordinem miraculi veritate devotam dominam ad Christi amorem et reverentiam servi ejus Francisci ferventius inflammavit.

2. In Massa s. Petri cuidam militi debebat pecuniae quantitatatem pauperculus quidam. Qumque prae inopia facultas non suppeteret persolvendi, captus debitor a milite repetente misereri sibi orabat suppliciter, dilationem quaerens amore beati Francisci. Sprevit superbus miles preces oblatas et sancti amorem velut inane quid inaniter vilipendit. Nam cervicose respondens: Tali te, ait, loco recludam et tali retrudam carcere, quod nec Franciscus nec aliquis te poterit adjuvare. Tentavit, quod dixit, carcere adinvenit obscurum, in quo hominem vinculatum conjectit. Paulo post adfuit b. Franciscus et fracto carcere ruptisque compedibus illaesum hominem reduxit ad propria. Sic fortitudo Francisci militem est praedata superbium, captivum, qui se sibi subjecerat, liberavit a malo militisque proterviam admirando miraculo in mansuetudinem commutavit.

3. Albertus de Aretio, cum in vinculis atrocissimis teneretur pro debitibus injuste ab eo petitis, suam innocentiam sancto Francisco humiliter commendavit. Ordinem quidem fratrum minorum plurimum diligebat et s. Franciscum inter sanctos speciali venerabatur affectu. Dixit autem creditor suus voce blasphema, quod nec Franciscus nec Deus posset eum de suis manibus liberare. Factum est itaque in vigilia s. Francisci, cum vinetus ille nihil comedisset, sed ob sancti amorem victum suum cuidam tribuisse egeno, nocte veniente apparuit ei vigilanti s. Franciscus, ad cuius ingressum vincula de pedibus et catenae de manibus eeciderunt, sponte aperta sunt ostia, prosilierunt tabulae de salario, et liber abscessit homo ad propria rediens, implevit ex tunc votum, jejunans vigiliam b. Francisci et caereo, quem annuatim consuevit offerre, in accrescentis devotionis indicium annuatim unam unciam superaddens.

4. Residente in Sede b. Petri domino Gregorio Nono quidam, Petrus nomine, de civitate Alisia, de haeresi accusatus Romae captus est et de mandato ejusdem Pontificis ad custodiendum traditus episcopo Tiburtino, quem sub poena episcopatus accipiens compedibus alligavit obscuroque ipsum carcere, ne posset effugere, includi fecit, pani ei praebens in

pondere et poculum in mensura. Coepit autem homo ille beatum Franciscum ad sui miserendum multis precibus et fletibus invocare, eo quod audierat sollemnitas ejus jam adesse vigiliam. Et quoniam fidei puritate omnem abdicaverat haereticae pravitatis errorem totaque cordis devotione adhaeserat fidelissimo Christi servo Francisco, intercedentibus ipsius meritis a Domino meruit exaudiri. Instante enim jam nocte suae festivitatis circa crepusculum beatus Franciscus in carcerem miseratus descendit et illum suo nomine vocans, ut cito surgeret, imperavit. Qui timore perterritus, quisnam esset interrogans, beatum Franciscum adesse audivit. Cumque virtute praesentiae viri sancti vincula pedum suorum confracta conspiceret cecidisse et tabulas carceris clavis ulti posilientibus aperiri et apertum iter sibi ad exeundum preeberi, solutus tamen et obstupefactus fugere nesciebat, sed ad januam clamans custodes omnes perterriti. Qui cum eum liberatum a vinculis episcopo nunciassent, post intellectum ordinem rei ad carcerem pontifex devotus accessit et manifeste Dei virtutem cognoscens Dominum adoravit ibidem. Vincula quoque coram domino Papa et cardinalibus delata fuerunt, qui videntes, quod factum fuerat, admirati plurimum benedixerunt Deum.

5. Guidolotus de sancto Geminiano falso accusatus fuit, quod veneno interemerat quandam virum et quod eodem genere mortis filium ejusdem viri et universam ejus familiam proposuerat enecare. Captus proinde a potestate terrae gravissimis vinculis aggravatus in turri quadam reclusus est. Ipse vero fiduciam habens in Domino pro sua innocentia, quam sciebat, causam commisit b. Francisci patrocinio defendendam. Excogitante igitur potestate, qualiter criminis objecti confessionem eliceret per tormenta qualibusque poenis confessum faceret interire, nocte illa, cum mane ad cruciatus deberet adduci, s. Francisci praesentia extitit visitatus et immenso luminis fulgore usque mane circumdatus repletusque gaudio et fiducia multa securitatem evasionis accepit. Advenerunt mane tortores et eductum de carcere eculeo suspenderunt, aggravantes super eum multa pondera ferri. Depositus est pluries et iterum elevatus, ut poena poenae succedente citius ad confessionem criminis arceretur, sed spiritu innocentiae laetabatur in vultu, nullam moestitiam praetendens in poenis.

Deinde accensus est ignis sub ipso non modicus, nec propterea capillus est laesus, cum tamen capite dependeret ad terram. Tandem bulliente oleo superflusus virtute patroni, cui se commiserat defensandum, haec omnia superavit et sic dimissus liber salvus abscessit.

VI. De liberatis a periculo partus.

1. Quaedam comitissa in Sclavonia sicut nobilitate illustris, sic et aemula probitatis erga s. Franciscum devotione flagrabat, erga fratres vero sedula pietate. Tempore vero partus duros perpessa dolores tanta fuit angustia molestata, ut prolis futurus ortus praesens videretur matris occasus. Non videbatur infantem eniti posse ad vitam, nisi exspiraret e vita, nec tali nisu parere, sed perire. Subvenit cordi ejus s. Francisci fama, virtus et gloria, excitatur fides, inflammatur devotio. Convertit se ad auxilium efficax, ad fidum amicum, ad devotorum solatium, refugium afflictorum. S. Francisce, inquit, pictati tua supplicant omnia ossa mea, et mente vo- veo, quod explicare non possum. Mira celeritas pietatis. Finis dicendi finis fuit dolendi, parturiendi meta, pariendi principium; statim enim omni cessante pressura partum edidit cum salute. Non fuit immemor voti, non propositi resuga, eccliam quandam pulchram construi fecit et constructam ad sancti honorem fratribus assignavit.

2. In partibus Romanis mulier quaedam, Beatrix nomine, vicina partui, cum per dies quatuor foetum in ventre portaret extinctum, multis infelix agitabatur angustiis et exitialibus doloribus urgebatur. Mortuus foetus matrem cogebat ad mortem, et nondum in lucem productum abortivum publicum matris periculum pariebat. Tentabat medicorum auxilium, sed omne humanum remedium laborabat in vanum. Sic de primis maledictionibus Evae copiosius aliquid declinarat in miseram, ut sepulchrum facta conceptus sepulchrum pro certo proximum exspectaret. Fratribus tandem minoribus per internuncios tota se devotione committens suppliciter aliquid de s. Francisei reliquiis fide plena poposeit. Contigit nutu divino aliquantulum inveniri de chorda, qua fuerat sanetus quandoque praeccinctus. Mox ut super dolentem posita chorda fuit, omnis facillime solitus est dolor, mortis causa mortuus foetus emissus, pristina sanitas restituta.

3. Cujusdam de Narnio nobilis viri uxor, Juliana no-

mine, pro filiorum morte annos trahebat lugubres et continue infelices deplorabat eventus pro eo, quod omnes, quos cum pressura portaverat filios, modico interjecto tempore cum vehementiori dolore sepulturae tradiderat. Cum igitur quatuor mensium conceptum haberet in utero magisque propter eventus praeteritos de conceptae prolis solicitaretur obitu, quam de ortu, beatum patrem Franciscum pro vita nondum nati foetus fideliter precabatur. Ecce autem nocte quadam dormienti sibi mulier quaedam apparebat in somnis formosum puerulum gestans in manibus illumque laetissimae offerebat eidem. Cum vero illa recipere recusaret, quem statim formidabat amittere, mulier illa subjunxit: Secure suscipias, quia, quem tuo moerori compatiens sacer mittit Franciscus, vita vivet et sospitate gaudet. Statim evigilans mulier intellexit per ostensam sibi caelitus visionem b. Francisci sibi adesse suffragium. Ex tunc abundantiori completa laetitia pro suspicenda prole juxta promissum multiplicavit preces et vota promisit. Impletum et denique tempus pariendi, et peperit femina masculum, qui juvenilis robore florens aetatis, tanquam per b. Francisci merita fomentum susciperet vitae, incitamentum parentibus praebuit ad Christum et sanctum ejus devotoris affectus. Simile quiddam huic in Tiburis civitate sanctus pater effecit. Cum enim mulier quaedam filias plurimas peperisset, desiderio prolis fatigata virilis apud s. Franciscum preces ingeminavit et vota. Concepit igitur ejus meritis mulier illa et geminos ci parere dedit, qui pro uno fuerat exoratus.

4. Apud Viterbiū partui propinqua mulier morti propinquior censebatur, visceribus tormentata doloribus et tota calamitosa infortuniis mulierum. Cumque naturae succumbente virtute omnis deficeret artis industria, invocato beati Francisci nomine liberata confestim mulier partum salubriter terminavit. Sed assecuta, quod voluit, et oblita beneficii, quod accepit, honorem sancto non deferens die natalis ipsius ad opera servilia manus extendit; et ecce, subito dexterum brachium ad laborem extensem inflexible remansit et aridum. Quod cum studeret ad se revocare cum altero, ultione consimili et illud exaruit. Timore igitur divino correpta mulier redintegravit votum usumque membrorum, quem propter ingratitudinem amiserat et contemtum, per misericordis et humilis sancti merita, cui se iterato devovit, recuperare promeruit.

5. Mulier quaedam de partibus Aretinis, cum per septem dies partus discriminia sustineret et jam in nigredinem versa desperata esset ab omnibus, votum fecit b. Francisco & ejus coepit moriens auxilium invocare. Emisso autem voto celester obdormivit vidiisque in somnis b. Franciscum se dulciter alloquentem ac requirentem, utrum faciem ipsius agnosceret et an antiphonam illam Virginis gloriosae: Salve regina misericordiae sciret ad honorem ejusdem Virginis recitare. Qua respondente se habere notitiam de utrisque: Incipe, ait sanctus, antiphonam sacram, et antequam compleas, paries cum salute. Ad hanc vocem evigilavit mulier et cum timore coepit dicere: Salve regina misericordiae. Cumque illos misericordes oculos precaretur fructumque commemoraret uteri virginalis, continuo cunctis liberata pressuris infantem speciosum peperit, gratias agens reginae misericordiae, quae per b. Francisci merita ipsius fuerat dignata misereri.

VII. *De caccis illuminatis.*

1. In conventu fratrum minorum Neapoli cum quidam frater, Robertus nomine, eaeus annis plurimis extitisset, erevit in oculis ejus earo superflua motum et usum impediens palpebrarum. Cum igitur fratres forenses ad diversas mundi partes tendentes ibidem plurimi convenissent beatus pater Franciscus, speculum obedientiae sanctae, ut eos miraculi novitate hortaretur ad iter, praedictum fratrem ipsis praesentibus tali modo curavit. Jacebat nocte quadam frater Robertus praedictus aeger ad mortem, jamque sibi fuerat anima commenda, et ecce, astitit ei beatus pater cum tribus fratribus omni sanctitate perfectis, videlicet s. Antonio, fratre Augustino et fratre Jacobo de Assisio, qui sicut eum perfecte fuerant secuti, dum viverent, ita et ipsum alacriter comitabantur post mortem. Accipiens cultellum sanctus Franciscus carnem superfluam resecavit, lumen restituit pristinum et a mortis eum fauce reduxit dixitque illi: Fili Roberte, gratia, quam tecum feci, signum est fratribus ad remotas nationes euntibus, quod ego praecedam eos et ipsorum dirigam gressus. Vadant, inquit, gaudenter et injuntem obedientiam alaeri animo exsequantur.

2. Apud Thebas in Romania mulier eacea vigiliam s. Francisci in pane tantum et aqua jejunans ad ecclesiam fratrum minorum summo mane festivatis a viro suo perducta

est, quae, dum Missa celebraretur, in elevatione corporis Christi oculos aperuit, clare vidi, devotissime adoravit. In ipsa vero adoratione voce magna proclamans: Gratias, inquit, Deo et sancto ejus, quia video corpus Christi. Omnibus, qui aderant, in voce exsultationis conversis, post sacrorum expletionem reversa est mulier in domum suam cum gaudio spiritus et lumine oculorum. Exsultabat quidem mulier non solum, quia lucis corporeae recuperarat aspectum, verum etiam, quia sacramentum illud mirificum, quod est lumen animarum verum et vivum, respectu primario per b. Francisci merita fidei suffragante virtute meruerat intueri.

3. In Campania puer quidam quatuordecim annorum de Castro Pophis subita vexatus angustia sinistrum oculum amisit ex toto. Passionis acerbitas sic de loco suo propulit oculum, quod per octo dies extra nervo relaxato longitudine diti unius ad maxillas dependens pene aridus est effectus. Sed cum sola superesset abscissio et a medentibus foret penitus desperatus, pater ejus ad auxilium b. Francisci tota se mente convertit. Non defuit ille indefessus miserorum adiutor precebus supplicantis. Nam oculum aridum mirabili virtute in locum suum pristinumque vigorem restituit et lucis optatae radiis illustravit.

4. In eadem provincia apud Castrum magni ponderis lignum ex alto prorupit et cuiusdam sacerdotis caput gravissime quassans sinistrum oculum excaecavit. Qui humi dejecitus coepit alta voce sanctum Franciscum luctuose clamare dicens: Succurre, pater sanctissime, ut ad festum tuum ire valeam, sicut fratribus tuis ire promisi; erat enim vigilia sancti. Qui statim exsurgens peroptime liberatus in vocem prorupit laudis et gaudii et circumstantes omnes, qui ejus miseriae condolebant, in stuporem convertit et jubilum. Igitur ad festum, narrans omnibus, quam in se expertus fuerat clementiam et virtutem.

5. Vir quidam de monte Gargano, dum in vinea sua laborans lignum quoddam ferro succideret, proprium pereussit oculum et sic divisit per medium, ut quasi media pars ipsius exterius dependeret. Cumque in tam desperato periculo desperaret sibi posse per hominem subveniri, jejunaturum se in festo s. Francisci, si ei succurreret, repromisit. Statim in loco debito viri oculum sanctus Dei restituit sique divisum rejunxit et lumine pristino decoravit, ut nullius laesionis vestigia remanerent.

6. Filius eiusdem nobilis viri a nativitate caecus meritis b. Francisci lumen accepit optatum, qui nomen ab eventu sortitus Illuminatus vocatus est. Assumpsit postea, cum in aetate esset, ordinem beati Francisci, accepti beneficii non ingratus, tantumque profecit in lumine gratiae et virtutis, ut vere lucis filius videretur. Tandem b. patris promerentibus mertis sanctum initium sine sanctiore conclusit.

7. In Zachanto, quod est castrum juxta Anagniam, miles quidam, Gerardus nomine, oculorum lumen ex toto perdidera. Accidit autem, ut duo fratres minores ab exteris partibus venientes ad domum ipsius hospitaturi diverterent. Suscepti itaque devote propter reverentiam sancti Francisci a familia tota et cum omni benignitate tractati gratias agentes Deo et hospiti ad locum fratrum devenere vicinum. Nocte igitur quadam beatus Franciscus uni fratum illorum in somnis apparuit dicens: Surge, festina cum socio ad domum hospitis nostri, qui Christum et me suscepit in vobis; volo enim beneficia rependere pietatis. Caecus quidem effectus est suis promerentibus culpis, quas poenitentiali non studuit confessione purgare. Disparente quoque patre frater festinus surrexit, ut mandatum cum socio celeriter adimpleret. Venientesque ad hospitis domum cuncta, quae viderat alter per ordinem narraverunt eidem. Stupuit vir ille non modicum et universa, quae dicebantur, vera esse confirmans, compunctus ad lacrymas confessus est libens. Tandem correctione promissa interiorique homine taliter renovato exteriorem continuo recuperavit aspectum. Hujus miraculi fama circumquaque diffusa non solum ad reverentiam saneti, verum etiam ad confessionem humilem peccatorum et hospitalitatis gratiam plurimos incitavit.

VIII. De liberatis a variis infirmitatibus.

1. Apud Castrum Plebis juvenis quidam mendicus surdus erat et mutus a nativitate sua, qui linguam adeo curtam habebat aee tenuem, quod multoties exquisita a pluribus praecisa penitus videretur. Vir quidam, Marcus nomine, ipsum propter Deum suscepit hospitio, qui eum sibi benefacere sentiens coepit cum ipso assiduus demorari. Sero quodam, cum praedictus vir coenaret cum conjugé, astante puero coram eis dixit uxori: Hoc ego maximum miraculum reputarem.

si b. Franciseus huic auditum redderet et loquela. Et adjectit: Voveo Deo, quod, si hoc sanctus Franciseus dignabitur operari, propter amorem suum huic pueru expensas conferam, donec vivet. Mirum certe. Subito lingua crevit, et locutus est dicens: Gloria Deo et s. Francisco, qui mihi loquela praecepuit et auditum.

2. Frater Jacobus de Iseo, puerulus esset in domo paterna, rupturam incurrit corporis valde gravem. Superno vero afflatus spiritu, licet esset juvenis et infirmus, ordinem s. Francisci devotus intravit, nulli tamen, qua urgebatur, infirmitatem detexit. Factum est autem, cum corpus s. Francisci transferretur ad locum, ubi pretiosus sacerorum ossium ejus nunc thesaurus est conditus, adfuit et tunc dictus frater translationis gaudiis, ut glorificati jam patris corpori honorem debitum exhiberet. Et appropinquans tumbae, in qua ossa sacra fuerant colligata, p[re]a[re] devotione spiritus sacrum tumulum complexatus subito miro modo ad loca debita partibus revocatis sanum se sensit, succinctorum depositus et ex tunc ab omni dolore praeterito liber fuit. Ab infirmitate quoque consimili frater Bartholus de Eugubio, frater Angelus de Tuderto, Nicolaus sacerdos de Stichano, Joannes de Fora, vir quidam de Pisis et alias de Castro Cisternae, Petrus quoque de Sicilia et homo quidam de Castro Selli juxta Assisium et quamplures alii per Dei misericordiam et beati Francisci merita extiterunt mirabiliter liberati.

3. In maritima mulier quaedam mentis alienationem per quinque annum passa visu et auditu privata est. Indumenta dilaniabat dentibus, ignis et aquae periculum non timebat et caduci morbi ad summum incurrerat horribilem passionem. Nocte vero quadam, cum disponeret sibi divina misericordia misereri, salutaris fulgore lucis superillustrata divinitus vidi b. Franciscum super solium sedere sublime, ante quem prostrata sanitatem suppliciter exposcebat. Illo vero nondum faveente precibus firmavit mulier votum promittens pro Dei amore ac sancti potentibus, donec haberet, eleemosynam non negare. Illico sanctus pactum re cognovit, quod olim cum Domino fecerat simile, et signans eam crucis signaculo integrum sibi restituit sanitatem. A consimili passione puellam quandam de Nursia et filium eiusdam nobilis viri et alios quosdam relatione veridica compertum est s. Dei Franciscum misericorditer liberasse.

4. Petrus de Fulgineo ad visitandum limina beati Michaëlis quodam tempore pergens, dum minus reverenter peregrinationem peregit, fontis cuiusdam aquam degustans a daemonibus est invasus et exinde per tres annos obsessus disperiebatur in corpore, pessima loquens et horrenda praetendens, habens tamen aliquando lucida intervalla, beati virtutem, quam efficacem audierat, ad effugandas aëreas potestates, humiliter requisivit et ad sepulcrum pii patris accedens, mox ut illud contigit manu, a daemonibus eum crudeliter discerpentibus mirifice liberatus fuit. Simili etiam modo mulieri cuiusdam de Narnio habenti demonium misericordia Francisci subvenit et aliis pluribus, quarum vexationum angustias et curationum modos longum esset per singula enarrare.

5. Vir quidam, nomine Bonus, homo de civitate Fani, paralyticus et leprosus, ad ecclesiam b. Francisci a parentibus deportatus utriusque morbi plenam consecutus est sanitatem. Sed et alias juvenis quidam, Acto nomine, de sancto Severino, totus leprosus, voto emiso et ad sepulcrum sancti delatus meritis ipsius a lepra mundatus est. Habuit quidem sanctus super hujusmodi morbo curando praeccellentem virtutem pro eo, quod humilitatis et pietatis amore leprosorum obsequiis se humiliter deputarat.

6. Nobilis quaedam mulier, Rogata nomine, in episcopatu Sorano per viginti tres annos fluxu sanguinis fatigata, sed a quampluribus medicis quamplurima mala experta, prænimietate quidem languoris saepius videbatur exspirare, sed et si quando fluxus hujusmodi stringebatur, tunesciebat corpore toto. Audiens autem quandam puerum Romano sermone canentem miracula, quae Deus per beatum Franciscum fuerat operatus, nimio dolore commota tota prorupit in lacrymas sive intra se fide accensa dicere coepit: O beate pater Francisee, qui tantis coruscas miraculis, si me digneris ab hac aegritudine liberare, magna tibi acerescet gloria, quoniam adhuc tantum miraculum non fecisti. Quid plura? His dictis sensit se beati Francisci meritis liberatam. Filium quoque ipsius, Marium nomine, qui brachium habebat contractum, s. Franciscus voto ad ipsum emiso sanavit. Feminam etiam quandam de Sicilia per septemnum fluxu sanguinis fatigatam beatus Christi signifer salvam fecit.

7. In urbe Roma Praxedis quaedam nomine religiositate

famosa, quae a tenella aetate propter aeterni sponsi amorem arto se carcere per quadraginta jam fere annos abdiderat, apud beatum Franciscum gratiam promeruit specialem. Nam cum die quadam pro rebus opportunis solarium suae cellulae concendisset et impulsione phantastica corruens cum fractum haberet pedem cum crure et humerum a positione debita sequestratum, apparuit ei benignissimus pater vestimentis gloriae candidatus et dulcibus affatibus alloqui coepit eandem: Surge, inquit, filia benedicta, surge, ne timeas, et apprehensa manu ipsius allevans eam disparuit. Ipsa vero per cellulam suam hue atque illuc se convertens putabat se visum videre, usquequo ad clamorem ipsius aportato jam lumine perfecte se sentiens per servum Dei Franciscum esse sanatam cuneta, quae acciderant, per ordinem enarravit.

IX. De non observantibus festum et non honorantibus sanctum.

1. In Pietaviae partibus in villa, quae Simo dicitur, sacerdos quidam, Reginaldus nomine, b. Francisco devotus, festum ipsius parochianis suis indixerat sollemniter celebrandum. Unus autem de populo ignorans sancti virtutem sui parviperdit sacerdotis mandatum. Egressus autem foras in agrum, ut ligna succideret, cum se praeparasset ad opus, vocem audit hujusmodi ter dicentem: Festum est, operari non licet. Verum cum nec imperio sacerdotis nec supernae vocis oraculo servilis temeritas frenaretur, addidit divina virtus ad gloriam sancti sui sine mora miraculum et flagellum. Mox enim, ut furcam una manu jam tenens alteram cum ferreo instrumento levavit ad opus, sic divina virtute utraque manus utriusque instrumento cohaesit, ut ad neutrius dimissionem digitos aliquatenus relaxare valeret. Ex quo stupefactus nimis et, quid ageret, nesciens ad ecclesiam multis undique ad vindendum prodigium concurrentibus properavit. Ubi mente compunctus ante altare, quodam ex assistentibus sacerdote monente, plures quippe ad festum vocati converant sacerdotes, b. Francisco humiliter se devovit, tria, sicut ter vocem audierat, vota vovens, quod scilicet festum ipsius coleret, quod ad illam, in qua tunc erat, ecclesiam in festo veniret et quod sancti corpus personaliter visitaret. Mirum certe relatu. Uno

emisso voto unus digitus factus est liber, ad secundi emissionem solutus est alius, sed tertio facto voto laxatus est tertius, et postmodum tota manus neenon et altera subsequenter, populo, qui jam multus ad venerat, sancti clementiam devotissime implorante. Sic homo pristinae redditus libertati per seipsum instrumenta depositus eunctis laudantibus Deum virtutemque sancti mirificam, qui tam mirabiliter percutere poterat et sanare. Ipsa vero instrumenta usque hodie coram altari ad honorem b. Francisci fabricato ibidem in memoriam facti dependent. Plura quoque illie et in locis vicinis patrata miracula et sanctum in coelis ostendunt eximum et festum ipsius in terris venerabiliter excolendum.

2. In civitate quoque Cenomanensi, dum in solemnitate s. Francisci mulier quaedam manus ad colum extenderet et digitis apprehenderet fusum, obrigescientibus manibus coeperrunt digiti magnis ardoribus cruciari. Igitur poena docente sancti recognoscens virtutem corde compuncta cucurrit ad fratres, cumque pro salute ipsius devoti filii s. patris clementiam precarentur, incolumis effecta est statim, nec aliquid laesionis remansit in manibus, nisi ad facti memoriam solum vestigium combusturae. Simili etiam modo in Campania majori mulier quaedam et in villa Oletti mulier altera et in Castro Pyllei tertia, dum beati patris festum celebrare contemnerent, praevericantes primum mirabiliter sunt punitae, sed postmodum poenitentes per sancti Francisci merita mirabilius liberatae.

3. Miles quidam de Burgo in Provincia Massae beati Francisci operibus et miraculorum signis impudentissime detrahebat, inferebat multa opprobria peregrinis ad ipsius memoriam venientibus et contra fratres publica garriebat insania. Cum autem semel sancti Dei gloriam impugnaret, addidit super peccata sua blasphemiam detestandam. Si verum est, inquit, quod Franciscus iste sit sanctus, gladio cadat hodie corpus meum; si vero sanctus non est, evadam incolumis. Non distulit ira Dei condignum inferre suppliium, cum jam acta fuisset oratio in peccatum. Mora enim modica interecta, dum blasphemus nepoti suo inferret injuriam, accepit ille gladium et patrui visceribus cruentavit. Eodem die mortuus est sceleratus, inferni mancipium et filius tenebrarum, ut ceteri disserent miranda Francisci opera non blasphematoriis verbis impetrare, sed devotis laudibus honorare.

4. Judex quidam, nomine Alexander, dum a beati Francisci devotione, quos poterat, venenata lingua retraheret, divino judicio lingua privatus per sex annos obmutuit. Qui cum in eo, quo peccaverat, torqueretur, alta poenitudine revocatus dolebat se contra sancti miracula oblatrasse. Itaque non perstitit misericordis indignatio sancti, sed poenitentem ac se humiliter invocantem restituta loqua receptit ad gratiam. Ex tunc linguam blasphemam consecravit laudibus sancti devotionem simul et disciplinam recipiens per flagellum.

X. De quibusdam aliis miraculis diversorum generum.

1. In Castro Galiani Valuensis dioecesis mulier quaedam erat, nomine Maria, quae Christo Jesu et b. Francisco famulatu devoto subjecta una dierum aestivo tempore exiit, ut manibus conquereret propriis necessarium victum. Cum igitur fervente nimium aestu sitis deficere coepisset ardoribus, omni privata beneficio poculi pro eo, quod in monte arido sola esset, quasi examinis humi prostrata patronum suum s. Franciscum invocabat pio mentis affectu. Dum autem perseveraret mulier in affectuosa et humili preece, labore, siti et aestu fatigata quamplurimum pauculum obbdormivit. Et ecce, s. Franciscus adveniens et eam vocens ex nomine: Surge, inquit, et bibe aquam, quae divino munere tibi ac pluribus exhibetur. Ad hujus vocis auditum surrexit mulier a somno, non modicum confortata, et accipiens silicem, quae juxta se erat, radicitus evulsit a terra effodiensque ligno parvulo circumquaque viventem reperit aquam, quae cum primo videretur parvula stilla, subito divina virtute crevit in fontem. Bibit itaque mulier et satiata oculos lavit, quos cum longa prius haberet aegritudine obumbratos, nova ex tunc sensit luce perfusos. Festinavit ad domum mulier, tam stupendum miraculum ad gloriam s. Francisci denuncians universis. Concurserunt undique multi ad miraculi famam, experientia magistra discentes mirabilem illius aquae virtutem, dum ad ipsius contactum confessione praemissa a variis morborum cladibus plurimi libabantur. Perseverat usque hodie fons ibi perspicuus et in honore b. Francisci ibidem oratorium est constructum.

2. In Hispania apud s. Facundum viri cujusdam eerasum arefactam ad viorem frondium, florum et fructuum

contra spem mirabiliter revocavit. Incolas quoque terrae apud Vilesios a vermium peste corrodentium vineas circum- quaque miraculoso suffragio liberavit. Sacerdotis cuiusdam juxta Palentiam horreum quoddam, quod vermis frumentariis repleri quolibet anno solitum erat, sibi fideliter commendatum penitus expurgavit. Terram quoque domini cuiusdam de Petramala in regno Apuliae sibi suppliciter commendatam ab odiosa peste brutorum penitus servavit indemnum, cum tamen in circuitu omnia essent praedicta pestilentia devorata.

3. Vir quidam, Martinus nomine, cum longe a castro suo bovos misisset ad pascua, erus unius bovis caso quodam sic fuit desperate confractum, ut nihil esset sibi de remedio aliquo cogitandum. Dum autem pro decortatione foret sollicitus et instrumentum, cum quo id faceret, non haberet, domum reversus b. Francico bovis curam reliquit ipsumque fideli sancti custodiae fiducialiter commendavit, ne ante suum redditum devoraretur a lupis. Summo itaque mane ad bovem in silva relictum cum excoriatore reversus pasecentem ipsum ita reinvenit incolumem, quod nequaquam crus fractum ab altero discernebat. Gratias egit bono pastori, qui diligentem de bove suo curam habuit et medelam donavit. Succurrere novit humilis sanctus omnibus invocantibus ipsum nec quantumcunque parvas necessitates hominum dignatur. Nam viro cuiusdam de Amiterno jumentum restituit furto sublatum. Mulieri cuiusdam de Interduco catinum novum in multas partes casu divisum integre reparavit. Viro etiam cuiusdam de monte Ulmi in Marchia consolidavit vomerem in frusta confractum.

4. In Sabinensi dioecesi vetula quaedam octogenaria erat, cuius filia moriens lactentem infantulum dereliquit. Cum igitur anus paupercula plena esset inopia et vacua lacte, nullaque esset mulier, quae sitienti parvulo lactis stillicidium, juxta quod exigebat necessitas, erogaret, quo se verteret, vetula penitus ignorabat. Debilitato vero infantulo nocte quadam omni humano destituta subsidio ad beati patris Francisci auxilium implorandum lacrymarum imbre perfusa tota se mente convertit. Adfuit statim innocentis amator aetatis: Ego, inquiens, sum Franciscus, o mulier, quem cum tantis lacrymis invocasti. Pone, ait, mammas tuas in ore puerili, quoniam abundanter tibi lac Dominus dabit. Implevit anus sancti mandatum, et statim octogenariae mammae lactis copiam effuderunt. Innouit omnibus mirabile sancti donum,

multis tam viris, quam mulieribus accelerantibus ad videntum. Et quia, quod testabantur oculi, lingua impugnare non poterat, excitabantur omnes ad laudandum Deum in sancti sui virtute mirabili et amabili pietate.

5. Apud Spoletum vir et uxor unicum habentes filium quotidie illum velut hereditarium opprobrium deplorabant. Brachiis siquidem collo connexis junctisque genibus pectori et pedibus naribus alligatis non hominis proles, sed monstrum quoddam potius videbatur. Vehementiori mulier ex hoc afflita dolore crebris gemitibus clamabat ad Christum s. Francisci auxilium invocando, ut infelici sibi et in tali opprobrio constitutae succurrere dignaretur. Nocte igitur quadam, cum propter hujusmodi tristitiam tristis eam somnus arriperet, apparuit ei s. Franciscus, piis eam affatibus mulcens, insuper et suadens, quod ad locum propinquum suo nomini dedicatum deferret puerum, ut ex aqua putei loci illius in nomine Domini superflusus plenam reciperet sospitatem. Negligente autem illa sancti adimplere mandatum secundo replicavit id ipsum. Tertio quoque apparens mulierem cum puero usque ad januam dicti loci praecambulo ducatu perduxit. Supervenientes autem nobiles quaquam matronae devotinis causa ad praedictum locum, eis a muliere praefata diligenter exposita visione, una cum ipsa puerum fratribus praesentarunt et haurientes aquam de puteo earum nobilior propriis manibus lavit infantem. Statim puer omnibus membris ad sua loca productis sanus apparuit, et magnitudo miraculi omnibus admirationem induxit.

6. In Castro Chore Ostiensis dioecesis vir quidam sic crux ex toto perdiderat, ut nullo modo progredi vel movere se posset. Positus itaque in angustia vehementi et auxilio desperatus humano coepit nocte quadam, ac si praesentem cerneret b. Franciscum, talem coram eo assumere materiam querulandi: Adjuva me, s. Francisce, recolens meum servitium et devotionem tibi impensam. Nam in asino meo te portavi, sanctos pedes tuos et sanctas manus tuas osculatus fui, semper tibi devotus, semper benevolus extiti, et ecce, morior doloris hujus durissimo cruciatu. His pulsatus querelis statim adfuit beneficiorum memor et devotioni gratus et vigilanti viro cum uno fratre apparuit. Ad vocationem ejus se venisse dixit et tullisse remedia sanitatis. Tetigit locum doloris cum baculo parvulo, qui figuram Thau in se habebat, et fracto

mox apostemate perfectam tribuit sanitatem, et quod mirabilius est, sacrum signum Thau impressum super locum sanati ulceris ad miraculi memoriam dereliquit. Hoc signo s. Francisco suas consignabat litteras, quoties caritatis causa seripsum aliquod dirigebat.

Sed ecce, dum per diversa miracula gloriosi patris Francisci mens narrationis varietate distracta decurrit, promerente ipso crucis gloriose signifero, in signum salutis Thau non sine divina directione pervenit, ut ex hoc possimus advertere, quod sicut crux militanti post Christum fuit sublimitas meriti ad salutem, sic et triumphanti cum Christo facta est firmitas testimonii ad honorem. Hoc quippe crucis mysterium magnum et mirum, in quo charismata gratiarum et merita virtutum et thesauri sapientiae et scientiae tam alta profunditate velantur, ut a mundi sapientibus et prudentibus sit occultum, tam plene fuit huic Christi parvulo revelatum, ut omnis vita ipsius non nisi crucis vestigia sequeretur, non nisi crucis gloriam praedicaret. Vere namque in suae conversionis principio dicere cum Apostolo potuit: Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi. Non minus etiam vere in conversationis progressu addere valuit: Quicunque hanc regulam secuti fuerint, pax super illos et misericordia. Verissime autem in consummatione potuit subinserre: Stigmata Domini Jesu in corpore meo porto. Sed et illud nos quotidie desideramus ab ipso audire: Gratia Domini nostri Jesu Christi cum spiritu vestro, fratres, amen.

Gloriare igitur jam secure in crucis gloria, Christi signifer gloriose, quoniam a cruce incipiens secundum crucis regulam processisti et tandem in cruce perficiens per crucis testimonium, quantae gloriae sis in caelo, cunctis fidelibus innotescis. Secure jam te sequantur, qui exeunt ex Aegypto, quia per baculum crucis Christi mari diviso deserta transibunt in re-promissam viventium terram, Jordane mortalitatis transmissio per ipsius crucis mirandam potentiam ingressuri. Quo nos introduceat verus populi ductor et salvator Jesus Christus crucifixus per merita servi sui Francisci. Ad laudem et gloriam unius Dei et trini, qui vivit et regnat in secula saeculorum, amen.

FINIS.

BQ
6594
1849

5/2/68	1934	1934
26/2/70	A.	1934
Oct 70	Cia	1934
15		

4595 -

